Niculae Gheran

arta de a fi păgubaș

târgul moșilor

Biblioteca Bucureștilor

www.dacoromanica.ro

NICULAE GHERAN

ARTA DE A FI PĂGUBAŞ

www.dacoromanica.ro

Având ca substrat noianul amintirilor de demult, majoritatea paginilor alăturate poartă, inevitabil, girul realităţii, cel puţin în privinţa cadrului istoriografic şi topografic. Nu întotdeauna şi onomastic, întrucât structura tipologică a personajelor a depăşit ficţional profilul arhetipurilor literare, motiv pentru care, în unele cazuri, am simţit nevoia schimbării onomasticii reale. Orice asemănare este neintenţionată şi inoportună.

www.dacoromanica.ro

NICULAE GHERAN

ARTA DE A FI PĂGUBAŞ

*

TÂRGUL MOŞILOR

BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR
Bucureşti • 2008

www.dacoromanica.ro

Redactor: Maria Graciov
Tehnoredactor: Cezar-Octavian Diţă
Coperta: Nicoleta Negruţ

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

GHERAN, NICULAE
Arta de a fi păgubaş / Niculae Gheran. – Bucureşti : Biblioteca Bucureştilor, 2008-
2 vol.
ISBN 978-973-8369-27-6
Vol. 1 : Târgul moşilor. - 2008. – ISBN 978-973-8369-28-3

821.135.1-31

www.dacoromanica.ro

SPOVEDANIE

Prin 1985, mă întorceam de la un examen radiologic, fără să am curajul s-aştept şi precizarea diagnosticului. Pe rând, diverse analize de laborator infirmaseră unele ipoteze – să le zicem acceptabile – şi acum verdictul medicului era legat exclusiv de imaginea tomografică. Mă simţeam ca în faţa unui pluton de execuţie, fără să ştiu dacă se va trage cu gloanţe adevărate sau oarbe. Ajuns acasă, primesc un telefon de la Alecu Ivan Ghilia, care amâna o revedere programată, stabilind un alt loc de întâlnire şi anume Biserica Silvestru. Într-adevăr, la ora fixată mă aştepta pe scările lăcaşului.

– Fii bun şi rabdă câteva minute. E postul Paştelui şi mă spovedesc la părintele Galeriu.

Făcea şi el ce considera că e bine să facă, numai că, hodoronc-tronc, a ţinut să adauge:

– Hai şi tu, că mama a murit nespovedită, neîmpărtăşită!

Habar n-avea de gândurile mele cenuşii, acum înnegrite de invitaţia lui. Aşa că peste câteva minute mă aflam sub patrafirul preotu-

www.dacoromanica.ro

lui Bordaşiu, dispus să m-asculte, pentru ca eu să pot trece la nevoie Dincolo, cu respectarea datinilor.

– Când te-ai mărturisit ultima oară?

– Apoi, părinte, să tot fie vreo 40 de ani!

Nedumerit asupra revenirii la cele sfinte – stranie în fond şi pentru mine, care, în legăturile cu Cerul, nu simţisem nevoia vreunui intermediar –, preotul a tăcut, neştiind parcă de unde să înceapă. I-am sărit în ajutor, fără intenţia de a comite o impietate:

– Părinte, de-aş încerca să înnod şirul păcatelor, ne-ar prinde Revelionul. Vă propun să pornim de la Decalog*... De ucis n-am ucis, de furat n-am furat ş.a.m.d.*

Am încurcat-o niţeluş la porunca: „Nu preacurvi!"

– Părinte, şi aici – cum zice Vechea Scriptură *– am păcătuit, dar n-am exagerat.*

– Adică?

– Adică nici prea-prea, nici foarte-foarte!

– Dar nu acesta este sensul poruncii din Decalog*! „Nu preacurvi" nu se tălmăceşte defel cu îngăduinţa moderată a păcatului. Nici măcar în gând, darmite cu fapta!*

Şi urmă o întreagă predică, din care înţelegeam cât de păcătoşi putem fi şi când ne odihnim privirea pe picioarele, şoldurile şi sânii unei femei, aleasă de jos în sus, cu mângâierea ochilor. Ce să mai spun de regretatul Ion Frunzetti, care şi când mergea cu soţia pe bu-

www.dacoromanica.ro

levard, medita cu bonomie: „Fiecare cu dama lui, numai eu cu dama mea!"

Şi, cu răbdare, o luarăm de la început pentru separarea grâului de neghină, până ajunserăm la porunca: „Nu râvni la aproapele tău!" Aici mă simţeam tare.

– Părinte, cu mâna pe inimă, n-am invidiat pe nimeni în viaţa mea. Aplauzele meritate dăruite unui artist mi-aduc lacrimi în ochi, ca şi cum mi-ar fi adresate mie. O fi vreun soi de îngâmfare, ajunsă la paroxism? Nu ştiu! N-am invidiat nici când am văzut un bărbat ghebos lângă o muiere frumoasă. Bravo lui, dacă a ştiut s-o ameţească, în cazul când n-a cumpărat-o cu bani grei pe viaţă.

– Şi ce părere ai despre aceste femei?

– Părinte, Dumnezeu să mă ierte, chiar şi cununate în biserică, le consider mai păcătoase decât meseriaşele amorului, închiriate cu ora. Astea, chiar şi rătăcite, nu se vând en gros, *le rămâne dreptul de a-şi găsi un iubit pe pofta inimii, s-adune bani vechi pentru o casă nouă, stau cu ferestrele deschise, nu întemniţate pe viaţă, de unde „cinstitele" evadează doar prin păcat.*

– Ciudat mod de a vedea rostul cununiilor.

– O fi, părinte, da' altu' mama nu mai face!

Ne-am despărţit creştineşte, fără sancţiunea vreunor mătănii, de care prietenul Alecu nu scăpase. Poate unde părintele Galeriu, şi el

www.dacoromanica.ro

profesor de teologie, va fi fost mai exigent cu un practicant destoinic, aflat mult peste nivelul unui credincios de rând.

De-atunci n-am mai fost la spovedit, călcând pragul bisericii doar s-aprind lumânări pentru iertarea celor plecaţi dintre noi şi fericirea celor din preajmă. În schimb azi, de-ar fi să mă spovedesc, ar trebui să-i mărturisesc popii:

– Părinţele, şi mai adaugă păcatul de-a purta râcă unui om pe care nici măcar nu-l cunosc şi nu mă ştie: Felix de Azua, un scriitor spaniol.

– De ce?

– Părinte, fără să vrea, mi-a furat titlul cărţii visate: Povestea unui idiot spusă de el însuşi.

Şi, într-adevăr, de când mi-o dăruise Ion Creţu, traducătorul ei, mi s-a părut cunoscut. În realitate, de mult orbecăisem în jurul acestui titlu, chiar dacă expresia nu era atât de dură. Pierzându-l, ştiu că dezamăgiţi vor fi în primul rând câţiva duşmani pe care-i pot număra pe degetele unei singure mâini.

Citind romanul, altminteri amuzant, mi-a părut rău de ostentaţia autorului de a demonstra prin erudiţia sa că, de fapt, povestea cu pricina e a unui om ultrarasat, care poate fi acuzat de orice, numai de prostie nu. La mine, titlul ar fi fost la locul ce i se cuvenea. Prea de multe ori plecasem cu cele mai bune

www.dacoromanica.ro

intenţii la drumuri lungi, ca în cele din urmă s-ajung unde n-aş fi dorit. Nu osânda drumului mă deranjează acum, ci risipirea timpului. Noua denumire – Arta de a fi păgubaş – *preia în bună măsură încărcătura titlului regretat, deşi, poate, volumul de faţă se sfârşeşte acolo unde ar fi trebuit să înceapă. Între timp mă copleşiseră amintirile din copilărie, petrecută în Târgul Moşilor, şi m-am lăsat în voia lor.*

De unde marea nemulţumire?

În tinereţe debutasem cu proză satirică la rubrica „Început de drum" a revistei Tânărul scriitor *(1955). O domnişoară din redacţia* Vieţii Româneşti, *altminteri drăguţă, nu-mi contesta talentul, ci observa numai aplecarea mea spre o tematică neesenţială, în raport, desigur, cu realităţile înconjurătoare. Ca şi la sovietici, soarta satirei în ansamblul vieţii literare se anunţa tristă. În plus, era la modă ca redactorii revistelor şi editurilor să umble în textele autorilor, începând cu cei decedaţi şi sfârşind cu cei care băteau la porţile literaturii. N-o spun în zeflemea, fie şi pentru că, pe parcursul multor decenii, am îndeplinit mai toate funcţiile din cadrul sistemului amintit, de la ostaş la general. Numai că la extragerea unui dinte se folosea novocaina, se mai discuta şi cu autorii. Eu am avut ghinionul de a cădea pe mâna unui exigent, care, deranjat de-o replică nevinovată – „Poate că mâine, poimâine voi fi scriitor" – a înlocuit-o premo-*

www.dacoromanica.ro

nitoriu cu: „Poate că mâine, poimâine voi da rezultate pozitive!“

Şi am dat, dar nu pe ogorul dorit. Evitând să intru în competiţie cu cei care se încumetau să scrie bine şi rău despre contemporaneitate, am preferat să fiu ucenic şi calfă în atelierul domnului Rebreanu, un mort mai viu decât camilarii şi călugării epocii. Avocat din oficiu, m-am angajat să-i reconsider integral opera şi am izbutit. Desigur, aş fi lipsit de modestie dacă aş susţine că realizarea mi s-ar datora în exclusivitate. Beneficiam de contribuţiile unor critici şi istorici literari, la rândul lor angajaţi în procesul valorificării tezaurului naţional, într-o vreme când Eminescu, Arghezi şi Rebreanu fuseseră înlocuiţi cu Neculuţă, Alexandru Toma şi Sahia. Numai că la fel de adevărat e şi faptul că mai uşor se putea scrie despre un autor sau cărţile lui decât să-i publici operele cuvânt cu cuvânt. Or, când am intrat în scenă, până şi tripticul Ion, Pădurea Spânzuraţilor, Răscoala *era mâncat de moliile cenzurii, în conformitate cu exigenţele directorului general, Iosif Ardeleanu. „Ardelean“ cu scăzământ, că bietul Ov. S. Crohmălniceanu – primul critic oficial al vremii socialiste, care s-a încumetat să-l readucă pe Romancier în conştiinţa publică – a simţit nevoia să-i opărească restul creaţiei, în contul recomandării partinice a „reconsiderării critice“. Trecuseră aproape zece ani de când*

www.dacoromanica.ro

„colaboraţionistul" fusese totalmente interzis, restricţia mergând până acolo încât nici numele nu trebuia să i se menţioneze. Imprudenţa lui Dimitrie Gusti, cândva preşedinte al Academiei Române, de a-i aduce un elogiu după încetarea din viaţă, a stârnit furia unuia ca Ion Călugăru de la Scânteia, *care, alături de Nicolae Carandino, Ion Caraion şi Miron Radu Paraschivescu, a condus o campanie furibundă împotriva unui titan al culturii naţionale, răsplată pentru tot binele ce le făcuse în timpul vieţii, inclusiv în anii războiului.*

În condiţiile în care romane precum Adam şi Eva, Ciuleandra, Crăişorul Horia, Gorila *etc. erau acuzate de misticism, descompunere morală, naţionalism şi legionarism, nu mi-a fost deloc uşor să demontez blestemele celor aflaţi în fruntea bucatelor ideologice. Norocul era că-i cunoşteam personal: unii deştepţi foc, dar oportunişti sadea – cu care, totuşi, puteai să discuţi –, alţii asemenea multor urmaşi de-ai lor din Parlamentul actual. Pe scurt: cu o răbdare de Sisif, am reuşit să reproduc în integralitatea lor textele litigioase, dar şi să alcătuiesc dosarul de creaţie al fiecărei lucrări, ajungând în final la un aparat critic cu mii de pagini de* comentarii şi variante, *presărate în 23 de tomuri ale ediţiei de* Opere.

De-aş fi avut înţelepciunea să abandonez, precum alţii, iniţiative similare, acum nu m-aş fi gândit la Arta de a fi păgubaş. *La ce folos*

www.dacoromanica.ro

toate laudele primite, premiile şi decoraţiile ce mi-au fost acordate, când nu cu ele îmi plăteam datoriile sufleteşti? Azi mă aflu în ipostaza celui care, visând să fie sculptor, a ajuns un excelent tâmplar de lux.

Un om lucid, care-i conştient că după trecerea a 24 de ore se apropie cu o zi de Marea Noapte, ştie să se oprească la timp, nu joacă precum un cartofor până se pomeneşte despuiat, c-a pierdut şi hainele de pe el.

Momentul posibilei despărţiri de Rebreanu fusese în anul 1981, când, cu reconsiderarea Gorilei, *terminasem editarea comentată a Operei Magna, în 11 volume de* Opere. *Şi-aşa îmi tocaseră aproape două decenii din viaţă – dacă iau ca dată anul 1964, când publicasem, în „Biblioteca pentru toţi", prima ediţie integrală a nuvelisticii rebreniene, şi truda ce-a precedat-o. Douăzeci de ani, vârstă la care un om se poate şi căsători, nu doar să divorţeze ca mine. Primisem atunci Premiul Uniunii Scriitorilor, ca şi al M.L.R., „Perpessicius", putând să mă deplasez c-o jerbă la Bellu, cu un binemeritat: „Adio, domnule Rebreanu!" Mi-aş fi salvat 24 de ani, petrecuţi între învolburatele valuri ale presei interbelice, cu cca 10 000 de periodice, depozit lipsit de cea mai elementară bibliografie analitică. Ieşind viu din acest ocean, eşti ca o babă de 70 de ani care se laudă că-i fată mare.*

www.dacoromanica.ro

Nu demult, încercând să fac puţină ordine în arhivă, am dat de câteva file gălbejite, crochiuri ale unor schiţe şi povestiri de odinioară. Multe altele le pusesem pe foc după ce Andrei Jdanov prezentase faimosul raport asupra revistelor Zvezda *şi* Leningrad. *Că nebunul osândea rostul literaturii satirice era, la urma urmei, treaba lui. Grav este că am crezut ce spune, lepădându-mă de mine însumi.*

Târziu, foarte târziu, revin asupra lor.

De teamă să nu las o carte neterminată, am vrut ca fiecare capitol să aibă, cât de cât, autonomia lui, deşi, cel puţin în mintea mea, se integrează într-un ansamblu. Nu mi-am propus să fac nici istorie, nici să-mi scriu memoriile. Dacă pe-alocuri s-ar zice că, totuşi, mă las ispitit de ele, vina aparţine condeiului, care adesea o ia înaintea autorului. Când văd însă unde s-a oprit primul volum şi cât mi-a rămas de parcurs pentru a ajunge la zi – se poate citi şi la zid *– mă îngrozesc.*

Încă un motiv de a-mi aminti de cartea spaniolului Felix de Azua.

www.dacoromanica.ro

I. DIMINEAŢA AMURGULUI

– Ascultă, căcăciosule, neam de neamul nostru n-a făcut politică. Te-ai găsit tu, neisprăvitule, să schimbi lumea... Schimbi pe dracu. Ăştia vin şi pleacă; astăzi sunt şi mâine nu. Mereu vin alţii. Lasă-i să joace, nu te prinde în horă. Mai bine aruncă francul la lăutari. Circul se plăteşte, cum am făcut şi eu înainte de război: băteau la uşă liberalii să mă abonez la ziarul lor. M-am abonat. După ei, legionarii cu invitaţii de bal. Am luat. Apoi ţărăniştii, cu înscrieri la o tombolă. M-am înscris. Dar am stat deoparte, nătântocule. Măscăricii sunt aceiaşi, numai că se boiesc altfel. Te-am dat la şcoală să-nveţi, nu să lipeşti afişe pe stâlpii mahalalei. Nu-ţi place cartea? Nicio pagubă. Te fac negustor. Nu poţi umbla însă teleleu-Tănase, de râsul lumii. Eu m-am întreţinut singur de la paişpe ani.

Nu minţea. Păzise până la acea vârstă oile unui unchi, când, într-o bună zi, ţăranul hotărî să-şi vândă mioarele.

– Lasă-mi şi mie, nenicule, o oaie, nu mă lăsa singur; te rog din suflet.

www.dacoromanica.ro

Nenicu nu l-a ascultat, motiv pentru care băiatul s-a dus pe jos până la Găeşti, de unde pleca o cursă spre Bucureşti, cu gândul să tragă la un alt unchi, ştiut de toţi ca om înstărit. Bani de drum n-avea, dar gura-i mergea:

– Nu mă lăsa pe jos, nene, că vin tocmai din Şerbăneşti; ţi-oi plăti cinstit la urmă, că am de unde: sunt nepotul lui Florea morarul.

La auzul numelui – om ştiut, nu geanabete –, şoferul s-a îndurat. La fel şi rubedenia ce l-a luat sub aripă, fără să-i treacă prin minte că vreodată băieţandrul va ajunge mai bogat decât el. Văzându-l în picioarele goale, l-a potcovit cu o pereche de bocanci, să simtă că-i la oraş. Mai aveam până deunăzi o fotografie de-atunci: tata în iţari, mândru de încălţări şi cu o gambetă pe cap.

Cine şi-o fi bătut joc de el, aşezându-i melonul pe scăfârlie, Dumnezeu ştie – în cazul când nu se va fi înfrumuseţat singur –, important e că în poză ochii-i străluceau de fericire, că ştie ce vrea. Când avea s-ajungă domn la casa lui, îi plăcea să mă sâcâie, reflex al unei tinereţi amare:

– Tată, dă-mi şi mie cinci lei!

– La ce-ţi trebuie?

– Merg şi eu cu băieţii la cinema.

– Eu n-am fost şi nu mă duc la cinema şi, iată, am o sută de chile.

La drept vorbind, ce să caute la cinematograf, să vadă cai verzi pe pereţi – cum zicea adesea –, când aşezămintele lui preferate erau restaurantele „Trocadero" şi „Mircea", aflate

www.dacoromanica.ro

pe bulevard, în zona Universităţii. Acolo nu-l împingea vreun viciu, ci interesele lui de cerealist, blagoslovit cu un carneţel în buzunar şi cu un telefon la domiciliu. În rest, cuvântul dat şi respectat îl scuteau de nevoia vreunor servicii de contabilitate, de administraţie, control financiar, planificare, juridic sau personal. De registru se ocupa perceptorul: el îl făcea, el îl controla, să fie bine pentru toată lumea.

Pe tata nu-l vedeam pe-acasă. Venea de obicei seara, când se aşeza în faţa telefonului, cerând centralei să-i facă legătura cu câţiva angrosişti din Bazargic sau Constanţa. Discuţii scurte, protocolare, despre ei, neveste şi copii, despre vreme, după care, invariabil, urma lista afacerilor convenite peste zi.

– Bucur Popa, ia creionul şi scrie: îmi trebuie două vagoane de grâu, două de porumb şi unul de ovăz pe adresa Costică Ştefănescu din Breaza, judeţul Prahova; mai notează... Şi urmau alte adrese şi cantităţi de porumb, mei, orz sau borceag, până bifa toate comenzile.

Făcea marketing fără să ştie. Cunoştea pe dinafară ce mărfuri lipsesc în ţara asta, unde există surplusuri, înregistra şi făcea comenzi, lăsând apoi grija trenurilor să circule zile şi nopţi de-a rândul. După livrarea mărfurilor, urma achitarea lor, totdeauna după ce-şi reţinea comisionul. Dacă aveai un nume şi un prestigiu în branşă, negustoria pe picior mare nu era grea. Trebuia înainte de toate să fii de o

www.dacoromanica.ro

cinste ireproşabilă, să ai în minte o hartă economică, să cunoşti agenţii angajaţi în joc şi, bineînţeles, să-ţi fie familiară bursa preţurilor.

De când mă luase tata după el la „Mircea" şi „Trocadero", mă hotărâsem să mă întorc la şcoală. Nu era deloc uşoară viaţa la cârciumă, nici pentru chelneri, nici pentru consumatori.

La început mi se părea amuzantă. Ospătarii, mereu în fugă, serveau dimineaţa fără a primi comenzi; clienţii, veniţi cu treburi, vorbeau între ei, iar platourile cu chifteluţe, pateuri cu brânză sau cu ciuperci, toate fierbinţi, erau aşezate şi luate de pe masă, în timp ce băutura curgea gârlă. Pe mine mă amuza să văd cum un chelner aşeza pe un braţ, ca la circ, zece halbe, una peste alta, neclintite. Trecea printre mese şi înlocuia halbele goale, fără ca cineva să-i ceară. Vârsta şi sexul erau respectate: domnii beau din halbe, iar doamnele şi copiii mai mari câte-o regală – un pahar conic, lunguieţ – sau un carcalete, un soi de sirop încuscrit cu două degete de vin.

Cât să mănânci şi să bei? Discuţiile erau totul, numai că pe mine mă plictiseau. Nu însă totdeauna.

– Nea Gheorghiţă, când mi-era mai bine cu fata lui Chiriţescu la „Gambrinus" – care de-o lună mă tot perpelea, dându-mi de înţeles... ştii mata ce –, sună prealarma. Oamenii se impacientează, fac notele de plată, cu gândul la bombardament: „Du-i, Doamne, la Ploieşti!". Se mai goleşte restaurantul, iar eu, client

www.dacoromanica.ro

stabil, pornit s-o ameţesc puţin, rămân pe loc. Şi nu zici, boierule, că trec avioanele de Ploieşti şi acum, nu-i de joacă, se dă alarma. Fug cu toţii ca vrăbiile în adăpost. Eu pe poziţii şi nebuna la fel. Rămaşi singuri, la primele bubuituri îmi sare speriată în braţe, iar eu, ca la comandă, o înghesui pe colţul mesei...

Văzându-mă cu urechile ciulite, tata l-a întrerupt:

– Mai du-te, mă, şi tu pe-afară să vezi dacă plouă. Nu de alta, dar n-avem nicio umbrelă cu noi.

Ce să plouă? Arşiţă curată, de-am fost nevoit să trec pe trotuarul de vizavi, dinspre Cercul Militar, găsind adăpost în librăria de pe colţ a Editurii Cartea Românească. Îmi plăcea să răsfoiesc noile apariţii, mângâind romanele lui Ionel Teodoreanu, pe care le citisem şi recitisem pe nerăsuflate, la început fiindcă îmi fuseseră interzise. (Bine ar fi fost să mi se interzică şi cărţile de matematică, fizică şi chimie; poate că astăzi aş fi fost inginer.)

Mintea îmi alerga şi la pocitania cu care rămăsese tata la „Trocadero": un bărbat mic de statură, uscăţiv şi ascuţit la figură, cu un barbişon negru, cănit, presărat acum cu firimituri de pateu. Cum l-o fi suportat fata lui Chiriţescu nu pot nici acum să pricep, de n-o fi inventat toată povestea în doru' lelii. O lăsasem pe farfuză sub bombardament, pe colţul mesei, şi încercam să întregesc scena, până la plecarea avioanelor şi încetarea alarmei.

www.dacoromanica.ro

Când am revenit în restaurant, la masă se aflau şi alţi negustori, între care Iacob Albala, însoţit de Radu, un băiat cu vreo patru ani mai mare decât mine, ce nu trebuia trimis pe-afară să verifice starea vremii. Ce naşte din pisică şoareci mănâncă. Peste ani, când aveam să-l revăd, semăna cu taică-său ca două picături de apă. Nu doar la înfăţişare, ci la întreaga ţinută, uşor extravagantă, dar şi extrem de îngrijită.

Nea Iacob părea venit din altă lume, răsfăţându-se în mers cu un baston cu măciulie de argint, pe care-l învârtea în faţă sau în spate, rotindu-ne ochii în cap. Mici, ne ţineam laie după el, eu mândrindu-mă că era musafirul nostru. Se deosebea de toţi negustorii mai mari şi mai mici, români îmbrăcaţi în stofe bune, dar mereu cu cravatele desfăcute la gât, cu nasturii de la haină descheiaţi, părând să spună în taină: „treceţi şi voi cu vederea; până mai ieri am fost ţărani".

Albala, evreu sefard, se deosebea prin vorbă şi gestică nu doar de confraţii de meserie, ci şi de galiţienii lui, lălăiţi şi mototoliţi de sărăcie, mai mult cântând decât vorbind:

– Şi vrai, şi vrai? Pleşi după capu miu! Eşti mişighină? Ţ-am zis c-o să-ţi dau bani? Ţ-am zis! N-o intrat zili-n sac. Vorbeşte cu tatăl de la tine ş-ai să vezi că-i bini. Di şi să nu fie bini?

– Ci bini să fie dacă nu-mi dai niciun franc?

– Şi dac-o să-ţi dau nimic, o să fie mai bini?

– *Capăr der vont!*

– *Ţzeţst!*

www.dacoromanica.ro

– *Chişmăn tuhăz!*

– *A poţ aghit!*

N-aveam nevoie de dicţionar, că atunci când se foloseau de sudalme în idiş pricepeam că se dădeau cu capul de pereţi, ori se trimiteau să pupe ce nu se cuvine.

Înjurături puţine, debile, nu ca la noi. Ca popor ne-or lipsi multe, nu şi belşugul de ocări, unde sacrul s-a îngemănat cu profanul, contopind anatomia şi religia, ridicând tensiunea beligeranţilor, până când suduielile se transformă-n bocet. În culmea disperării, ovreiul îţi urează „să crăpi", românul nostru te ia de la naştere şi botez, ca să te cădelniţeze apoi prin biserici cu grijanii, până la groapă, fără să-ţi uite morţii mă-tii, după ce te-a invitat la incest. Înjurătura îi însoţeşte pasul deopotrivă când nu-şi găseşte ce caută, la durere şi la bucurie umplându-ţi gura cu organe şi fecale, înainte de a te blestema sau săruta. Profund credincios, românul descumpănit îşi aminteşte la nevoie de scripturi, de agheasmă şi anafură, de altar şi de cruce, ce-i domolesc amarul. Înjură dezinvolt acasă, pe stradă, în tramvai, la serviciu, în cârciumă sau cimitir, sudalma fiindu-i, ca şi pâinea, cârja cea de toate zilele, chiar când stă de vorbă cu sine însuşi. La prima vedere ai zice că e un semn al agresivităţii sale. În realitate, de cele mai multe ori, e un eşapament prin care se eliberează de multe şi mărunte, pe faţă sau în gând.

www.dacoromanica.ro

În mahala, cum să te afirmi, la paişpe ani, dacă nu ştii să înjuri? Profesori buni, la tot pasul.

– Ascultă, Gică!

– Nu mă cheamă Gică!

– Mă contrazici? Te mănâncă pielea?... Şi-apoi, te-a întrebat careva, când te-ai născut, ce nume-ai vrea?

– Nu!

– Pe mine cum mă cheamă?

– Ionel Sarchisian!

– Şi cum mi se zice?

– Ionel Roşu.

– De ce?

– După culoarea părului şi iuţeala pumnilor.

– Deci pe tine cum te cheamă?

– Gică – dacă zici matale.

– Ştii de unde ţi se trage numele?

– Nu!

– De la ga-gică. S-o laşi pe Evelina-n pace. E mare, nu-i de nasul tău. Bagă la deblă: i-a mea; numai a mea! Şi-acum, dac-ai înţeles, îl vezi pe marţafoiul care vine spre noi, malacul care şi el îi dă târcoale Evelinei?

– Da!

– Du-te şi scuipă-l!

Uşor de zis, greu de încasat. Dar am făcut-o, cu preţul multor stele verzi. M-am liniştit abia când a apărut Ionel Roşu.

– Ce faci, grăsane, baţi un copil?

www.dacoromanica.ro

Şi până să aştepte vreun răspuns l-a şi izbit cu-n cap în meclă de i-a dat borşul, după care l-a luat să mi-l distreze, pe bucăţele, cum zice şi cântecul:

„Pe la dinţi, pe la molari,
Ca-n filmele cu dolari,
De l-a luat de-acolo solo
Să-l coase pe ici, pe colo."

Jumuleală de zile mari, numai că în prologul ei rămăsesem cu pleoapele unui ochi umflate, lipite cu clei, de mă scărpinam întruna:

– Ce făcuşi, Gică? Ţi-a stins un felinar, te-a băgat în camuflaj!

– Da' şi eu i-am cărat câteva şpiţuri la gioale, pân-ai venit să-l bubui.

– Ai încasat-o de fraier. Fii atent ce-ţi zic, bagă la cap. Tu eşti înalt şi ai alonjă mare, bună să-i ţii la distanţă. Trebuia să te foloseşti de-o eschivă, să izbească alături. Acum hai până la grădină, la Moise cârciumarul, să-ţi dea Titi o bucăţică de carne crudă, s-o pui pe ochi, până n-apucă să se învineţească.

Eram pe strada lui Ionel, întâmplător botezată Sfântu' Ioan Moşi, unde Moise îşi ridicase o cârciumă mai arătoasă, tocmai vizavi de biserica cu acelaşi nume, cu o curte ce da, la capătul opus, în Calea Moşilor. Duminica, până se sfârşeau slujba şi predica părintelui Traian Chirulescu, negustorul alerga grăbit să pregătească mesele din grădină şi din local, grijuliu

www.dacoromanica.ro

la găleţile cu gheaţă, în care se răcea vinul casei, mereu de Jariştea, sifonul de sticlă groasă, pregătiri sub mirosul îmbietor al grătarului cu mici şi patricieni. Dreptcredincioşii trebuiau doar să treacă strada, ca să păşească din lumea heruvimilor în grădina raiului, pentru a se împărtăşi zdravăn cu sângele Domnului, nu cu linguriţa de împărtăşanie. În zilele săptămânii, cârciuma rămânea o haltă în drumul celor ce se duceau şi se întorceau din Târgul Moşilor, aflat la o aruncătură de băţ. În jurul Barierei – de la confluenţa Căii Moşilor cu şoselele Ştefan cel Mare, Mihai Bravu şi Colentina – era concentrată mai toată ceasornicăria negustorească a cartierului, începând cu hotelul-restaurant al lui Solacoglu (oamenii îi ziceau Solacu) – pe locul unde astăzi se ridică mamutul „Bucur-Obor" –, continuând cu magazinul de coloniale şi delicatese „La curcan", al lui Stelian Constantinescu, cofetăria „Peristeri", lipită de un mare magazin de mezeluri, „La Pescaru", în care pătrundeai ca într-un frigider, căldura de-afară invitându-te să-l vizitezi fie doar pentru puţintică şuncă de Praga, cu nelipsitul strat alb imaculat de sub şorici, ce ţi se topea în gură mai lesne decât untul. De coteai spre Calea Moşilor, dădeai de-o mare plăcintărie a unui sârb, care, pe lângă produsele de patiserie, oferea iaurt din oale mari de pământ, iaurt ţeapăn, de-l tăia cu cuţitul. O tutungerie simandicoasă – unde puteai găsi

www.dacoromanica.ro

nu doar produsele tabacului, ci şi ziare, reviste de tot felul – despărţea zona alimentară de cea industrială, cu acel îmbietor magazin universal „5000 de articole", ce te îmbrăca din cap până-n picioare, pentru toate anotimpurile, pentru toate vârstele şi sexele, de la şpilhozen la rochii de mireasă, de la salopetă la smoching, de la scutece la giulgiu. De-ar fi fost doar acestea... Fără a face concurenţă marilor comercianţi, o seamă de mici negustori le completa oferta cu magazine specializate de librărie, unde dl Matias ne scutea să mergem cu tramvaiul până la „Hachette", pe Lipscani, la „Sfetea", cu depozitul uriaş de cărţi din spatele bisericii Sfântul Gheorghe, la „Socec", pe Calea Victoriei, sau la „Alcalay", ceva mai jos, pe colţul dinspre Cercul Militar. Domnul Matias ne aducea tot ce-i treceam pe listă, procopsindu-ne, pe gratis, c-un pistol cu apă sau cu un zmeu mai mărişor, să-l înălţăm când bate vântul. În vecinătatea librăriei se mai aflau o drogherie, o farmacie, dar şi o sucursală a Fabricii „Pavel Heliotti", care ne răsfăţa cu halva marmorată, învelită în poleială aurie sau vândută la cântar, după dorinţă. În centrul aşezării trona edificiul băncii „Campus & Bassa", ce te întâmpina cu două plăci de marmură neagră, cu litere aurii, pentru noi mai mult loc de întâlnire, ca să ocolim aglomeraţia din jurul ceasului stradal din faţa

www.dacoromanica.ro

cofetăriei, la rândul său reper al invocatei Bariere.

– Tată, de ce naiba îi spunem Barieră, când aşa ceva nu există? Care barieră?

– Nu există acum, dar de fost a fost. Când am venit eu în Bucureşti, în primii ani ai începutului de veac, ea exista de-a binelea şi stăvilea căruţele cu mărfuri ce veneau dinspre Colentina, pe-atunci comună în toată regula, nu ca acum, margine de oraş. Se plătea o taxă şi bariera se ridica, lăsând carele să se îndrepte spre Gara de Est, la vechiul Obor. De pe vremea aia a mai rămas în picioare hanul lui Nicu Şchiopu, cârciuma ce se află vizavi de Maşina de Pâine, unde şi acum trag ţăranii. Aici era o graniţă a Bucureştilor, mahalaua fiind deopotrivă sat şi oraş.

Timpul o mai radicalizase din pricina comerţului, după cum o dovedea cu prisosinţă mixtura etnică a negustorilor, prezenţi în afaceri aproape la paritate: români, evrei, armeni, greci, bulgari, ruşi şi sârbi. Nu şi ţigani, încuibaţi în jurul apei, fie Lacul Tei, fie râuleţul Colentina – dacă am în vedere doar cartierul nostru, unde se aciuise un singur balaoacheş, potcovar, pe strada Episcopul Radu, uliţă care cândva s-a numit Birjari.

Prezenţa negustorilor de toate naţiile înmulţise numărul trăsurilor, pe vremea când tramvaiul cu cai nu apăruse, iar automobilul era un moft. Vizitiii, mai toţi ruşi – muscali,

www.dacoromanica.ro

cum li se spunea –, se aşezaseră în enclave ce le puteai uşor distinge după porţile înalte, bine zăvorâte, în spatele cărora se aflau curţi lungi, cu clădiri modeste, ouate aproape la fel, nelipsite de un chioşc de vară, unde se bea ceai la samovar. Se spunea că fuseseră alungaţi din Rusia, pentru că făceau parte dintr-o sectă ce impusese bărbaţilor să fie scopiţi. Altminteri bisericoşi, strângându-se, bărbaţi şi femei, la sfârşit de săptămână, în casele lui Gherasim sau Nichifor, să cânte întru Domnul, răsfăţaţi la urmă cu ceai şi nişte plăcinte cu varză, dovleac, spanac sau fasole.

Dintre toţi, Spilka mi-era cel mai drag. Când fusese mic şi l-au scopit, au dat de o singură biluţă în boaşe: „Asta e, atâta scoatem!" Numai că, odată cu trecerea anilor, lui Spilka i-a coborât şi-a doua mărgică. Abia atunci a devenit rusnacul credincios de-a binelea, mulţumind lui Dumnezeu pentru minunea făcută. Bătea cu trăsura caldarâmul străzilor, cunoscând îndeaproape clientela de zi şi de noapte a Bucureştilor, ştiind să se dea jos de pe capră când trebuie, să aibă grijă de cai şi mai ales să tragă coviltirul trăsurii când boierul, la pădurea din Băneasa sau Cernica, avea ceva de discutat, mai în secret, cu vreo doamnă de rang sau de felinar, ambele hotărâte să se sacrifice pe acelaşi altar.

După o noapte de chef, zdrăngănită de dans şi igrasiată de băutură, câte una din ele, despărţită de belfer, mai adormea în trăsură. Respectuos, Spilka lăsa caii la pas ca să nu-i clin-

www.dacoromanica.ro

tească somnul şi o ducea la el acasă, unde-i aşeza patul ca-n noaptea nunţii. Numai că se întâmpla ca, în vârtejul sfântului păcat, să dea şi de-o baiaderă cu un repertoriu mai bogat, ce scula muscălimea din somn.

Pune-te apoi în locul lui Spilka, revenit muscăleşte în corul cântărilor blajine... La ceai, cu ochii în pământ, suporta dojenile spânilor, după ce femeile, petrecându-şi basmalele peste ochi, se retrăgeau ruşinoase.

Singura soluţie rămânea ca Spilka să se lepede de diavol, mergând de bunăvoie la felcer să scape de povară.

Amărâtul asculta, tăcea, se lăsa bruftuluit, îşi cerea iertare, dar de renunţat la podoabă nici vorbă. „Mai bine mort! "

Dar nici după capul lui nu se puteau lua. Speranţa a dat-o proprietarul nostru, gospodin Gherasim Şutoţkin, un bătrân care, deşi paralizat pe jumătate, scăpase cu viaţă mulţumită doctorului Benglas. Muscalul avusese o boală stranie, care înainta curios de la tălpi, atrofiindu-i încetul cu încetul picioarele până la brâu, de ajunsese omul să se ridice de pe cearşaf doar dacă trăgea de nişte frânghii legate strâns la capul patului. Rugăciunile nu-l ajutaseră cum ar fi vrut, aşa că s-a hotărât să-l accepte pe doctorul Benglas, ţinut până atunci dincolo de prag.

Era medicul mahalalei. Rar să se fi dus careva la cabinetul său din blocul de lângă cinematograful „Splendid", cândva pe Calea Moşilor, între străzile Ardeleni şi Romană (azi

www.dacoromanica.ro

Mihai Eminescu). Se obişnuise să-şi caute singur pacienţii, umblând din curte în curte, cu o gentuţă în care purta un stetoscop, un ciocănel şi medicamente uzuale. Ne cunoştea starea sănătăţii mai bine decât ne-o ştiam noi. Îşi vizita bolnavii cu regularitate, deopotrivă pe cei cu dare de mână şi pe săraci, luând bani doar de unde ştia că există. Ba uneori, în casa unor amărâţi, nu uita ca lângă reţete să pună şi câţiva gologani. Avea flerul de a diagnostica pacientul din ochi, din gesturi, fără să greşească. Odată, la un consult cu medici de renume, stătea umil lângă perete, ascultându-l pe profesorul Urlăţeanu:

– Fata are febră tifoidă. Nu vă speriaţi că temperatura-i mare; înveliţi-o întruna în cearşafuri reci şi primeniţi-le mereu.

– Coană Profiră... Fata n-are febră tifoidă. Lăsaţi cearşafurile, c-o îmbolnăviţi mai rău.

Pe cine să creadă coana Profira? Pe Benglas sau pe un ditamai profesor? A mers pe mâna magistrului, iar Lenuţa, soră-mea, a făcut o dublă pneumonie şi s-a curăţat.

Nu cred în blesteme, dar n-am s-o uit pe mama spunându-i vestitului doctor:

– Deie Dumnezeu să ai şi dumneata parte de durerea mea.

Am rămas înlemnit când, după două luni, unicul fiu al doctorului Urlăţeanu a avut un accident mortal.

Întâmplare? Coincidenţă? Sau – cine ştie?! Îmi fac cruce şi mă abţin s-adaug ceva.

www.dacoromanica.ro

Când s-a hotărât să-l lase pe Benglas a-i trece pragul, Gherasim era în cofă. Murea cu zile.

– M-aţi chemat târziu, domnule Şutoţkin. Ziua de ieri n-o mai putem întoarce. Vă promit însă că oprim paralizia, să nu se mai ridice.

Şi-aşa a fost, numai că acum Gherasim îi cerea să-l vindece pe birjar cu o dulce impotenţă, de care rusul n-avea nevoie, presimţind că la aşternut nu l-ar ajuta nicio frânghie.

Ce să-i zică ovreiul? Decât că lui Spilka boala o să-i treacă oricum. Trebuie numai răbdare, că bunul Dumnezeu ştie ce face. Poate pentru început puţină bromură nu strică.

Când a auzit Spilka ce-a hotărât doctorul, s-a dus la crâşma lui Gică Grăbitul şi s-a îmbătat pulbere. De bucurie, seara, a luat după el acasă un ţambalagiu, de care se mai şi sprijinea. A făcut-o lată, spre disperarea rusnacilor de pe Făinari, Birjari, Precupeţii Vechi, Smeului şi Câmpului – „muscali cu cauciuc", cum le zice Caragiale, din pricina gumilasticului montat pe roţile trăsurilor, ca să nu zdrăngăne pe macadam.

O vreme s-a mai potolit, bând cu măsură şi mai atent la marţafoaiele cărate la hogeac. Paza bună trece primejdia rea. Drept e că, între timp, o mai păţise cu o doamnă onorabilă, scoasă la pădure de naşul ce-o cununase cu un an în urmă, într-o noapte când finul, bătrâior, plecase cu treburi la conac. Lichiorul dulce s-a înşurubat pe nesimţite în oasele muierii, astfel că după ce l-au dus pe naş acasă femeia nu se mai putea da jos din birjă, de-a trebuit Spilka

www.dacoromanica.ro

s-o ia în spinare ca pe-un sac de cartofi. Noroc că nu era grea. A aşezat-o cuviincios pe pat, i-a acoperit genunchii cu rochia, ce părea că se îmbătase şi ea, s-a aşezat să mănânce, că-i era foame, a trosnit şi câteva pahare, după care, făcându-şi rugăciunea înainte de culcare, băgă de seamă că nu-i vine somnul. Alături, femeia înţepenită lemn: anestezie totală. O clătină puţin – nimic; încercă mai ca lumea – degeaba. De n-o auzea cum răsuflă, de n-o vedea cum îi saltă pieptul, ar fi zis că-i moartă. Păi, dacă aşa stau lucrurile, n-ar fi rău să vadă, măcar cu un ochi, cum arată şi pe dedesubt. Uşor, cu zăbavă, că nu-l grăbeşte nimeni. Dar dacă se scoală?... Şi ce dacă se scoală!... La urma urmei, n-a făcut nimic. O să-i spună c-a dezbrăcat-o să poată dormi mai bine. Numai că inima i se zbătea să sară din piept. Când s-o descalţe, observă că doamna are un singur pantof. Îl căută prin casă, ba se duse şi-afară să vadă de nu cumva-i rătăcit în birjă – nimic. Ce-o să facă dimineaţă când s-o scula? Are în casă doar cizme şi ghete cu elastic... Că n-o pleca în picioarele goale?!... Mde! Mai bine va trage trăsura lângă intrare şi-o va căra-n ciorapi. La urma urmei, n-are nicio vină. Până una-alta, se-apucă să-i desfacă bumbii, uşurel-uşurel, grijuliu să n-o trezească. Pentru o clipă, se mulţumi să-i suflece rochia sub bărbie, ca un fular. Odată cu ea se strânse însă şi combinezonul, spre mirarea muscalului care acum observă că, la înghesuială, cucoana nu rătăcise doar un pantof, ci şi podoaba de chilot, plecat în lume fără să se-ntoarcă. Oare să nu poarte

www.dacoromanica.ro

vara? Mâniat de ce-l poate aştepta a doua zi, îi trase binişor rochia peste cap, păstrând doar combinezonul, perdea între naştere şi moarte. Frumuseţea femeii îl paralizã pe Spilka mai rău ca pe Gherasim, care, de bine, de rău, se mai ridica pe jumătate. O vreme îi rămase doar bucuria de a-i mângâia cu privirea şoldurile unduitoare, pulpele arţăgoase, rotunjimea umerilor şi a genunchilor, obrăznicia sânilor şi pielea-i mătăsoasă, mai catifelată decât anteriul lui de birjar, poate şi din pricina minusculelor firicele de păr ce-i acopereau trupul ca o pulbere de aur. Când se dumiri că nu visează, îi atinse ca un fulg degetele picioarelor, unul câte unul, urmând porunca buzelor, ce-l trăgeau pe nebăgate de seamă în sus, mai sus, până când pufuleţul din triunghiul vieţii, blestem diavolesc, îi ceru să i se supună.

Spilka îşi îndreptă ochii spre cer, făcu o cruce mare şi şopti cu evlavie:

– Iartă-mă, Doamne, că nu ştiu ce fac!

Mai roti trei cruci, scuipă pe dracu' în stânga şi dreapta, după care începu să vâslească agale, agale, cu grija de a nu trezi femeia. Fulgerat, căzu apoi cu capul în pernă, ca un pietroi aruncat la fundul mării.

Se trezi într-o gălăgie infernală:

– Dormi, lighioană, dormi, Hristoşii şi sfeştania mă-tii de muscal. Ce caut eu despuiată în maghernița asta?... Pantofi să te faci, bolşevicule!

www.dacoromanica.ro

II. LA RĂSCRUCE DE CÂRCIUMI

Ceva cheag trebuie să fi avut Moise când şi-a ridicat casă cu etaj. Asemenea clădiri le puteai număra pe degete în Obor. N-avea el Ganovici de pe Făinari, ditamai barosanul cu fabrică de pâine, franzelării, başca o moară la Alexandria, n-avea colonelul Teodorescu, de pe Câmpului, ce să mai vorbim?!... Case cu etaj, puţine, apăruseră mai întâi pe Calea Moşilor, între care trona blocul lui Panaitopol din capătul Făinarilor, vizavi de Hadraski, cel cu magazinul de fierărie. Vile cu Hochparterre – mai arătoase decât bloculeţele ce apăruseră cu timpul primprejur – le numărai de asemenea pe degete.

Oricum, Moise jucase o carte mare. Conta îndeosebi pe vad şi pe mintea ce-l obliga să adune zestre pentru fete, că altfel s-ar fi făcut de râs în tot Teleormanul, dacă le mărita cu fundul gol. Nu de alta, dar cu dota ce-o primise la căsătorie şi-ar fi putut face cârciumă în sat, unde, în afară de biserică şi cimitir, bine ros-

www.dacoromanica.ro

tuite de popă, n-ar fi avut nicio concurenţă. Aici, să te ţii: numai pe uliţele din jur existau, la ambele capete, cârciumi cu grădini de vară, ba chiar şi restaurante pentru lumea subţire, pe-atunci şi mai târziu totuna cu cea bogată. Dracu' îşi îmbârligase bine coada, că asediase bisericile Sfântul Ioan Moşi şi Precupeţii Vechi cu o puzderie de altare ale bucuriei şi tristeţii, mai cu seamă ale plictiselii, starea de veghe a românului, acuzat mereu de lene. Se bea întruna, de dimineaţă până seara, călăreţi cu schimbul, până ce, fără să ţi se atragă atenţia, ajungeai şi tu să crezi că „mai e şi mâine o zi".

Când a rămas nevastă-sa borţoasă, Moise, ca orice negustor dornic de urmaş în branşă, şi-a dorit un băiat. Şi s-a pomenit cu Etta. A înghiţit în sec şi-a mai aşteptat. Prea mult îşi dorise un fiu, pentru ca soaţa să nu-l blagoslovească iarăşi cu o fată. Să-i dea Dumnezeu şi Andei sănătate. La botez, Bolintineanu, negustor mare în Obor, s-a aplecat spre el şi i-a spus, pupându-l pe obraz:

– Nu fi supărat, Moisică. Poate că fetele-s norocoase şi tocmai de la ele ţi se trage bafta. N-ai de unde şti... Şi-apoi cine are fete are parte şi de băieţi, din care s-or găsi doi să le ia cu cununii. Dintre ăştia, mai pui şi tu ochii pe unul care ţi se potriveşte la tejghea.

A băut ce-a băut, după care, pilit, şi-a sfătuit prietenul să se mai culce şi pe spate, să

www.dacoromanica.ro

lase hăţurile în mâinile cucoanei, dacă vrea să aibă băiat.

I-a fost gura aurită, că din truda nopţii sosi într-o zi şi Titi. De bucurie, Moise a pus pe masa fiecărui client câte-o chilă „din partea casei". Avea de unde. În fiecare toamnă îşi umplea budanele cu vin de la podgorenii din părţile Buzăului, mereu aceiaşi, veniţi cu un şir de căruţe ce se prelungea până la Barieră, în aşteptarea descărcării butoaielor. Acum să bea toată lumea pe gratis. Îl scăpase Dumnezeu de grijă. Pe fete le va da la facultate, pe băiat la vreo şcoală comercială, să ştie câte ceva, că de învăţat tot el o să-l înveţe. Important era să nu se dedea la carte şi apoi să-mpuşte francul, ca mai toţi surtucarii.

Cam pe atunci veni şi ideea noii case.

– Moise, cască bine ochii să nu pierdem şi ce-adunarăm. Casa ne înghite toţi banii şi rămânem la mâna norocului, dar şi a cârciumarilor din jur. Nu mai departe, la colţ, dai de Grasa, cârciumă în toată regula. Da' să zicem că de ea n-ai de ce să te temi. E călcată aproape sută-n sută de ardeleni. Vin de unde n-ai crede. Se-adună între ei, vorbesc de-ale lor, râd şi plâng până sâmbăta, când la crâşmă vin şi servitoarele de primprejur. Atunci se înfoaie toţi, se-ncinge tărâţa-n ei şi-ncep să dea cu briceagul. Sergenţii fluieră, iar birjarii s-adună ca muştele pe căcat să-i care la spital.

www.dacoromanica.ro

– Cu Grasa e bine, că ne scapă de muşteriii de dincolo!

– Păi! Spune-mi însă matale ce faci de-o iei la stânga şi ajungi în Barieră? Bătaia peştelui e la „Trei stejari", la o zvârlitură de băţ; vizavi de ei altă bodegă, lipită de „La curcan"; mai pe stânga – hanul lui Nicu Şchiopu. Dar să zicem c-o iei înapoi, la dreapta, şi treci de Grasa. În colţ la Moşilor, lipit de Hadraski – se lăfăie cârciuma lui Tudorică Cristescu; să zicem c-o iei invers, spre Viitor: pe Făinari, la număru' 13, dai de grătarul lui Gică Grăbitu.

– Nu-i pericol. Până coboară el în pivniţă după o ulcică de vin, trece baba cu colacii. Nu degeaba şi-a căpătat porecla. Şi-apoi acolo madam Petrescu se ocupă doar de chifteluţe, mici şi patricieni. Dever mic.

– I-adevărat, dar dacă mai faci vreo douăj' de metri, pe colţul cu Precupeţii Vechi, dai de „Măgura Oltului", şi Diculescu nu-i fitece negustor. Uite ce-a păţit Cristocea, care a deschis o bombă cu trei, patru mese peste drum de el. Îi merge doar să nu moară de foame. Dear fi doar astea... Mai faci însă vreo 40 de metri şi, în colţ, la Viitor, dai de ditamai bodega. O iei la dreapta şi, în cap cu Lizeanu, puţin mai încolo, auzi taraful lui „Zori de zi". De Calea Moşilor ce să-ţi zic?! Până la Olari – unde se lăfăie restaurantul lui Gherghiceanu –, găseşti birturi la tot pasu', grătare peste grătare, de

www.dacoromanica.ro

umbli prin fum mai rău ca prin ceaţă. Noi ne-am aşezat în dreptul bisericii; foarte bine, dar dacă încaleci ograda ei îţi sare în cap Tănase cu ciorba de burtă şi tuslamaua, luate-n grabă de golănime la o ţuică şi-o halbă. Da' s-o luăm altfel. De treci gardul din fundul curţii noastre, dai de Leana Chioara, la răscrucea străzii Smeului cu Câmpului. Ca să reziste, a băgat în prăvălie şi un beleard, chiar dacă nu-i ca la „Splendid" şi „Violeta" de pe Calea Moşilor. Mai mult câştigă fetele ei, care se întind cu toţi căruţaşii. Dacă...

– Ho, ajunge! Că doar îmi ştiu mahalaua. Unde vrei s-ajungi?

– Unde? Mă tem că verşi în puţ înc-o căldare de apă!

Crăcănica – aşa îi spuneam noi – nu bătea câmpii şi, în sinea lui, chiar Moise Neagu se înfiora când făcea inventarul cârciumilor din cartier. Apăruseră peste noapte ca ciupercile după ploaie şi, ca tot omul născut la ţară, se întreba cine mai munceşte la oraş, dacă toate prăvăliile sunt pline, ba mai vând şi pe datorie. Totuşi nu se împăca deloc cu planul de a da lovitura.

– Tu ştii vorba ceea: „Câinele moare de drum lung, iar prostu' de grija altuia". Nu te înfoi... ştiu eu ce fac. După care îi păru rău că se răstise la nevastă şi încercă s-o îmbuneze: Stai liniştită, soro. N-au intrat zilele-n sac. O

www.dacoromanica.ro

să ne gândim amândoi ce trebuie făcut să fie bine.

A zis ca s-o liniştească, adormind târziu cu gândul la paşii de-a doua zi. Şcoală n-avea decât vreo patru clase primare, dar cartea-i plăcea. De multe ori, seara, după ce copiii închideau ochii, se uita prin manualele lor, bucuros să înveţe câte ceva. Îi plăcea mai ales să răsfoiască paginile de istorie şi geografie, minunat că-l întorc în timp, că-l fac să cunoască şi alte pământuri, alţi oameni, alte obiceiuri. Le luase copiilor şi-un glob marinăresc, peste care se apleca adesea cu lupa, plăcându-i să se plimbe cu degetul peste mări şi ţări. Uneori, când se mai ivea o clipă liberă, se încumeta să discute cu fetele:

– Dacă tot aveţi zece la religie, ia ziceţi-mi şi mie: în afară de Maica Domnului, care-i mai mare în grad: sfânta Paraschiva sau sfânta Veneţia?

Etta, tocilara casei, se încruntă o clipă, după care se zborşi:

– Ce te pomeneşti, tată? Care sfântă?... Veneţia-i oraş în nordul Italiei!

– Aşa-i, trăiască mă-ta şi tac-tu. Dar spune-mi, contra zece lei, dacă ştii: unde se înghesuie lumea când ajunge acolo?

– În bazilica San Marco, făcută între secolele 9 şi 11! Auzi întrebare...

Moise ar fi vrut să adauge şi el un edificiu mai acătării, dar uitase veacul când fusese clă-

www.dacoromanica.ro

dit şi nu dorea să se facă de ruşine de l-o întreba fiică-sa. Şi doar c-o seară în urmă se uitase în carte la Palatul Dogilor, zicând nevestei:

– Să vezi ispravă şi la nebunii ăştia de macaronari: două sute de ani le trebuiră să înalţe o primărie mai făloasă; o lucrară din tată-n fiu, că abia strănepoţii au apucat s-o vadă-ntreagă...

– Vezi, Moise, nu degeaba zic să fim atenţi ce facem cu cârciuma, să n-o lăsăm pe umerii copiilor.

Neagu nici n-o auzi, continuând să dăscălească:

– Ia zi şi tu, Anda... în afară de maşină, trăsură, căruţă sau bicicletă, cu ce se mai mişcă omu' prin Veneţia?

– Cu gondola, tată, şi barcagiul cântă.

– Până la gondolă, ia să vedem care din voi mă duce cu trenu' la Veneţia. După care învârti globul, spre bucuria lui Titi, prea mic ca să-l intereseze vorbăria de până atunci. Ochind nedumerirea fetelor, Moise ţinu să adauge: Da' să nu mă duceţi pe scurtătură, trecând gârla pe la sârbi. Luaţi-o pe la boangheni, că în drum vreau să văd şi Viena, să ne dăm în roata mare de la Prater.

Nu conta că în afară de lanţurile şi căişorii din Târgul Moşilor n-apucase să vadă nimic din minunăţiile lumii. Vorbea însă de Prater ca şi cum ar fi fost la marginea Oborului. Cum

www.dacoromanica.ro

fetele nu se împrieteniseră prea mult cu globul, Neagu începu să le arate:

– Deci plecăm din Bucureşti, trecem munţii în Ardeal, o luăm pe la Cluj, pe la Oradea, vira spre Budapesta, după care... p-aci, p-aci, p-aci – bucuros să-şi mişte degetul peste Ungaria, Austria, până trecea Alpii în Italia.

– Mult ai mai călătorit, tăticule...

– Nu cât s-ar fi cuvenit, răspundea Moise, ştiind că mai departe de Odobeşti şi Panciu nu ajunsese niciodată.

Grăsuţ, mereu cu o cămaşă îngrijită şi pantalonii la dungă, stătea ore în şir în faţa cârciumii, ca să-şi întâmpine clienţii. Îi conducea la mese, striga la chelneri şi nu uita să facă recomandări în privinţa mesei de prânz sau de seară. Revenea pe trotuar şi se uita îndelung la biserica de peste drum, ca şi cum de-acolo trebuia să-i vină izbăvirea.

Părintele Traian Chirulescu, popă cinstit şi prea bun cu noi, se ferise de cerşeală la credinciosul de rând. Îşi făcuse un comitet de enoriaşi cu cei mai bogaţi negustori din Obor, care preluaseră toate cheltuielile bisericii, fără să uite a-i milui pe amărâţii aflaţi la strâmtoare. La rândul său, Moise se gândi să se înconjoare şi el cu un sfat al înţelepţilor, chiar dacă pe ăştia nu-i dădeau banii afară din casă. Averea e avere, de-o măsori în franci, dar dacă o calculezi şi după învăţătură de carte – îşi zicea el – descoperi că-s prea mulţi proşti pe

www.dacoromanica.ro

metrul pătrat. Cârciuma nu era însă biserică, să-i convoace în numele Domnului. Şi nici el ministru, să-i cheme la ordine. Trebuia să intre sub pielea lor altfel – nu cu vorba, ci cu fapta. Un inginer, avocat, medic, profesor, ofiţer sau contabil nu strică la casa omului. Nu ştii niciodată când ai nevoie de ei. Observase cam ce le place să consume, chiar dacă rar îi călcaseră pragul. Greu i-a fost să facă puţintică poliţie: cum îi cheamă, unde locuiesc şi ce număr de telefon au. După care îi veni uşor să-i câştige. A început cu avocatul Dorojan, de pe Smeului:

– Domnule avocat... Am adus nişte cârnaţi de Pleşcoi de-ţi ia gura foc; se stinge doar c-o găleată de vin. Riesling vesel, de Jariştea. O nebunie!... Şi dacă ştiu că treceţi pe la noi, vă pregătesc şi-o fasole albă, cu ciolan afumat, cu varză acră, pictată cu boia, c-o dată pe săptămână omu' mai trebuie să-şi spele şi maţele, să le facă să cânte...

Ţinuse minte de când Dorojan îi lăudase cârnaţii: „Tu să ştii însă de la mine: zece metri de cârnaţi d-ăştia nu fac cât un metru de Pleşcoi".

Atât i-a trebuit lui Moise s-audă, că l-a şi băgat în buzunar. A întins sfoara şi-a aflat urma satului prahovean, fără ca apoi să mai scape de avocat, ce-şi târâse acum şi clienţii la cârciumă, majoritatea cu pricini comerciale. La început veniseră aduşi de necazuri, apoi din

www.dacoromanica.ro

obişnuinţa grătarului şi a vinului galben-verzui sau a muscatului tămâios. La fel avea să-l atragă şi pe Cârligea, căpitan cu ordonanţă, pe arhitectul Silviu Mayer – ambii de pe aceeaşi stradă cu el –, pe comisarul de Siguranţă Popescu, de pe Câmpului, ori pe profesorul Victor Pavelescu. Acesta nu lăsase de înţeles niciodată cu ce se ocupă. Îi plăcea să bea cât mai departe de casă, fără să bănuiască vreodată că-l va da de gol un copil din vecini, abia intrat la Liceul Marele Voievod Mihai, unde preda logica şi filosofia.

Moise Neagu nu pricepea cam cu ce se ocupa domnul Victor la şcoală, dar instinctul l-a mânat să se apropie de el, să i se spovedească pe nesimţite, pentru a ajunge la visul său de a clădi pe vechile temelii o prăvălie nouă.

Spre nedumerirea negustorului, domnul Pavelescu s-a cufundat în tăcere – ca şi cum l-ar fi apăsat grija achitării unei mari datorii –, a şoptit un „mda", şi-a plătit cinzeaca şi s-a cărat pe strada vecină pentru a mai da pe gât un rachiu. Nu bea nicăieri mai mult de-o litră de vin sau cinzeacă. Când simţea nevoia s-o facă, schimba cârciuma. Acum se adăugase şi nevoia de a-şi verifica sfaturile, ceea ce l-a determinat ca în câteva zile să bată scările bodegilor, de ajunsese şi peste hotarul mahalalei, la cârciuma lui Ghiţă Munteanu, avanpost al Bucureştilor pe Calea Colentinei, vizavi de

www.dacoromanica.ro

catedrala Sfântul Dumitru. Umbla din bombă în bombă, să se convingă că nu greşeşte.

Când se aştepta mai puţin, Neagu se pomeni cu el:

– Uite, Moise, pentru că ai nume de jidov sfinţit în *Biblie*, s-o luăm pe ovreieşte, de-a-ndoaselea, de la dreapta la stânga. Pe tablele jupânului – obligatorii şi pentru creştinii noştri –, în meseria ta mai trebuie să adaugi şapte porunci. Prima: cârciumarul să n-aibă grijă doar de gura clientului, ci şi de curul lui, că tot ce bea şi mănâncă nu se opreşte la buric. Or, aşa cum ai grijă să-ţi umpli budanele din pivniţă, tot aşa trebuie să te gândeşti unde le verşi. Acum peste tot unde umbli, dai de-o privată năclăită cu rahat, mai totdeauna hazna turcească, sau de-o lemnărie ce te obligă să te cocoţi pe ea precum curcile. Ţi se-ntorc maţele pe dos sau alergi la gardul bisericii, lung cât şapte case una lângă alta. Mai mare păcatul. Profită că ai canalizare, teren liber şi aşază în fundul curţii vreo şase cabine curate, cât şase dulapuri, lângă o săliţă cu jgheab pentru bărbaţii grăbiţi. Să poată veni omul la grădină, cu nevasta, cu iubita, cu amanta, cu tot ce i-a îndulcit Dumnezeu viaţa. În prăvălie, la fel: toaletă pentru bărbaţi, toaletă pentru femei, amândouă cu prosoape, mereu schimbate, cu săpun şi oglindă, că damele se mai şi dichisesc. Faci, nu faci, e treaba dumitale, dar nu uita să

www.dacoromanica.ro

spui copiilor şi nepoţilor tăi că până ce ultimul român n-o să aibă un closet ca lumea în casa lui, privighetorî din alte ţări nu vor veni doar să-i asculte doina, ci să-l şi răhăţească. Înţeles, Moise?

– Înţeles, domnule Pavelescu!

– Porunca a doua: dacă în local se trăieşte în devălmăşie – bară-n bară, ca la gară –, grădina trebuie să aibă un aer familial. Nu pierzi niciun metru din spaţiu, dar nici nu stai spate-n spate cu oricine. Fă o lemnărie simplă, cu zăbrele, dacă nu poţi planta, ca la Viena, gard viu, de nu ştie stânga ce face dreapta. Limpede, Moise?

– Ca lumina apei!

– Porunca a treia: bagă electricitatea-n forţă; oferă ce nu se vede prin preajmă, ci doar în centru. Fă şi tu un pas înainte, că nu eşti la ţară... Uite la Costică Cojocaru, sifonarul, care şi el şi-a făcut casă cu etaj pe Maşina de Pâine. Într-o săptămână, olteanul i-a adus în prag de faliment pe toţi din branşa lui, în cap cu ditamai Toma Şomandra, ăl de ţine firma „Oltul". Cât ai clipi, le-a suflat toată clientela. A renunţat la herghelia de cai şi i-a înlocuit cu o camionetă „Citroën", special comandată în Franţa pentru căratul lăzilor de sifoane şi limonadă, acoperite pe stânga şi pe dreapta cu câte-o prelată colorată, cu litere de-o şchioapă: „JIUL, Strada Maşina de Pâine nr. 54", plus un număr de telefon. A scăpat şi de toţi cărăuşii

www.dacoromanica.ro

de pe camioane, care plecau treji de la fabrică şi se întorceau criţă. Maşina umblă prin oraş şi toate restaurantele din centru nici nu concep să mai vadă la uşă ţărănoi cu biciul. Îl vor pe Manole, şofer cu chipiu de colonel, având în loc de stemă numele fabricii – „Jiul" – incrustat cu fire aurii. Scarpină-te în buzunar şi ia-ţi o vitrină frigorifică – unde să se lăfăie un nisetru de un metru, păstrăvi şi scrumbii de Dunăre, iar separat de un geam: antricoate de porc şi de vacă, fleici şi momiţe, pastramă de oaie –, să nu vă mai văd că vânturaţi muştele de pe albia cu cărnuri şi gheaţă. Ia-ţi un boiler pentru spălatul vaselor şi pune-l la vedere, să bage de seamă toţi că nu spălaţi farfuriile-n lighean şi paharele în găleată. Apă ai, slavă Domnului, şi la cişmea, până ţi-oi face un puţ al tău, s-o tragi cu pompa, de nu te-ar mai costa nimic. Mare scofală?

– Auzi vorbă!

– Porunca a patra, Moise: bucătar şi gratargiu de meserie, nu ca Leanca Grăsana, care din „măiculiţă" nu te lasă, uitând să întreţină domol cărbunii; angajează două fete frumoase, doi tineri chipeşi şi voinici, să te scoată din belele când dai de vreun halimai... Nu-i de glumă: băutura smulge omul din minţi tocmai când nu te-aştepţi. Nu mai departe Prinţul Nicolae, care, deşi-i fratele regelui, se ia la bătaie cu şoferii şi căruţaşii, înjurându-se ca la uşa cortului. Dar să nu schimbăm vorba: adu fete

www.dacoromanica.ro

tinere, Moisică, că ele ţin loc de flori, şi-ţi pare vinul mai bun. Ia una blondă şi alta brunetă, să-mpaci toate gusturile, îmbracă-le în ii de borangic şi catrinţe, împodobite cu paiete, care se potrivesc perfect cu pantalonii şi vestele negre ale băieţilor în cămăşi albe ca neaua. Nu ca Sile Ciupitu, care te serveşte cu sare şi piper scoase din buzunarele ponosite ale jiletcii... Greu, Moisică?

– Baltă să fie, coane Victoraş, că peşte se găseşte!

– Porunca a cincea: poartă grija urechii, nu doar a gustului şi a ochilor; e nevoie şi de-o picătură de muzică discretă, dulce, nu behăită din fundul bojocilor, ce ne obligă să urlăm unii la alţii pentru a ne putea auzi... O vioară şi un ţambal e destul, dar ţiganii să mai ştie şi câteva cântece de departe, ca „Annapolla", din Ameica, „Sunt vânzătoarea de plăceri", de la Paris, melodii fredonate şi pe stradă, de când cu radioul. Ce zici?

– Le ştiu şi eu, coane Victore, că le cântă fetele-n casă, când cred că nu le auzim.

– Porunca a şasea, negustorule!... E înscrisă pe partitura comerţului, dar o cântaţi după ureche: nevoia de reclamă. Reclamă subţire, nu uşurică precum: „Bob, Bob, e-un săpun, Bob, Bob, cel mai bun"... Eu ştiu că baza clientelei dumitale e negustorimea, dar nu uita şi vorba: capra râioasă ţine coada sus. Contează şi cine-ţi mai calcă pragul, fie actor,

www.dacoromanica.ro

scriitor, ori gazetar de soi. Ia exemplu de la „Hanu' Ancuţei", cârciumă cu fason, deschisă de curând pe dealul Izvorului, aşezată tot la margine de Bucureşti. Acolo, indiferent de înghesuială, există o masă rezervată pentru artişti, unde tronează adesea Sadoveanu, fost preşedinte al Senatului, acum director la *Adevărul* şi *Dimineaţa*, ditamai scriitorul. Tartorul numărul 1, clientul de bază, e domnul Păstorel Teodoreanu, care a creat, pe lângă sfânta cârciumă, şi „Divanul meşterilor, cărturarilor şi jupâniţelor de la Hanul Ancuţii" – legitimat la tribunal cu statute în regulă. Negustorul, isteţ, suportă „vinul casei", ba mai acoperă, o dată pe an, şi premiile „Divanului". Spre norocul tău, ai în jur o armată de birjari; vorbeşte cu muscalii ca seara, când îşi iau clienţii de la teatre şi alte săli de spectacole, să le sufle la ureche că ştiu ei un loc unde se bea şi se mănâncă bine, ieftin şi curat, pe deasupra şi ferit de ochii lumii. Ţi-i aduce plocon şi le-oi da ce conveniţi de la început. Ca să nu zic că de la teatru, de la operă şi operetă, mai ies şi artişti, fiecare cu admiratorii şi admiratoarele lor. Ţi-ar strica să-i vezi la mese, să prindă gustul cârciumii tale?

– Asta ar fi trandafirul de pe tort!

– Atunci, notează porunca a şaptea şi ultima: pune ochii pe un arhitect ca lumea. Nu te da pe mâna zidarilor. Spune-i de ce bani dispui şi ce-ai vrea. Oricum, nu încurca prăvălia de la

www.dacoromanica.ro

parter cu locuinţa. Separă-le de la intrare şi lasă-ţi o scară interioară. În rest, ştie el ce trebuie făcut.

– Domnule Pavelescu, aşa o să fac şi cred c-o să iasă bine, mai ales de când a apărut radioul şi omu' trage cu urechea la tot ce n-a apucat să vadă. Credeţi-mă că la unele schimbări mă gândisem şi eu, chiar dacă nu aşa de clar. Bogdaproste, bogdaproste, bogdaproste! Dar, să nu vă supăraţi că vă întreb şi eu ceva, aşa, de amuzament... Dumneavoastră ştiţi unde se serveşte cea mai bună, cea mai fragedă friptură-n Bucureşti?

– La pod la Băneasa.

– Ezact! La „Brotăcel", unde am fost şi eu băiat de prăvălie. Ei bine... Spuneţi-mi mie de ce toate, repet: *toate* fleicile, antricoatele, garfurile se puteau mânca acolo şi fără măsele? Ia să văd dacă ştiţi...

– Habar n-am şi nici nu mă interesează. Important e că ştiu unde să-mi car familia când ni se face de-o plimbare la Şosea.

– Important e c-o să vă am de client cu doamna. Domnule Victor, sunt om serios şi m-ar pedepsi sfânta biserică de vizavi de v-aş minţi... Vă spun pe văzute, nu pe auzite. Vara ca vara, unde acolo, la grădină, triumfau micii, patricienii şi picioruşele de broască, făcute pané, de ziceai că-s pui, de unde şi numele localului. Dar de cum se lăsa toamna, măcelarul tranşa carnea în bucăţi, ca la afumătoare,

www.dacoromanica.ro

bucăţi pe care eu, cu mâna mea, le legam de cârligele prinse sub scaunul latrinei din fundul curţii. La început nu-mi venea nici mie să cred ochilor, dar aşa stăteau lucrurile. La fel de adevărat era că, după ce luam hălcile de acolo, le frecam în cârpe opărite, ştiind bine că amoniacul din umblătoare îşi făcuse efectul.

Îl lăsase pe Victor Pavelescu năuc. Ca niciodată, profesorul scuipă ca un rândaş şi plecă uitând să-şi plătească ţuica.

Moise Neagu reţinu însă toate spusele lui şi cu ajutorul unui arhitect - ce abia ieşise de pe băncile Institutului – ridică o mândreţe de restaurant, cu geamuri mari la faţadă, prin care se vedeau lambriurile – rostuite şi pentru a nu se mai ciobi mereu pereţii –, barul din dreapta, suprapus unei vitrine frigorifice, mobilierul din stejar lăcuit, predominant în local, spre deosebire de faianţa bucătăriei şi spălătoriei. L-a lăsat pe arhitect să gândească proiectele, fără să-l contrazică, în afara unui detaliu de plasament: „pronaosul".

Cu vorba asta tânărul încercase să şi-l apropie, să-l facă să-i accepte întregul proiect, de la caldarâmul străzii la fundul curţii, plan pe care acum se vedea şi o perdea de pomi, ca o lizieră de pădure, ce separa grădina de instalaţiile sanitare, camuflate cu discreţie.

– Vezi dumneata, domnule Neagu, în multe privinţe cârciuma proiectată nu se ridică doar la umbra bisericii de peste drum, ci e gândită

www.dacoromanica.ro

şi ca o prelungire sufletească a ei. De rugat, omul se poate ruga şi-acasă, în faţa icoanei, se poate gândi la Dumnezeu oriunde, dar Casa Domnului îl adună, îi dă convingerea că nu-i singur. La fel şi cu paharul; îl poţi da peste gât şi-acasă. Nu-i însă totuna. Băutura de unul singur e searbădă. Ca şi sfântul lăcaş, cârciuma e un loc de reculegere. După tăgada vieţii, în ea te împaci cu lumea, de fapt cu tine însuţi. Numai că şi-aici îţi trebuie un bob de sfinţenie.

Îi arătă apoi forfota oamenilor de pe trotuarul de vizavi, grăbiţi să ajungă la piaţă sau să se întoarcă acasă, şi le compară mersul cu paşii molcomi ai celor ce coteau cu o lumânare în curtea bisericii. Călcau agale prin curtea ei, zăbovind apoi câteva clipe în faţa pronaosului.

– D-asta vă propun ca omul să nu dea buzna în local, să-i lăsăm un spaţiu de respiro, măcar de cinci metri, să-şi îndrepte umerii sau, la ieşire, să mai poată rosti o vorbă celui cu care a stat la masă. Ca să nu spun că aici ar fi şi-un loc să tragă o trăsură, două. Efectiv ar fi ca un pronaos.

Moise – care mereu repeta că Dumnezeu i-a dat o gură şi două urechi, ca să audă mai mult şi să pălăvrăgească mai puţin – nu se abţinu să zică:

– Lasă-mă, dom'le arhitect, cu vorba asta, că de-o mai spui îmi pun potcap pe cap şi cer băieţilor să servească în sutană, iar fetelor să fie cernite ca maicile de la mânăstire!

www.dacoromanica.ro

– Hopaaa... ideea n-ar fi deloc rea, dar s-o ai în vedere ceva mai departe de biserică. Atunci m-aş simţi obligat să proiectez şi niscai chilii în fundul curţii, unde noaptea, la pâlpâiala candelei, să ne ierte Cerul de păcatele ce le-om face pe bâjbâite.

– Nu râde, dom'le, că ne bate Dumnezeu. Crede-mă însă şi pe mine: dacă din cârciumă vreau să fac o grădină de rai, de ce s-o ascund, să n-o las la vedere? Crâşma se pune-n drum – cum zice şi cântecul –, dă-l naibii de pronaos... Pftiu, iartă-mă, Doamne, că mă prostii!

N-apucă să facă a doua cruce, când un ţipăt de moarte le fulgeră discuţia. Îi dumiri Vasilică Ciupitu, care păşea agale din fundul curţii cu o farfurie de ciorbă, purtată solemn ca un scut:

– Nu s-a-ntâmplat nimic, jupâne! S-a matolit Grăsana şi-a uitat de grătar, de se făcură toate scrum.

Arhitectul băgă de seamă că cel ce-şi căpătase porecla după semnele lăsate pe obraz de un vărsat de vânt îşi vârâse degetul gros în farfurie, tăindu-i pofta să comande şi el ceva.

– Domnule Moise, dacă tot te paşte gândul să faci din bodegă restaurant, fii atent şi la veselă. Nu servi nimic la masă fără o farfurie de suport. Să nu-ţi bage nimeni degetele în mâncare!

„Asta ar fi a opta poruncă – gândi Moise. Încă două şi dublez tablele ovreiului!"

www.dacoromanica.ro

III. ROŞU, ARDELENII, DENTISTUL ŞI ALŢII

Ionel Roşu era omul dracului, pe care Scaraoţchi trebuie să fi dat bani mulţi. În cartier venise târziu, din Cernăuţi, după cedarea Basarabiei şi Bucovinei de Nord, în vara anului 1940, când marele nostru străjer, omagiat mereu la A.N.E.F. de 8 iunie, scheuna cu coada între picioare. Monarhul sărbătorise pentru ultima dată ziua Restauraţiei, iar copiii fuseseră domoliţi să mai strige:

„Toţi străjerii, Majestate,
Vă urează sănătate!"

înlocuind distihul cu alt salut, ticluit de un profesor de limbă română, fanatic în gândire, dar tobă de carte:

„Toţi străjerii, Majestate,
Nu vrem panglici, ci doar fapte!"

Fapte... De lătrat era uşor, mai greu de reparat harta ţării, până mai ieri rotundă, acum ca o mână întinsă celor din Vest, fără ca cineva să se grăbească s-o strângă. Vechile tratate

www.dacoromanica.ro

anglo-franceze privind garantarea hotarelor cădeau, iar noile înţelegeri dintre germani şi ruşi se făceau peste capetele tuturor. În mai puţin de trei luni, România cedase sovieticilor Basarabia şi Bucovina de Nord, ungurilor partea de sus a Transilvaniei, iar bulgarilor două judeţe: Durostor şi Caliacra. Cu excepţia Moscovei, Majestatea Sa cutreierase capitalele lumii civilizate, poposind niţeluş şi pe la Berlin, doar-doar i-ar putea neutraliza pe legionari printr-o tocmeală bună pentru ambele părţi. Până atunci, călărise bine herghelia politică românească, desfiinţându-i partidele şi încolonând-o în uniformele albastre ale „Renaşterii Naţionale". De n-ar fi scos capul Hitler în căutarea „spaţiului vital", ar fi domnit până la adânci bătrâneţi „în pace şi onor" – cum i se ura în imnul regal. Neamţ de profesie, se adaptase miraculos mitocănimii neaoşe, mai-mai s-o înghesuie în corul Patriarhiei. Cei care-l reaşezaseră pe tron cu zece ani în urmă, puşi şi ei cu botul pe labe, explicau jenaţi că nu aşa le fusese înţelegerea, dând vina pe rege şi pe metresa „en titre", Elena Lupescu. Doar legionarii nu ezitau să declare ritos că le vor pune amândurora pielea la argăsit.

O vreme, Ionel Roşu nu s-a amestecat cu nimeni. Îl vedeam ieşind şi intrând în bloculeţul de lângă bodega Grasei, fără să avem habar ce câini întârâtă pe unde umblă. Ceva informaţii ne parveniseră indirect de la taicăsău, domnul Sarchisian, funcţionar la Banca Naţională. După ultimatumul guvernului so-

www.dacoromanica.ro

vietic, autorităţile româneşti primiseră ordin să se retragă cu toate instrumentele ce-ar fi înlesnit continuarea operaţiunilor, mai ales în sistemul bancar. Mulţi funcţionari de stat au împachetat ce aveau mai important şi s-au retras din calea noilor ocupanţi. Măcar să fi fost nemţi, că în trecut aceştia mai stăpâniseră Bucovina, dar ruşii niciodată. Armeanul lucra în centrala băncii de pe Lipscani, unde adesea mergea şi tata să-şi regleze conturile. Când s-au întâlnit în cartier, fiecare cu odrasla lui, au urmat prezentările, fără ca, în ce mă priveşte, să fi fost prea multe de spus. Nu şi despre Sarchisian-junior:

– Mulţumesc lui Dumnezeu, fecioru-meu are zece pe toată linia. La Liceul Aron Pumnul din Cernăuţi a luat numai premiul întâi cu cunună; acum l-am transferat la Cantemir Vodă, în Piaţa Gemeni.

– Acolo a intrat de curând şi fi-miu.

Numai că armeanul, mândru de singurul său vlăstar, nu contenea cu laudele:

– Vorbeşte curent cinci limbi: germana, franceza, rusa, armeana şi, bineînţeles, româna.

În realitate şase limbi, dacă tatăl poliglotului nu s-ar fi ruşinat să adauge şi ţigănească, pe care, nu ştiu prin ce minune, Ionel o mărunţea cu baragladinele ce însoţeau căruţele cu fier vechi, descărcate apoi la depozitul lui Iosif Fried de pe Câmpului.

În drum spre casă, tata nu uită să mă gratuleze:

www.dacoromanica.ro

– Cinci limbi vorbite curent!... Şi tu mârâi doar în bucureşteană.

– Tata nu vorbeşte nicio limbă străină şi are o sută de chile – i-am răspuns prompt, în contul unei discuţii mai vechi, adăugând: ca să nu zic că pocitania asta pistruiată e mai mare decât mine.

Ani în şir nu ni s-au întretăiat drumurile, până în ziua când părinţii noştri luaseră hotărârea ca Ionel să mă testeze într-ale şcolii.

M-a primit rece în sufragerie – locuia la etaj –, fără să simtă nevoia vreunui manual. M-a măsurat lung – ca şi cum ar fi privit prin sticlă – şi mi-a zis scurt:

– Acum mă examinezi tu pe mine; pe urmă mai vedem. Notează pe hârtie zece numere cu două sau trei cifre şi dă-mi să le văd.

Le-am scris şi i le-am dat. Le-a privit lung, a închis ochii, s-a gândit, apoi le-a fotografiat iarăşi, după care mi-a dat biletul înapoi:

– Acum urmăreşte cifrele:

A închis ochii şi mi le-a dictat pe toate, în aceeaşi ordine, de parcă le-ar fi citit pe un ecran ascuns.

– Notează acum zece cuvinte, nume proprii sau comune, de la aiureală şi zăpăceală la Alger şi Zanzibar.

De data aceasta, pentru că m-am prins la joc, m-am apucat să înşir vorbele cât mai absurd, să nu mi le poată împerechea. Am avut bucuria să-l văd că zâmbeşte când citea

www.dacoromanica.ro

încâlceala propusă de mine, în timp ce-şi freca fruntea:

– Bă, tu prost nu eşti... da... nu eşti prost... da... da... da...

După care urmă acelaşi ritual, mai prelungit, soldat cu repetarea întocmai a cuvintelor. Omul dracului... Pe mine avea să mă supună aceluiaşi examen, dar cu milă: zece nume geografice, după care zece elemente din tabelul lui Mendeleev. M-am chiorât ce m-am chiorât ca să memorez, dar mai mult de vreo şapte din fiecare categorie n-am reprodus. Toate amestecate, nicidecum în aceeaşi ordine.

– Pentru cei zece ani ai tăi, mintea ţi-e prea odihnită. Găseşte-ţi timp şi pentru gimnastica asta, că n-am să m-apuc să învăţ în locul tău. Dacă te antrenezi bine şi ştii să te concentrezi serios, lecţiile le faci în recreaţie. Atenţie: data viitoare luăm taurul „de mâini şi de picioare".

S-o creadă el că va mai fi vreo dată viitoare. La exerciţii n-am renunţat însă, provocat şi de înşiruirea kilometrică a datelor din manuale. M-am bucurat să constat că nici Ionel nu-mi ducea dorul.

L-am ocolit cât am putut, până-ntr-o zi când admiraţia mea faţă de el a depăşit orice margine. Totul s-a tras de la o ciondăneală afurisită, între multele cu care ne obişnuiserăm în fiecare sâmbătă la Grasa.

www.dacoromanica.ro

Ca de obicei, ardelenii veniseră încă de după-masă la cârciumă, intrând şi ieşind din vizuină ca şobolanii, cu cinzeaca în mână. Nu este exclus ca, la fel cum se aşezaseră muscalii în mahala, un val de peste munţi să se fi revărsat şi pe la noi. Altminteri de unde denumirea unei străzi apropiate: Ardeleni? Acum se adunaseră pâlcuri-pâlcuri în faţa crâşmei, încurcând din când în când cursa autobuzului 44, ce venea de pe Precupeţii Vechi, ca să şerpuiască apoi prin Făinari şi Sfântul Ioan-Moşi spre Obor. De jucat se juca în local, doi câte doi, bărbaţii sărind ca puricii, plesninduşi carâmbii cizmelor cu palma. Chiuiau ca dracii, în timp ce podeaua cârciumii, aşezată peste pivniţa plină cu butoaie, se îndoia ca şi cum ar fi fost de cauciuc. Rar să-i vezi cu o halbă de bere; băutura de zi şi de noapte, de vară şi iarnă, erau spirtoasele: ţuica, secărica şi „verdele", denumit aşa după culoarea vegetaţiei vii. Muierile beau la rând cu flăcăii – unii chiar tomnatici, veniţi doar să se înşurubeze –, altele, mai răsfăţate la începutul idilelor, mastică şi lichior, sorbite cu degetele răsfirate în sus, licori dăruite cu folos: dulce şi te duce... Mai totdeauna în curtea mare a bisericii, în liniştea grădinii cu cireşi şi iarbă din belşug, aşternut sfinţit de la Adam şi Eva până în zilele noastre... De treceai pe lângă perdeaua de pomi, nu vedeai îndărătul ei nimic nici ziua, darmite noaptea, când îţi ţârâiau în urechi numai greierii, mascând câte-un „ah" îngeresc,

www.dacoromanica.ro

mai sănătos decât bătaia clopotului tras într-o dungă. Nu degeaba grădina era împânzită cu floricele albăstrui de „nu-mă-uita"...

Viaţa se desfăşura bine şi frumos, fiecare muşteriu având slana lui de mâncat, până spre zorii zilei, când, aşa cum am mai spus, băutura le da unora de furcă. Numai că odată pică pe nepusă masă o unguroaică de-adevăratelea, nu boangheniţă, cum li se mai spuneau celor venite de peste munţi. Unguroaică blondă, cu ochi verzi, gât de lebădă, sâni pietroşi, legănaţi obraznic, tender rotund, cocoţat să n-o poată muşca nici câinii, subţirică la mijloc, „tragi cu puşca nu ia foc"... Ce foc să mai iasă, când Ibolia te străfulgera cu privirea?

Mă mândream că o cunoşteam personal. Mă agăţase ea pe mine, odată când căscam ochii la ce mai vârâse Hadraski în vitrină. Mă bătuse pe umăr:

– Nu se superat... ţinut púţin *cuchio*, se vénit *ghiorşon*.

Până să mă dumiresc ce vrea de la mine, m-am şi văzut cu o lesă în mână, pus să păzesc un câine flocos, căruia nu i se vedeau ochii, cu promisiunea că se întoarce repede.

Mă ridicase în al nouălea cer şi nu-mi venea să cred. Nu era câine precum toţi câinii de casă, de vânătoare sau de maidan... Zece picioare de-ar fi avut, ba chiar şi dinţi de platină, n-avea cum să intre în competiţie cu toate potăile din lume... Era câinele lui Baratki, golgeterul „Rapidului", care, împreună cu Bodola

www.dacoromanica.ro

de la „Venus", forma înaintarea de aur a naţionalei de fotbal. Treabă faină, nu de ici, de colo, şi ţineam strâns cordeluţa, doar-doar o trece vreun băiat din gaşcă să mă vadă. Cum nu se ivea niciunul, mă rugam la Dumnezeu să mai întârzie unguroaica, să pot afla măcar un martor care să întărească tot ce-aveam să le spun, că la urma urmelor cine ştia dacă nu chiar Baratki îmi încredinţase javra în păstrare?! Ieşea uneori cu animalul la plimbare el însuşi, mereu îmbrăcat impecabil, cum nu vedeam la cei mai bogaţi dintre bogătaşi. Când îl zărea careva de departe, încingeam o partidă la repezeală, numai că, înghesuindu-ne toţi la minge, ziceai că jucăm rugbi. Tinel, care şedea vizavi de mine, pe Făinari, la întretăierea cu Smeului – unde de regulă dădeam cu piciorul într-un ghemotoc de zdrenţe, bandajat în mătasea unui ciorap paradit –, începuse chiar să se laude că, mărite Doamne, o dată fotbalistul nu s-ar fi abţinut să lase mingea dusă spre el, c-ar fi tras şmechereşte cu latul, dar că el, aşezat în poartă, s-a aruncat pe asfalt şi a prins-o. Îl avea martor pe Dinu Şehter, grăsanul, care, ca să mintă, cu siguranţă că fusese plătit cel puţin cu 20 de căpăcele de bere „Bragadiru" sau 10 de „Luther" ori 5 de „Azuga" – după cum era cota la ruletă. Dar ce contau minciunile lui, când eu mă afirmasem la lumina zilei cu câinele inconfundabil al rapidistului? Începusem s-o păzesc pe Ibolia când ieşea din bloc şi, dacă aveam norocul să fie

www.dacoromanica.ro

însoţită de câine, mă ataşam şi eu. Ba chiar am dus-o la Marişca, jupâneasa noastră, de trăncăneau împreună în limba lor, timp în care eu luam frumuşel căţelul şi mă plimbam pe stradă în sus şi-n jos, dornic să fiu văzut şi invidiat. Era secretul nostru, pe care, odată ş-odată, Ibolia trebuia să-l destăinuie stăpânului ei. Ba mă gândisem să aranjez ca într-o zi, când voi fi cu ea la promenadă, Puiu, cel mai bun prieten al meu, băiatul lui Gică Grăbitu, cârciumarul, să arunce cu o tinichea în câine, iar eu să-l înfrunt încrâncenat, deşi era mai vânjos decât mine.

– Ascultă, nenorocitule, cum îţi permiţi? Tu ştii al cui e câinele? Şi, până s-apuce să încropească vreo vorbă, să-l şi îmbrâncesc în grătarul cu friptane, ţipând s-audă şi clienţii din grădină: E câinele lui Baratki, amărâtule!

Puiu trebuia să fie atât de impresionat, încât să se scuze, ba chiar să-i dea flocosului un mititel de pe foc, după ce a suflat bine în el să nu-i ardă gura. Nu se poate ca Ibolia să tacă, să uite ce-am făcut eu pentru stăpânul ei, în aşa fel ca, într-o zi, acesta să-mi spună personal, de preferat cu alţii de faţă:

– Băiete, ştiu totul. De mâine încolo mă poţi considera prietenul tău mai mare. Când vii pe Giuleşti, spune la poartă că eşti invitatul meu. Şi, ca să te creadă, ia cartea asta de vizită.

Ca să înţelegeţi ce formidabil ar fi fost acest gest, trebuia să vedeţi ce minune a putut să

www.dacoromanica.ro

facă acest atacant în meciul cu „Gradianski", o echipă sârbească, după ce 90 de minute s-a jucat pe viaţă şi moarte, fără niciun gol. Înainte de fluierul final, s-a dat însă un 16 metri în careul advers, pe care Baratki l-a bătut direct la păianjen. Spectatorii au năvălit în teren, purtându-l pe braţe. Nebunie curată.

Numai că acum înnebuniseră ardelenii de la Grasa după Ibolia, care o vreme nu s-a grăbit să se amestece cu mocanii, cu toate că mulţi dintre ei o rupeau bine şi pe bozgoreşte.

Nu ştiu dacă ea venise ataşată sau se procopsise cu ungureanul la faţa locului. Important e că amândoi se simţeau bine, fără nevoia de a împărţi slana cu alţii. Până într-o seară...

Obişnuit cu dănţuiala, rugasem băieţii ce şedeau cu fundul pe scara de ciment din faţa curţii de la nr. 7 să mă scoale din somn când începe bătaia. Uşor de făcut, dacă ţinem seamă că mai toţi oamenii dormeau vara cu ferestrele deschise. Trebuiau doar să mă strige. Contam în special pe Jirai, un pui de armean fără niciun căpătâi, ce trăia din mila mahalalei, care nu ştia că puştiul mai câştiga un ban scuturând buzunarele la aglomeraţie. Nu pleca niciodată la treabă fără să-şi facă cruce, mizând şi pe ajutorul Domnului. Şterpelea cu suflet, iar Cel-de-Sus probabil că închidea ochii, văzând că nu lua un firicel de aţă de unde i se deschidea uşa şi că avea întotdeauna grijă să ducă păgubitului portofelul acasă:

www.dacoromanica.ro

– Nene, am găsit tăşcuţa asta cu acte. I-a matale?

Şi, dacă nu curge, pică: mai primea un ban, doi. Altminteri era îmbrăcat curăţel şi se îmbăia ca lumea, de nu ziceai că-i câine vagabond. De data asta, nici n-apucasem să închid ochii şi m-a luat pe sus:

– Hai c-a-nceput mardeala!

Hm! Nimic extraordinar. Ciondăneală-n grup, cu înjurături şi ghionturi obişnuite. Nu trecu însă mult şi amorezul Iboliei se luă rău la trântă cu un tăuraş afurisit, socotit de mult bătăuş de categoria grea. Se tăvăliră vârtos în stradă, înghesuindu-şi pumni pe înfundate, până ce apucară să revină în picioare, cu feţele sângerânde. Se rotiră ce se rotiră, blagoslovindu-se de mamă, până ce românaşul nostru scoase o brişcă de oţel, bună şi la tăierea porcului. A fost clipa când Ionel Roşu – care până atunci se uita de-aproape, sprijinit de perete ca barza-ntr-un picior – a sărit în joc şi, până să se dumirească ei ce vrea, i-a şi ciocnit cap în cap, ca ouăle de Paşte. Frumos, nimic de zis, dar asta mai văzusem. Numai că într-o fracţiune de secundă săltă şi un călcâi sub bărbia unuia care se apropia să-l atace din spate. Mamă, ce upercut, cu dinţi adunaţi cu făraşul!... Asta ca asta, dar problema era alta: că intrase în ring ca un nebun, bravo lui; că a trăsnit doi dintr-o lovitură, aferim; dar cum mă-sa l-a tamponat p-ăla din spate, că doar n-avea ochi la ceafă?

www.dacoromanica.ro

– Da' iapa cum azvârle din copite, când nu vrea să se-mperecheze? Are la căpăstru oglindă retrovizoare? Armăsaru', cât îi el de armăsar, o ia în bot şi-o respectă ca pe-o regină.

De data aceasta regină era Ibolia, pentru care se stârnise furtuna din senin. Ce să mai zic de Roşu?... Împărat, nu altceva. Şi ce joc de scenă... Cu ce dispreţ s-a uitat la marţafoi... Cum s-a aplecat liniştit când şi-a ridicat pălăria albastră, cu boruri largi, de ziceai că-i umbrelă... Ce bobârnace i-a dat, s-o scuture de praf... Nea Marin gardianul, ditamai nea Marin, chemat să stingă bătaia cu pistolul, a belit ochii ca prostu' mergând pe blat.

Bineînţeles, o asemenea ispravă nu putea rămâne fără urmări. De-a doua zi am şi început să ne jelim pe lângă mamele noastre – promiţându-le câte-n lună şi stele, dacă ne fac pe voie – să ne cumpere pălării albastre ca a lui Ionel. Greu, dar până la urmă s-a făcut. Să vezi apoi mândreţe pe noi, în toiul verii, cu mâneci scurte şi cu şopron la scăfârlie... Doar Paulică, ce-o ducea mai zgâriat, şi-a acoperit capul cu o pălărie kaki de cercetaş, cu boruri şi mai largi. Bună şi ea!

Când am intrat în grădină la Moise, l-am văzut pe Titi tocmai în fundul curţii, unde, într-unul din closete, Dentistul îşi improvizase cabinet stomatologic. Cu siguranţă că avea şi el un nume, dar noi, oriunde-l vedeam, nu-i spuneam altfel. Ca şi doctorul Benglas, mergea din

www.dacoromanica.ro

curte-n curte după clienţi. Căra în spinare o instalaţie specială, asemănătoare cu o jumătate de bicicletă condamnată să umble într-o singură roată. Când lucra, o ţinea pe după gât şi dădea la o pedală ce-i punea sfredelul în mişcare. Acum apăsa vârtos din picior, pentru că freza măcina smalţul, partea sănătoasă a dintelui, durere suportabilă. Pe WC sta un ţăran legat cu un prosop de gât, cu capul dat pe spate şi gura căscată la mila cerului. Răbda cu stoicism, mulţumit de încurajarea sacadată a Dentistului:

– E bine... foarte bine... da... da... Puţin şi-i gata... Scuipă şi mai trage-o duşcă!

Ţuica era anestezicul principal şi la extragerea vreunei măsele, iar acum ţăranii, aşezaţi la rând, se încurajau cu ea preventiv. Veniseră să-şi monteze pe molarul din stânga danturii o proteză de viplă. Cui îi dădea mâna îşi punea două, ca să se fălească în sat, mai ales la horă.

Ionel îi privea cu milă:

– Îi vezi pe nenorociţii ăştia? Jumătate sunt animale, jumătate oameni. Pe ogor sunt fraţi cu boii şi trag plugul în tovărăşie. La oraş se spetesc cu cobiliţa-n spinare, cu dulapul de iaurt la fel, se angajează să-ţi spargă o căruţă de butuci, sapă tranşee în curţile noastre pentru adăposturi antiaeriene şi se mulţumesc cu orice li se dă de mâncare, dar de atins de banii munciţi – nici vorbă. Vai de capul lor... Uite ce fericiţi sunt însă acum, în aşteptarea viplei! Să ne ferească Dumnezeu să-i vedem ajunşi, că

www.dacoromanica.ro

ăştia nu iartă pe nimeni. Aşa cum îi vezi, sunt în stare să ne scoată toţi dinţii în contul suferinţei şi prostiei lor. N-o să te ierte niciodată că te-ai născut la oraş, c-ai tras de lanţ după ce te-ai uşurat, în timp ce pe mulţi dintre ei, în copilărie, i-au vârât dulăii în căcat, că n-apucau să folosească bozia. Născuţi pe piatră, nouă trebuie să ne scapere mintea, că altfel murim de foame. În sărăcia lor, sătenii îşi mai îngăduie să fie şi leneşi, câtă vreme au un petic de pământ pentru nevoile lor, un porc să le guiţe-n bătătură şi câteva păsări. Ţie cine-ţi dă un ou pe gratis?

Şi dintr-o dată păru să-şi amintească de ziua în care mă testase la învăţătură – cum conveniseră părinţii noştri –, după care eu dădusem bir cu fugiţii.

Acum stăteam cu ochiul vânăt, în aşteptarea lui Titi, să-i cerem o ciozvârtă de carne proaspătă. Efectul era sigur. Îl ştiam, indirect, de la o mai veche păţanie. Să fi avut vreo zece ani, când, stând cu băieţii pe aceeaşi piatră, văzurăm pe unul în cămaşă verde că se îndreaptă spre noi, ceea ce, pentru vremea aceea, nu era lucru rar, Garda, Căpitanul şi Arhanghelul din cer fiind la modă. Nostimada era că legionarul era însoţit de doi băieţi cam de vârsta noastră, dintre care unul împopoţonat cu o uniformă precum cea purtată de vlăjgan. Ce pălării albastre... Uniformă, tată, în toată regula, cu pantaloni negri, bluză pe din afară, la culoarea bradului, curea lată şi diagonală

www.dacoromanica.ro

petrecută peste piept. Nevoie mare... De cealaltă parte, acelaşi bărbat îl târa pe Mielu, băiatul măcelarului de pe Strada Viitorului, cu prăvălie la stradă, imediat ce coteai de pe Radovici. Mic şi rotofei, se mai uita şi el cu aceeaşi invidie la legionăraşul nostru, ce păşea ţanţoş în pofida privirilor noastre promiţătoare: „Nu te prindem noi, cocoşel! că-n izmene te trimitem acasă şi cu diagonala pe piele!"

De prins nu l-am prins, dar tot pocinogul a căzut pe spinarea lui Mielu grăsanul, pe care, altă dată, când era singur, l-am răstignit pe trotuar şi am început să-l tragem de urechi, de nas, să-l ciupim peste tot, uite aşa, ca s-arate ca un câine dalmaţian. Când a scăpat, îi scăpărau potcoavele, fără să priceapă în contul cui o încasase.

Ar fi fost totul bine, de nu ne întâlneam cu el în aceeaşi zi pe Precupeţii Vechi, unde băteam mingea „în deplasare", cu golanii de pe strada alăturată. Numai că Mielu nu era singur, ci însoţit de un parlagiu, cu un cojoc purtat de-a-ndoaselea, vreau să zic încheiat în bumbi pe spate. Treaba lui că, în mijlocul verii, umbla cu un cojoc, dar nemernicul ţinea în mâna dreaptă un lanţ de vreo jumate de metru, să ne plătească o datorie proaspătă. Am luat-o la goană, dar, în loc să ne retragem în casa fraţilor Antoniade din Făinari, şi ei cu noi, am fugit pe maidanul din dreptul lor, într-o

www.dacoromanica.ro

curte lungă, în fundul căreia se mai zăreau urmele unei clădiri avariate. Intraserăm ca proştii într-o cursă de şoareci, deoarece pe fundul şi pe lateralele terenului erau calcanele caselor vecine, nu exista niciun gard de escaladat. Iar bestia se îndrepta spre noi cu lanţul pe care îl şi vedeam despletit pe spinarea noastră. Unica soluţie de salvare rămânea grămada de pietroaie din jur, aruncate din frică, fără să ne gândim că dacă un singur proiectil l-ar fi izbit în cap pe vreunul dintre duşmani, ăla mierlea de-a binelea. Manevră bună, deoarece artileria noastră izbuti să oprească înaintarea vrăjmaşului, care acum înlemnise locului, părând totuşi să zică: „Să vă văd pe unde ieşiţi!".

O băgaserăm pe mânecă, dar ne linişti Puiu, mai solid decât noi, pe care contam toţi să se înfigă în parlagiu, ca apoi să-i putem sări acestuia în spinare:

– Dă-l în mă-sa de cioban... Cât o să stea aici? Că-l îndoaie Fane măcelaru' c-a şters-o de la prăvălie! Şi-apoi, câtă vreme avem muniţie la cheremul nostru, putem dormi aici şi la noapte.

Se găsi însă deştept cel mai pipernicit dintre toţi, de unde şi numele cu care fusese garnisit: „Cornel Şase-Luni", sugerând, chipurile, termenul fabricaţiei. Să fi avut în total vreun metru şi treizeci de centimetri, hai patruzeci, motiv pentru care, total neajutorat, îşi îngăduia să se bage între scandalagiii ce se înfruntau matoliţi la „Măgura Oltului", când răstur-

www.dacoromanica.ro

nau pahare, sticle şi mese. Cornel abia le trecea de curea, dar se înfigea între ei cum nu îndrăzneau s-o facă nici chelnerii, nici nea Marin poliţaiul. Se înfoia ca pârţu-n izmene, răstindu-se dintre cracii lor:

– Bă, terminaţi că vă sparg, vă bag în spital!

Cine să-l ia în seamă? Niciodată nu striveşti un porumbel când ciuguleşte pe lângă pantofii tăi...

Aşa a făcut şi acum. Se dezlipi de lângă noi şi se duse glonţ la ţăran:

– Bă, pe tine te mănâncă spinarea? Nu vrei să mori acasă? Marş d-aci! Valea!

Parlagiul, obişnuit să doboare şi un bivol, să spintece oricând un porc, oaie sau miel, cum să se ferească de gâtul unui cocoş? Se uită de sus în jos la orătanie şi unde nu mi-l prinse pe Cornel de gât, îl băgă între picioare şi începu să-i care cu lanţul pe spinare, că bietul de el nu îndrăznea să mai sufle o vorbă, de frică să nu-i înteţească loviturile. Din păcate, când se crăcănă în zbateri neputincioase să nu cadă pe jos, lanţul se furişă printre picioare şi se propti în ochiul drept. De data asta începu să urle ca din gură de şarpe:

– Ochiu'... ochiu'!...Criminalule, mi-ai spart ochiu'! M-ai lăsat chior, puşcăria te mănâncă... Aoleu, ochiul!...

Jelania chiorbecului îl înduplecă şi pe măcelar, mai ales după ce-şi văzu isprava. Spre norocul nostru, Mielu, rotofeiul care-l adusese pe gealat să-i facă dreptate, se desprinse de el

www.dacoromanica.ro

şi o luă la fugă. Atâta ne-a trebuit că, în cap cu Puiu, ne-am şi repezit după el cu pietroaie în mână. Obligat să păzească odrasla stăpânului, sluga a luat-o pe urma lui, stimulat şi de obuzele ce veneau din urmă.

Era normal ca victoria s-o serbăm la doi paşi, la cârciuma lui Diculescu, din capul Precupeţilor Vechi, colţ cu Făinari, unde pe şest se putea lua şi câte-un carcalete, în loc de sirop. Acolo am văzut ce e în stare să facă o bucată de carne, aşezată la timp pe un ochi vătămat. Acolo mi-am primenit şi vocabularul, auzindu-l pe Cornel Şase-Luni cum pipăie viitorul:

– Nu-l prind eu pe ţărănoi, 'tui-i mama lui de bagabond, cu tot neamul lui cel adormit?! Nu-mi cade el în mână?... Dacă n-o să-l vedeţi cu bastonul pe stradă ca orbii, să vă c... în gura mea...

Numai că acum, eu nu simţeam nevoia să scap de vânătaie la ochi... Cum puteam dovedi, a doua zi la şcoală, la ce bătaie am participat?... Acasă era simplu: am lunecat pe trotuar şi am luat-o-n barbă.

Mi-am luat inima în dinţi şi, uşor jenat, i-am spus lui Ionel:

– Domnule Sarchisian... Eu n-aş vrea să renunţ la vânătaie... Dacă tot am căpătat-o, măcar s-o port câteva zile...

www.dacoromanica.ro

– Fii clar, că nu pricep. Mărunţeşte.

– Cea mai bună minciună-i adevărul: cine mă crede pe mine, la liceu, că m-am bătut cu Grăsanul şi că i-am dat la gioale?

– Cum cine? Dacă se îndoieşte cineva, mă ai pe mine martor! Nu l-am scăpat eu din mâna ta? Curtea şcolii e aceeaşi şi un domn elev din cursul superior poate fi crezut şi pe cuvânt.

Frumos zis, chiar peste aşteptări, dar mai e o vorbă: omul îţi întinde un deget şi tu îi ceri toată mâna.

– Domnu' Ionel, da, mai am o rugăminte, mare până la cer... Vă rog frumos: nu-mi mai spuneţi Gică!...

M-a privit şăgalnic şi mi-a făcut cu ochiul aprobator:

– Bine, Gică!

www.dacoromanica.ro

IV. CÂINI DE RASĂ ŞI MAIDANEZI

– Ascultă, Şerbane... Mai las-o moartă cu „Oborene", că mă faci să te potcovesc c-o poreclă de ciumete...

– Te deranjează vecinătăţile?

– Mai curând extremităţile, contrastele – care se zice că se şi atrag: pe de-o parte ţiganii din Tei şi Colentina, pe de alta o fărâmă de protipendadă, boieri de asfalt, că nu-s de viţă veche. Şi-apoi dacă iau o bobină de sfoară şi te leg seara de picior, dimineaţa, când plec la şcoală, te pot trage să te scoli. Ce mi-e strada Făinari, ce mi-e Palade?!

– Minus boierimea de spirit!

– Cu excepţia lui Simion Mehedinţi, bunicu-tu, nu prea ştiu ce cal breaz a mai păscut pe la voi, pe când prin Obor a copilărit Camil Petrescu – pe Câmpului, în casa tatălui adoptiv –, a umblat şi Arghezi – care a învăţat şi el la acelaşi liceu Cantemir –, ca să nu te distrug cu Heliade Rădulescu. Toţi volintiri – vorba conului Leonida – dau cu barda-n Dumnezeu.

www.dacoromanica.ro

Discuţie de copii proşti, cu fundul pe minge, la marginea stadionului Velodrom – de-i zice astăzi Dinamo –, fugiţi de la o teză de algebră, cu speranţa că, dând singuri lucrări scrise la următoarea oră, ni se va sufla din spate. „Ofticosul" – cum îl porecliserăm pe cel care ne preda materia, slăbănog, cu o suspectă paloare a obrajilor, evidenţiată şi de singurul costum negru folosit precum o uniformă – va fi prea ocupat la catedră cu examinarea colegilor, apoi cu noua lecţie, ca să nu poată fi driblat. Drept e că domnul Lişcu – deranjat de notele mari din teze, certate cu cele proaste de la oral – se văzuse nevoit să joace tare.

– Eu cred că dacă bieţii de voi aţi fost bolnavi şi n-aţi putut veni la teză, e bine să evitaţi contaminarea altora. Fiecare dintre voi va sta singur în bancă, la mijlocul ei, fără contacte cu cei din stânga şi din dreapta... Şi, ca să înlăturăm pericolul vreunei epidemii, eu zic ca şi băncile din spate să fie goale, chiar dacă-i veţi deranja puţin pe colegi, grămădindu-i în locul celor scoşi la tablă. Să fiţi, cum zice Hector Malot: *Singur pe lume*, roman al cărui prim volum se mai intitulează şi... *Fără familie.*

O singură dată ne-a ars Ofticosul, că pe urmă îi găsiserăm leacul, spre bucuria întregii „familii", fericită că i-am venit de hac. Exigenţi mai erau şi alţi profesori, dar Lişcu avea plăcerea diabolică de a ne chinui, de a ne vedea strânşi cu uşa. El nu ne chema niciodată la tablă fără să mângâie îndelung fiecare filă a

www.dacoromanica.ro

catalogului, uitându-se în ochii nenorociţilor de pe foaia groasă a catastifului, în timp ce repeta insistent:

– Să iasă la tablă... să iasă... – după care mai întorcea o foaie –, să iasă, să iasă...

Până ne vedeam pagina întoarsă, ne treceau transpiraţii reci, urmate de un oftat de uşurare, preţuit de el însuşi, după zâmbetul ce-i însoţea repetarea aceloraşi vorbe, alintând fila următoare:

– Să iasă, să iasă – după care, ca un uliu repezit asupra prăzii, bubuia un nume. Dacă era după Korne, respiram şi eu liniştit c-am scăpat de teroare. Rareori, pipăia sinistru marginile catalogului închis:

– Astăzi vă ascult „la papagal".

Asta însemna că va deschide catalogul la întâmplare, osândind pe cel al cărui nume se va găsi sub degetul arătător.

Şi-acum, îl luase ca martor în chinuirea noastră pe bunul Hector Malot, uitând, nefericitul, că titlul celei de-a doua părţi a romanului se numea: *În familie.*

Da, în familie, că la teză, chiar şi în condiţii de ploaie ori de furtună, contam pe solidaritatea haimanalelor, între care, spre regretul tocilarilor, se rătăciseră şi colegi de nota zece, precum Octavian Rădulescu – zis şi Tavi sau Vică –, fire mesianică, gravă, ca şi cum pe umerii lui apăsau tot prezentul şi viitorul ţării. La sfârşitul programului, plecam adesea împreună spre casele noastre, el stând într-un bloculeţ pe Lizeanu, în apropierea Şoselei

www.dacoromanica.ro

Ştefan cel Mare, graniţa cartierului meu. Ideea „trasului pe sfoară" lui i-a aparţinut. Avea boală pe Lişcu şi nu fără temei. Odată, la un extemporal, împinsese foaia de caiet cu rezolvarea problemei în aşa fel, încât să putem trage şi noi cu ochiul. Toate bune, numai că, atunci când am primit extemporalele, eu şi Puiu primiserăm nota nouă, iar el... trei, pentru că – chipurile – ar fi copiat. Vinovat fusese Vică, deoarece, ca să se deosebească puţintel de noi, schimbase o cifră în calcule şi rezultatul nu se mai justifica. Deşi nu ne convenea deloc, hotărâserăm să facem un pas înainte şi să spunem adevărului pe nume. Pentru un gest ca acesta, Dumitru Mazilu, profesor de română, bolnav de educaţie spartană şi de cavalerism, ar fi închis un ochi, dacă nu pe amândoi. Greu de imaginat că aceeaşi reacţie ar fi avut-o şi Lişcu. În cele din urmă, tot Vică ne-a domolit elanul:

– Nu fiţi proşti: cu nota asta evitaţi corigenţa. Eu mă descurc oricum, chiar dacă m-ar scula din somn şi m-ar scoate la tablă.

Acum îi venise ideea năstruşnică de a ne face tezele pe ascuns, după care să le prindă cu o pioneză şi să le strecoare cu o scândurică din banca a treia până la cea din faţă. De la catedră nu se vedea nimic, cum se demonstrase la manevrele prealabile. Totul era să fim repezi la înlocuirea tezelor, el însuşi regizând şi momentul crucial: se va duce cu o carte la catedră să-l întrebe ceva pe profesor ca să mascheze întreaga operaţie.

www.dacoromanica.ro

– Voi scrieţi întruna cifre peste cifre şi la mijloc alte cifre, până vă pomeniţi cu teza pe banchetă, în dreptul pulpei. La „ambuscadă", vârâţi teza voastră în pantaloni şi înlocuiţi-o cu cea bună, până tragem scândurica.

Totul a mers Zeiss, cu ajutorul minţii lui, al unor grafii diferite şi al celor trei lemnişoare, lungi de vreun metru şi jumătate, ce rămăseseră de-atunci în zestrea clasei, printre alte materiale didactice. Singura noastră obligaţie era să avem pe noi nişte pantaloni strânşi pe gleznă sau golf, în care să dispară, fără urme, lucrările proprii, deoarece Ofticosul ne mai ceruse ca pupitrele să fie goale, orice eventual control riscând să compromită întreaga afacere.

Cu Şerban Mehedinţi fusesem coleg din clasa întâi primară, la şcoala din spatele bisericii Silvestru. Deşi acolo existau cursuri diferite pentru băieţi şi fete, el şi sora lui geamănă, Mona, stăteau în aceeaşi bancă, fata nedorind cu niciun chip să se despartă de frate-su. Hatâr făcut de conducerea şcolii nu de dragul lor, ci al prestigiului de care se bucura „părintele geografiei româneşti", cum mai era denumit bunicul lor, fost ministru al Cultelor şi Instrucţiunii Publice, pe timpul guvernării lui Marghiloman. Altminteri, niciodată învăţătorul nostru, domnul Cioiulescu, nu-şi discrimina elevii. Mehedinţi ca Mehedinţi, dar între noi se afla odrasla lui Pârvu, directorul general al Căilor Ferate Române... Băiatul era cărat la şcoală cu un automobil de lux, şoferul

www.dacoromanica.ro

având grijă să-l ducă de mână în clădirea şcolii, după ce se asigura că nu rămâne în curte. În tot timpul ăsta, noi mângâiam ca proştii farurile, barele strălucitoare şi apăsam pe mânerele portierei ca să ajungem la volan şi să claxonăm. Distracţie rară, curmată mereu de şoferul care ne punea pe goană. Persecutaţi, ne-am răzbunat pe Pârvu:

– Şchiopu', şchiopu', n-are picioare, nu merge prin soare, merge cu maşina şi-nghite băşina...

Bietul copil... S-a jelit atât de mult acasă, încât n-a mai vrut să vină la şcoală cu automobilul nici după ce părinţii s-au plâns de mizeria ce i-o făceam băiatului lor. Cine şi cum ne-ar fi putut domoli? Doar de ne-ar fi cărat pe toţi cu maşina, într-o vreme când caii rămăseseră mai departe stăpâni pe uliţe şi străzi.

Pe rând, fiecare elev era de serviciu, ştiind când îi venea rândul să pufăie c-o pompă esenţă de brad prin clasă, să fie tabla curată, creta şi buretele la locul lor, pe scurt: să fie ordine şi curăţenie. Altminteri, învăţătorul te ardea la palmă cu o trestie, indiferent cine era taică-tău. Ura într-atât minciuna, încât, de dragul adevărului, putea să şi păcătuiască.

– Unde sunt legumele de plastilină?

– Am uitat să pun cutia în ghiozdan!

– Du-te şi adu-le repede!

Ajuns acasă, m-am repezit la batoanele de plastilină şi-am plămădit în fugă un morcov, un ardei şi ce mai aveam de făcut. Important era să prezint ceva şi să mă întorc grabnic la

www.dacoromanica.ro

şcoală. Spre ghinionul meu, le făcusem însă prea bine.

– Cine ţi le-a lucrat?

– Eu, dom'le profesor!

– Te-am întrebat cine ţi le-a făcut!

– Eu, dom'le profesor!

Şi a repetat de atâtea ori aceeaşi întrebare, până când m-am săturat şi i-am răspuns scurt:

– Mama!

Mi-a dat cu toată cutia în cap, de-a trebuit să merg în patru labe să-mi recuperez lucrările. A fost singura dată când m-a nedreptăţit, paradoxal, spre folosul meu, căci m-a învăţat pentru totdeauna că susţinerea cu încăpăţânare a unui adevăr – predică-n pustiu – te poate uneori costa mai mult decât o minciună.

Terminasem cu bine clasa întâi, ba luasem chiar şi un premiu doi, adevărată pacoste. La sfârşitul anului, când mi-am auzit strigat numele în curtea şcolii – unde stăteau înşiruite toate clasele –, mi-a fost ruşine să păşesc în careu. După repetarea numelui, m-am pomenit împins înainte şi, roşu la faţă, mă îndreptai spre corpul profesoral, unde eforul şcolii noastre, Grigore Trancu-Iaşi – om politic de vază, de două ori ministru pe timpul guvernării generalului Averescu şi apoi a lui Ion I.C. Brătianu – împărţea premiile.

– De ce te ruşinezi, micuţule, se poate? – m-a întrebat cu tandreţe, aplecându-se să-mi pună o coroniţă pe cap.

Micuţul avea să aibă grijă ca în toată viaţa lui să nu mai primească niciun premiu şcolar... Se convinsese că, dacă vrea, poate să fie şi

www.dacoromanica.ro

printre primii, dar că-i mai bine să nu iasă ca păduchele pe frunte, să-şi drămuiască timpul în aşa fel încât să depindă şi de el, nu doar de alţii. Mai târziu, a înţeles şi că nu câştigi nimic în ochii colegilor, dacă stai mereu cu două degete ridicate la ore, oferindu-te să răspunzi la întrebările profesorilor încă înainte de a le pune.

Când nu peste mult timp Grigore Trancu-Iaşi s-a plictisit de lumea asta şi a plecat unde nu este durere, întristare, nici suspin, directorul şcolii a hotărât ca premianţii să meargă la căpătâiul răposatului, să-i ducă flori şi să intoneze, lângă un steag tricolor – cu care tot el ne-a înzestrat – un imn patriotic, ca şi cum de muzică îi mai ardea mortului. Împreună cu Şerban Mehedinţi şi cu elevi din alte clase, am avut ghinionul să fac parte din delegaţia funerară. Cu florile ne-am descurcat binişor, presărându-le pe ministeriabilul întins pe-o sofa, în aşteptarea sicriului. Nu şi cu melodia, căci cineva dintre noi a avut ideea, absolut nevinovată, de a cânta *Deşteaptă-te, române, din somnul tău de moarte!* Ei bine, dacă defunctul efor n-a cutezat să se trezească, s-a deşteptat în schimb învăţătorul nostru, care ne-a bătut la palmă cu atâta năduf, încât să nu uităm toată viaţa bucuria de-a fi fost premianţi. Ni se umflaseră labele ca la mâţe şi am urlat ca toţi dracii după fiecare nuia. La sfârşitul osândei, a pus ochii pe Şerban:

www.dacoromanica.ro

– Tu să spui domnului Simion Mehedinţi că învăţătorul Cioiulescu, care a crescut la şcoala Domniei Sale, a găsit de cuviinţă să vă sancţioneze cu trestia, ca să ştiţi de-acum încolo cum să vă purtaţi cu un mort de seamă.

Ca şi cum veniserăm la şcoală să ne specializăm în pompe funebre.

Pe atunci, uniformizaţi de-a valma cu şorţuleţe gri-pepit, cu gulere albe şi cu funde roşii la gât, eram precum puii de cloşcă. Liceul ne mai diferenţiase, numitorii comuni fiind acum şapca şi numărul cusut pe mâneca hainei. Recunoşteai fiecare şcoală secundară după culoarea acestor podoabe şi iniţialele brodate cu fir auriu. În cazul nostru: L.C.V., prescurtarea Liceului Cantemir Vodă, de ni se mai spunea că învăţăm la Liceul Cacă-Vacă. Vestimentaţia fiecăruia ne diferenţia însă şi altfel, starea socială a familiei spunându-şi cuvântul. Asta nu ne împiedica să ne tăvălim prin praf în recreaţie, ca soldaţi ai aceleiaşi armii.

La un liceu de stat precum Cantemir, Mihai Viteazul, Spiru Haret, Gheorghe Lazăr, Sfântul Sava sau Şincai, nu se putea intra uşor. Poate şi din această pricină nu se făcea vreo deosebire între un băiat de general, precum colegul Korne, sau Jurcă, fiu de ţăran, care, îmbrăcat mereu în aceeaşi tunică neagră de dimie, n-avea nevoie de carte de vizită. Şi unul, şi altul erau buni la învăţătură, dar fiecare cu o motivaţie diferită, ceea ce îl făcea pe unul să fie vesel, iar pe celălalt trist.

www.dacoromanica.ro

– De ce eşti tocilar, Jurcă, de ce stai şi în recreaţie cu manualul în mână şi nu vii să te joci?

– Vouă vă convine să bateţi mingea, să vă luaţi la trântă sau să vă rupeţi spinarea la „lapte gros“... N-aveţi nicio grijă, dar dacă eu n-am note mari în carnet, tata îmi dă sapa-n mână sau mă trimite cu vitele. Voi abia aşteptaţi să vină vacanţa; eu o urăsc. Vara merg pe câmp la cules şi secerat, iarna rânesc la porci şi la vacă, adun bălegarul într-un loc ca să fie împrăştiat pe câmp când se cuvine. E mai uşor să-nveţi la umbră vara sau când dă frigul, decât să te ardă soarele sau să-ţi îngheţe degetele pe lopată.

Era tăcut, nu vorbea cu nimeni, iar dacă socotise nimerit să mi se spovedească, asta se datora grijii mele de a împărţi cu el pachetelul de-acasă, pe care uneori, din cauza jocurilor din recreaţii, îl căram înapoi, spre disperarea mamei.

Tinereţea are însă prea multe haruri, ca o anume particularitate socială să ne diferenţieze. Eram copii şi asta spune totul. Drept este că exista în clasă o elită, nu condiţionată de puterea banului, ceea ce i-ar fi întărit poziţiile prin prezenţa odraslelor de mari negustori. Era o elită de ştaif, deloc ostentativă, dar evidentă prin pecetea educaţiei primite, a bunelor maniere, zestre pe care, cu toţi cei „şapte ani de-acasă“, nu o aveau majoritatea dintre noi. O elită a celor crescuţi cu guvernantă, învăţaţi să vorbească frumos, să stăpânească o limbă străină şi chiar două, din pă-

www.dacoromanica.ro

cate total dezarmaţi în faţa unei înjurături, la care nu ştiau să răspundă pe măsură sau, în cel mai fericit caz, monocord: „Ba pe-a mă-tii!"

„Băieţi de viitor" – cum adesea li se spunea la dirigenţie –, constituiau exemple bune de urmat în viziunea dascălilor noştri, ceea ce olecuţă deranja orgoliul mărunt al celor aflaţi în competiţie, nu şi al meu, mulţumit să termin clasa fără corigenţe. În această nobilime se aflau colegi care, într-adevăr, n-aveau să dezamăgească pe nimeni, precum Matei Alexescu, Vladimir Beliş, Mihai Korne, Nicolae Navasart, Valentin Stroescu şi Şerban Zoner (mai târziu şi Rădulescu), dublaţi de-o cohortă de minţi sclipitoare, între care Gheorghe Boldur şi Octavian Rădulescu, ce beneficiau de-o mai mare libertate într-ale tinereţii. La maturitate, nu totdeauna notele din catalog aveau să fie hotărâtoare, căci vremurile ne-au amestecat la grămadă sub tăvălugul aceleiaşi istorii. Unii vor da vina pe destin, uitând că, în mare măsură, ţi-l mai faci şi singur. Rezultatul? Un coleg modest ca Finanţu va ajunge ambasador la Tokio, iar elevi fruntaşi ca Vică Rădulescu ori Şerban Zoner la puşcărie, pentru că s-au opus regimului comunist cu preţul libertăţii lor. Reacţii de înaltă verticalitate morală, desigur, dar şi condamnate la ineficienţă. Ce soartă politică putea să-şi croiască România după sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial, când multaşteptaţii idoli americani şi englezi bătuseră palma cu laba lui Stalin la Teheran şi Ialta? Giganţi în istoria universală, domnii Franklin Delano Roosevelt

www.dacoromanica.ro

şi Winston Churchill rămân la fel de uriaşi în istoria trădării românilor, începând cu principalii lor susţinători, făuritori ai Marii Uniri, cărora nu au avut elementara bunăvoinţă de a le spune din timp: „lăsaţi-o mai moale cu opoziţia, că pielea v-a fost vândută de mult". Cinici până la Dumnezeu şi-o palmă deasupra, i-au lăsat să se p... împotriva vântului, cu preţul multor ani de temniţă şi al unor gropi comune.

Cu aceşti giganţi ai istoriei mondiale ar trebui să se deschidă orice listă de baştani care au croit drum molimei bolşevice în România, ţară cu un potenţial ce ar fi ajuns lesne în lumea civilizaţiei şi a bunăstării. Ghinionul de a sta mereu în copitele năvălitorilor îşi spusese iarăşi cuvântul.

De mult – încă de pe la zece ani, când trecusem pragul liceului –, vântoasele unui altfel de extremism plutise peste capetele noastre, fără să-i desluşesc atunci semnificaţiile:

– Marius Roşca, vino la tablă!

– ...

– Marius Roşca, n-auzi?

– N-aud, jidane!

Profesorul Beliş – un distins dascăl, care alcătuise cu Charles Drouhet de la Universitate prestigioase manuale de limbă şi literatură franceză – nu se puse la mintea ghemotocului.

– Marius Roşca, ieşi la tablă!

– Nu ies, jidane!

– Marius Roşca, îţi pun trei în catalog!

www.dacoromanica.ro

– Pune, jidane!

Ne amuzam ca proştii, surprinşi de îndrăzneala colegului, care plătea cu inocenţă preţul celor auzite pe-acasă. Aflasem de existenţa „frăţiilor de cruce" – atrăgătoare prin caracterul lor subversiv –, dar deschise doar elevilor mari, de la 14 ani în sus... Singurul admis să le stea prin preajmă era Octavian Rădulescu, excepţional înzestrat în grafica portretelor în cărbune. Frumos va fi fost Corneliu Zelea Codreanu, dar sub tuşa lui Tavi devenea Adonis. Cine îi comanda aceste icoane, unde le ducea, nu ştiu, căci nu sufla niciun cuvânt. Şi-aşa era destul că mă tolera lângă el, să-l văd cum revine asupra fiecărui cârlionţ din părul zburlit al Căpitanului.

Admiraţia noastră faţă de „protestatari" ni s-a clintit în ziua când profesorul Beliş a fost îndepărtat de la catedră, după ce ne obişnuise cu acel „domnilor elevi", cu care ne răsfăţa de-a lungul unor fascinante lecţii de literatură, încurajându-ne să bâiguim în limba lui Voltaire. Cu el fusese îndepărtat şi fi-su, Vladimir, cu care ne împrieteniserăm din pricina jovialităţii lui. De ce toate acestea? – era greu să pricepem şi nici nu făceam vreun efort să înţelegem; în primul rând datorită vârstei şi-n al doilea că, spre ruşinea noastră, persecuţia nu se răsfrângea direct asupra existenţei proprii.

Legionari pe toate drumurile, dar în cartier nu prea de marcă, cu excepţia Bolintinenilor, oameni cu stare. Masiv fuseseră concentraţi la

www.dacoromanica.ro

S.T.B. (Societatea Tramvaielor din Bucureşti), cu depoul pe Şoseaua Ştefan cel Mare, lângă moara lui Asan, colţ cu Lizeanu. Chiar când nu îmbrăcau cămaşa verde, nu uitau să-şi împodobească mantalele negre de serviciu cu zvastici aurii, micuţe, şi insigne cu chipul lui Codreanu, la fel de mici, rotunde. Eu le şterpeleam de la Stamate, vatman care făcea curte Leancăi, o rubedenie îndepărtată, ce stătuse o vreme la noi, ajutând-o pe mama şi pe jupâneasă să deretice prin gospodărie. Abia aşteptam să-şi pună mantaua în cui, ca să-l pot opera.

Nu ştiu de ce „verzii" erau văzuţi de mulţi cu ochi răi, fiindcă păreau să facă bine:

– Leanco, duminică nu putem ieşi la pădure, că merg cu nişte camarazi la ţară, s-ajutăm la câmp odraslele şi văduvele celor căzuţi în război.

Pe urmă, nu departe de noi, deschiseseră o cooperativă de consum cu produse ieftine pentru nevoiaşi. Cu gândul la ei veniseră şi cu lozinca: „Omul şi pogonul", în dorinţa de a face o ţară mândră „ca soarele sfânt de pe cer".

În lunga noastră curte muscălească trăiau vreo zece familii, între care şi trei de evrei: Becherman, Eltman şi Eizig, fiecare cu fete şi băieţi cam de aceeaşi vârstă cu noi, destui ca să ne jucăm fără nevoia de a mai chema pe alţii. Între ghimirliile locuite de familiile unui cizmar, tâmplar şi rihtuitor, la rândul lor cu odrasle, mai exista şi o cameră ocupată de un

www.dacoromanica.ro

vânzător de magazin, singurul ce-şi mai întindea pe sârma de rufe o cămaşă verde. Altminteri blajin, om la locul lui, care nu uita să spună „săru' mâna" cucoanelor şi „bună ziua" bărbaţilor.

Nu ăştia aveau să-mi rămână în minte. Imaginea Legiunii, cu întreaga ei pompă, o văzusem pe vremea când, pe la şapte ani, mă întorceam de pe lângă statuia Kogălniceanu, dus de mână de o verişoară, Lina, ce lucra la „Bunescu", o renumită casă de modă. Ne îndreptam spre Liceul Lazăr, tocmai când circulaţia pe Schitu Măgureanu fusese suspendată. Lanţuri de legionari străjuiau trotuarele, interzicând trecerea bulevardului.

– Aşteptaţi să treacă cortegiul!

Şi am tot aşteptat, până când de sus, dinspre Ştirbei Vodă, începu să coboare un nor auriu, un sobor uriaş de preoţi în odăjdii, deschizând convoiul funerar al lui Ion Moţa şi Vasile Marin, comandanţi legionari, căzuţi în ianuarie 1937 pe frontul Madridului, în luptele de la Majadahonda. Primul, cumnat cu Zelea Codreanu, luase parte în 1927 la înfiinţarea Legiunii Arhanghelului Mihail, fiind comandant al organizaţiei Buna Vestire, iar mai târziu viţepreşedinte al partidului „Totul pentru Ţară"; Vasile Marin, la rândul său fruntaş al mişcării, condusese organizaţia bucureşteană. Amândoi plecaseră ca voluntari în Războiul Civil din Spania, de partea forţelor naţionaliste ale generalului Franco, după cum Kremlinul

www.dacoromanica.ro

avusese grijă să-şi trimită mulţi cominternişti pe baricada internaţionalistă. La încheierea luptelor fratricide, Franco, înţelept, va ridica un mausoleu în care să se odihnească osemintele celor căzuţi de ambele părţi, beligeranţi ai unei istorii comune.

Acum, corpurile neînsufleţite ale celor doi fruntaşi veneau acasă după un lung traseu, întrerupt cu slujbe în diverse oraşe ale ţării. Ţinta imediată era biserica Gorgani, din spatele bulevardului Elisabeta, apropiată de Arhivele Statului. În sfârşit, după interminabila coloană a preoţimii ce cădelniţa drumul, am apucat să văd două sicrie purtate pe umeri, după care s-a revărsat un fluviu de cămăşi verzi de-a lungul şi de-a latul străzii, kilometri de lavă încinsă ce ameninţa să nu se mai isprăvească... Să mă ierte Dumnezeu de păcat, dar tocmai atunci îmi veni să mă uşurez. Tăbărâsem pe biata Lina, care mă dusese la croitorie să vadă şi colegele ei ce grozav verişor avea. Atât de grozav, încât fusesem nevoit să fac pe mine. Îndemnul: „Bagă-te şi tu într-o curte" n-avea nicio noimă, întrucât trotuarul era înţesat cu oameni în genunchi, mulţi cu palmele lipite de asfaltul presărat cu lumânări aprinse, ceea ce interzicea orice mişcare.

Mai târziu, în liceu, n-am prea văzut profesori legionari – sau nu se manifestaseră ca atare –, cu excepţia profesorului Dumitru Mazilu, şi el renumit coautor de manuale împreună cu şeful catedrei de specialitate de la Litere, Dumitru Caracostea. De altminteri mai

www.dacoromanica.ro

toţi profesorii noştri străluceau, în cap cu Sachelarie, directorul liceului. Deşi aplecat pe geografie, el se dovedea stăpân pe hectare de carte, angajând cu un farmec deosebit discuţii de filosofie sau literatură, mereu respectuos cu noi, pe care ne trata ca pe nişte oameni maturi.

În cursul inferior, mi-a fost parcă mai dragă învăţătura, dovadă că la capacitate aveam să obţin o notă bunicică, de m-am văzut selectat în clasa a cincea A. La B intraseră mai toate podoabele cu care, în timpul liber, mă simţeam de zece ori mai bine decât cu „băieţii buni", crescuţi precum câinii de rasă, în lesă. Spun: „mai bine", pentru că împreună cu ei cutreieram marginile Capitalei, alergând în jurul bălţilor sau furişându-ne în pădurile de la Andronache, Pustnicul sau Cernica din prelungirea şoselelor Colentina şi Pantelimon.

Am avut totuşi noroc. După încheierea războiului, Şerban se întorsese din Turcia, unde stătuse câţiva ani cu familia. La sosire, se mai găsea un singur loc liber într-a cincea B, departe de „elită". Fericirea s-a produs odată cu vizita directorului adjunct, Mălin, profesor de latină:

– Copii, de azi avem un nou coleg; a revenit printre noi Şerban Mehedinţi. Vrea careva să meargă în locul lui la B?

De teamă să nu mi-o ia altul înainte, am sărit ca ars în picioare, oferindu-mă să facem transferul, ceea ce îmi îngăduia să revin în gaşcă, alături de Gheorghe Moteanu, fiul unui vatman din Andronache, Nicolae Petrescu, bă-

www.dacoromanica.ro

iatul lui Gică Grăbitu, cârciumarul de pe strada mea, Titi Ionescu, viitorul antrenor al naţionalei de rugbi, şi alţi rebeli dispuşi oricând să piardă totul pentru nimic. Vorba ceea: ne-am născut despuiaţi, ce-i pe noi e de căpătat. Cu ei alergam în toate zările, liberi de orice constrângeri; cu ei chiuleam de la cursuri, când reapăruseră filmele americane; cu ei am pătruns în lumea stadioanelor, aşteptând să ţinem locul cuiva pe teren. Împărăţia cerurilor, nu altceva, spre deosebire de liniştea ordonată a bunilor colegi din centru, la care, când ne întâlneam de nevoie, jucam un „Popa Prostu", cu cărţi de joc; „Marocco", cu beţişoare; „Meccano", cu piesuliţe de construit diverse agregate, pe bază de planşe; sau, în afara casei, să facem o „leapşă", ori să ne plimbăm cu bicicleta, cât mai aproape de rigolă, „să nu dea vreo maşină peste voi". Vax-albina, crema Gladys! Ce „Popa-Prostu", ce „Marocco", ce „Meccano", ce „Puzzle", ce „Leapşa" sau bicicletă? Când noi descoperiserăm minunea tuturor minunăţiilor, piatra filosofală, izvorul tămăduirii, elixirul vieţii, bucuria de a trăi mereu pe aripile visului... Descoperisem femeia, totuna cu rostul existenţei de azi şi de mâine, corn al abundenţei, ce ne oferea dovada bărbăţiei, răsplătită cu şansa de a nu o uita niciodată. Ce algebră şi trigonometrie, chimie şi fizică – mai scârboase decât untura de peşte, luată cu lingura, alături de o murătură să ne taie voma?!... Femeie-femeie, în toată regula,

www.dacoromanica.ro

de sus până jos, să ai la ce privi şi gândi ziua şi noaptea, povestind colegilor cum e, cum a fost, să ştie totul pe îndelete, nu ca o simplă chioreală de poze.

Ascultau cu urechile ciulite, fără să ne scutească de întrebări şi comentarii:

– Şi trebuie să te dezbraci şi tu, să-ţi dai jos pantofii – ori e de ajuns să te deschei la nasturi?

– Gol puşcă!

– I-adevărat că, dacă te simte că eşti virgin, te botează cu o oală de noapte?

– Bancuri!

Devenisem expert. Povesteam totul, cu de-amănuntul, începând cu dezbrăcatul hainelor şi sfârşind cu folosirea unei seringi cu albastru de metilen.

– Şi-ţi faci singur injecţia?

– Faci pe dracu... Nu faci nicio injecţie, doar te speli...

– În cadă sau la duş?

– La alegere: în Atlantic sau în Pacific!

– Serios, unde te speli?

– Pe canal!

– Ce canal?

– Întreabă dracului şi pe alţii, că eşti tâmpit de-adevăratelea.

Uşor nu-mi fusese nici mie. Mă provocase un băiat de la depozitul de lemne de pe Câmpul Moşilor, unde tata mai păstra o prăvălie prăpădită de cereale, cu care se lansase în

www.dacoromanica.ro

afaceri. După sfârşitul Primului Război Mondial, ostaşilor ce luptaseră pe front li se dăduse, la cerere, ori pământ, ori autorizaţii de comerţ. De agricultură tata era sătul, aşa că a rămas la oraş ca negustor de cereale. Depozitul îl închiriase, iar prăvălia o lăsase în custodia unui cumnat, care bea mai mult decât vindea, jelindu-se mamei de când mă ştiu:

– Mai spune-i, Profiră, să-mi dea şi mie marfă...

– Dar banii pe ce-ai vândut i-ai dat?

– S-o crezi tu că are nevoie de banii mei, la trenurile ce vin pe numele lui în Gara de Est, că la descărcat mă trimite şi pe mine să veghez.

Cum Moşii erau alături de prăvălie, într-o zi, băiatul depozitarului, de-o seamă cu mine, m-a întrebat scurt:

– Tu ai dat calul la apă?

– Şi da, şi nu – i-am răspuns evaziv, să ies din încurcătură.

Ce-o fi înţeles n-aş putea spune, că nu era nimic de priceput, dar a strigat după o ţigăncuşă desculţă, frumuşică foc, explicându-i ce se cuvine să facă. Am urmat-o în fundul curţii, vârându-mă după ea printre nişte buşteni răsturnaţi de-a valma, înainte de a fi tăiaţi la fierăstrău. Îşi făcuse la perete un cuibuşor al ei, unde am ajuns aproape pe brânci. Când s-a aşezat pe spate şi şi-a tras fusta în sus, m-a cuprins o ruşine soră cu moartea şi am luat-o la fugă. M-a osândit fără voie cu imaginea

www.dacoromanica.ro

trupului ei răstignit, pe care de-atunci nu-l mai puteam uita. Pufuleţul dintre pulpe îl mai văzusem şi la ţigăncile ce-şi ridicau fustele când urlam după ele: „Cioarăăă, bum!" – simulând împuşcarea.

Dar nu era acelaşi lucru.

Mă hotărâsem să plec cu Puiu pe Mavrogheni, într-un bloculeţ anume, indicat de Roşu, cu un „harem" de vreo şase vestale, care oficiau amorul în patru cămăruţe, dotate cu tot ce trebuie.

Puiu se lăuda că el mai făcuse treaba aia cu o slujnică, ştiută şi de mine, cam bătrâioară, ca să nu zic cu părul alb. Acum alesesem aceeaşi divă, frumoasă să cazi pe spate, dar cu nasul turtit, de i se spunea şi Lenuţa Cârna. Femeie cu ciorapi negri de mătase, portjartier cu dantelă roşie, pantofi cu tocuri înalte, ce tura-vura, adevărată cucoană. Ca şi cum ne era teamă să nu ne rătăcim, am intrat împreună în aceeaşi cameră, dânsa având grijă să ne ia în pat de-a dreapta şi de-a stânga ei:

– Mânca-i-ar mama pe băieţei!

De întâmplat, în sfârşit s-a întâmplat. La întoarcere acasă, simţiserăm nevoia să mergem pe jos, frământaţi de-o singură întrebare. „Pe care dintre noi ne iubeşte mai mult?"

Apoi a venit Florence, zâna-zânelor.

– Sunt fată de colonel şi-am ajuns aici din cauza iubitului meu, care a vrut să se spânzure, din pricină că i-a fost furată o sumă de bani şi era ameninţat cu închisoarea. L-am implorat

www.dacoromanica.ro

să nu se omoare şi m-am angajat să lucrez aici până adun banii datoraţi.

Doar nu aveam inimă de piatră... Cum puteam să trecem peste suferinţa preafrumoasei fete?... Pregătirea cavalerească ne-o făcuse Petre Ispirescu, povestindu-ne de-atâtea fete de împărat răpite de balauri şi închise în turnuri zăvorâte... Decât să ne pierdem vremea cu fleacuri matematice, am preferat să venim în sprijinul osânditei, mai ales că n-o făceam chiar degeaba. Intraţi brusc în slujba unei cauze nobile, ne-am văzut nevoiţi să ne înmulţim rândurile, pe principiul că dar din dar se face rai, trăgând după noi o droaie de colegi de încredere, convinşi şi ei să cotizeze în slujba libertăţii. Era secretul nostru, de care „băieţii buni" nu trebuiau să afle. Îi lăsam să trăiască neprihăniţi în puşcăriile lor de lux, urmând ca altă dată să fie şi ei traşi pe sfoară, de unde o altă expresie: toate la timpul lor, dacă vrei să nu te-ntâlneşti prea târziu cu „fete de colonel", pe care, precum cărţile bune, e bine să le citeşti şi să le dai mai departe, să se bucure şi alţii de farmecul lor, nu să le păstrezi în exclusivitate.

Lui Şerban, poveştile astea îi erau cunoscute. Venise din Turcia hiperspecializat. Nu degeaba otomanii rămăseseră neutri în cea de-a doua conflagraţie mondială, bucuroşi să se lupte corp la corp pe alte fronturi. Ne obliga acum să-l ascultăm şi noi cu ochii căscaţi:

– Bani să ai, că te pomeneşti sultan. Stai cu narghileaua alături, mai pufăi şi bei o cafeluţă,

www.dacoromanica.ro

în timp ce două-trei fetişcane, cât te duce punga, dansează şi se freacă de tine cu blândeţe, nu precum câinii de gard. Alegi pe una, după care o mai laşi puţintel şi te ocupi de cealaltă. De fapt tu nu faci nimic, eşti în mâna lor şi ele ştiu lecţia.

– Frumoase?

– Superbe! De la paişpe ani în sus, cu sâni feciorelnici sau să te îneci în ei. De altminteri, în profesia asta aţi văzut voi gagici pocite? Damele urâţele, când o fac pe parale, frecventează birturile de margine, le afli prin ganguri...

– Şerbane, prea zici multe... Vorba ceea: ori minţi, ori mănânci rahat! Dar eu cred că tu nu minţi!

După liniştea cu care păşea prin casele de toleranţă din Crucea de Piatră, părea să fi avut pielea tăbăcită. Nu ca noi, mereu temători să nu ne întâlnim cu taţii noştri sau cu cine ştie ce rude sau prieteni de-ai casei.

– Proşti sunteţi... Măcar s-aveţi norocul ăsta, că din ziua aceea sunt buni de plată. Ce să caute ei într-o casă de perdiţie?

– Ce găsim şi noi.

– Nu-i acelaşi lucru.

Cu Şerban am frecventat o vreme ştrandul Obor şi echipa de pitici de la „Unirea Tricolor", cu stadionul vizavi de Gara de Est. Ne-a dezamăgit tata Cârjan, antrenorul echipei, susţinută tot de negustorimea locului.

www.dacoromanica.ro

– Bă, la şcoală se trece cu media cinci. În sport niciodată. Ori te ţii de el – şi vii la antrenamente de dimineaţă până seara –, ori te laşi păgubaş. Nu merge să fii şi cal, şi măgar... Poţi fi un profesor, medic sau inginer mediocru, sportiv nicicând. În consecinţă vă sfătuiesc să mutaţi camionul de aici.

Aşa am ajuns pe stadionul din Ştefan cel Mare. Ne-am luat după Titi Ionescu, mezinul dintre cei trei fraţi care aveau să strălucească în rugbiul românesc, alături de Teo Kranz, Jupi Calistrat, Feri Covaci, fraţii Nicolau sau Ascanio Damian, vestitul arhitect de mai târziu, ce juca pe-atunci la „Sportul Studenţesc". De mine nu s-a ales nimic, de când luasem un bocanc în bărbie după ce placasem un mijlocaş advers, dar Şerban, la maturitate, s-a profesionalizat, jucând la C.C.A. (Clubul Sportiv al Armatei – ulterior „Steaua"), până când comandantul, domnul Corneliu Mănescu, l-a simţit mult prea ataşat de nevasta domniei sale, parteneră de tenis, de i se mai spune şi altfel.

Acum, stând cuminţi cu mingea sub fund, ne pomenirăm scuturaţi de Titi, care venea de la liceu.

– Nenorociţilor, a aflat popa Bucunovski că l-aţi tras pe sfoară cu carnetele. E de jale!

Ce se întâmplase?! Ca elevi, aveam obligaţia să mergem duminica la slujbă, la biserica Precupeţii Vechi. Cum la sfârşitul predicii nu

www.dacoromanica.ro

puteam da buzna în altar, un elev aduna carnetele de prezenţă şi intra singur la preot să le semneze. Nu ne convenea însă deloc să ne pierdem o dimineaţă întreagă din singura zi liberă a săptămânii, aşa că făceam cu schimbul, mergând unul la slujbă pentru toată gaşca. Numai că un coleg mai bisericos – sau mai degrabă gelos – ne-a turnat, iar popa, care ne devenise şi diriginte, se făcuse foc şi pară.

Grav, grav, grav de o mie de ori grav... Numai că Dumnezeu este bun şi cu păcătoşii:

– Băieţi! Înainte de dirigenţie – când Bucunovski e pornit să ne bleasască –, avem ora de religie. Nu uitaţi că suntem în Săptămâna Paştelor şi părintele a zis că ne vom spovedi. Când ne va veni rândul să băgăm capul sub patrafir, vom spune ce-avem de spus, dar şi spăşiţi că nu totdeauna am fost pe la slujba de duminică, păcătuind prin absenţa de la serviciul divin. Spovedania este sfântă şi el n-are voie să-i dezvăluie taina. O să ne dea o mie de mătănii... Care-i problema? Şi mai dă-l în mă-sa cu carnetele lui de prezenţă, că biserica nu-i poliţie.

– Dar mai e ceva... Ne spovedim c-am umblat şi pe la dame?

– E treaba ta. Poate vrei să ne pomenim cu popa prin Crucea de Piatră.

– La drept vorbind, n-ar fi rău deloc să le spovedească şi pe fete, c-ar avea ce să-i povestească popii...

– Aşa să fie, da' în cazul ăsta mi-e că nu-l mai scoţi din bordel până la adânci bătrâneţi...

www.dacoromanica.ro

Titi Ionescu se scuturase de grija şcolii de-a binelea, mulţumindu-se mereu să nu fie sub nota 5 – „pâinea săracului", cum îi zicea el –, dar se dovedea mai potolit în graba de a cunoaşte şi ce nu se cuvenea vârstei noastre, mai ales că păcatele precocităţii intrau în contradicţie cu legile balonului oval ce-i devenise icoană.

– Bă Nicule, dar parcă şi noi prea le facem de oaie...

– Titi, aşa o fi, dar eu m-am săturat să mă tot înfierbânt în aşteptarea necunoscutului... Ciuleşte urechile la ce spune Machiavelli: Mai bine să faci şi să regreţi, decât să regreţi când nu mai poţi face.

www.dacoromanica.ro

V. CURTEA MIRACOLELOR

– Scoală, Tarzane, scoal-te, că-i nenorocire!
– Ce nenorocire?
– L-a priponit pe Jirai!
– L-a agăţat poliţia?
– Mai rău: l-a umflat Lordul.
– De unde ştii?
– De la Cornel Şase-Luni! (Băiat ce nu scăpa de poreclă pentru a nu fi confundat cu Cornel Zaharia de pe Câmpului.)

De altminteri, poreclele ne erau mai la îndemână, copiii având harul de a surprinde în zeflemea o particularitate mai abitir decât într-o caricatură. În ce mă priveşte, lung, deşirat şi slăbănog în bătaia vântului, meritam pe deplin să fiu confundat cu „Tarzan, stăpânul junglei". Nu era şi cazul lui Puiu, care îmi adusese vestea, înalt ca şi mine, dar musculos, lat în umeri şi ţâfnos ca un curcan, gata oricând să sară la bătaie, când cineva îl călca pe bombeu. Lângă el m-am simţit întotdeauna puternic, având spatele asigurat. De altfel, fusese şi prima cunoştinţă a mea din afara curţii în care locuiam, când, împotriva avertizărilor, îndrăznisem să

www.dacoromanica.ro

ies din ţarc. Scoţând capul de după poartă – înaltă de nu puteai zări nimic în afară, chiar de te-ai fi aflat într-o căruţă –, văzusem un copil de vreo patru ani jucându-se într-o grămadă de nisip, răsturnată pe trotuar. Înfricoşat de animaţia străzii, aproape că m-am lipit de zidurile celor două clădiri ce mă despărţeau până la cârciuma lui taică-său. M-a lăsat să scobesc şi eu în nisip, să facem găuri şi să le astupăm la loc, pentru a o lua apoi de la capăt. Acum deveniserăm elevi de liceu, dar cu inima rămăseserăm alături de toţi copiii din mahala, inclusiv de cei care ni se alăturaseră la joacă – la început pe maidan, ulterior pe stadion –, fără să ţinem seama cine le erau mă-sa şi ta-su, de ce sunt sau nu la şcoală, ci doar dacă se poate conta pe ei, să nu fie hahalere, precum Cuza, care mintea de îngheţau apele. Nu degeaba i se spunea „regele mincinoşilor", titlu meritat, la care concurau, involuntar, destui lăudăroşi, dispuşi să-ţi povestească, mai în fiecare zi, câţi au caftit, de i-au lăsat întinşi pe burtă, câte iubite au la răsărit şi la apus ş.a.m.d.

– Da' ce ştie Şase-Luni de Jirai?

– L-a văzut pe Lord cum îl înhăţase şi-l căra în magazia unde ţine cartofii, ceapa şi ce mai are pe acolo de gătit pentru artişti. Ba zice că l-ar fi sfătuit în batjocură să prindă toţi şobolanii, că altminteri noaptea îl halesc ei de viu.

– Şi dacă minte?

www.dacoromanica.ro

– Nu minte, că-i de-acolo, e vorba să fie angajat de Lord.

– Ce să facă pişpirică la el? Abia-i de-o şchioapă!

– Asta-i nostimada... I-a zis Lordul că-l face de trei metri, că-l pune pe catalige, acoperite cu nişte nădragi lungi, cadrilaţi, să umble prin târg şi prin Barieră cu afişe mari pe piept şi pe spate, reclamă pentru „5000 de articole". Afacere cu ovreiul magazinului. Se pare că mai are nevoie şi de alţi şleperi, pe care îi pescuieşte în stilul lui.

– Adică?!

– Umblă c-o hârtie de 100 de lei, capsată între două cartonaşe pe colţ, ca în găurile de la pantofi. Bancnota şi-o leagă c-o sforicică pe dedesubt; şuţii, care-l cunosc, nu se aruncă la undiţă, dar un ciortan ca Jirai s-a înfipt să înghită momeala şi-a rămas în cârlig. Jumătate din servitorii de la barăcile lui sunt agăţaţi cu aceeaşi unealtă. Ştiu asta de la Ionel Roşu, care-i vinde ponturi, idei de făcut bani.

– Păi să vorbim atunci cu Ionel, dacă are intrare la Lord.

– Am încercat, dar zice că tu eşti mai potrivit, că iarna Lordul îşi ţine căluşeii şi lanţurile în Câmpu' Moşilor, unde l-a lăsat taică-tu pe nea Costică la prăvălie şi a închiriat depozitul de lemne la alţii. Spune că Lordul bea seară de seară cu el până se fac pulbere şi că de dânsul ţine seama, mai ales de mătuşă-ta, care

www.dacoromanica.ro

bate la amândoi ca la fasole, când vine să-şi recupereze bărbatul. Vorbeşte cu unchi-tu, că-l ai la mână cu furtişagurile din gară.

Aşa era. Când vagoanele cu cereale veneau la Gara de Est, tata mergea să plătească frahturile, învoindu-se cu şeful gării asupra locaţiei, după care îşi lăsa cumnatul să vegheze la încărcarea camioanelor, treabă asistată uneori de mine şi de Puiu, că ne plăcea să ne vânturăm prin cartier, călare pe sacii de marfă. În drum spre Colentina – unde, pe locurile fostei mori Halberstat de lângă Biserica Sfântul Dumitru, tata avea spaţii de depozitare –, nea Costică se oprea la prăvălie pentru a şterpeli câţiva saci de porumb, grâu şi ce se mai căra. Închidea un ochi şi-mi spunea cu un deget pe buze, semn de complicitate:

– Trebuie să le mai cumpăr şi eu câte ceva de îmbrăcat fetelor, c-au crescut şi nu mai încap în vechituri.

Tuciuriu, cu ochii bulbucaţi – înroşiţi de perseverenţa băuturii sau a unei conjunctivite cronice –, e de mirare cum fratele mamei se căsătorise cu o femeie de rară frumuseţe, Nina, care prin înfăţişare ne răsfăţa privirile, făcându-i pe toţi să uite de păcatele soţului. Îl blagoslovise cu două fete, Nuţa şi Mioara, cu care vara ne petreceam vacanţele la Bradul de Jos de lângă Piteşti, satul mamei, sau la băi, la Covasna, unde cucoanele mergeau la mofete, iar noi la ştrand, împreună cu bozgorii de

www.dacoromanica.ro

vârsta noastră. Cum puteam s-o uit eu pe tanti Nina, când din anii pubertăţii mă lega cea mai jenantă amintire a mea?... Fiindcă la ţară nunţile ţineau trei zile, mă pomenisem odată claie peste grămadă într-un pat cu de-ai noştri, înghesuit la spatele dânsei. Grav nu se întâmplase nimic, dar, trezită din beţia somnului, am auzit-o cum îi spunea mamei cu o voce tulburată:

– Ţaţă Profiră, băiatul ăsta nu mai e copil.

Cum să-l torn eu pe nea Costică, de florile mărului, că fură câţiva saci de marfă? Era ca şi cum ar fi luat o sticlă de apă din Dunăre. Hotărâsem deci să-l fac să umble pentru eliberarea unui hoţ mai mic, măcar din solidaritate.

Pe Lord îl ştiam din vedere, după cum cred că nimeni din Târgul Moşilor nu putea zice că nu-l cunoaşte. Între toţi zarzavagiii şi negustoraşii cu ifose, circarii şi caracuda ajutătoare la iuţeală şi nebăgare de seamă – Lordul respira, prin toată înfăţişarea lui, nobleţea unei alte vremi, ca şi cum fusese uitat pe pământ de un întreg neam topit în neant. Purta un pantalon cenuşiu în dungi, revere duble şi butoni de aur la cămaşa albă, peste care, după timp, mai punea o vestă cu lănţişor de ceas, haină neagră, batistă revărsată pe piept, cravată cu nod pe gât – nu desfăcut, ca la alţii, speriaţi parcă de spânzurătoare, pantofi cu scârţ şi, la ocazii, melon. Înalt, parcă plutea peste masa pestriţă a muritorilor de rând, de unde cu siguranţă nu

www.dacoromanica.ro

provenea, catadicsind doar să trăiască printre ei. Încercând să-l ridice în ochii nevestei, nea Costică îl apăra cu foc:

– Habar n-ai din ce familie se trage; neamurile lui de odinioară au avut toată partea asta a Bucureştilor, când nici nu se numea Târgu' Moşilor, ci Târgu' de Afară.

Asta o ştia tot de la Lord, care părea să fi ciupit ceva carte, din moment ce începea istoria bâlciului cu prima jumătate a secolului al 17-lea, de pe vremea lui Matei Basarab. Posibil era şi zvonul că îi plăcuse să bată birlicul, pierzând la masa de joc averea părinţilor, după cum nu era de lepădat nici versiunea lui, că fusese unul dintre studenţii preferaţi ai maestrului Ferandy de la Conservator. Dacă aşa stăteau lucrurile, tare bine îşi trăia rolul, impunând de fiecare dată prin ţinută şi verb. Nu degeaba patrona o puzderie de barăci şi tarabe de jocuri cu o armată de saltimbanci, care se scălâmbăiau de dimineaţă până seară, spre uimirea ţăranilor şi bucuria copiilor.

Mare şi tare era, de asemenea, domnul Kraus, tatăl lui Mauriciu, cunoscut peste ani cu numele de Mircea Crişan, al cărui talent nu provenea din Liceul Marele Voievod Mihai, unde căpătase o brumă de carte, ci din „Curtea miracolelor", cum pe drept i se putea spune şi acestui paradis cu surprize de tot felul, ce ne obliga să fugim din baracă în baracă, la aceeaşi ameninţare:

www.dacoromanica.ro

– E ultima reprezentaţie... artiştii intră pe scenă, orchestra dă ultimul semnal!

Prezentatorul, cocoţat pe rampa barăcii, repeta de nenumărate ori semnalul, până îşi vedea cât de cât umplută sala, înzestrată cu bănci de lemn, unde toţi gură-cască stăteau înghesuiţi să afle minunea. Artiştii, prezenţi şi ei pe rampă, erau înghiţitori de săbii, de ceasuri, jongleri, acrobaţi, clovni, mai toţi îmbrăcaţi în şalvari mătăsoşi, coloraţi strident, pe când artistele, aproape despuiate, în chiloţi şi sutiene cu „sclipici", îşi săltau picioarele în ritmul „orchestrei", trei ţigani rotofei, dintre care doi urlau la trompetă şi al treilea trosnea într-o tobă agăţată de gât, bubuind atât de tare, că trebuia să ţipi să te audă cel de-alături. În numele artei, se juca sub şopronul barăcii; tot cu artă, erau lucrate buzunarele ţăranilor ce se chiorau pe gratis la despuiatele de sus, ce nu conteneau să le trimită pupicuri de la distanţă, să ţină măcar minte altarul pe care şi-au jertfit gologanii căpătaţi în târg după vânzarea legumelor. Învăţându-se să-şi păzească bine taşca, ţăranii rămâneau mai departe victimele propriei naivităţi. Cu ochii la comédii, nu pricepeau că, deşi anonimi, erau distribuiţi în piesă ca principali eroi. În preajma lor, ca din întâmplare, se juca „uite marca, nu e marca", unde câţiva inşi urmăreau mişcarea lesne de supravegheat a trei capace de cauciuc, dintre care unul avea lipit pe verso un timbru. De regulă,

www.dacoromanica.ro

erau oamenii „bancherului", care, chipurile, pierdeau banii pariaţi, creându-i ţăranului impresia că, de-ar fi pontat şi el, mergea direct la ţintă. Săturat de greşelile perdanţilor, se hazarda la început să joace un leu-doi, fiind lăsat să câştige de câteva ori, după care, încins la joc, urma dezastrul. Buzunărit în timp ce se chiorâse la chiloţii despuiatelor, îi venise acuma rândul să rămână în izmene, scuturat până la ultima lăscaie.

Desigur, o păţiseră la fel şi orăşenii, dar cu timpul se vaccinaseră, deveniseră imuni la atacul acestor şmecheri ce întreceau prin verbiaj şi umor flecăreala politicienilor. Expresii precum „afară-i vopsit gardul, înăuntru-i leopardul" au anticipat promisiunile electorale de mai târziu... După cum tot în bâlci am auzit şi eu prezentarea marelui şarpe, care „de la cap la coadă are şapte metri, iar de la coadă la cap doar zece", şarpe veninos, molatic, fioros – în stare să dărâme un bou, dacă îl izbeşte –, cu nelipsitul sfat: „Dă-te, dom'le, mai la o parte, să nu păţeşti ceva". Nicio şcoală nu m-a ferit în viaţă să mă păzesc mai bine de şarlatani – găinari de rând sau impostori de tip academic – decât repetatele peregrinări prin Târgul Moşilor, marea curte a copilăriei mele. Acolo vorba creştea precum cozonacul în cuptor, ademenindu-te până în slăvi, pentru ca apoi să dispară fără urme în parfumul unei iluzii. Iuţeală de mână şi credibilitate absurdă.

www.dacoromanica.ro

În bâlci te puteai distra ore în şir fără un ban în buzunar, privind tarabele de tir, unde se trăgea în păsările de tablă, aşezate pe fundalul unei păduri stufoase, dintre pomii căreia răsărea o mireasă în mărime naturală, îmbrăcată cu o rochie de dantelă cam ciuruită de alice. Ţintele – rotunde, de circa opt centimetri – te anunţau că sunt atinse, zburătoarele începând să dea din aripi, iar în cazul miresei onorându-te cu un vals, pe care manechinul îl executa în cercuri până aproape de tine. Premiile, ca premii: păpuşi de ghips sau peşti de sticlă, egal cu zero pe lângă fetele care încărcau armele, frumuşele, ce-ţi răscoleau pubertatea când se aplecau să culeagă de pe jos alicele consumate. Ştia patronul de ce le plăteşte şi cum să le îmbrace pentru ca tirul s-aibă spor.

– Fetelor, în târg e căldura lu' Cuptor; să nu veniţi înfofolite de iarnă cu sutiene şi chiloţi pân' la genuchi, că faceţi spuzeală. Mai uitaţivă şi voi la ţărăncile care îşi ţes iile din borangic, ca să respire pelea şi să se mai vadă ceva prin mătase, că n-oţi avea buboaie de ascuns. E nevoie de aer, aşa că fustele trebuie să fie scurte, că de chiloţei mă îngrijesc eu, că am milaneji, de se ia pe tine după măsură, lejeri, cât o batistă, de poţi să-i întinzi iarna pân' la gât. Aici omu' vine să tragă-n păsări şi-n mireasă, nu în voi. Ce faceţi pe deasupra vă priveşte, nu mă bag în socoteala voastră. Beliţi însă ochii şi cu folos, pentru că de

www.dacoromanica.ro

undeva trebuie să sară epuru', că n-oţi rămâne nemăritate. Dacă nu scoţi marfa la vedere, ia clientu' de unde nu-i.

Te mai linişteai la „zidul morţii", o altă baracă circulară, pe pereţii căreia un motociclist, legat la ochi, gonea de nebun, înfruntând legile gravităţii. Lipsa eşapamentului făcea nu numai ca şandramaua să se zgâlţâie din toate încheieturile, dar să şi multiplice zgomotul infernal, auzit de la un kilometru. Îţi desfundai apoi urechile lângă un stâlp înalt de încercare a puterii: loveai c-un toroipan într-un resort ce făcea ca un biloi să se ridice după forţa candidatului. De ajungea la zece metri, auzeai bătaia clopotului lovit şi erai mare. În fiecare baracă ţi se anunţa o minunăţie, ceva ce „n-aţi mai văzut de când lumea-i pe pământ". Pe mine mă fascina îndeosebi „femeia-floare", pe care o puteai zări într-o vitrină, ochi în ochi, până la începerea spectacolului, când ghiveciul era dus în sală, unde cu ochii şi urechile tale vedeai şi auzeai că floarea e floare şi că vorbeşte ca noi toţi. Cel care îi punea întrebările traducea din româneşte în română răspunsurile fiinţei supranaturale:

– Spune tu la domnii: cum te cheamă?!

– Pe mine mă cheamă Zâna Florilor!

– A zis c-o cheamă Zâna Florilor. Acu' mai spune tu domnilor: pe ce coclauri te-ai născut?

– Departe, foarte departe, în îndepărtata Africă.

www.dacoromanica.ro

– Zice că s-a născut în Africa, tocmai la mama dracului... Ia mai zi tu domnilor, cu ce te hrăneşti?

– Eu mă hrănesc doar cu roua dimineţii!

– Minune, domnilor; nu cu ciorbe şi mâncăruri, nici măcar cu prăjituri, ca să nu zic nimic de un necesar trăscău, ci numai cu roua dimineţii... D-asta Zâna Florilor n-are nevoie de servici... N-are burtă, n-are maţe, inimă, plămâni şi braţe, e doar floare floricică, n-are nici chiar jucărică. Marea întrebare-i: cine te-a adus în ţara noastră?

– Un distins domn vânător!

– Aţi auzit cu urechile dumnevoastră: a fost adusă de un distins domn vânător. Şi-acuma spune tu la domnii: cum ai venit tocmai de unde şi-a înţărcat dracu' puii?

– Cu promisiuni de căsătorie, după care am fost abandonată.

Şi, inevitabil, urma lamentarea prezentatorului, revoltat de nedreptăţile omului lipsit de frica lui Dumnezeu, aprobat de domnii din sală – majoritatea până-n zece ani – şi de ţărani, la fel de naivi.

Ştiam vorbă cu vorbă întreaga discuţie, după cum stam apoi afară să privesc capul femeii din ghiveci, readus pe tavă în vitrina barăcii.

Probabil că şi zâna se deprinsese cu mine căci, după ce clipea la toată lumea, îmi zâmbea

www.dacoromanica.ro

înduioşător, parcă recunoscătoare pentru întreaga mea devoţiune.

Totul până-ntr-o zi când, în plin spectacol, Zâna Florilor se pomeni urlând, spre nedumerirea prezentatorului care încerca s-o domolească:

– Stăpâne, nu... Acolo, nu... Au!... Stăpâne, acolo doare!

Avea ochii în lacrimi şi nu pricepeam nimic. Misterul urma să-l aflu peste ani de la Ionel Roşu, alunecător prin târg ca peştele-n apă. Minunea ce o vedeam era înfăptuită printr-o manevră abilă a unui iluzionist care altera o imagine reală cu ajutorul jocului de lumini. În cazul nostru, capul Zânei se fixa, ca într-un juvăţ, la nivelul unui ghiveci postat în faţa gâtului, oglinzile, special aşezate, suprapunând perfect imaginile izolate. Nu şi partea dorsală a Zânei, lăsată de izbeliţte în calea cotropitorilor.

Să se fi dat lumea de zece ori peste cap, dar Lordul n-ar fi călcat în strâchini ca să-şi împlinească vreo poftă. Nu c-ar fi fost uşă de biserică, ci pentru că prefera să se joace cu femeile precum pisica şi şoarecele, lăsându-le mereu şansa de a crede că poate fi păcălit. I se putea reproşa uneori cinismul, motivat de mintea scurtă a partenerelor.

– Femeile trebuie iubite ca şi florile: udate la timp şi aşezate apoi în ierbar. Eu am avut

www.dacoromanica.ro

trei, de mai lungă durată, toate însă cu acelaşi cusur: le luam tinere, ca apoi să îmbătrânească în neştire. De aici nevoia de a-ţi spune ţie însuţi: „Repetă comanda la mine!" şi de a asculta de porunca a 11-a, nescrisă din *Decalog*.

– Care-o fi şi aia?

– Să nu te-ntorci!

Cultiva acest soi de teribilism mai mult să se convingă pe sine, decât pe alţii. Gurile rele spuneau că, odinioară, pe când era boier de adevăratelea, se îndrăgostise de-o fată uşurică, suprasolicitată, care, refuzând o mie de bărbaţi, nu putuse rezista la o sută. Risipindu-se în stânga şi dreapta, n-avea nicio îndoială că totul e în legea firii. Dacă cineva încerca s-o adune cât de cât, răspunsul era acelaşi: „Tot ce-am făcut şi fac e pe voia sufletului. La urma urmei, n-am făcut rău nimănui." Ajuns la 45 de ani, Lordul o luase de nevastă, fără să se teamă de vorbele din jur sau de vârsta ei primăvăratică. O vreme a fost ca în poveşti, numai că năravul din fire n-are lecuire. Acum intrase şi el în gura lumii, iar prietenii, fără să-l dojenească, se simţeau obligaţi să-şi dea cu părerea:

– Măi băiete, când ţi-ai luat nevastă cu 24 de ani mai tânără, trebuia să te-aştepţi să te-nşele!

– Păi aici e frumuseţea: mă înşală cu unul mai mare cu zece ani decât mine...

De unde trei neveste, cu care se lăuda?... Pasagere vor fi fost multe, doar că la primărie

www.dacoromanica.ro

şi în faţa altarului o dusese numai pe ea. Se resemnase, făcând haz de necaz:

– De dragul unei fripturi, nu cumperi o vacă... Măcelării şi cârciumi la tot pasul... Banu-i ochiul dracului; îţi deschide uşa şi-n biserică, darmite la muieri... Important e să ştii cum să-l dai de-a dura, să mângâie sufletul celei care îl primeşte.

Şi-aşa părea să fie, numai că inima îi rămăsese amanetată, de unde şi nevoia de a-i stinge focul cu prea multe pahare. Încetul cu încetul, averea i se subţiase, mai ales după ce se obişnuise cu schimbările de decor. Observase că, departe de casele lor, femeile sunt mai uşor de cucerit, mai ales când se răsfăţau sub pavăza anonimatului. Spre deosebire de majoritatea femeilor, cele care ţin la blazonul de muieri cinstite nu-şi declară adevărata identitate, recomandându-se cu domicilii şi profesii diferite. Şi-aşa, când ştiu doi, ştiu prea mulţi, discreţia bărbaţilor, îndeosebi a celor ocazionali, de unică folosinţă, concurând cu râvna serviciului de informaţii de la Gara de Nord, care, de bine, de rău, îţi oferă date exacte. Când o femeie robită convenienţelor sociale sau, dimpotrivă, parşivă, părea dispusă să evadeze din plictisul existenţei cotidiene, Lordul însuşi o încuraja să uite cum o cheamă, în ce oraş locuieşte şi ce profesie are:

– Lasă-mă să te botez eu: te cheamă Liliana, prietenii îţi spun Lil, eşti din Craiova şi

www.dacoromanica.ro

lucrezi ca asistentă socială la policlinica armatei!

– Şi dacă nu există un asemenea serviciu?

– Cu atât mai bine, Lil, mai ales că unităţile militare nu se găsesc în cărţile de telefon. În numele acestei femei, oferă şi cere totul, lichidează toate curiozităţile şi inhibiţiile, documentează-te laborios, ca să te dumireşti, într-adevăr, ce-ţi trebuie. Evită însă riscurile, pe cât se poate, şi caută bărbatul în stare să-şi ia răsplata doar după ce te-a satisfăcut. Degeaba eşti un Stradivarius, dacă te dai pe mâna unor lăutari.

– Uşor de zis, dar pentru majoritatea femeilor patul e o loterie: joci cu frenezie şi rareori te alegi cu un câştig de bogdaproste. De-aici şi tentaţia unor libertine de a profita măcar de plăcerea altora, de a nu da de pomană unor milogi, care te mai şi bălăcăresc pe deasupra cu o lăudăroşenie nemotivată. Nu sunt Mafalda, aşa că mă iau după cum arată un bărbat, cum se poartă, altfel cum l-aş putea depista?

– Îi simţi respiraţia în ceafă, o respiraţie amplă, fierbinte, nu gâfâitul animalului ce se vrea eliberat de povară.

– În fond, un alt mod de a încânta o femeie...

– O femeie nu trebuie încântată, Lil, ci descântată, centimetru cu centimetru, să nu laşi celui ce vine după tine nici măcar un degeţel de la picior nealintat. Posesiune totală, plătind

www.dacoromanica.ro

până la ultimul bănuţ datoriile foştilor musafiri.

Din clipa aceea, niciun păianjen din lume nu şi-ar fi ţesut mai bine plasa, libelula însăşi ajutându-l s-o întindă. Lordul era o adevărată enciclopedie a dragostei şi ştia să predice în altarul ei, ocolind orice trivialitate ce-ar fi ucis poezia eternului travaliu, pe jumătate împlinit din căldura şi plasticitatea imaginilor sugerate.

Intrate în joc, el observase că mai toate cunoştinţele din tren, de pe plajă sau din excursii se grăbeau excesiv, dorind să afle cam totul într-o zi, chiar şi femeile ce fuseseră trecute pe malul râvnit. Pericolul era să nu mai scape de ele, pentru că, de când lumea, îi dai omului un deget şi-ţi cere toată mâna.

O singură dată, la Cazinoul din Sinaia, frecventat în zilele lui de glorie, o doamnă stilată se dovedise o piatră tare, în realitate nefiind decât propria lui variantă feminină. Deloc dezarmată, dânsa încuraja din priviri neastâmpărul multor armăsari, ştiind clipa când li se cuvenea o copită. Puţine femei practică acest joc de-a hoţii şi vardiştii, deşi, cu grija unui parfum discret, pot răscoli nările adulatorilor. Fluture de noapte, doamna îşi arsese de prea multe ori aripile de pomană, ca să recidiveze într-aiurea. Prudent, Lordul nu se aventurase să îngroaşe cohorta admiratorilor, deranjând orgoliul divei printr-o indiferenţă politicoasă. Aştepta doar momentul atacului, care, după

www.dacoromanica.ro

toate probabilităţile, urma să fie anticipat de o mişcare greşită a ei. Ca la şah, era pregătit pentru mutările posibile ale adversarului, traduse în câteva replici îndelung studiate. Trebuia să fie calm şi să aştepte.

Într-una din serile următoare, după un joc norocos la ruletă, când mergea să-şi schimbe jetoanele, fu întrebat de doamna pregătită să facă acelaşi transfer:

– Cum se face, Excelenţă, că rezistaţi ispitei de a vă trăda singurătatea în preajma atâtor femei frumoase? Să fie vorba de blazare, timiditate sau, mai grav, de modificări fiziologice ireversibile?

Atac direct, fără nicio declaraţie de război şi fără de mimarea prealabilă a vreunui tratat de pace. Din această pricină şi răspunsul a venit dur, lipsit de arabescuri:

– Distinsă doamnă, la vârsta mea n-am timp să mai fac curte cuiva. N-am nimic de vânzare, ci doar de cumpărat, fără tocmeli. Totul la masa verde.

– Pe câmp?

– N-am gusturi rustice. Pe masa din sufragerie. Pe un colţ aşez 1 000 de lei, pe al doilea 2 000, pe al treilea 4 000, iar pe al patrulea 8 000. Este preţul unei nopţi şi numai de iscusinţa femeii dorite depinde dacă mă face să sar de patru ori peste aceeaşi ştachetă. Are zece ore la dispoziţie să-şi demonstreze priceperea.

De la început, sumele anunţate erau extrem de tentante, dacă ţinem seama că amorul tari-

www.dacoromanica.ro

fat într-o casă obişnuită de rendez-vous era de 40 de lei, iar într-una de lux 200.

Ca şi cum n-ar fi înţeles tâlcul tranzacţiei, distinsa doamnă glisă spre o zicală franţuzească:

– *Les bons comptes font les bons amis*[1], adăugând: Şi cum trebuie să arate „femeia dorită"?– deloc curioasă în privinţa iscusinţei, ce nu-i trezea îndoieli.

La fel cum pescarul simte bătaia peştelui în undiţă, Lordul avea de-acum tot dreptul s-o plimbe agale, să şi-o apropie, sigur de pradă. O privi lung, după care, cu ochii închişi, îi spuse aproape în şoaptă, ca un prim pas spre o intimitate pecetluită:

– Să nu fie nici prea mică, nici prea înaltă, să aibă în jur de 30 de ani, nici grasă, nici slabă, obligatoriu brunetă cu ochii albaştri, sâni potriviţi, glezne subţiri, fund semeţ, gât înalt, să nu fie împopoţonată cu bijuterii, bazându-se pe atracţia propriei făpturi, să ştie să zâmbească, nicidecum să hohotească, şi să aibă umor.

Cum sălile Cazinoului erau scăldate în oglinzi, doamna noastră se putea privi aprobator în virtutea canoanelor enunţate:

– Şi dacă n-are umor?

– În cazul acesta s-ar cuveni să-mi dea o palmă!

---

[1] Socotelile perfecte întăresc prietenia (traducere liberă).

www.dacoromanica.ro

Doamna se mulţumi doar să-i turtească cu blândeţe vârful nasului, obraznic din naştere.

Pe cât de mult admirată, Lordul o ura aproape inconştient. Nu atât fizic, cât prin întreaga mişcare, prin modul de a se vârî înainte, de a cuceri, de a fi în frunte cu orice preţ, ce-i aminteau de fosta lui soţie, de capriciile şi vulnerabilitatea ei. Cu şi fără motivaţie, acuma trăia sentimentul că se răzbună fără să aibă o satisfacţie specială. Dimpotrivă, senzaţia de ranchiună îl micşora în propriii săi ochi: chiar şi după atâţia ani să resimtă durerea nefericitei iubiri?

Peste câteva zile, se simţi luat de braţ pe drumul care duce spre Peleş, în dreptul cofetăriei Riegler, de stimabila doamnă care venea din spate. După obişnuitele formule de bună revedere, în care apelativul „Excelenţă" părea să-i răsfeţe pe amândoi, dânsa îl abordă direct:

– Evenimentele se sărbătoresc: astăzi se împlinesc doi ani de la divorţ, de la redobândirea libertăţii depline, de lipsa căreia, sincer vorbind, nu m-am plâns niciodată.

Mai mult decât bărbaţii, femeile simt nevoia să se spovedească, revenind adesea asupra aceloraşi mărturisiri, cu variaţii pe aceeaşi temă, chiar când o fac gratuit, de amorul artei. În privinţa aceasta, ele concurează cu scriitorii care, la masa de lucru, revin asupra personajelor, anulând şi adăugând naraţiunii tot ce le-ar putea susţine mai bine profilul. În gura lor, viaţa proprie este un soi de plastilină ce le

www.dacoromanica.ro

îngăduie s-o modeleze după plac, chiar şi când nimeni nu le chestionează. La urma urmei, un bărbat întreg la minte preferă să ştie cât mai puţin din istoria femeii alese. Cum nu este în stare să tacă, las-o să vorbească, n-o sâcâi cu întrebări inutile şi cu atât mai puţin n-o contrazice când simţi că te minte. Dimpotrivă, arată-te interesat; va fabula atunci şi mai mult, corectând cu mintea de azi cam tot ce n-a fost în stare să facă sau să spună ieri. Minciunile nu se ţin minte şi când, ca Raskolnikov, se va întoarce la locul crimei, vei pricepe pe cine ai în faţă. Punând cap la cap cioburile de adevăr, vei putea reconstitui adevărata amforă, de nu se va dovedi o biată oală de pământ. De altminteri, dacă în intimitate îi urmăreşti mişcările cu atenţie şi ai termeni de comparaţie, ea îţi spune totul, chiar de-ar fi şi surdomută; nu vei confunda niciodată un cal cu un asin.

– ...De fapt nu ştiu dacă ziua de azi e aniversară sau parastas. Depinde cu ce ochi privesc ziua de ieri...

Lordul n-o întrerupse, socotind în gând cam cât trecuse de la divorţul său, când îşi îngropase sufletul, doar mintea mai ajutându-l să reziste la palpitaţiile inimii.

– ...Ticu nu era un bărbat frumos, care să te doboare la prima vedere, dar nici urât, ca să te respingă. În schimb era inteligent cât o Academie; prezenţa lui într-un cerc de apropiaţi se transforma într-o adevărată sărbătoare, pur şi simplu devenea un altul, strălucirea lui

www.dacoromanica.ro

interioară revărsându-se peste tot chipul, scăldându-l în lumină.

Deşi îşi impusese să tacă, Lordul nu se stăpâni s-o întrebe scurt:

– Îi simţi uneori lipsa?

– Ba bine că nu... În marea lor majoritate, masculii te dezamăgesc după prima noapte... Precum mai toate animalele de acelaşi sex, la început freamătă în preajma femelei, pentru ca ulterior să se comporte lamentabil, sub nivelul focului de tabără de la sfârşitul unei partide de vânătoare, deşi mulţi se întorc la casele lor cu traista goală. În ochii lui Ticu, eram însă mereu aceeaşi; lângă el simţeam, într-adevăr, că sunt iubită.

„Atunci de ce v-aţi despărţit, nenorocito?" – se întrebă Lordul, bănuind că şi fosta lui dragoste pălăvrăgeşte la fel prin preajma partenerilor de-o noapte, făcându-l să sughită.

Ca şi cum i-ar fi ghicit gândul, doamna ce sfida prostituţia de joasă condiţie, precum şi risipa semenelor – care, mai grav, nu se alegeau cu nimic de pe urma abundentelor transpiraţii, ea preferând să fie cel puţin o colecţionară de bijuterii, dacă tot o înzestrase Dumnezeu cu o frumuseţe şi-aşa trecătoare –, răspunse:

– ...Ticu nu pricepea însă că fidelitatea nu-i o condiţie obligatorie a adevăratei iubiri... Confunda lumea senzaţiilor cu cea a sentimentelor, or, sexul, prin plăcerea ocazională ce ţi-o oferă, este mai aproape de nevoile pricinuite

www.dacoromanica.ro

de foame, de sete, de cele fiziologice neprevăzute, ce te prind şi în afara casei. Totul se reduce, fără făţărnicie, la o bună igienă.

„Ţi-arăt eu igienă, plăcerea de a te defeca pe sentimentele omului iubit, madam. O curvă obişnuită – care de multe ori o face pentru a-şi întreţine un copil sau părinţi neputincioşi – te scuteşte cel puţin de aerul savant al destrăbălatei cu ifose de psiholoagă ambulantă! Ţi-arăt eu, cucoană: care pe care!"

Ca s-o umilească, nici nu intrară bine în apartamentul din hotel şi Lordul se grăbi să aşeze pe fiecare colţ al mesei din sufragerie bancnotele albastre de 1000, dublând de fiecare dată miza, astfel că suma aflată în joc ajunse la 15 000 de lei.

Era un duş rece, în contratimp cu nostalgia evenimentului pe care doamna şi l-ar fi dorit sărbătorit sub aripa libertăţii de cuget. Gestul i se părea mai mult decât vulgar, nefiind obişnuită să se privească în oglinda adevărului. Lordul reţinu şovăiala de a păşi mai departe şi încercă s-o împace cu un zâmbet nevinovat:

– Sper că nu eşti lipsită de umor... Pariul e pariu, ca la ruleta Cazinoului... Câştigă cine are noroc sau care ştie să joace!

Şi, fără a aştepta vreun răspuns, fugi să scoată din frigider o sticlă de şampanie, după care se întoarse aducând şi două cupe.

– Trăiască libertatea şi făuritorii ei!

www.dacoromanica.ro

Doamna se aplecase între timp peste aparatul de radio, în încercarea de a surprinde o muzică plăcută. Se opri când în difuzor se auzi o piesă simfonică:

– Concert pentru pian şi orchestră...

– Chopin! adăugă Lordul, sugerând că fac parte din aceeaşi familie.

Sărbătorita merse şi mai departe, comportându-se în intimitate ca şi cum de-o viaţă ar fi fost împreună. Întârzia cu fiecare gest, eliberându-se molatic de pantofi şi rochie, de fiecare ciorap, de portjartier, pentru ca, din când în când, să mai spună câte ceva. Realitatea e că Dumnezeu o croise bine, ceea ce îi îngăduia să se răsfeţe în mişcări, lăsându-se privită în detalii, precum o pictură fragmentată dintr-un album de artă. Versată în microspectacole de noapte, venise cu o întreagă recuzită, scoţând dintr-o poşetă încăpătoare lumânărele cu suport de ebonită şi beţişoare parfumate, menite ca în întuneric să te apropie de stele. Robită unui ritual exersat, îngână:

– Stinge lumina! E prea crudă.

Nicicând cele trei părţi ale concertului nu sunaseră mai bine decât în această atmosferă, delicateţea poetică a pianului impunându-se maiestuos peste tumultul orchestrei. Bogăţia motivelor şi a pasajelor strălucitoare îi ridicaseră şi pe ei în grad, odată cu năvala sonorităţii pianului. În pauzele dintre părţi, clinchetul cristalin al cupelor de şampanie părea să sublinieze solemnitatea evenimentului. Adevărat

www.dacoromanica.ro

banchet muzical, căci acelaşi radio le oferi apoi uvertura *Egmont* de Beethoven, menită parcă să-i acuze, în loc să-i îndemne la păcat. Noroc cu aceeaşi şampanie care le scuza ţinuta.

Sesizând discordanţa, doamna merse la radio şi schimbă posturile, până când în difuzor se auzi armonia zglobie a unui cântec spaniol.

– Hai să dansăm!

Unduindu-se, fredona melodia boleroului, cu acompaniament de chitară şi castaniete.

– De ce nu te eliberezi de combinezon?

– Pentru că dispreţuiesc femeia ce se despoaie lăbărţat, concurând cu vacile din cârligele măcelăriilor. O fac şi pentru bucuria ochilor tăi, care mereu trebuie să descopere ceva, cucerind centimetru cu centimetru pământul făgăduinţei. De altfel, şi dacă aş renunţa la combinezon, ar trebui să evit goliciunea totală, punându-mi la loc ciorapii de mătase şi portjartierul. Cu timpul, doar în cadă sau la duş te mai dezvălui...

Abia când pleoapele o trădară că se ameţise puţin, se îndreptă spre dormitor, adevărat bloc operator, unde nu doar instrumentarul de care dispunea se dovedea a fi la înălţime, ci îndeosebi siguranţa maestrului în mânuirea lui.

– Fii cuminte şi lasă-te în grija mea. Eşti prea generos ca să nu fii răsfăţat pe măsură.

Ştia ce zice, că arta alcovului o cunoştea mai bine decât cuplurile erotice din albumele nord-europene, unde bărbatul – fire rece – necesită, precum un bolnav, asistenţă de specialitate.

www.dacoromanica.ro

Dacă în alte domenii amăgirea se poate confunda ca sens cu dezamăgirea, acum ea devenise o scară cu multiple trepte care duceau spre un final deliberat amânat, pentru o împlinire sigură, dar nu fulgerătoare. Femeia se manifesta ca o alergătoare de cursă lungă, evitând să fugă pe suta de metri. Pe măsură ce înainta la drum, Lordul aproape că regreta că masa din sufragerie n-are măcar şase colţuri.

Fără să fie misogin, ea îi provoca, totuşi, un sentiment de milă şi de silă. Milă pentru că, având atenţia concentrată asupra lui, îşi anula, fie şi involuntar, propria plăcere; silă pentru că, evident, dobândise această şlefuială la capătul multor manevre. Dar din dar se face rai, aşa că, tot dăruind, acumulase acum experienţa la care o supusese viaţa. Învăţase şi fusese şcolită să controleze orice pulsaţie, s-o provoace sau s-o intensifice, veghind din priviri asupra menţinerii sau accelerării ritmului. Făcea toţi banii, după cum banii o făcuseră pe zi ce trece şi mai bună. Egoist, bărbatul ar fi vrut ca fosta lui soţie să fi fost scutită de orgoliul acestei perfecţiuni, realitatea de-acum readucându-i în memorie vechea iubire. În plus, îl deranja aerul triumfător al doamnei, comun cu al magicianului ce scoate un iepuraş dintr-un joben, preambul al numerelor anunţate în program. Şi cum în arenă sunt admise şi farsele amicale, nefiind vorba de salturi mortale, Lordul îşi îngădui să profite de ab-

www.dacoromanica.ro

senţa partenerei, înghiţind două somnifere, deşi după unul singur cădea răpus de somn.

O noapte întreagă a transpirat sublima doamnă să-l reanime, folosind făr' de folos tot armamentul din dotare. Abia spre dimineaţă s-a dumirit că mortul de la groapă nu se mai întoarce. A mai desfundat o sticlă de şampanie, sorbind o cupă, două şi fumând cu enervare câteva ţigări. După care a căzut buştean între perne, câştigându-şi cu năduf dreptul la odihnă.

Când Lordul s-a trezit în zori, doamna dormea ca un prunc îmbăiat. La lumina zilei, departe de farafastâcurile lumânărelelor de noapte, femeia apărea în toată splendoarea cu care o înzestrase Dumnezeu. Trăia prin ea însăşi, meritând întreaga recunoştinţă de a fi acolo şi dezmierdată cu toată tandreţea celui hotărât s-o sărbătorească regeşte. Când întredeschise ochii, dumirindu-se ce se petrece cu ea, Lordul repetă replica începutului de spectacol:

– Fii cuminte şi lasă-te în grija mea. Ai fost prea generoasă ca să nu fii răsfăţată pe măsură.

Eliberată de povara de a-şi juca rolul de femeie fatală într-o sală cu un singur spectator, de a înlocui adevăratele reflectoare cu pâlpâiala unor lumânărici, butaforie de trei parale, se pomeni intrată în drepturile ce i se cuveneau din naştere, simţind plăcerea sărutărilor primite, nu oferite cu profesionalism, bucuria

www.dacoromanica.ro

dăruirii celui de-alături, care îşi domina pornirile primare pentru a o face pe ea fericită, întârziindu-i diabolic satisfacţia finală. Închise ochii, retrăind, pe alt plan, uimirea copilului de odinioară ce tresăltase în faţa fiecărui glob din pomul de Crăciun. Inima îi bătea năvalnic, din ce în ce mai puternic, în timp ce întregul trup se strânse încetişor ca un arc, înainte de a scoate un ţipăt sfâşietor de fiară răpusă. Aproape paralizată, cu mintea zdrenţuită, abia apucă să-şi spună în gând: „Doamne, ce moarte frumoasă... Aşa ar trebui să trecem Dincolo..." Răsuflă adânc, bâiguind pentru sine, aproape fără a-i veni să creadă: „Nu-s frigidă... Am trăit între bărbaţi idioţi, blestemaţi să trăiască doar pentru ei!"

Lordul o lăsase să doarmă, mergând să-şi facă duşul de dimineaţă şi să se bărbierească. Când reveni, dispăruse. În sufragerie, bancnotele contractului convenit rămăseseră intacte. Pe mijlocul mesei, lângă vaza de flori, un bilet peste care se odihnea un boboc de trandafir:

„Excelenţă, ieri, într-adevăr, a fost ziua unei depline eliberări. M-ai scăpat de o pedeapsă nemeritată. Aseară am plecat de la Cazinou cu puţini bani în poşetă, c-am împrumutat doamnei Pantazi o sumă măricică pe care urmează să mi-o restituie azi. Iartă-mă că nu te pot răsplăti pe măsură. Singurul dar ce ţi-l pot face deocamdată este să-ţi spun că adevăratul meu nume este Cristina, că sunt din Bucureşti şi că

www.dacoromanica.ro

sunt prezentatoare de modă la Galeries Lafayette (de unde primesc de trei ori mai mult decât ca profesoară de muzică). Ticu a existat şi există în baroul bucureştean."

Tăcusem chitic, tot timpul cât ne-a povestit Ionel Roşu întreaga istorie. Fiind băiat mare, Lordul îşi îngăduise să-i spună toată isprava. De l-o fi minţit, mint şi eu, deşi, de n-ar fi, nu s-ar povesti. Desigur, pe mine şi pe Puiu ne-ar fi interesat mai multe. De pildă, ce i-a făcut muierea Lordului, de l-a dat pe spate? Nu mai puţin ce-a făcut el, de-a doborât Leul din Damasc? Încercând să ne dumirim singuri, am bănuit că lumânărelele din decor or fi ajuns la capăt şi, în întuneric, ochiul nu prea poate distinge totul. Şi-apoi de ce s-a apucat el să înghită hapuri de „Luminal", când alţii, ca să termine cu toate colţurile mesei din sufragerie, ar fi luat „Iohinbin", pastile care, auzeam şi noi în cârciuma lui nea Gică Grăbitu, ar face minuni, că scoală şi un mort din coşciug?!

Oricum, pe mine povestea m-a şurubărit pe dedesubt, dacă în noaptea aceleiaşi zile m-am visat într-un palat. Se făcea că Florence îşi plătise toate datoriile la casa de perdiţie în care fusese sechestrată şi-acum, castelană, devenise stăpâna întregului domeniu. Totul era invers decât în povestea Lordului: nu eu pusesem banii pe colţurile mesei, ci chiar dânsa. De-a-ndoaselea era şi răsplata: 8 ooo de lei la primul

www.dacoromanica.ro

colţ; 4 000 la al doilea, 2 000 la al trei-lea şi 1 000 la ultimul. Să-ţi tot încerci norocul. De grăbit, nu ne grăbea nimeni: la mijlocul mesei trona o damigeană de carcalete, cu mult sirop de trandafir (din care tata lui Puiu ne turna de obicei doar de-un deget). Terminasem lucrul pentru toate colţurile, bând apoi carcalete după carcalete, de făcusem o burtă ca baritonul Ştefănescu-Goangă, care în *Rigoletto* ocupa o juma' de scenă.

Şi-acum, mai rău ca doamna Cristina din Sinaia, ajunsesem eu la cheremul Lordului. Nea Costică îşi făcuse datoria şi vorbise cu leul, care, cam năpârlit, se străduia să fie stăpân şi-n noua junglă. Într-o încăpere micuţă, ridicată la rang de cabinet, patronul stătea la un birou, deloc urât, cu multe creioane şi tocuri strânse în jurul unei călimări de marmură. Pe aceeaşi masă de lucru se afla o maşină de scris „Triumph", ţeapănă, la care – se zicea – stăpânul ei îşi dactilografia amintirile. (Mai curând de-acolo aflase Roşu poveştile lui, căci i le traducea în limba germană.) În faţa biroului stăteau faţă-n faţă două fotolii mult prea patinate de trecerea anilor. Din aceeaşi familie de mobilier mai era o banchetă laterală, pe care, la nevoie, un om s-ar fi putut şi culca. Când sosiserăm în vizita anunţată, Jirai fusese deja scos din magazia unde dormise două

www.dacoromanica.ro

nopţi pe o grămadă de cartofi, atacând pentru stomac fructele şi o ladă de marmeladă, din apropierea unei carafe mari cu apă. Oamenii care veneau după alimente nu erau răi şi-i mai dăduseră două pâini negre de un chil, ba şi ţigări. Acum stătea ca o lumânare de nuntă în mijlocul camerei, noi aşezându-ne pe fotolii. Când mă văzu, i se lumină faţa, întrevăzând scăparea.

– Vorbă lungă, sărăcia omului. Pentru tine a intervenit domnu' Constantin Budişteanu, negustor de ispravă. Te-a luat pe garanţie. Asta înseamnă mai mult decât pâinea împărţită la închisoare cu un borfaş. Câţi ani ai?

– Paişpe..

– La vârsta asta, Beethoven compunea de mult, iar Mozart dirija peste hotare, fiind considerat un adevărat copil-minune.

– Minune e că şi eu mă întreţin de la cinci ani!

– Ce e tac-tu?

– Nu-l cunosc!

– Dar maică-ta?

– E moartă!

– Unde stai?

– La bunică-mea, bolnavă la pat. De două zile aţi lăsat-o nemâncată, dacă m-aţi închis în magherniţă.

– La pârnaie, în dosul gratiilor, ar fi fost mai bine?

– Cel puţin aveam cu cine vorbi.

www.dacoromanica.ro

– Uite, deşteptule, e timpul să te laşi de mangleală. La mine vei găsi întotdeauna o bucată de pâine, că din banii ce-i câştig ţin o cantină şi o baie publică pentru săraci, s-aibă ce mânca şi să nu-i mănânce păduchii. Dacă vrei să strângi şi-un ban, te angajez într-un schimb de zi la lanţuri, la căluşei, la maşinuţe electrice sau la *montagne russe,* la tobogan. Te fac casier, probă de cinste. Nu te spionez; e de-ajuns să mă uit în ochii tăi, că ştiu tot, ba chiar şi cât ai ciordit. Important e să nu mai furi; nu doar de la mine, de la nimeni. Dacă intri la vreo ananghie, mai bine îmi spui şi te scap. Ai priceput?

– Înţeles, că nu sunt idiot, ci numai prost, dacă am băgat mâna tocmai în buzunarul omului pe care trebuia să-l ocolesc.

Lordul zâmbi. El însuşi făcea haz pe seama lui, aşa că nu-i displăcu răspunsul. Se sculă de la birou şi începu să se plimbe prin încăpere.

– Cam ce muncă ţi-ar face cu ochiul la mine?

– Mi-e indiferent, că vă cunosc toate maşinăriile. Numai că eu le-am folosit pe gratis, că mă prind de ele în zbor.

– Sufleţel, deocamdată îţi dau o treabă uşoară. Să te plimbi prin târg, prin tramvaie, prin toată mahalaua c-un picior bandajat şi, din când în când, să te jeleşti că te ustură.

www.dacoromanica.ro

De unde ideea Lordului?! Ca să-şi mărească puţintel cantina – botezată şi „Pâinea zilnică", plasată la confluenţa Căii Moşilor cu strada Romană –, ar fi dorit ca în afară de primărie să contribuie şi marii barosani din Obor.

Pentru asta, convenise chiar să le facă şi reclamă. Un singur bogătaş îl refuzase: Predoleanu, cel cu magazinul de fierărie de pe Mihai Bravu. Merita să-i dea o lecţie.

– Sufleţel, nu-i rău chiar să şchiopătezi şi, unde vezi lume multă, să spui că te-a muşcat un şobolan, cât o pisică, în prăvălia lui Predoleanu. Spui, te vaiţi şi pleci.

– Şi dacă mă întreabă vreunul mai deştept ce caută şobolanul în fierărie şi nu-şi mută ogeacul la magazinul de coloniale a lui Stelian Constantincscu, în mezelăria lui Pescaru sau în hala de peşte, că nu s-o hrăni cu balamale şi cuie?

– Păi tocmai d-aia se dau ca nebunii la oameni... De foame! Fii fără grijă, că peste două-trei zile vor mai umbla şi alţii bandajaţi, până când îl vom face şi pe Predoleanu să se lege preventiv până la buric, să n-o păţească la fel. Mâine te prezinţi la treabă, contra masă şi, deocamdată, cu un pol pe zi. Vii şi cu sufertaş pentru bunică: două feluri de mâncare la prânz, un fel seara, o sticlă de lapte şi-o pâine dimineaţa. Ia un pol avans pentru mâine şi spune-mi ce-ai înţeles!

www.dacoromanica.ro

– Să nu fur niciodată, să mă bandajez la picior, să merg unde îmi convine mie şi să mă vait de mama focului.

– Perfect!

– Şi mâine la ce oră să mă prezint la servici?

– Vii seara, pe vremea asta, să-mi povesteşti şi mie dacă e ceva deosebit.

– Acuma cât e ora? Ca să ştiu când vin!

Lordul duse mâna la buzunarul vestei; o clipă fu nedumerit, după care îi zâmbi cu duioşie:

– Maestre, dă ceasul înapoi şi mai ia zece lei de la mine, pentru iuţeala de mână.

– Cam anemic pentru ultima reprezentaţie...

– Atunci mai ia un pol, că mâine, poimâine te bag în arenă ca iluzionist.

www.dacoromanica.ro

VI. URCUŞUL

– Greşeşti, domnu' Eizig, că pleci. De bine, de rău, aici stai cu picioarele pe pământ. Unde te duci? Rusia-i o mare mută, iar muscalii spun că-i iadu' pe pământ. Până la război, mai primeau şi ei câte-o scrisoare de-acasă, dar după împuşcarea ţarului parcă i-a înghiţit potopul.

Pe domnul Isac, spusele tatei abia îl întorceau la propriile şovăieli. Luase hotărârea să-şi îmbarce familionul şi să se mute în Basarabia, după ce, în urma ultimatumului din vara lui 1940, teritoriul de peste Prut fusese invadat de trupele sovietice.

–'N-am încotro, nea Gheorghe; din două rele, sunt obligat s-o aleg p-aia care ne asigură măcar viaţa, Dumnezeu ştie cum va fi şi ea... Nu vezi ce se petrece în jurul nostru? Nemţii au cotropit Cehoslovacia, Polonia a fost la rândul ei năpădită şi, ascultă la mine, ăsta-i doar începutul. În toată Europa e jale, iar în Germania evreii sunt socotiţi capii răutăţilor. La München, fratele meu avea librărie mare, moştenită de la părinţi, cu tipărituri din lu-

www.dacoromanica.ro

mea-ntreagă. Peste noapte i-au spart vitrinele, i-au pus cărţile pe foc, iar acum nici măcar nu ştiu dacă trăieşte.

– Păi, dacă a văzut cu cine are de-a face, de ce n-a şters-o în lumea largă, de ce-a rămas în curul lor?

– Fiindcă se socotea mai neamţ decât alţii, după ce în război kaiserul îi acordase cea mai înaltă decoraţie prusacă.

– Să nu te miri dacă în Rusia n-ar fi păţit la fel. Ce mi-e ovrei în Germania de azi, ori burjui în Rusia Sovietică?!... Nu degeaba şi unii, şi alţii au steaguri roşii de scandal!

– În Basarabia scăpăm cel puţin de vina că ne-am născut evrei, iar de comerţul meu nu ştie nimeni. O iau de la cap. În definitiv, nu mint când le voi spune c-am fost vânzător de prăvălie. Pot înşira şi patronii de odinioară, mulţi negustori şi azi. Să sperăm că zilele n-au intrat în sac şi că, odată, ne vom revedea în linişte. Deocamdată îţi las ca amintire bastonul ăsta de mareşal.

Al dracului baston, la prima vedere ca toate toiegele, dar mai greu decât un topor; la suprafaţă alcătuit din nişte mosoraşe de os, înşiruite pe un drug de fier. Adevărată armă de apărare, de ţinut în casă, nu de folosit pe stradă.

– Nea Gheorghe, nu duce dorul jupânului; măcar de s-ar căra cu toţii pe aceeaşi albie. Ştie el unde pleacă şi pe cine contează. La Jilava, cât am stat la răcoare, Siguranţa a avut grijă ca pe legionari şi pe comunişti să-i pună pe acelaşi hârdău: majoritatea jidani din Basa-

www.dacoromanica.ro

rabia, lătrând despre nevoile sărăcimii asuprite. De râsul lumii: ei cu bani, noi fără, ei murind de mila noastră, noi de pacostea unor bancheri şi industriaşi ca Aristide Blank şi Max Auschnit, a Paukerilor din presa mare, a gujbeidărilor din spatele societăţilor anonime, aşa-zis româneşti. Acolo am împărţit celula cu un ovrei din Bacău, Moriţ Groper, om cu stare, altminteri de treabă, dar bolşevic până-n măduva oaselor. În costume vărgate, ne înţelegeam cât de cât, până a venit vorba de Moki Fischer, arendaşul din Flămânzi, de la care s-a iscat pârjolul de la 1907. Parcă l-am ars cu fierul roşu, că vezi, mărite Doamne, ar fi fost o întâmplare nefericită, că ţara oricum ar fi explodat, că era un butoi cu pulbere. Şi dă-i întruna cu întâmplarea, care după Marx ar fi o formă a necesităţii...

– Dar ăsta cine-i?

– Marx? Un mare rabin de sâmbătă şi de duminică; după mintea lor, s-ar adresa amărâţilor de toate credinţele. Jidovului îi convenea ca ziua să fie rentier, iar noaptea să nu doarmă de grija proletariatului. Dacă se sinchisea de soarta acestuia, de ce paştele mă-sii n-a început cu împroprietărirea muncitorilor din fabrica lui ta-su, nu s-atace buzunarul altora? Îţi spun eu de ce: pentru că el şi-ai lui se consideră naţie sfântă, iar în ochii lor toţi ceilalţi suntem doar „goim", adică fiinţe de pământ, blestemate să le fie slugi. N-o spun eu, o zice tora jidovească.

– Măi Stamate, eu cu politica nu mă împac, dar bine ar fi ca şi tu să-ţi vezi de manivela de

www.dacoromanica.ro

la tramvai. Păi dacă lumea s-ar împărţi cum zici tu, cartierul ăsta n-ar exista. Ia doar Calea Moşilor, de la Barieră până la Romană: magazine pe stânga şi pe dreapta, cu patroni şi vânzători români, evrei, armeni, greci, ba chiar sârbi şi albanezi, de zici că suntem la Liga Naţiunilor. Eşti deştept şi cinstit? Rezişti. De nu, te-ai ars; oricând se ridică altul mai bun.

– Jidanul tot jidan rămâne şi va trage la bani. P-aici o fi cum spui mata, dar la sate toţi s-au făcut cârciumari, au fugit de sapă.

– Şi comerţul e o meserie, nu stă la îndemâna oricui. Ei îl fac de 5 000 de ani. Unii bine, alţii prost, că nu neamul hotărăşte, ci cum te-a lăsat Dumnezeu: prost sau deştept, dar şi cum ţi-e obrazul: curat sau murdar, că de pramatii nicio naţie nu duce lipsă.

– Numai că bogăţia trage la ei, nu la sărmani!

– Bogaţi şi săraci – în toate seminţiile: tu la manivelă, iar Malaxa patron de uzină, unul mic şi altul mare, precum Herşcu boccegiul şi Auschnit, vârâţi de tine în aceeaşi traistă.

– Nea Gheorghe, în cursă n-au plecat toţi din acelaşi leagăn.

– Leagănul ni-l mai facem şi singuri. Nu uita că la început fabricanţi ca Malaxa sau Mociorniţa au pornit de jos şi-s români de-ai noştri. Copiii lor n-au nicio vină că nu s-au născut în paie. Mai sărac decât mine nu ştiu să fi fost altul şi iată că-s om înstărit, pe deasupra şi preşedinte al Sfatului Negustorilor de la Camera de Comerţ.

www.dacoromanica.ro

Îl aleseseră nu atât datorită averilor sale, modeste în raport cu ale marilor industriaşi, cât pentru cinstea lui. Plecat din Şerbăneştii Argeşului, se aciuise pe la 1904 ca băiat de prăvălie la unchi-său din Bucureşti, care se bucura de faimă în neam şi-n branşă, dacă ar fi să luăm în vedere necrologul închinat lui „Florea Moraru Ionescu, comerciant de cereale şi făinoase, Cavaler al ordinului Steaua României". Era frate cu Ion Ionescu – bunic dinspre tată –, dar niciodată n-am priceput diferenţele de rang din cadrul aceleiaşi familii şi cu atât mai puţin pentru ce i se conferise cea mai înaltă distincţie instituită de Principele Carol la 1877. Cum încetase din viaţă în primăvara anului 1907, la vârsta de 62 de ani, numai faptele de război par să-i explice decoraţia, ordin cu un număr limitat de membri. Copiii – săturaţi de atâţia Ioneşti, întâlniţi pe toate drumurile – îşi schimbaseră numele în Florescu.[1]

---

[1] Mutaţii onomastice se mai produseseră în cadrul aceleiaşi familii. Pentru reliefarea stratului de adevăr din acest capitol, menţionăm că, la data decesului (26 apr. 1907), necrologul lui Florea Moraru Ionescu (1845-1907) a fost semnat de „Maria Şt. Florescu, Radu, Sofia şi Ştefan Florescu, Teodora şi Sterie Niculescu cu copiii, Ion Ionescu cu familia", în calitatea lor succesivă de soţie, copii, ginere, noră şi frate. În familia acestuia din urmă, poreclit şi Gheran, se născuseră: Radu (Răduţă), Dumitra (căsătorită cu Radu Ghiţă a lui Constantin, de unde şi descendenţii Constantiniu), Maria (căsătorită Ştefănescu), Badea şi Gheorghe Ionescu-Gheran (6 iun. 1893-16 iul. 1949). Între multele fluctuaţii onomastice, nu excludem ca „porecla" să trădeze o rădăcină familială mai veche, numele ca atare fiind întâlnit îndeosebi în Ardeal.

www.dacoromanica.ro

Când murise unchi-său, Gheorghiţă din Şerbăneşti avea aproape 17 ani împliniţi, dar cei trei ani petrecuţi pe lângă Florea Moraru îl apropiaseră de comerţ mai mult decât ar fi putut s-o facă băieţii acestuia, aplecaţi spre carte. Cu cel mic, Ştefan Florescu, cam de aceeaşi vârstă, avea să se împrietenească, poate şi din pricina înrudirii lor. Aşa că o vreme a rămas în preajma verilor ca om de încredere. Avantajul lui era că izbutise să cunoască reţeaua celor mai importanţi cerealişti din Bucureşti, peste care tronau Henry şi Louis Zehender, pe de-o parte, şi, pe de alta, Roman, George şi Joseph Halberstadt, care împreună stăpâneau o industrie de morărit, cu brutării, prăvălii şi imense spaţii de depozitare, întinsă pe o suprafaţă de 30 000 de metri pătraţi, în perimetrul circumscris între Şoseaua Colentina şi Maşina de Pâine, stradă al cărei nume păstrează şi-acum pecetea rostului de odinioară. Familiile evreilor pomeniţi locuiau îndeosebi în Franţa, afacerea din România facilitându-le importul şi exportul de cereale. În depozitele lor intrau peste 100 de vagoane de produse agricole, numai că domnii Zehender şi Halberstadt, bolnavi de corectitudine, băgaseră de seamă că nu tot ce intră în magazii mai iese şi facturat...

– Şobolanii, domnu' Adolph, şobolanii rod de mama focului, n-ai cum să te pui cu ei, c-au crescut cât pisicile, de umblă-n turmă.

www.dacoromanica.ro

– Or fi şi ei, nu zic, dar dac-ar fi ronţăit cât ne lipseşte nouă din depozite ar trebui s-arate ca armăsarii.

Cam tot pe atunci, Gheorghe Ionescu îşi rotunjise puţintel comerţul din Câmpul Moşilor şi cu un depozit de lemne, intrând în tovărăşie cu un negustor evreu, Spodheim. Cum marfa o mai lua şi pe credit de la mahării din Colentina, mereu grijuliu să-şi achite obligaţiile, fraţii Halberstadt puseseră ochii pe băiat, socotind că prin el ar stăvili furtişagurile.

La început îl încercară, să vadă dacă n-are mâna stângă mai lungă decât dreapta.

– Decontezi totul?

– Ca de obicei, domnu' Adolph!

– Te aşteptam să vii luni, c-ai luat marfă pentru două săptămâni.

– Aşa-i, da' nu-mi place să fac plăţi la-nceput de săptămână.

– Cum vrei mata, Gheorghiţă... Te văd c-o datorie de 1 525 de lei în condică.

– Ar fi bine, da-i vorba de 2 700, că între timp am mai luat nişte porumb şi secară. Uitaţi-vă bine.

– Mă uit, dar nu văd ce zici tu.

– E treaba dumneavoastră. La sumele învârtite, vă puteţi permite să greşiţi, eu însă niciodată. Dar dacă vreţi să daţi de sufletul morţilor, calul de dar nu se caută la dinţi. Eu v-am adus ce ştiu că am de dat: 2 700 de marafeţi.

www.dacoromanica.ro

Înalt, şaten, cu ochi căprui, cu o freză potrivită în oglindă, părea să trăiască mai mult prin vioiciunea privirii, atente la tot ce se întâmplă în jurul lui. Îşi lăsase o mustăcioară să-l salte puţintel în vârstă; în rest, toată îmbrăcămintea, curată şi îngrijită, îl arăta ca orăşean get-beget.

– Câţi ani ai, Gheorghiţă?

– Păi dacă sunt născut pe 6 iunie 1890, înseamnă că peste câteva zile împlinesc 25 de ani.

– Mulţi înainte! La Florea Moraru cât ai lucrat?

– Să tot fie unşpe ani.

– Timp în care cu ce te-ai ocupat?

– Cu de toate: am început cu mătura prin curte şi umplutul sacilor cu marfă, apoi în prăvălie, la cântărit, pe chintal sau basculă, şi am sfârşit ca magazioner pe câteva depozite.

– Şcoală?

– Clasele primare, că acasă eram mulţi fraţi şi surori, or eu venisem pe lume târziu, când tata trebuia să fie ajutat, nu s-ajute pe alţii.

Adolph Halberstadt continua să privească scrisul dantelat al băiatului ce-i întinsese socoteala mărfurilor decontate, cu data, cantitatea, preţul convenit şi totalul sumei datorate. Într-adevăr, văzându-i caligrafia, nimeni n-ar fi crezut că n-a urmat o şcoală mai înaltă, suplinită ani în şir de grija şi pigulitul registrelor comerciale de la Florea Moraru. În plus, deşi la unchi-său existau instrumente de control, se

www.dacoromanica.ro

obişnuise să vânture grâul în palmă, spunând din ochi gradaţia impurităţilor. Se folosea doar de-o sondă, pentru a controla cerealele din căruţe, ştiind că adesea marfa bună era aşternută la suprafaţă iar cea proastă la fund.

– Ţi s-a-ntâmplat vreodată să ţi se-ncingă porumbul în magazie?

– Numai o dată?

– Şi cum te-ai descotorosit de el?

– De ce să mă descotorosesc? Îl vindeam la fabrica de bere. Acolo merge.

– Băi Gheorghiţă, eu ştiu de la Spodheim cam cât câştigaţi voi... Binişor, dar nu cine ştie ce. Spune-mi tu mie cam cu cât te-ai angaja la noi ca şef-magazioner, cu ochii cât ceapa pe salariaţii tăi?

– Dacă tot v-a spus Spodheim ceva despre câştig – niciodată acelaşi –, ziceţi-mi cu ce m-aş căpătui la dumneavoastră?

– Cu de trei ori mai mult decât acu', plus sporuri în funcţie de rezultate. Dacă accepţi, bate palma cu zapciul.

Şi leafa avea să crească de la o lună la alta, că şobolanii parcă intraseră în greva foamei. Prăvăliă şi-o păstrase mai departe în Câmpul Moşilor 35, ca să nu-şi piardă licenţa, cu care, în viitor, s-ar fi putut avânta în afaceri mai mari. Intrarea ţării în Primul Război Mondial îi mai tulburase planurile, dar apoi totul revenise la normal, până când fraţii Halberstadt hotărâră să-şi vândă partea, lăsându-i pe Zehenderi cu averea lor. Jumătate din industria morăritului de pe Colentina se întindea pe

www.dacoromanica.ro

vreo 15 000 de metri pătraţi, evaluată la vreo două milioane de lei, extrem de mult pentru anii de criză în care intrase România după 1918. Spre deosebire de fraţii săi, domnul Adolph continua să-şi păstreze jumătate din treimea iniţială, rămânând în angrenajul afacerii.

– Ascultă, Gheorghiţă: şase oameni cu stare, toţi români, sunt dispuşi să cumpere partea noastră din moară şi anexele ei.

– Care-s ăştia?

– De ştiut îi ştii: Vasile Năstase, Mihai Navrea, Ioan Gheţu, Stoica Preda şi Nicolae Teodorescu-Bunicu. Cu mine şi cu tine am fi opt. Bani de pus pe masă ar fi, la început, 1 200 000 de lei, iar apoi vreo 700 000 de lei, ca plată a creanţelor şi a altor marafeturi. Una peste alta, ar veni de fiecare vreo 240 000.

– Domnu' Adolph, să fii sănătos pentru gândul dumitale, numai că n-am atâta bănăret la ciorap.

– Dar, iartă-mă că te-ntreb, cam cât ai?

– Să tot fie vreo 120 000 de lei, mari şi laţi, dar m-am gândit cu nevasta să ne cumpărăm mai întâi casă, s-avem şi noi un rost.

– Gheorghiţă! Bani au mulţi, onoare mai puţini. Am să te girez eu, iar de bani nu duc grijă c-ai să-i dai. Important e ca afacerea să meargă ca şi până acum.[1]

---

[1] Actele de vânzare-cumpărare a morii au fost semnate la 20 sept. 1920, iar aceasta va arde în 1929, anul venirii mele pe lume (urmată la zece zile – spre ruşinea

www.dacoromanica.ro

Toate astea îi fulgerară prin minte când îl asculta pe Stamate vorbindu-i de pacostea ovreiască.

– Mă băiatule, pe tine cine te-a ajutat să-ţi faci un atelier, să-ţi cumperi vreo casă ori maşină, să scapi de grija de-a mai fi slugă? Şi dacă l-ai găsit, s-au opus Blank şi Auschnit? Pe mine m-a ajutat unul ca ei, bizuindu-se doar pe cinstea mea şi, uite, acum sunt ce sunt.

– Tot Gheorghe Ionescu v-ar fi chemat şi fără jidan. Nu pe dumneata te-a ajutat, ci pe el, c-a găsit în român o sculă bună. Se vâră în viaţa noastră ca viermii-n hrean, după cum putoarea de jifcă, Lupeasca lui Wolf, s-a băgat în patul regelui.

– Şi nu poţi dormi tu bine cu gândul la sula Sirelui?!... Cum nu-l interesează pe cine ciocăneşti tu, nici pe tine n-ar trebui să te preocupe pe cine călăreşte Majestatea Sa. Când conduci tramvaiul, nu te interesează dacă în vagon s-a urcat un popă, rabin sau călugăr, ţăran sau boier, doctor sau lăcătuş, nevastă cocoşată de nevoi sau amantă de lux. Fiecare din ei are dreptul să stea pe bancă sau în picioare, după cum se nimereşte. Important e să-şi plătească biletul, iar tu să opreşti corect

---

semnatarului – de marele crah la Bursa din New York, care reprezintă începutul uriaşei crize mondiale dintre 1929 şi 1933, prăpăd pe care, la Judecata de Apoi, mi-l voi asuma cavalereşte).

www.dacoromanica.ro

în staţii, să coboare după cum vor ei, nu după cum te taie pe tine capu'. Ăsta ne este rostul în viaţă: să trăim împreună, fără să ne călcăm pe bătături, lăsând pe Dumnezeu să ne judece.

Pe mine vorbele lor mă lăsau rece. Ba chiar mă şi plictiseau. Nu ştiam cum trăia Carol al II-lea cu Lupeasca lui, dar eu cu Lona, fata lui Eizig, o dusesem împărăteşte. Hotărâsem să ne căsătorim încă de când împlinisem cinci ani. Imboldul ni-l dăduse nunta verişoarei Lina – tânără şi frumoasă, crescută de mică-n casa noastră –, măritată cu un oltean tomnatic, dar isteţ foc şi pus pe înavuţire. La biserică, o cărasem după mine şi pe Lona, chiorându-ne şi râzând ca proştii de plimbarea lumânărilor în cerc cu faimosul „Isaia dănţuieşte". Cum mesele fuseseră puse în lungul curţii din Făinari, toată noaptea ne-am vânturat printre nuntaşi, repetând în casă dănţuiala cu aceleaşi lumânări aprinse. Mai-mai să dăm foc casei, pentru că lumânările, mai înalte decât noi, începuseră să ne picure pe braţe şi pe obraji, usturându-ne cumplit. Când le-am scăpat din mâini, am avut norocul să se stingă singure.

– Ca nunta să fie întreagă – mi-a spus Lona – va trebui să spargem şi un pahar.

Atâta mi-a trebuit, că şi după căsătorie ne-a plăcut să facem cioburi multă sticlărie, spre disperarea mamei, care-o certa pe jupâneasă:

– Marişco, eu nu ştiu ce dracu' faci cu paharele, că, de unde erau în dulap pe trei rânduri, am ajuns să le număr pe degete.

www.dacoromanica.ro

Cu Lona şi cu soră-mea Tatiana deveniserăm preoţi şi naşi. Într-o toamnă, când butoaiele de varză fuseseră scoase din pivniţă şi umplute cu apă ca să se umfle doagele, am găsit locul potrivit să-l botezăm pe Mişu, un pisoi tigrat pe care îl purtam cu noi în braţe de dimineaţă până seara. Îi făcusem şi pat în adăpostul nostru, amenajat în spatele unei tejghele lungi, lipită de zid în fundul curţii, sub care mergeam lejer în picioare fără să ne aplecăm. Acolo cărasem mai tot ce trebuie într-o gospodărie, începând cu perne, vase, tacâmuri şi sfârşind cu obiecte de uz personal. Din prima zi, Lona adusese ca zestre un ghiveci cu muşcată, un abajur de mătase – provizoriu fără suport –, o oglindă cu mâner şi o parfumieră cu pompă, pe care, doar când puneam mâna, mâţa o şi lua la goană, ştiind ce-o aşteaptă. La rândul meu, nu m-am lăsat mai prejos, cărând un binoclu, o lanternă, un ceasornic de bucătărie, ciocan, cleşte si-o maşină de ras. Dar ce n-aveam? Başca multe creioane colorate, acuarele, compas, hârtie, ba chiar şi perforator, plus pahare de rezervă, pe care acum le spărgeam de zidul dinspre Nichifor, pentru consolidarea căsătoriei. În fiecare zi căram amândoi câte ceva, spre disperarea celor ce-şi căutau lucrurile rătăcite. Dimineaţa, după ce ne trezeam, repetam acelaşi lucru, cu mâinile la spate:

– Ghici ce-am mai adus?

www.dacoromanica.ro

Între atâtea treburi diurne, venise şi timpul să ne ocupăm mai mult de pisică:

– Se botează, în numele Domnului, robul Său Mişu, în numele Tatălui, al Fiului şi-al Sfântului Duh, Amin!

Cum nu ne-am rezumat să-l vârâm ritual de trei ori în butoiul de varză, am repetat aceeaşi taină până când cel creştinat s-a dus definitiv în lumea drepţilor. Dumnezeu să-l ierte şi să ne ierte. Numai c-abia de-acum ne-am pus pe treabă cu pregătirea funeraliilor, cu grija gropii şi a crucii, plimbându-l apoi pe bietul Mişu într-o cutie de pantofi, trasă cu o sfoară prin curte, într-un du-te-vino continuu După noi, liota de copii din ogradă, în aşteptarea pomenii de pe urmă: un borcan de dulceaţă sau şerbet, abţiguit din soba de teracotă, unde le lăsa mama până în iarnă, ca să le păzească de furnici. Numai că pofta vine mâncând: a doua zi, am simţit nevoia să dezgropăm pisicul, repetând aceeaşi promenadă a cortegiului funerar, până s-a dumirit maică-mea cu ce ne ocupăm. Şi-apoi să vezi chelfăneală...

Acum aveam toate motivele să regret despărţirea de Lona, care între timp se făcuse domnişorică de zece ani.

Dumnezeu a vrut să plece când trebuia, că n-au trecut nici şase luni şi peste liniştea cartierului nostru veni iureşul răzmeriţei legio-

www.dacoromanica.ro

nare din 21-23 ianuarie 1941, când, într-o dimineaţă, am aflat că toate magazinele evreilor de pe Calea Moşilor fuseseră sparte şi lăsate jafului, îndeosebi a ciorilor din Colentina şi Tei, venite puhoi.

– Ia cine vrea, totu-i pe gratis; picior de patron nu se mai vede, iar ţiganii ciordesc tot ce văd şi cară cu sacii în căruţele lor. La „Suchard" au paradit şi magazia de dulciuri.

Dumnezeu să mă ierte, dar am păcătuit cu gândul că nu mi-ar strica nici mie câteva batoane de ciocolată „Milka" şi m-am luat după Tinel, pus să recupereze tot ce-a pierdut în lipsă, mai ales după ce-l văzuse pe Nicu Buric cu şase ceasuri la mână. La cofetărie, dezamăgire cumplită: toate platourile de prăjituri fuseseră azvârlite pe pereţi şi doar porcul ar fi putut înainta prin fleoşcăiala de pe podea. Tinel o zbughise vizavi, la un magazin de încălţăminte, să-şi potrivească botine pe măsură. M-am pomenit cu el în picioarele goale.

– Fir-ar mama lor a dracului de baragladine... Până să-mi nimeresc o pereche de pantofi ca lumea, m-am pomenit că mi-au dispărut şi-ai mei. Cum mă-ntorc acu' acasă desculţ şi ce-i spun lu' băbuca?

– Zi-i c-ai plecat după lână şi că te-ai întors tuns!

Spargerile ca spargerile, dar întreaga mahala a fost zguduită de moartea lui Marcus, dentistul de pe Calea Moşilor, vizavi de Făinari. Că fusese prădat de aur n-ar fi fost nimic,

www.dacoromanica.ro

dar îl omorâseră de faţă cu nevasta şi fata lui, după ce mai întâi îi tăiaseră limba. Nici azi nu pricep cum femeile astea n-au înnebunit de-a binelea. Aşa ceva nu se întâmplase nici pe vremea lui Terente. Până şi legionăraşul din curtea noastră sta cu ochii în pământ, tăcând chitic când tata m-a pus să scriu şi să lipesc pe poartă un afiş cu litere de-o şchioapă, de culoare verde: „Curte românească, nu sunt jidani". La fel au procedat mulţi vecini din mahala, ce habar n-aveau de politică şi nici nu-i interesa defel. Mai curajos a fost părintele Traian Chirulescu, care a ascuns sub masa din altar o întreagă familie de evrei ce-i făcuseră pe gratis gardul bisericii, fără să-i ia o para chioară. Pe deasupra, închisese şi biserica, cum nu se obişnuia în timpul zilei. Cineva îl turnase la fix, pentru că nişte camarazi au venit în vizită tocmai când trebăluia prin curte cu Petre dascălul.

– Părinte, am aflat c-aţi ascuns câţiva bandiţi de drumu' mare şi-i ţineţi în biserica zăvorâtă.

– Am închis-o s-o păzesc de prădăciuni, fie de tătari, ţigani, jidovi sau români. Dacă nu mă credeţi, luaţi cheile şi vă convingeţi. Un preot nu minte şi ştie cum să păzească lăcaşul lui Dumnezeu.

Ca om de rând, mintea; ca păstor al Domnului, nu, că apăra aceeaşi turmă a Sa. După ce le-a aruncat cheile la picioare, cavalerii dreptăţii s-au cărat ruşinaţi.

www.dacoromanica.ro

Peste un timp, a revenit şi Stamate, de dorul Leancăi. Se zicea că în timpul răzmeriţei setebiştii răsturnaseră vagoanele şi făcuseră din ele parapete. Pleoştit, la început abia îngâna, pentru ca apoi să-i revină glasul:

– Nu asta a vrut Codreanu, adevăratul nostru căpitan, jertfit mişeleşte din pricina perciunaţilor...

– Iar o iei cu jidovii? Nu ţi-ajunge? Că acum te întreb cine i-a pus pielea pe băţ lu' Zelea Codreanu.

– Cum cine? Javra de Carol. Umblând capie pe la Londra şi Paris, fără a găsi o garanţie serioasă, s-a gudurat şi pe lângă Hitler, care la Berlin i-a cerut să-l pună pe căpitan în fruntea ţării. Nu-i convenea – şi din tren i-a dat ordin lui Moruzov să-l omoare.

– Ce perciunat mai e şi ăsta?

– Moruzov? Un bulgar nenorocit, găgăuz, şeful Serviciului Secret, care a mers mână-n mână cu chioru' de Armand Călinescu de la Interne şi cu Gavrilă Marinescu, prefectu' Poliţiei Capitalei.

– Jidani unul şi unul!

– Mai periculoşi decât ei, că nu degeaba au fost ciuruiţi, să bage la cap toţi trădătorii de neam.

– Ăla nu, ăla nu, până la urmă o să cred că doar Iorga a fost ovrei, de v-aţi grăbit să-l curăţaţi.

www.dacoromanica.ro

– Şobolanul şi-a făcut-o cu mâna lui. Oamenii noştri de carte de la el au învăţat naţionalismul şi, în loc să fie mândru de urmaşi, li s-a căcat în cap.

– Ce s-aibă, Stamate, un elefant c-un şoarice?

– Şoarece era el, că fătase un partid cât o căcărează, iar Legiunea triumfa chiar şi când a fost desfiinţată, de-a trebuit să meargă în alegeri făr-a-i mai zice Garda de Fier şi fără căpitan. Bărbosul a crăpat de gelozie şi a uitat de jurământul făcut la Iaşi în faţa studenţimii, când cerea să moară în ziua când îşi va trăda idealurile. Dracu' l-a pus să jure, c-a fost servit la cerere. De altfel, să nu crezi mata că jidanii-i duc doru'.

– Eu ştiu că mai devreme sau mai târziu fiecare pasăre pe limba ei piere. Dacă tot vă place moartea, aud că Antonescu are de gând să vă bage în linia întâi, înrolaţi în batalioane speciale împotriva bolşevicilor.

– O să mergem, o să şi murim pe front, dar până când ţara asta nu scapă de ucigaşii lui Hristos, toată naţia va suferi...

– Păi şi Iisus a fost jidan, amărâtule...

– Da, dar...

– Lasă-mă dracului în pace, că mi-ai făcut capu' calendar!

Aşa gândea tata şi odată cu el o întreagă aşezare de la marginea Bucureştilor, oameni pomeniţi împreună de când se ştiau, unii cu

www.dacoromanica.ro

carte, majoritatea fără, dar toţi cu frică de Dumnezeu. A trebuit să moară ca să-i simt lipsa. L-am îndrăgit târziu, fără a-i fi dovedit acea căldură pe care o merita cu prisosinţă. Dimpotrivă, parcă mă legasem să-i dovedesc o indiferenţă totală. Era suficient să-l văd seara când se întorcea acasă, ca să şi fug din dreptul porţii, să mă bag repede în pat, să stau cu ochii închişi, ca şi cum aş fi dormit de mult. În parte era şi vina lui: fire sobră, rareori s-a apropiat de noi, deşi în preajma altora se manifesta extrem de sociabil, plăcându-i să râdă şi să glumească. Ocazii destule, multe peste cele tradiţionale. Avea o droaie de fini, care, în afară de rudele apropiate, veneau la noi de Paşti, de Crăciun, de revelion, dar şi de Sfântul Gheorghe, ziua lui onomastică. Numai că pe vremuri mai eram şi musafiri, nu doar gazde, prilejuri de chef tot timpul, din pricina cohortei de sfinţi din calendarul creştin.

La petreceri, tata se dovedea alergător de cursă lungă.. Putea să bea oricât, că nu se îmbăta. Uneori se întâmpla să-şi ducă invitaţii în spinare la trăsură, după care, liniştit, mai ardea câteva pahare în bucătăria în care mama şi jupâneasa se războiau cu spălatul vaselor şi tacâmurilor. Întrebat mereu de secretul rezistenţei sale, răspundea imperturbabil:

– Important e să nu bei niciodată mai mult decât poţi!

Prietenia părinţilor se revărsa implicit şi asupra copiilor, căraţi precum valizele la mai toate sindrofiile, ceea ce-i făcea să moşte-

www.dacoromanica.ro

nească şi zestrea solidarităţii. Greutăţile traiului încă nu-şi scoseseră colţii. Poate din această pricină nu credeam urechilor spusele militarilor veniţi în permisie:

– Voi ştiţi cum sărbătoresc ruşii revelionul? Unul aduce băutura, altul mâncarea, altul vine cu piroşti, fiecare cu ce-apucă şi ce are. Ca la puşcărie.

– La ce te-ai fi aşteptat în zile de război?...

– Nu acum, dintotdeauna. Mi-au spus majoritatea celor rămaşi în spatele frontului, îndeosebi femei, fericite să primească o cutie de conserve cu carne, pentru care se mai coţăiau cu noi.

Nu-i mai puţin adevărat că majoritatea celor ce se întorceau din iadul morţii nu aduceau cu ei doar amintiri, ci şi obiecte folositoare, luate în schimb sau cu japca, dintre care cele mai căutate erau aparatele de radio – după ce făcuserăm imprudenţa de a le depozita la circumscripţiile de poliţie, cum ni se ceruse.

Trecut de 50 de ani, tata n-a mai primit ordin de concentrare. Oricum, plecarea junilor crescuse preţul vârstnicilor, al celor aflaţi încă în putere. Spilka birjarul devenise principalul cavaler al servitoarelor din mahala, care acum se adunau la cârciuma Grasei în locul ardelenilor plecaţi să lupte. În cursul săptămânii, le vedeai în birjă cu picioarele pe un somn sau pe un nisetru uriaş, care traversa podeaua trăsurii, cumpărat de la hala de peşte şi trimis acasă cu jupâneasa casei. Spilka nu se mai

www.dacoromanica.ro

dedulcea cu orice matoală de ocazie, recuperată din pernele trăsurii, fără ca ea să ştie cu cine-şi împarte cearşaful. Acu' i se cuvenea şi lui să tragă un şnaps în plus, lăsându-se ademenit de turma rămasă fără păstor. Când dădea de-o prospătură, o plimba de dragul trăsurii pe căi ocolite, lăsând uneori peştele să se mai odihnească niţeluş la umbră, până s-ajungă în bucătăria boierilor. De scandal nu scăpase însă definitiv, parcă l-ar fi pedepsit Dumnezeu pentru păcatele cu care mereu muscalii îi scoteau ochii. Căuta să le evite, dar n-avea cum să ocolească legea cererii şi ofertei. Se modificase întrucâtva şi piaţa. Sau, cum zicea el: „De-acum vremea s-a schimbat, vine fata la băiat!"

Numai că au venit şi toţi spânii pe capul lui, după ce, în miezul nopţii, s-au întâlnit două surori în sălaşul birjarului. Ambele, chelneriţe la grădina de vară a lui Moise, aduse de cârciumar să încânte ochii clienţilor, generoşi în bacşişuri, dar bătrâiori faţă de nevoile fetelor: una cam crudă, ce-abia dădea în pârg – să tot fi avut vreo 16 anişori –, cealaltă ostaş instruit, ce apucase să tragă din toate poziţiile, pe frontul de zi şi de noapte, la câmp deschis sau în tranşee, muiere zdravănă ce bătea spre 30 de ani.

Ca tot omu' nevoiaş, Spilka n-avea de ce să încuie uşa de la intrare, orbecăind noaptea prin întuneric după un lucru sau altul, cum nu s-ar fi încumetat s-o facă niciun hoţ, de s-ar fi

www.dacoromanica.ro

lăsat ispitit să caute ceva prin magherniţa lui. Adusă de soră-sa tocmai din fundul Dorohoiului, cea mică, Ioana, nu apucase să cunoască mai nimic din Bucureşti, în afară de Gara de Nord şi Târgul Moşilor, unde, când era liberă, nu se mai da jos din lanţuri. Noroc că Spilka birjarul – care a plimbat-o la Şosea, povestindu-i ce auzise şi el de la alţii cum fuseseră odinioară bătăile cu flori, când trăsurile se luau la întrecere, iar cavalerii aruncau cu zambile, narcise şi lalele în fetele scoase la promenadă – a dus-o până la hipodromul din capul drumului, ca apoi s-o întoarcă în centru, umblând la pas pe Calea Victoriei, cu magazine şi terase de tot felul, liniştindu-i respiraţia în retur pe Calea Jianu, până în pădurea Băneasa, unde, printre copaci, ajunse la locul ştiut de el ca altar al sfântului amor. De câte apucă să zărească, fata – obişnuită să vadă la ţară mai acătării o şcoală, o cârciumă, o biserică şi un cimitir – era de-a dreptul buimăcită şi recunoscătoare până la cer lui Spilka pentru tot ce nici nu crezuse vreodată că există. Mai ales după ce, ca o adevărată cucoană, fusese servită cu mici şi bere la „Gambrinus", clădire înaltă, adevărat palat, nu precum cârciuma lui Moise, frumoasă, dar orişicât... Cu ochii pierduţi în albastrul cerului, nici n-a prea ştiut cum o potcovise Spilka, care se îngriji la urmă de-o găleată cu apă, pentru cal şi pentru dânsa. Reţinu doar ce-o învăţase:

www.dacoromanica.ro

– Tu nu spune la nimeni cum te-ai distrat, că lumea-i invidioasă şi vrea şi ea. Bagă de seamă că n-ai văzut mai nimic din ce trebuie să vezi... Te duc pe unde umblă doar boieroaicele, să te chioreşti la toate vitrinele din centru şi să te odihneşti în pădurea de la Andronache, la Cernica sau Pustnicul, unde sunt şi mănăstiri frumoase, cu lacuri împrejur, de umbli cu barca pe ele ca o regină.

Spilka n-a minţit-o cu răutate, dar, încet-încet, izbuti ca regina să-şi mai aşeze coroana şi-n căsuţa lui, unde, de când plecaseră tinerii pe front, mai poposea şi sora cea mare a fetei, ca o mai veche clientă, ce-apucase şi dânsa să vadă cu el frumuseţile micului Paris. Rezistenţa ei de la început îl îndemnase pe Spilka să mâne caii până în pădurea Snagovului, de unde, dacă nu cădea la pace, risca să vină pe jos, că rusnacul ar fi dat bice iepei.

Acum se strecurase pe bâjbâite în patul lui Spilka, obosit de tăvăleală. Mare buimăceală, când birjarul se pomeni pipăit, văzându-se centru înaintaş între două extreme neantrenate pe aceeaşi arenă... Când ochiul nou-venitei se adaptă întunericului, scandalul izbucni cu tunete şi fulgere:

– Ce cauţi, fir-ai a dracului, în casa rusului? De-asta te-am adus la Bucureşti? Ţi-am vrut binele, să te scap de truda câmpului, nu să te curvărăseşti... Ioană, Ioană, am să vorbesc cu domnu' Neagu să-ţi pună valiza pe trotuar. Că d-asta venii: să te prind în poziţie, nenorocito!

www.dacoromanica.ro

Numai că, la rândul ei, plecase la furat în aceeaşi bostănărie.

– D-aia eşti goală puşcă, fincă venişi să mă prinzi?...

Ameninţarea cu Moise Neagu n-o lăsa însă rece: întoarcerea în sat ar fi fost un adevărat blestem. Dar se limpezi la minte cât ai zice peşte:

– Mă ameninţi că vorbeşti cu domnu' Moise? N-ai decât s-o faci, c-am eu ac de cojocul tău, Nataliţo. Să vedem care din noi îşi face bagajul, că atât aşteaptă madam Neagu: să afle unde-şi plimbă izmenele bărba-su, că ştiu şi alţii că trăieşti cu el, că ţi-a luat pantofi de lac şi taior negru cu căptuşeală roşie, să sperii curcanii... Ba am să-i zic şi lu' domnu' Moise c-ai venit goală peste mine şi peste domnu' Spilka, şi-am să-i jur pe icoană că nu mint.

Pace, pace, între două dobitoace. De obraz, fiind mai mică, Ioana s-a simţit să se îmbrace şi să plece, mai ales că îşi luase tainul. Nu degeaba se spune că sângele apă nu se face. Aşa că tot greul a căzut pe Spilka, obligat să ia treaba de unde o lăsase.

A doua zi pe la ora prânzului, fu sculat de bătăile în geamlâcul marchizei, ciocănituri din ce în ce mai insistente. Inima i se strânse, de teamă c-ar fi Moise Neagu, om potolit, dar mânios la adică. El ca el, dar să nu fi pus pe cine ştie ce golani să-l ia la refec, că derbedei

www.dacoromanica.ro

dispuşi să bea pe gratis, la tot pasul. Îşi găsi liniştea când s-auzi strigat pe ruseşte :

– *Spilka, şto delaite? Idi suda, galubcik!* [1]

Venise la el Nichifor, muscal de pe-o stradă apropiată, alarmat de ceilalţi birjari care dimineaţă nu-l zăriseră în Barieră, unde staţionau de obicei lângă hotelul-restaurant al lui Solacoglu sau lângă hala de peşte. Norocul lui Spilka era că Nichifor n-apucase să vorbească şi cu vecinii, treziţi în miezul nopţii de ţipetele moldovencelor. Căscă lung, întinzându-şi oasele, povestind bătrânului cum toată noaptea a alergat de colo, colo, angajat la o nuntă din preajma Capitalei.

– Vremuri grele, gospodin Nichifor, cu blestematul camuflaj de război ce-a stins felinarele pe uliţe. Nuntă cu năbădăi. Am orbecăit prin beznă, când la Andronache, când la Bucureşti. Noroc cu bietu' cal, care se descurcă şi pe întuneric, de zici că-i pisică.

[1] – Spilka, ce faci? Vino încoace, porumbelule! (transcriere fonetică).

www.dacoromanica.ro

VII. ÎNGHEŢUL

– Câţi ani ai, nea Gică?

– Să fi trecut de cinzeci...

– S-a fârşit juma' din viaţă...

– Jumate? Dumnezeu ştie cât mi-o mai da... Rău e că s-a dus tinereţea pe apa Sâmbetei, de-am rămas din război c-un ochi beteag, c-am doi, da' te văd doar printr-unu'.

– Răul ca răul, da' aţi făcut România Mare!

– Am făcut un căcat. Nici nu ne-am adunat bine de pe drumuri şi, iată, după douăşdoi de ani, Basarabia a zburat la ruşi, o parte din Ardeal la unguri, alta dobrogeană la bulgari, să-i ia mama dracului pe toţi, c-am plecat călăraş cu şchimbu'– de-am dus la reghiment ditamai armăsarul – ş-am venit acasă pe jos, c-o decoraţie în loc de cal. Asta-i dreptate? Zi dumneata!

– Soarta!

– P-asta ş-o mai face şi omu'... Nenorocirea-i alta, dom'le, suntem vad prea bun pentru clienţii puşi să ia totu' pe datorie, dacă nu şi pe gratis. Întreaga parte de răsărit stă hai-hui: masă de poker, la care, până mai ieri, s-a jucat

www.dacoromanica.ro

în trei: un turc, un neamţ şi-un rus. Când pierdea unu', ne luam şi noi caniota, da' belelele începeau cu ceilalţi: dai într-unu', ţipă doi.

– De turci am scăpat demult, de ruşi ca mâine.

Atât i-a trebuit cârciumarului s-audă, că istoria o mai purtase şi pe spinarea lui. Cum era să uite trecerea Carpaţilor, dar mai ales ce păţise cu oştile lui Mackensen, când se întoarse roata şi-i alergară prin regat, de ocupară Bucureştii şi se opriră tocmai sus, în Moldova.

– Războiu-i război. Ştii când îl începi, nu şi când îl termini...

– Ăsta-i război-fulger, totu' a fost socotit pe planşetă de nemţi: nu văzuşi ce păţiră cehoslovacii, polonejii, sârbii, ba şi grecii? „Ţac, pac, praf te fac!"

– Crezi că Napolion a gândit altfel? Socoteala d-acasă nu se potriveşte cu a din târg. Deie Domnul să iasă bine!

Pe nesimţite, cârciuma lui Gică Grăbitu se transformase în club. Mese puţine, alăturate, astfel că replicile se mai încrucişau, avându-l la amvon pe negustor, încăpăţânat să coboare pe scara din dosul tejghelei pentru fiecare carafă, convins că vinu-i bun doar la temperatura pivniţei. Rar să ţi-o şi aducă la masă; mergeai singur după ulcică, procopsindu-te pe deasupra şi cu sfaturi:

– Nu strica, domle, vinu' cu sifon; îl faci pişoarcă. Ce naiba, mă faci de râs...

www.dacoromanica.ro

O asemenea rătăcire o socotea afront personal, câtă vreme sifonul se putea bea şi separat.

– Mai mare râsul: rachiu' tare să-l bei semplu, iar vinu' cu grade puţine să-l îndoi cu apă, să râdă şi curcile. Fă-o măcar de-a-ndoaselea: toarnă-n tărie, ca englejii, c-alminteri, în loc de risling şi merlo' de Drăgăşani – mai slab, da' gustos – v-aduc vin de buturugă de la Cioflicenii.

Noroc cu doamna Petrescu, nevastă-sa, care domolea ciondăneala cu un blid mare de pârjoale, singura ofertă caldă din meniul casei, dar neegalată de bucătăriile crâşmelor din jur. Era secretul coanei Zoica – şi-al băieţilor ei, Jenică şi Puiu, care tocau la maşină carnea de porc, de vită şi olecuţă de oaie –, femeie pricepută să amestece pasta cu verdeţuri şi ceapă călită în tigaie cu puţin miez de pâine sau cartofi, să le facă pufoase, cu ouă, s-o lege, fără să uite de sare, piper şi un vârf de boia iute, de-ţi lua gâtul foc, nevoit să-l stingi cu înc-o stacană de vin. Nu te săturai mâncând chiftea după chiftea, de uitai de prânz ori de cină.

Acelaşi secret de fabricaţie îl simţeai şi seara în grădina de vară, mult prea mică, în faţa căreia trona grătarul cu cârnaţi. Aici, ca la fierărie, lupta cu focul ţintea să îmblânzească jăraticul cu apa, stropit cu dichis, ca micii şi

www.dacoromanica.ro

patricienii să nu fie doar pătrunşi, dar şi mustoşi.

– Nea Gică, zisesem de-o ulcică de vin...

– Ho, că nu dau tătarii!

Şi pornea cătinel spre pivniţă, de unde şi porecla de Grăbitu. Ca să vorbească mai puţin, îşi împodobise cârciuma cu nişte cartonaşe tipărite, să-l ferească de buclucuri: „Cui îi dai pe datorie nu-ţi mai calcă în prăvălie!" sau: „Într-o zi un cherchelit a consumat şi n-a plătit, dar ce-a păţit, fraţilor, va spune şi morţilor!" Între atâtea notaţii – adresate, parcă, tăietorilor de lemne, primiţi fără discri-minare pe acelaşi peron – nu strica şi puţină meditaţie: „Dacă bei, mori, dacă nu bei, tot mori. Atunci?"

– Atunci ce? Să mai vină o cinzeacă sau o juma' de vin!

Fără ostentaţie, nea Gică avea orgoliul bucureşteanului get-beget, născut şi crescut în capitala ţării, nu ca veneticii – cum le spunea la supărare – veniţi care dincotro, uneori de unde a-nţărcat mutu' iapa. Fuseseră nouă copii la părinţi: trei fete, toate şcolite, şi şase băieţi, dintre care doar el şchiopătase la învăţătură, hotărât să se facă negustor, să zornăie banii în buzunar. Ceilalţi deveniseră mai toţi ingineri, arhitecţi, după modelul tatălui, constructor de case. Nu-i plăcea să-l întrebi prea multe despre ai lui, dar nu evita să ţi-o trântească la nevoie:

www.dacoromanica.ro

– Şcoala ca şcoala; mai trebuie şi baftă. Ce folos că faci pensioane şi rămâi nemăritată, să fii „domnu' arhitect" fără copii, sau cu seviciu' într-o dungă? Mulţumesc lu' Dumnezeu, eu am casa mea, am nevastă şi băieţi, am prăvălie, la mine nimeni nu moare de foame ori de sete, per total: comersant cinstit.

În sinea lui, ţinea să se deosebească de „veneticii" din branşă, chiar dacă punga le era mai grea. Rar să-l fi văzut careva îmbrăcat altfel decât în costum negru, cu lavalieră la gât – cum purta doar nea Stănică, profesorul nostru de desen şi pictor de biserici. Când mai toţi bărbaţii din cartier aveau pălăriile pleoştite, el purta una de fetru, cu borurile ridicate, tivite cu panglică de aceeaşi culoare. Vara, oricât de cald ar fi fost, nu lepăda de pe el o vestă neagră, cu lănţişor la buzunarul de sus, unde ţinea un ceasornic cu două capace, pe care-l scotea aproape din oră în oră:

– S-a făcut de şase; mai e puţin şi vine seara.

Noaptea era întâmpinată de vechile felinare cu gaz metan, meşteşugite de aceiaşi lampagii din anii copilăriei, de care odinioară ne ţineam scai să ne lase să scăpărăm flacăra ce se aprindea când strângeai o pompă de la capătul unei ţevi.

Bucureştiul intrase în camuflaj încă dinaintea declanşării războiului, spre bucuria îndră-

www.dacoromanica.ro

gostiţilor şi a hoţilor, certaţi şi unii, şi alţii cu lumina în timpul exerciţiului. Valuri de hârtie albastră – până atunci bună doar la învelitul manualelor – acopereau acum ferestrele caselor, după ce în prealabil lipiserăm pe sticlă benzi gumate să nu se risipească cioburile la suflul bombelor.

Pentru noi, adevărată nenorocire, după ce în fiecare seară ne obişnuiserăm să ne ţinem în spinare unul pe altul, ca să tragem cu ochiul la Silva, care, goală-goluţă în faţa oglinzii, îşi da pe piele cu cremă, ba stând în picioare, ba pe pat, cu picioarele îndoite, ca să-şi poată masa pulpele şi gambele. Nu se culca niciodată până nu se privea stăruitor în oglindă, fluturându-şi pletele, pentru ca apoi să-şi ungă cu migală faţa şi gâtul, coborând agale pe umeri, sâni, braţe, burtică, până la tălpi. Nu şi spatele, pe care, la ştrand, ne punea s-o ajutăm să-l ungă, ca şi cum n-am fi ştiut nimic din pigulelile ei. Tolănită pe nisip, meşterea „bicicleta", cu vreo douăzeci de rotaţii. Numai că în dormitor le făcea despuiată total, pentru menţinerea siluetei.

– Te-ai chiorât destul; dă-te jos că-mi rupi umerii. Lasă-mă şi pe mine. E în picioare sau culcată?

– În picioare.

– Hai, gata! Ţi-ajunge!

Necăjit era doar Dudu Şehter; prea gras, nu-l putea ţine nimeni pe umeri. De cărat în

www.dacoromanica.ro

spinare, se încumeta să care, mulţumindu-se să întrebe:

– Cum e?

– Cum să fie... Mai ceva ca pe plajă...

– Adică?

– Fantastic... Ca-n Texas!

Ceea ce nu ne trecea prin cap era că Silva, bruneta cu ochi albaştri – dintr-o curte muscălească de pe Episcopul Radu – îşi îngrijea frumuseţea mai mult pentru noi, căci, odată cu instituirea camuflajului, avea să rupă „din greşeală" un colţişor din hârtia albastră, să ne putem binocla în continuare, mai ceva decât la filmele cu gangsteri. Inevitabil, ne ţineam toată ziulica după fundul ei, precum ostaşii pe poligon cu ochiul pe cătare. Cum să explici celorlalte fete ce-ar fi avut şi ele de făcut ca să scape de concurenţă şi să se adapteze bunelor noastre maniere, trezite de năvala vârstei? Liniştită era doar Geta, fata frizerului, care alerga *hors concours*, programându-şi partenerii ca la dentist:

– Când facem, Getuţa, un băieţel frumos şi deştept?

– Mai bine o fetiţă scumpă şi ascultătoare!

Număra apoi pe degete – să nu dea, Doamne fereşte, de bucluc –, socotea în gând cu ochii închişi, după care, cu-n deget înfipt în pieptul băiatului, da verdictul:

www.dacoromanica.ro

– Miercuri, matineu şi seara, deşi am putea şi c-o zi înainte, dar marţi sunt trei ceasuri rele şi cine ştie de ce pocinog dăm.

Pe stradă, sticlăria felinarelor fusese vopsită în albastru, ca lumina răspândită doar pe trotuar, să fie cât mai difuză. Nici farurile automobilelor nu fuseseră uitate, şoferii fiind obligaţi să ataşeze un fel de umbreluţe de tablă deasupra lor, menite să împrăştie lumina doar pe caldarâm.

Împotriva atacurilor aeriene, curţile oamenilor se mai procopsiră cu „adăposturi", un soi de tranşee în zigzag, altă stavilă pusă aceluiaşi suflu năucitor de bombă. Toate învelite cu scânduri, carton asfaltat şi pământ, ca să nu fie descoperite de inamic. Adevărat rai pentru copii, scăpaţi la vedere de dojana părinţilor, toţi pregătiţi până-n dinţi în faţa unui duşman invizibil. Investiţii de prisos: picior de inamic n-au văzut bucureştenii până la atacurile aeriene din 4 aprilie 1944, când Capitala şi Valea Prahovei aveau să devină ţinta aviaţiei anglo-americane. Până atunci, într-o singură noapte ne-au trezit din somn sirenele din pricina unei „Rate" ruseşti, care, ca o scroafă, a grohăit îndelung deasupra oraşului, până s-a hotărât să lepede o bombă de 500 de kilograme în curtea fabricii de săpun „Stela" de pe Colentina, cam vizavi de catedrala Sfântul Dumitru. Zile întregi s-au perindat bucureştenii ca la moaştele Sfintei Parascheva, ca să vadă o groapă ceva

www.dacoromanica.ro

mai mare decât o pivniță obișnuită. Mult zgomot pentru nimic. O priveam, ni se întâlneau privirile și nu pricepeam neam din grozăviile războiului. În rest, viața curgea ca și până atunci, cu excepția familiilor celor plecați pe front, nici ei prea amărâți că, din spusele multora veniți în permisie, rușii cam evitau să-și arate colții, retrăgându-se „elastic", termen parșiv pe care aveam să-l preluăm și noi când contraofensiva sovietică s-a declanșat catastrofal.

Nu știu cum se vor fi simțit românii de mai departe, dar în Capitală n-ai fi zis că trăim zile de război. E drept, unele restricții alimentare apăruseră mai demult, cum ar fi fost cartelarea pâinii și a cărnii, fără să afecteze însă consumul normal de alimente. Dintre noi, doar evreii se simțeau amenințați, și asta din pricina nemților, dar care nu trecuseră peste hotărârea generalului de a nu-i deporta, precum o făcuseră guvernanții hortiști. Atunci și mai târziu, nici nu fuseseră obligați să poarte pe piept steaua galbenă a lui David, precum în Moldova. Mai zgomotoși erau țiganii, care băteau toba peste tot:

– Aud c-o să ne ducă la Trăznitu – în accepțiunea lor totuna cu Transnistria –, ceea ce se va și adeveri.

Pe fundalul noilor evenimente discuțiile din cârciumă aveau să devină aprinse, mai ales după 16 octombrie, când trupele românești cuceriseră Odesa, izbândă salutată cu mare pom-

www.dacoromanica.ro

pă. Prima bucurie pentru noi a fost că-n acea zi am pus ghiozdanele în cui, a doua c-am avut acces pe gratis la toate spectacolele, prilej de-a vedea şi noi cum arată Opera şi de a cânta bezmetic, împreună cu soliştii, ariile mai cunoscute, să se vadă că, totuşi, nu venim chiar de pe gârlă. Tot atunci, Antonescu a fost ridicat la rangul de mareşal, grad pe care nu-l avuseseră decât Alexandru Averescu şi Constantin Prezan. Două tancuri capturate de la ruşi fuseseră aduse în Capitală şi aşezate lângă soclul statuii lui Carol I, din Piaţa Palatului, şi pipăite de tot românul ca găinile de ouă, după care s-a încins o horă mare în jurul lor, cântând laolaltă *Hai să dăm mână cu mână cei cu inima română*.

Şi ne-am tot strâns mâinile de-atunci până s-au învineţit de frig. Că, după socotelile „Axei Roma-Berlin" – la care ulterior aderase şi Tokio – războiul antibolşevic, denumit şi Sfânt, ar cam fi trebuit terminat până la venirea iernii, adică în vreo şase luni. Termen credibil, când se ţinea seama că, după calendarul operaţiunilor strategice, multe ţări îşi închinaseră steagurile în faţa oştirii germane uneori şi-n câteva zile. Izbânda finală părea atât de sigură, că o parte din trupele româneşti ce asaltaseră Odesa fusese lăsată la vatră, în frunte cu ofiţerii rezervişti.

După care începu dezastrul. Gerul cumplit îngheţă mai toate calculele planului Barbarossa, termen codificat al atacării Uniunii

www.dacoromanica.ro

Sovietice. Locul ziarelor – până atunci scăldate în euforia cuceririlor militare, acum temperate, cu perdea în prezentarea crudului adevăr – fu repede luat de soldații demobilizați din pricina mâinilor și picioarelor degerate. Nu puteai să nu-i crezi, văzându-i cum umblă înfofoliți în bandaje. În crâșma lui nea Gică duceau cinzeaca la gură ca ciungii, prinzând-o cu amândouă mâinile.

– Bine c-am scăpat ș-așa. Din Regimentul 6 Vânători s-au salvat doar 34. Restul – luați prizonieri sau duși pe cealaltă lume.

– Ce divizie?

– A paișpea infanterie. După dezastrul de la Cotu' Donului, nemții i-au luat comanda generalului Gheorghe Stavrescu, deși nenorocitu' n-avea nicio vină. Vai de capu' nostru cum eram îmbrăcați, de ne intrase apa-n bocanci și ne-nvăța să ne-nvelim picioarele în ziare, pe care nici p-astea nu le găseam. Rușii – de unde janghinoși de le plângeai de milă – căpătaseră țoale călduroase, bașca armament fioros.[1] Până atunci, treacă-meargă. N-o să credeți, da' în toamna lu' 41, în fața cotei 80 de la Dalnic, se afla o fântână de unde, pe rând, mergeam și noi, și rușii să luăm apă. La fel și cu o bostănărie, călcată și de unii, și de alții. Orele de prânz erau fără balamuc. Acu' parcă deteră dracii în ei, că trăgeau de mama focului. Nu

[1] Intrarea Americii în război împotriva „Axei" facilitase înzestrarea trupelor sovietice cu armament și alimente.

www.dacoromanica.ro

mai era de scos capu' din tranşee, unde ne făceam şi nevoile, c-aruncam afară rahatu' cu lopata. Mâncarea, şi-aşa sleită, devenise din ce în ce mai proastă. Până-ntr-o vreme, ne-o asiguraseră nemţii cu blindatele lor şi nu era deloc rea.

Vorbele invalidului erau ascultate într-o tăcere mormântală. Unde pui că mulţi clienţi mai aveau pe front un copil sau vreun frate, cărora le duceau grija. Era suficient ca omul să-şi descarce oful, că lărmălaia şi începea:

– N-aveam ce căuta la ruşi. Am intrat de proşti în bârlogul ursului. Să-i fi lăsat pe nemţi să se încaiere cu bolşevicii, că peste Prut şi Nistru oricum trebuiau să treacă, iar noi, pâş, pâş, pâş, după ei, ca omu' în casa lui. Să fim serioşi, n-aveau nemţii nevoie de români, să se-ncurce ca băşina-n izmene. Erau mulţumiţi să primească benzină şi haleală, că de război se tot pregătiseră şi ştiau să umble cu maşinăriile lor, nu ca noi, în căruţe.

– Chiar aşa! Să fi rămas ca Elveţia, ţară neutră, să-i fi lăsat să se bată-ntre ei ca chiorii, cum am făcut şi-n cellalt război, de-am stat pe burtă doi ani, pân' s-a hotărât Brătianu să intrăm şi noi în luptă. În politică nu strică puţină diplomaţie, s-o mai scalzi puţintel, să mai vezi dincotro bate vântu', să nu sari în apă fără să te ţii de nas...

Ca niciodată, profesorul nostru de germană, Izbăşescu, om de ispravă, dar şpriţar, bucuros să bea pe sponci la nea Gică, izbucni cum n-o

www.dacoromanica.ro

făcea de felul lui, semn că ciupise mai mult decât se cuvenea:

– Se vede că pe dumneata – da, da, dumneata, domnul cu scăldatul – te-a scăpat popa din braţe la botez, că n-ai ţinere de minte. Uitaşi că trupele germane au intrat în ţară înainte ca guvernul să adere la „Axă"? Nu le-au condus nimeni; singure s-au aşezat pe Valea Prahovei, în Bucureşti şi pe frontieră la Prut! Mai era ceva de făcut?

– Să nu vorbim cu păcat: au intrat cu acordul guvernului, dom'le profesor.

– Vorbeşti ca şi cum ar fi fost loc de întors... Ce să facă Antonescu? Să se împotrivească? Şi-aşa îi avea în coastă pe legionari. Şi-a pus pielea la mezat să ne scape de calvarul ocupaţiei. Ne-a ferit s-avem soarta Austriei, Poloniei, Cehoslovaciei şi a Greciei. Atâta ar fi aşteptat Horthy, să mârâim puţin la nemţi, că pierdeam dintr-un foc tot Ardealul.

Dintr-o vorbă într-alta, până la urmă s-a stabilit că dezastrul s-a tras de la greci. Nu lipsea nici explicaţia: războiul împotriva bolşevicilor fusese programat să înceapă mai devreme, numai că italienii o băgaseră pe mânecă cu partizanii lui Marcos, care, de fiecare dată când le dădeau un picior în fund, primeau altele cu dobândă. De aici şi nevoia ca nemţii să disloce forţe serioase în sudul Balcanilor, ca să nu se creeze o breşă. Se înţelege că războiul,

www.dacoromanica.ro

pornit la timp, ar fi făcut ca nemţii să treacă demult de porţile Moscovei, fără să-i fi prins iarna, după cum Stalin şi mort ar trebui să le rămână recunoscător grecilor. Bune şi rele, comentariile se dovedeau mai interesante decât comunicatele seci din presă. Nu se putea însă ca la o ţuică fiartă, îndulcită şi piperată să nu vină şi rândul evreilor.

– Dar ce v-au mai făcut, fraţilor? Din serviciile publice au fost îndepărtaţi, din şcoli la fel, prăvăliile le-au fost românizate, acum i-a scos şi la muncă obligatorie, să dea cu lopata zăpada de pe străzi. Nu le-ajunge?

– Nu-i plânge mata pe gujbeideri... Uită-te la nenorociţii ăştia de români care zac în tranşee cu picioarele degerate, nemâncaţi, ameninţaţi mereu să îngraşe pământul ruşilor: ce n-ar da să scape din infernul morţii, înlocuind arma cu lopata jidanului...

– Dar ce-au căutat peste Nistru? I-am trimis eu?

– I-a trimis mareşalul, care-a ştiut să pună tunurile pe legionari, da' i-a ferit pe jidovi, cu toată francmasonăria lor împuţită.

Era momentul când nea Gică intervenea din dosul tejghelei:

– Alo, domnu'...

Şi, econom la vorbă, se mulţumea s-arate cu degetul afişul mare, ca de cinema, cocoţat pe un perete, reprezentând capul unui soldat cu

www.dacoromanica.ro

arătătorul aşezat vertical pe buze: „Cine limbă lungă are cinci ani va săpa la sare!"

Cu iarna nu era de glumit. Aspră, începură s-o simtă şi cei din spatele frontului. Depozitele erau secate, iar lemnele fuseseră înlocuite cu cărbuni, nici aceştia întotdeauna de calitate, că cei de pământ îţi murdăreau toată casa. Mai buni se dovedeau ăi sub formă de ouşoare. Şi unii, şi alţii lăsau în urmă lighene de cenuşă, depozitată în fundul curţii şi zburătăcită de viforniţă peste tot, de trebuia să fereşti rufele puse la uscat, şi-aşa îngheţate pe sârmă. Se ardea tot ce putea încălzi sobele de tuci sau de teracotă, începând cu maldăre de hârtii şi crengi de arţar, puse pe foc cu frunze cu tot – de-ţi afumau încăperea – şi sfârşind cu buturugile rămase după tăierea pomilor. Degeaba aveai bani, că lemne nu se găseau la tot pasul.

Atunci a apărut trimisul cerului, un adevărat făcător de minuni. Nu se ştia dacă vine cu mandat de la Dumnezeu sau de la Diavol, dar avea să fie primit cum i se cuvenea. Îl chema Ion Pătrunjenaru-Moţu. Un bărbat falnic, îmbrăcat în straie ardeleneşti, turnate pe el şi purtate regeşte, părând că vine din lumea poveştilor. Niciodată n-am avut reprezentarea lui Avram Iancu mai bine decât în ziua când l-am zărit întâia dată. Drept ca un brad, impunea deopotrivă prin statură şi port. La prima vedere, m-a impresionat chimirul de piele, cu

www.dacoromanica.ro

multe buzunare, pe care, când şi l-a dat jos, aveam să văd şi alte ascunzători, de-a dreptul umilitoare pentru orgoliul pungaşilor de înaltă clasă. Îl purta peste o cămaşă de in, cu mânecile strânse într-o manşetă cu multe cusături înflorate. Aceeaşi broderie apărea în partea umerilor, sfidând prin frumuseţea ei orice epolet de general. O vestă, la fel de împodobită, îi acoperea bustul, iar un pantalon de dimie albă se pierdea într-o pereche de cizme de iuft, lungi până aproape de genunchi, să tot mergi cu ele, fără grijă, şi prin zloată. Nu ştiu cine îl adusese în casă la noi, dar titlul cu care se prezentase n-aveam cum să-l uităm toată viaţa: preşedinte al cooperativei „Aprovizionarea Moţilor". Venise să perfecteze la Consiliul de Miniştri actele pentru înzestrarea Capitalei cu lemne şi, afacerea fiind mai mare decât putea s-o ducă în cârcă, îi trebuiau parteneri cu bani.

– Domnu' Moţu, îmi pare rău, dar nu sunt în branşă. În tinereţe am avut şi eu un depozit de lemne, dar una era să descarc şi să vând câteva vagoane de marfă şi alta-i ce-mi propui dumneata.

– Ce specialitate, domnu' Ionescu, ce branşă? Lumea n-are o surcică să bage-n sobă şi dumneata duci grija calificării? Comerţu-i comerţ: cumperi şi vinzi. În cazul nostru e şi mai simplu, că n-avem nimic de cumpărat, ci doar

www.dacoromanica.ro

de vândut, că pădurea-i pe gratis. Tăiem şi transportăm. Clienţi pe toate drumurile.

– La barza chioară-i face Dumnezeu cuib, zici mata, numai că nu tot ce zboară se şi mănâncă. Unde-i lemnul şi unde-i soba? Că de visuri nu duce nimeni lipsă!

– Domnule Gheorghe şi scumpă doamnă – pe mama a şi topit-o cu vorba asta, că din coană Profiro n-o scotea nimeni –, eu mi-s ardelean şi ştiu că omu' trăbă să mai şi cugete. Ne gândim. Vreme avem, că deocamdată am venit după ţidule. Personal Antonescu semnează aprobările, că tot el dă şi scutirile de front pentru lucrătorii ce taie pădurea.

După care musafirii şi gazdele se puseră pe chefuit. Cum în sufragerie persista mirosul de cărbuni arşi, domnul Moţu se şi oferi să trimită un vagon de buşteni. Ceru legătură la telefon cu Viştea şi ordonă expedierea rapidă, în Gara de Est, pe numele Gheorghe Ionescu. Între atâtea vorbe, mă procopsii şi eu cu un permis de intrare la cinematograful „Splendid", de pe Calea Moşilor, permis fără antet, fără stampilă, un simplu răvaş pe care scria numele elevului şi voia celui ce semna, maiestuos: *Ion Pătrunjenaru-Moţu*. Când aveam să mă duc la sală, mi-era jenă să-l arăt, dar în cele din urmă am îngroşat obrazul şi l-am prezentat. A fost perfect. Nici până azi nu ştiu ce legătură avea ardeleanul cu patronul cinema-

www.dacoromanica.ro

tografului, de unde ştia controlorul de bilete învoiala.

Încurcăturile au apărut odată cu sosirea vagonului de lemne. Spectacol în văzul lumii. Greu a fost să înceapă comedia, că nu se mai terminau comenzile. Primul s-a înscris naşul Neagu Scărlătescu, ce bătuse o monedă de aur la naşterea mea. Cum să-l refuzi? După el finul Costică Cojocaru – sifonarul, căsătorit cu verişoara Lina –, apoi Stelian Constantinescu, unchi prin alianţă, parohul Traian Chirulescu, protopopul Gheorghe Georgescu, de la biserica Silvestru, fina de la Jarcaleţi, că-i tremură copiii în casă şi mor de frig, neamuri bune şi proaste, parteneri de afaceri, vecini şi cunoştinţe de departe. Să nu fie de deochi, vagoanele veneau la timp, se împărţeau pe basculă, încălzind sufletul oamenilor ce nu conteneau să mulţumească.

Domnul Moţu nu se grăbea să ceară banii înainte. Venea din când în când să încaseze ce i se cuvine, neuitând să zică:

– Ăştia-s bănuţi de biserică, două, trei vagoane de lemne. Să vezi ce-o fi când pornim afacerea.

Zicea „pornim", ca şi cum afacerea era perfectată. Tata nu zicea nimic, şi-i mai făcea o legătură telefonică la Viştea pentru un vagon, două de lemne. Până într-o zi când, neanunţat, domnul Moţu a venit cu o damigenuţă de Jidvei, o sticlă de pălincă şi un buchet de flori.

www.dacoromanica.ro

– Amu îi mare sărbătoare în suflet şi vreau să ne cinstim pe săturate. Sper să ne-ajungă...

– Fii liniştit: cu pălinca nu mă omor, dar nu duce grija vinului, că s-o mai găsi în pivniţă de băut, de-i vom simţi lipsa.

– No, înainte de toate, să dăm pe gât un şnaps.

Merseră să se spele pe mâini, timp în care „scumpa doamnă" şi jupâneasa se grăbiră să pună masa în sufragerie. Evenimentul sărbătorit era autorizaţia prin care cooperativa „Aprovizionarea Moţilor" fusese împuternicită să exploateze lemnul din Munţii Făgăraşului pentru nevoile Capitalei, cu dreptul de a folosi un număr de muncitori, lăsaţi la vatră în acest scop. Ţidula era semnată de însuşi mareşalul Ion Antonescu, peste a cărui iscălitură caligrafiată ne aplecarăm cu toţii buluc.

– Ce fel de om e? se grăbi să-l întrebe tata, ca şi cum până atunci n-ar fi ştiut nimic de el, deşi nu uita niciodată să răsfoiască *Universul*, mereu la zi cu tot ce se petrece în jurul nostru sau pe front.

– Un adevărat sfânt. A îmbrăcat cămaşa morţii sacrificându-şi viaţa pentru neamul său. La prima vedere n-ai spune că ai în faţă un om cu totul deosebit: mic de statură, cu o voce plăpândă, nici de bărbat, nici de femeie, altminteri argint-viu. Nici n-apucaserăm să vorbim ca lumea, când şeful de cabinet a şi intrat în birou să-i dea o hârtie. A citit-o dintr-un foc şi, când a lovit o dată cu pumnul în birou, a

www.dacoromanica.ro

sărit şi călimara: „Să li se facă acte de sabotaj şi să fie trimişi în lagăr". Când şi-a ridicat ochii la mine, îngheţasem de-a binelea. Nu ştiu de ce, nu mă simţeam deloc bine, că-s mai înalt şi mai solid decât dânsul. M-a iscodit din priviri, ca şi cum mi-ar fi văzut mintea prin sticlă, şi mi-a zis: „Domnule Pătrunjenaru! Cel care v-a trimis la mine e un om de ispravă, dar nu-i suficient; trebuie să fie şi alţii. Ţara nu duce lipsă de păduri, ci de mână de lucru. Ce faceţi cu organizarea, vă priveşte. Dar dacă îmi mobilizaţi degeaba ostaşi la locul de muncă, daţi de dracu'!" Abia am putut să îngăim şi eu câteva vorbe: „Nu fac nimic pentru mine, domnule mareşal, dar de va fi s-o încurc, s-o găsi şi pentru mine un loc în batalioanele morţii. Uitaţi-vă cum arăt; pot fi ochit şi de la un kilometru."

Autorizaţia devenise în ochii lui ca un permis de intrare în rai. Mii de hectare de pădure aşteptau să fie tăiate, după cum zeci de oameni ar fi fost fericiţi să scape de front. Trebuiau doar bani pentru pornirea afacerii, necesari mecanizării procesului de producţie, angajării şi asigurării statelor de plată, transportului buştenilor de la pădure la gară, inclusiv pe calea ferată, ca şi pentru acoperirea cheltuielilor de administraţie. Bani mulţi, chiar foarte mulţi, dar plasaţi într-o marfă căutată cu lumânarea, în stare să-ţi înzecească suma investită peste orice aşteptare.

www.dacoromanica.ro

– Domnule Ionescu, eşti om de afaceri, nu de trei lulele, trei surcele. Uite ce-ţi spun: uită orice ofertă şi vino săptămâna asta la Viştea, să vezi cu ochii dumitale ce poţi avea sau la ce dai cu piciorul. Vorba ceea: cine nu riscă nu câştigă, numai că la urmă am să te întreb: care-i riscul?!

– Fie ca dumneata... Numai că nu pricep un lucru, domnu' Moţu: oameni cu bani se mai găsesc; ce te-a făcut să cazi tocmai pe capu' meu, când oferta-i atât de ispititoare?

– Corectitudinea dumitale. La mine acasă mă cunosc şi-i cunosc pe toţi. Dorm liniştit. În jungla regăţenilor, mă simt însă ca o pisică-n sac. La capătul firului trebuie să am un om de nădejde, cinstit până-n măduva oaselor. Altminteri se duce totul de râpă.

Împreună au plecat, împreună au venit după vreo săptămână, timp în care au bătut cu şareta cărările Făgăraşului, poposind prin satele unde Moţu avea micile lui şantiere de lucru, proiectate să devină mari întreprinderi forestiere. Era clar ca lumina zilei că nu exista niciun zăgaz în exploatarea pădurilor. Adevărat dar ceresc, girat şi de voinţa sătenilor de a porni mai repede munca, singura cale de a-şi salva copiii, dar şi prilej de cunoaştere:

– Muncim la cot cu ei, fie şi pe gratis, numai să-i vedem scăpaţi de gloanţele ruşilor! Vine chiar şi Clismă-Lungă!

– Cum îi ziseşi?

– Clismă-Lungă!

– Aşa-l cheamă?

www.dacoromanica.ro

– Nu!
– Atunci de ce-i zici aşa?
– Pentru că umblă cu şahăr-macăr!
– Păi de ce nu-i spui, Şahăr-Macăr?
– Lasă că şi aşa-i bine!

Tata s-a urnit greu să rişte tot ce adunase într-o viaţă, dar până la urmă a făcut-o. „Ce-o fi să fie! Cu Dumnezeu înainte!"

Cu tot aerul său provincial, Ion Pătrunjenaru-Moţu era mai european decât toţi bucureştenii ştiuţi de mine, printre care greu îşi croia pârtie cu sarica-n spinare. Era un om civilizat, fără să-şi arate cu ostentaţie cultura, lui, întrevăzută mai mult din bune maniere. Se simţea de la o poştă că-i trecut prin şcoli superioare, nemţeşti sau ungureşti; pe mine mă ajutase la nişte retroversiuni din germană, iar cu Marişca, jupâneasa noastră, vorbea cursiv în limba ei. În plus, avea farmecul francheţii.

– Spuneai că lemnul nu-i specialitatea casei, ca şi cum ca să ridici o pungă cu aur n-ar fi de-ajuns să te apleci. Eu ce să zic? De-a lungul vieţii doar moaşă comunală n-am fost şi, slavă Domnului, m-am descurcat. Am făcut şi fac de toate ca să trăiesc, niciodată însă pe pofta inimii. Abia acum, când voi da de bani mulţi, voi uita de toate şi mă voi aşterne să scriu cartea visată. Ăsta-i cerul meu.

Şi nu era departe de a-şi împlini visul.

Dacă la început Moţu arătase ce poate trimiţând câteva vagoane de lemne, acum tre-

www.dacoromanica.ro

nuri întregi se îndreptau spre Bucureşti. Banii curgeau cu găleata, iar biroul din Făinari se umplea zilnic cu frahturi ce anunţau sosirea altor vagoane de marfă, deşi mult prea puţine faţă de volumul cererilor. De aici nevoia de a schimba căruţa cu autocamionul, de a ridica cifra de afaceri şi numărul investitorilor, grăbiţi care mai de care să se îmbogăţească peste noapte. Şi banii continuau să curgă, spre bucuria negustorimii din Obor.

Însă cel mai fericit dintre afacerişti era Moţu, care acum se instalase la noi, având la dispoziţie o cameră şi-o secretară, căreia îi dicta romanul vieţii sale. Din când în când, îşi mai domolea avântul, imortalizând şi versuri, pe care astăzi bănuiesc că le scria mai mult să sucească mintea dactilografei. Poezii ştanţate precum monezile, cu diferenţe de gramaj: pe-o parte, variaţiuni pe tema singurătăţii, pe cealaltă, celebrarea fiinţei aşteptate, ce va să vie precum salbele cireşilor înfloriţi.

Predică-n pustiu, pentru că doamna Flori – o femeiuşcă de vreo 30 de ani, frumuşică şi cu talie de viespe – mitralia dictarea cu privirea risipită aiurea, fără să vibreze la undele sufleteşti şi hormonale ale bărbatului, dornic să cucerească vânatul cu puşca lui, nu să-l procure de la magazin sau oferit pe gratis. Armăsarul, ştiindu-se de rasă, rămase nedumerit că iapa nu ciuleşte defel la nechezatul său. Lipsa ecoului o puse pe seama şubrezeniei

www.dacoromanica.ro

lirice. În definitiv, proza era câmpul său de luptă, aşa că se gândi să-şi supună dulcineea la o probă de foc. Închise ochii şi, peste ţăcănitul maşinii de scris, începu să recite cu glas molcom un scurt poem eminescian... Ultimele stihuri – „Şi dacă norii deşi se duc/De iese-n luciu luna,/E ca aminte să mi-aduc/De tine întotdeauna" – le rosti sacadat, cu pioşenie, după care tăcu, în aşteptarea meritatei binecuvântări.

– Mai departe?

– Mai departe ce?

– Doar atât cu compoziţia?

– Mda!... E suficient. Şi-acum am gătat pe ziua de azi.

De data asta chipul doamnei Flori se învioră, după care dânsa îşi scoase pudriera din poşetă şi se privi în oglinjoară, tamponându-şi obrajii. Îşi potrivi cu migală căciuliţa pe cap, cu grijă de a nu-şi strivi cârlionţii, şi mulţumi domnului Moţu pentru gestul de-a o ajuta să-şi îmbrace paltonul. Cochetă, întinse mâna, care îi fu sărutată cu o uşoare plecăciune, apoi îşi luă manşonul şi plecă.

– Şi mâine ne vedem la aceeaşi oră?

Întrebare utilă, atâta timp cât domnul se mai abătea de la program. Bărbatul întârzie să-i răspundă, neştiind dacă mai vrea s-o vadă vreodată înaintea ochilor.

– Drăguţă doamnă, apoi n-avem încotro!

www.dacoromanica.ro

Se întâmplase să fiu acolo, domnul Moțu neavând nimic împotrivă să-i cunosc romanul cu multe încrengături în istoria Ardealului, care duceau până la Avrămuț, craiul munților. Beneficiam de bunătatea musafirului în virtutea faptului că și el avea doi băieți la Vișlea, ambii cam de vârsta mea.

– Ascultă, băiete, la facerea lumii Dumnezeu o fo' și zgârcit. Rar să vezi o muiere și frumoasă, și deșteaptă. Mereu ai de ales: ori iei una ca o floare, s-o miroși și s-o uzi din când în când, ori alta, mai puțin fainâ, dar căreia să-i scapere mintea.

Ardeleanului îi căzusem cu tronc. Poate și din pricină că între cei din jurul său – dispuși mereu să discute despre lemne, comenzi și decontări – eram singurul interesat de soarta eroilor săi, pentru el mai importanți decât toată negustorimea luată la un loc. Să adaug că nu era lipsit de talent, oprind uneori dictarea tocmai unde mă interesa mai mult. Nu o dată lăsasem joaca pentru a le urmări aventura, aplecare neînțeleasă de mama, care, văzându-mă cu alte cărți decât cele școlare, mă pâra la tata:

– Gheorghe, tu știi ce face amărâtu' ăsta?... Citește romane!

Păcat peste care tata trecea cu bunăvoință, mulțumit să mă știe departe de maidan.

Spre deosebire de ei, domnul Moțu era bucuros să mă simtă apropiat de făpturile plăsmuite de el.

www.dacoromanica.ro

– Sigur că i-am cunoscut, c-au trăit şi mai trăiesc, uneori cu aceleaşi nume, dar pociţi sau înfrumuseţaţi pe pofta inimii, sau mai bine zis cum o cere lumea făurită de mine. Aici, orice creator stă la stânga şi la dreapta Domnului, suflându-le viaţă. Niciun preot nu poate face aşa ceva: el cel mult te iartă de păcate, după ce te-a îngenuncheat cu un număr de mătănii. Dacă s-o supărat cu preoteasa, te pune să baţi cu fruntea podeaua până ţi se rupe balamaua genunchilor. Eu, dacă vreau, îl condamn pe popă să dea cu scăfârlia de lespedea bisericii până îl ia dracu', cu prezbiteră cu tot. Îl fac şi-l desfac de nu ştie cum îl mai cheamă, de se uită în buletin să afle cine e. Ziceai că-ţi place cum l-am feştit pe popa Olimpie Pintea... Ei bine, să-ţi spun adevărata lui poveste, să vezi că de mă ţineam de ea adormeai de la prima pagină.

Şi se apucă să-i depene istoria. Viaţa unui preot cinstit – mai mult decât onorabil în casa şi-n târgul său – popă care, când pe viforniţă nu-i călca nimeni pragul bisericii, se ruga singur în altar, citind pomelnicele oamenilor, fără să sară, Doamne fereşte, peste vreun nume. De găsea o oră liberă, se mai lupta cu vreo poezie pentru bucuria sufletului. Ce să scrie Moţu despre el, despre un om care-şi face cu vârf şi îndesat datoria? Nu cizmarul care-ţi tălpuieşte bine botinele e interesant, ci ăl de te lasă într-un pantof la nuntă, de-a făcut să ţi se desprindă o talpă tocmai la „Isaia dănţuieşte". Pe cine interesează cum stă cocoşat să coase

www.dacoromanica.ro

ramele la ghete, dacă, altfel, ehe, poți broda că l-au apucat pandaliile când a aflat că fosta ibovnică se mărită cu vlăjganul de Ionică Câț-căuan, aflat la a patra nevastă, başca patru secretare de rezervă, schimbate după culoarea părului şi a ochilor, de se oprise într-o vreme la una rasă-n cap şi saşie. Aşa şi cu popa Olimpie... De ce doar să-l aplece pe molifte şi colive, pătând cu untdelemn hainele morților la îngropăciune?... Parcă mai bine-i stă în carte cu urechile ciulite la spovedaniile oilor rătăcite, grijuliu să mârlească şi el câte una între două parastase, unde omul se mai încinge la băutură, de duce şi dorul unei împerecheri, mai ales când la masă se află vreo muieruşcă încinsă în obraz. Patrafir şi busuioc să fie, că de vrea să-l prindă careva în poziție dă drumul la sutană, de cade peste „obect", dacă nu şi peste mieluşică. La fel ca poetul Alexandru Moise, om blajin, cu suflet de aur, să-l pui pe rană când te doare. De ce să-i strici biografia lăsându-l naiv, cu ochii beliți la stele? O fi nostim că la Budapesta i s-a agățat de gât „o prea frumoasă fată"... Dar de ce să nu uiți că, la capătul pupăturilor, s-a pomenit că şerpoaica i-a vaporizat portofelul? Fainä lucrătură, nu zic, dar şi mai cu rost e să-l pui pe el să-şi scuture punga, uite-aşa, de amorul artei, s-audă (a câta oară?): „O, paşă, cât de darnic eşti!" Apoi, de ce să-i scoți ochii c-a fost îmbrobodit de-un escroc, girându-l cu locuința, când îl poți ridica la gradul de prefect, să-l faci tar-

www.dacoromanica.ro

torul numărul unu al matrapazlâcurilor din judeţ, iertat până şi de Ţepeş Vodă că i-a lăsat pe mulţi în izmene? Uite-aşa, de-al dracului, că la adică nu trimiţi niciodată la eşafod o minte luminată! Oare să se fi uitat că în viaţa reală François Villon a şi ucis? Mai ales dacă stârneşti şi puţintică enigmă în jurul moisicarului de Moise... D-aia i-am şi ataşat ca locotenenţi doi bogătani ai locurilor, pe Virgil Moldovan şi Andrei Raţiu, foc de talentaţi în damblaua scrisului, vânaţi de gingaşe madone preacurvite, cum o să citeşti mai departe în roman. Care de care mai chipeş, cu şi fără barbă, spre invidia guşaţilor din împrejurimi, invidioşi nu atât pentru averea lor, cât pentru harul dăruit de Dumnezeu.

După domnul Moţu, acesta ar fi fost unul din marile secrete ale artei: să trădezi realitatea, până când ea devine mai credibilă, mai adevărată decât viaţa molcomă de toate zilele.

Numai că tocmai această viaţă îl trezi din visare. De unde până atunci afacerile mergeau pe bile, venirea primăverii începu să le contabilizeze pagubele. Comenzi multe, livrări puţine, nu din lipsa masei lemnoase, care stoca pe şantiere, ci din pricina denivelării drumurilor din pădure la gară, unde vagoanele rămâneau în locaţii costisitoare. Odată cu înaintarea dezgheţului, pământul mustea tot mai mult de apă, iar roţile camioanelor şi ale căruţelor cu boi se adânceau în noroi. Pe unele porţiuni, cărările se desfundaseră într-atât, încât căru-

www.dacoromanica.ro

țele păreau sănii. Dacă iarna trenuri întregi luau drumul Bucureștilor, acum abia mai puteau fi încărcate câteva vagoane. Drept e că îmblânzirea vremii scăzuse consumul de lemne, numai că nu anulase și comenzile armatei. Nu o dată reclamațiile militarilor se transformaseră în amenințări:

– Alo! Cooperativa „Aprovizionarea Moților" sau „Aprovizionarea Morților"? Ce se întâmplă acolo? Cu fiecare zi de nelivrare a comenzilor sabotați frontul. Dac-o țineți așa, vă dăm pe mâna Curții Marțiale.

Nimeni n-avea nevoie de explicații, ci de bușteni, adesea contractați pe sorturi superioare. Astfel că de unde tăierea arborilor și transportul lor fuseseră până atunci obiectivele principale, brusc, la orizont apăru necesitatea reparării drumurilor.

Anevoios era să transporți lemnul din pădure la gară, dar și mai greu să cari de aici piatra și balastul în vârful muntelui.

Obișnuiți cu vechile câștiguri, negustorii-asociați încercaseră să reziste șocului, dar, când văzură că încetul cu încetul li se usucă punga, au închis robinetul. Numai tata se găsi mai breaz, amăgit și de vorba ardeleanului:

– Dragă prietene... Fugiră ca potârnichile, de ne lăsară cu curu' în baltă. Io zic ca Poetul: „Nu te prinde lor tovarăș, ce e val ca valul trece". Vor trece și primăvara, vara, precum toamna... Numa' că după ele vine și drăguța iarnă. Până atunci, tot să netezim șleaurile,

www.dacoromanica.ro

s-acoperim şanţurile, că apoi ne ajută vârtos şi nămeţii de zăpada. Când le-or clănţănii dinţii, de le-or cădea plombele din gură, mintenaş îşi vor aminti de noi. Vine Drăguş la Căuş. Ca să nu spun că, de termin romanul, om da lovitura, să ne descâlcim şi fără ei. Numa' că am nevoie de linişte.

Din clipa aceea, în dreptul camerei domnului Moţu se mergea în vârful picioarelor, vorbindu-se în şoaptă.

– Vezi tu, băiete... Cu toate păcatele ei, Ungaria a fost un stat de drept. În tinereţe, când învăţam la Budapesta, pentru prima şi ultima oară în viaţă, am făcut amor pe-o bancă, noaptea, într-o grădină de pe insula Margareta. Ţipenie de om. La urmă, simţii cum fata mă bate uşor pe spate. Toate bune, numai că, ieşit din visare, constat că toate degetele iubitei erau pe umerii mei. De unde a treia mână? Aş!... Era laba unui gardian care dorea să vorbim oarecum. Nu contează ce şi de ce... Important e că omul legii m-a lăsat să termin ce începusem. Ăştia au bolânzit de tot: mă bat întruna la cap cu forestiera, fără să-i intereseze că lemnul arde, se face cenuşă, pe când scrisul trăieşte şi după ce dăm ortu' popii.

Şi începu să mă introducă în misterele artei, care apare şi dispare nu după vrerea scribului, ci mai curând a proniei cereşti. Azi te scremi şi nu iese un rând, iar mâine „curje, curje" de nu se opreşte. Acum se afla într-o dilemă: prea s-a

www.dacoromanica.ro

aplecat peste negura vieţii; lipseşte un licăr de lumină. Şi-apoi, prea mare înghesuială de bărbaţi; mai rău ca la armată, unde de bine de rău, se mai găseşte şi o spălătoreasă de ţine piept întregului regiment. De aici ideea de a-l aduce în scenă pe Grigore-Traian Nuşfălan. Straşnic ficior: înalt, arătos, cu carte şi caracter, dar deloc hotărât să-şi pună cununia pe frunte. Poate şi din greşeala fufelor, care nici bine nu-l cunoşteau şi se lepădau de chiloţi ca de Satana. Numai că el, Moţu, ca romancier serios, nu dorea să-şi piardă vremea cu măscări. Asta o face Damian Stănoiu, şi nu rău. El îşi va înălţa eroul prin dragoste, că tocmai la episodul ăsta ajunsese când prăpădiţii de analfabeţi, obsedaţi de lemne şi iar lemne, i-au tăiat inspiraţia. Şi, ca să mi-l prezinte pe Nuşfălan în toată grandoarea, se apucă să citească o pagină din jurnalul acestuia, croit în tehnica „roman în roman":

„Bolesc. Nici dangătul clopotelor din noaptea Învierii nu izbuteşte să mă întoarcă la alte gânduri. Bolesc. Să spun iubesc, mi-e jenă. Cuvântul rostit şi altădată mă ruşinează, ca şi cum aş aşeza o floare ofilită lângă o icoană. Nu vreau să mă întorc pe cărări umblate, să folosesc vorbe ruginite-n timp. De-aş putea, mi-aş schimba chiar numele, să uit tot ce-a fost până azi. Cuvântul iubire – compromis de lălăiala cântăreţilor de duzină, dar mai ales de min-

www.dacoromanica.ro

ciuna întâlnirilor de-o noapte – îşi pierde adesea semnificaţia, obligându-te să-l înlocuieşti cu o lacrimă."

– Am uitat să-ţi zic că, în timpul liber, Grigore-i niţeluş poet, nu doar filosof, de unde strădania de a-mi şlefui, pe ici, pe colo, asprimea vorbei. Ca să nu-ţi spun că am luat din realitate doi bărbaţi – unul cam fătălău, altul cotoi bătrân, curvariu patentat, miorlăind pe toate burlanele – şi i-am topit într-unul singur. Ia s-auzi cum meditează ardeleanu' mai departe, să nu se mai spună aiurea c-am fi lipsiţi de poezie:

„Trebuie să fii bolnav, să te urmărească dorul până la obsesie, să-ţi sângereze sufletul, să crezi că n-ai rost pe lume, să încetezi să vezi şi s-auzi altceva decât glasul şi chipul iubitei, ca să îndrăzneşti să spui că, în sfârşit, te-ai întâlnit cu adevărata dragoste. Iubirea cea sfântă e incrustată în durere.

S-aud din nou clopotele bisericilor, acoperindu-se între ele, iar apoi din ce în ce mai rar. A venit Paştele. Ca ieri eram împreună, sărbătorind Crăciunul... Acum prăpastie... Cândva, în copilărie, cutremurat de chipul şters al unui sfânt de pe icoană, rosteam fără păcate: «Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum iertăm şi noi greşiţilor noştri»... Azi, cu sufletul piciului de ieri, rostesc aceleaşi cuvinte."

N-apucă să cânte mai departe durerea bietului băiat, că se auzi strigat:

www.dacoromanica.ro

– Domnu' Moţu, băgaţi telefonul în priză, că vă caută de la Statu' Major, băgaţi-l repede!

– No că te bag pe tine în mă-ta cu tot Statu' Major, c-aici nu mi-s în garnizoană, nimuricule!... Mda!... Unde rămăsesem?

– La copilărie, domnu' Moţu!

– A, că de mult vroiam să te-ntreb: care o fost cea mai mare bucurie de la începutul vieţii tale, aşa cum ţi-o poţi aminti?

– Ştiu eu... Poate când sărăcisem de tot, de era să rămânem în stradă, dacă nu sărea naşu' Scărlătescu să plătească datoriile tatii.

– No, că ce bucurie o fo' ş-asta?

– Ei, domnu Moţu, că se scotea casa la licitaţie, oricum, având trei ani, nu pricepeam nimic; dar odată cu perceptorii venise şi unul care bătea vârtos din tobă, s-adune lumea, ori asta-mi plăcea la nebunie, fără să pricep de ce plânge mama. Ca şi la înmormântarea surorii Lenuţa, căreia, neputând să-i pronunţ numele, o strigam: Lala.

– Şi unde-i bucuria?

– Bucuria? Să fi văzut dumneata şir de cupeuri lăcuite, de te uitai în ele ca-n oglindă, trăsuri în care săream ca toţi dracii pe-o tapiţerie de catifea... Unde pui c-aveam şi fanfară, că biata Lenuţa lăsase vorbă să fie condusă pe ultimul drum numai cu valsuri. Era o ridicare în grad, ca de la soldat la general: până atunci umblasem şi eu după dricuri, ştiind că la fiecare colţ de uliţă se aruncă bani,

www.dacoromanica.ro

de ne îmbulzeam să-i strângem de pe jos, dar acum eram ditamai barosanul: mergeam aplecat pe fereastra cupeului până la brâu, să mă vadă toţi copiii mahalalei, ca să nu-ţi spun că se schimbase calimera: eu eram cel care aruncam bani dintr-o căldăruşă... Ce ştiam eu ce-i moartea?

– Apăi, drăguţă, să ştii de la mine: nici acum nu prea ştim ce-i cu ea.

Degeaba a sperat domnul Moţu să prindă îngheţul ca, împreună cu tata, să dea marea lovitură, după ce sfârşiseră de cheltuit şi ultimul sfanţ. Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat, fie numele Domnului binecuvântat!... În vară, se pomeni chemat la Curtea Marţială şi judecat pentru sabotaj. Lemnele ca lemnele, că omul mai stă şi în frig. Dar mobilizarea la locul de muncă a zeci de ostaşi era o lovitură dată frontului. Acolo, juraţii se mai dumiriră că negustorimea din Obor – pricepută în cereale, coloniale, mezeluri şi delicatese, fierărie şi cârciumărit – nu se pricepea la ingineria forestieră sau a drumurilor, mai ales că, de pe urma „sabotajului", mulţi rămăseseră în sapă de lemn. De la început, avocaţii îi scoaseră din cauză. Numai că Moţu semnase personal actele prin care ceruse lăsarea la vatră a multor militari.

– Cu ce-am greşit, onorată curte? C-am vrut să fac bine?... Ăştia de ziceţi dumneavoastră

www.dacoromanica.ro

n-au stat degeaba! Le-au înghețat mâinile pe lopeți în pădure, încercând să refacă transportul distrus nu de mine, ci de natură. Nu totdeauna mere cum vrei... Ce, pe front a fost altfel? Mai ieri eram la Stalingrad și azi la Nămoloasa! Prinde orbu', scoate-i ochii...

După multe bălăbăneli, fu condamnat la cinci ani de lagăr, cu drept de recurs.

– Ce recurs să fac, Gheorghiță? În câteva luni vin bolșevicii peste noi și toată țara va fi o temniță.

– Îmi pare rău, domnule Moțu!

– Pentru ce? De bine, de rău, scăpărăm atâția tineri de la moarte. N-ai grijă: o să scap și eu. Altu-i baiul: la Târgu Jiu, unde m-or duce, închisoarea-i pe ranguri, după forța buzunarului. Tu dă-te peste cap și adună bani să pot fi și eu la clasa întâi. Acolo stă doar lumea bună, că doar nici eu nu sunt curu' ceterii. Important e că, păzit de gardieni, am liniște să termin romanul. Apăi să știi că de la datoria asta nu abdic.

– Dumnezeu să te-nsoțească!

După trei luni, Ion Pătrunjenaru-Moțu părăsea lagărul, onorat cu titlul de deținut politic, condamnat pentru sabotarea războiului îndreptat împotriva Uniunii Sovietice, război care, peste noapte, din „sfânt" devenise „criminal". Noua calitate, înnobilată și cu o decorație, îl

www.dacoromanica.ro

lăsa rece, deşi timpul în lagăr nu trecuse tocmai degeaba:

– Gheorghiţă, vin vremuri noi... Eu pe tine n-am să te uit. Doar am lucrat împreună în ilegalitate, ce mama mă-sii! De-un singur lucru îmi pare rău: puţin să mai fi stat la răcoare şi terminam romanul. No!

www.dacoromanica.ro

VIII. ENIGME

– Moţule, moţule, fir-ai să fii cu cin' te-a moţat, că mi se opreşte inima-n loc când văz un poştaş în curte sau pe stradă.

Coana Profira avea toate motivele să fie supărată, de când notificările pentru achitarea unor plăţi întârziate se transformaseră în citaţii de dare în judecată. De cele mai multe ori, actele priveau aceleaşi cauze, fiind vorba de schimbarea unor termene din procese, datorată neprezentării pârâţilor sau a martorilor. Pentru dânsa era totuna şi nu înţelegea de ce mai sunt chemaţi oamenii la tribunal, atâta timp cât tartorul care le rătăcise minţile, de-i făcuse să-şi piardă agoniseala de-o viaţă, se afla la „adăpost", în numele aceloraşi legi. De data asta citaţiile i le adusese coana Zoica, nevasta lui Gică Grăbitu, care, la patru case depărtare, mai venea uneori în papuci să bea o cafeluţă. Folosise prilejul că Mişu poştaşul poposise la o cinzeacă şi se oferise să-i ducă scrisorile la numărul 7, unde tocmai pleca în vizită.

www.dacoromanica.ro

– Nu pune la inimă toate fleacurile, coană Profiră, că hârtii d-astea cară Mişu cu sacu'. Eu îl văz când vine la noi şi varsă taşca să împartă poşta pe străzi şi pe curţi, de-l mai ajută şi copiii noştri, ca să-şi bea ţuica-n linişte.

De-ar fi fost doar asta... În realitate, Mişu era o mină de aur, cel mai important depozit de secrete, la care apelam fără să ştie. Stătea cu casa la o zvârlitură de ciomag, pe strada Câmpului – aproape de crâşma lui Leana Chioara – şi-avea un băiat de vârsta noastră, prieten la cataramă, pe Miticuţă. Atâta aşteptam, să vedem poştaşul că se întoarce matolit acasă, că nici n-apuca s-adoarmă ca lumea şi-i cotrobăiam prin tolbă, fără să lăsăm urme. Citeam la început salutările de pe ilustrate, apoi cărţile poştale cu scrisul la vedere, pentru ca apoi să cădem pe adresele ce ne interesau cu prioritate: domnişoarele mai mici şi mai mari, de nasul nostru sau total inaccesibile, aduse de Dumnezeu pe pământ să-i fericească pe alţii, de amorul artei sau pentru bucuria poşetei. Mai mult decât toate, ne încântau scrisorile de dragoste ale lui Petrişor, elev la şcoala de ofiţeri, către Gina Bauman, o fermecătoare blondă de la colţul străzii, dinspre Calea Moşilor, fată cu o coadă împletită până la brâu, pe care din epistole s-ar fi zis că adresantul ar fi văzut-o şi despletită, de unde şi controversele noastre:

– Eu zic c-a ciocănit-o!

– Nu rezultă!

www.dacoromanica.ro

– Îţi mai citesc o dată: „când singură te-ai despletit şi horbota părului tău ţi-acoperea genunchii, regina nopţilor mele albe“... Ei?

– Mai întâi de toate, ce-nseamnă „horbotă“?

– N-are importanţă de-i dantelă, năvală sau clismă, că nu facem analiză gramaticală...

– Cum să n-aibă? Totu-i important. Şi-apoi tu nu vezi? Ea, ca regină, e o nălucă a nopţii albe, când el nu doarme...

– Şi, dacă ar fi fost împreună, după tine ar fi sforăit amândoi de mama focului, iar nopţile le-ar fi fost negre ca păcura? Idiotule! Fără discuţie: băiatu' a ciocănit-o, mai ales dacă ţii seamă şi că, de la o vreme, scrisorile s-au mai rărit. Capu' pe tăietor, de nu-i aşa!

Nu-mi convenea ce-auzeam, dar tăceam mâlc, să nu fiu luat de fraier. Pe Gina, nepoata lui Hadraski, cel cu magazinul de fierărie, o îndrăgeam în ascuns de când mă ridica în braţe şi mă săruta cu furie pe obraji. Între timp, crescusem băiat mare, dar, cu fiecare revedere, obiceiul rămăsese acelaşi. Era colegă de clasă cu soră-mea, Tatiana, frecventând împreună Liceul Choisi Mangâru. Numai că amândouă erau cu doi ani mai mare decât mine, domnişorele, pe când eu rămăsesem în ochii lor tot copil. Gina ca Gina, dar Tatiana mă punea pe goană când dădeam să stau cu ele: „Hai, mână măgaru', că nu-i de tine aici“. Plecam umilit, dar, după ce trânteam două uşi, să se convingă de uşcheală, mă întorceam în

www.dacoromanica.ro

vârful picioarelor, cu urechea pâlnie la ce vorbesc. Din cauza asta nimeni nu ştia mai bine decât mine ticălôşia lui Petrişor. Ce să zic de povara de a fi şi curierul Ginei, care tocmai pe mine mă alesese să-i duc plicurile la destinaţie, cu speranţa că mizerabilul îi va răspunde pe loc. Aş! De unde?! „Spune-i că citesc şi-o să-i scriu!" Când anume? Maica Domnului...

Ştiind că-s aşteptat, la întoarcere mă străduiam să găsesc cuvintele care s-o doară mai puţin. Şi le ticluiam binişor, ea punându-mă de fiecare dată să repet cât de ocupat era, cum m-a întrebat ce face, cum a promis că abia aşteaptă să citească ce i-a trimis, cum îi va răspunde şi alte bazaconii, pentru care, la sfârşit, iar mă pupa pe obraji, udându-i cu lacrimile stoarse de Petrişor.

Cotrobăind prin corespondenţă, ne dezamăgea faptul că nu descoperim o singură scrisorică adresată lui Medy Müller, fiinţă dumnezeiască, fără concurenţă chiar şi în filme, de-ţi era ruşine să ridici privirea când păşea regeşte pe trotuar, îndreptându-se mereu spre acelaşi tramvai 1 de pe Calea Moşilor. Ce făcea în casă nimeni nu ştia, că ziua n-apucam s-o vedem. Pasăre de noapte, îşi părăsea cuibul odată cu înserarea, fără să se observe când vine, de unde vine şi încotro se îndreaptă. Ei, să fi avut o misivă, fie ilustrată ori carte poştală, să fi puricat literele caligrafiate sau

www.dacoromanica.ro

mâzgălite, alta era povestea, pricepând cât de cât ce câini întărâtă.

– N-am nicio îndoială: pleacă cu biziculina la vânzare.

– Hoţul neprins e negustor cinstit. N-ai de unde să ştii dacă merge pe cărările raiului sau ale iadului.

– Ca şi cum în rai ar exista viaţă de noapte!

– *Biblia* nu precizează; spune doar atât: „unde nu este durere, întristare şi suspin", nicidecum că în sfânta grădină se dă stingerea la zece seara, după terminarea vreunor slujbe sau cântări religioase, că, de-ar fi aşa, mai toate sufletele cucernice ar sări gardul la draci.

Până la captarea unui înscris compromiţător, judecători cinstiţi, nu puteam exclude posibilitatea ca Medy să aibă un serviciu de noapte, să se dezbrace pentru a-şi înlocui rochia cu un halat şi o bonetă de spital, să fie funcţionară la un birou de informaţii – la gară, de pildă – sau dracu' mai ştie unde, deşi convenisem cu toţii că, totuşi, ar fi păcat. Prea arată bine, ca să nu-şi merite locul într-un bar de lux, ori palat cu multe candelabre, dansând frenetic şi scăldată la urmă într-o cadă de şampanie, ca în cărţile lui Pitigrilli, pentru ca apoi să fie sărutată din tălpi până în creştetul capului.

Cum fiecare snop de epistole era legat cu un elastic, aveam grijă să-l aşezăm cu grijă la loc, în ordinea caselor unde trebuiau să fie distribuite, atacând în continuare o stradă nouă,

www.dacoromanica.ro

curioşi s-aflăm ce se petrece în jurul nostru şi nu se publică la jurnal. Trecurăm repede peste multe plicuri, când ne oprirăm la unul dolofan cu numele Artemizei, pe care, între noi, îl pronunţam oarecum licenţios. Surpriză mare! Atât de mare, că ne văzurăm nevoiţi să subtilizăm piesa din taşcă, urmând s-o plasăm la destinaţie pe barba noastră. De unde ne aşteptam să descoperim cine ştie ce minune cu privire la Artepista – să-i zicem şi aşa – găsirăm o scrisoare adresată doamnei Petre, ditamai inspectoare la Percepţie, spaima negustorilor din mahala. În controale n-avea mamă, n-avea tată. La propriu, căci pe doamna Droc, cea care o adusese pe lume, o armeancă bătrână şi cumsecade, o închidea la supărare în coteţul de găini, de-i mai dădeam noi drumul când dispărea nebuna. Era măritată cu un ins ce nu clintea în faţa ei, deşi bărbat serios, destul de prezentabil. În momentele ei de furie, prefera să tacă, ştiind că altminteri pune gaz pe foc. În toată isprava corespondenţei secrete, Artemiza noastră juca doar rolul de intermediar. De ce şi cum fusese aleasă tocmai ea, n-aveam de unde şti. Bineînţeles că hotărârăm să dezlipim plicul secret la abur, că doar ne făcuserăm mâna în delicatele treburi. Dar nici n-am apucat să desfacem bine hârţoaga şi brusc ne pomenirăm pe masă cu un purcoi de fotografii cu doamna Petre – solo şi-n doi –, ochii pironindu-ni-se pe-o pocitanie de om, de-i venea la nivelul sânilor. Stătea sub

www.dacoromanica.ro

ugerul ei ca sub un şopron, ferit de soare şi furtună. Şi-avea doamna Petre nişte ţâţe c-ai fi zis că pe uşă intră mai întâi ele ş-apoi corpolenţa domniei sale. Ce scrisoare să mai citeşti, când titulatura „Fetiţa mea adorată şi scumpă" te scutea să parcurgi slovele disperatului din Ţăndărei, ce slăvea clipa când, la Olăneşti, îşi întâlnise marea iubire, descoperită după groaznice dezamăgiri, ce-i fluturaseră adesea ştreangul dinaintea ochilor? În epistolă, sărutările alunecau peste tot şi toate, sfinţind fiecare centimetru pătrat din „dumnezeiasca ta făptură", zeiţă care, după cura de eliminare a litiazei renale, să mai fi coborât o litră sub suta de kilograme cu care venise la băi. Scrisoarea ca scrisoarea... Pozele erau totul. Ea, precum Everestul, stând ţanţoşă în faţa unui pietroi de-un metru, iar Romeo din Ţăndărei, călare pe rocă, îmbrăţişându-şi languros febleţea. Văzându-i pe stradă sau pe bancă, ochi în ochi, sau cu privirea aţintită la aparat, îţi sugerau perfect imaginea maternităţii. Mai ales după ce vedeai fotografia făcută pe-o margine de râu, unde Penelopa, aproape despuiată, îşi revărsa cărnurile peste Ulise, cocoţat în braţele dânsei, ca o vrabie pe cracă.

– Asta-i marfă care rămâne în zestrea noastră! se pronunţă ritos Misak, un armenaş ce ucenicea la o cizmărie de pe Dragoş Vodă. 'Tu-i mama ei de scroafă... Să fi văzut cum ne-a întors atelierul, de-a dracului ce e, să descopere unde-am ascuns pielea şi cruponul, de

www.dacoromanica.ro

unde le avem, cum figurează în registre, s-o fi auzit cum ţipa ca din gură de şarpe: „Hoţilor, borfaşilor, puşcăria vă mănâncă!"... Nu, tăticu', astea toate rămân la noi...

– Îl băgăm pe tata în rahat... Ş-aşa are reclamaţii că întârzie poşta. Petroaia va turba când va afla că-i lipseşte plicul.

– Ce să-ţi spun?!... Ş-o vezi reclamând că i-au dispărut pozele mânzului?! Iapa naibii... O copită dacă mişcă – şi-i punem pielea la saramură. O vindem la ecarisaj. La nevoie îi trimitem o fotografioară la Percepţie – într-un pliculeţ parfumat, cu o floare uscată – ş-ai să vezi cum se face mică, micuţă, pe talia adoratorului.

– Dar dacă se zburleşte ăsta?

– S-o facă... Ş-aşa va fi ofticat pe ea că nu primeşte răspuns. Ce treabă avem noi? Aşteptăm să scrie amorezul ce-i trece prin cap şi-i vom citi mai departe oful. Oricum, toată brambureala se va sparge în capul Artemizei.

Hotărârăm ca epistola şi fotografiile să rămână în păstrare la Puiu, băiatul lui Gică Grăbitu, după care discuţia lunecă pe tema compatibilităţii şi incompatibilităţii dintre bărbat şi femeie. Mai clar spus, cum se poate ca o ursoaică, precum doamna Petre, să se lepede de un armăsar pentru un prăpădit de şoarece.

– Ce te miri? Crocodilul, cât e el de crocodil, cască fălcile şi se lasă ciugulit între măsele

www.dacoromanica.ro

de-o păsărică. Ştii tu ce cască Petroaia şi cum o ciuguleşte pişpirică?

Coana Profira şi madam Petrescu terminaseră de mult dulceaţa de cireşe negre, când doamna Valeriu, vecină din aceeaşi curte, veni să le citească în cafea, ceştile fiind deja clătinate cu dichis şi răsturnate pe farfurioare. Ghicitoarea amestecă bine cartonaşele, în timp ce şoptea pentru urechile ei: „Doăşpatru de cărţi, doăşpatru de fraţi, bine ştiţi, bine să-mi daţi, ca zugravul care v-a zugrăvit, ca tiparul care v-a tipărit", absorbind celelalte vorbe odată cu respiraţia. Dădu cărţile la tăiat, făcu o cruce cu muchia palmei peste ele şi întrebă, ca şi cum n-ar fi ştiut cu cine are de-a face:

– Bărbatul dumitale e de roşu?

– Da!

– Şi al matale-i de tobă?!

– Aşa!

Se zgâi la cărţile aranjate câte şase pe patru rânduri, duse mâna la gură, oftă şi zise după o clipă de şovăială:

– Azi nu prea cade bine, coană Profiră!

– Cum să cadă, madam Valeriu, de când cu hoţu' de Pătrunjenaru, de-l ştii şi mata, că ne-a lăsat *lefteri diringhi* – expresie nu ştiu de unde preluată (sau deformată), sugerând scuturarea buzunarelor.

Madam Valeriu îşi continuă citirea cărţilor cu drumuri de zi şi de noapte, cu veşti rele de

www.dacoromanica.ro

la unul de ghindă, cu una de verde care încearcă să bage zâzanie în casă, numai că o face degeaba, fiindcă altul de tobă îi taie calea, cu spor şi izvor, terminând în cele din urmă cu predicţia că totul se limpezeşte şi necazurile vor dispărea ca un negru nor.

– Să te-audă Dumnezeu, că mie mi-a pierit somnul şi mă gândesc întruna la casă şi copii, la ce facem cu datoriile mici şi mari, că prin '33 am mai trecut printr-o criză, că mă mir şi azi cum ne-am redresat.

Veşti mai bune încercă să-i aducă madam Petrescu, indiferentă la ce-i căzuse în cărţi.

– Sincer vorbind, eu nu crez în ghicit, de când mi-a murit băiatu' mare, Jenică, fie-i ţărâna uşoară, că tot ce-mi cădea în cărţi era tocmai pe dos. Aşa şi cu necazul dumitale: azi e şi mâine nu.

Mai important e că avea noutăţi despre Moţu. Deunăzi venise la ei în prăvălie Puiu Ghica – de i se mai zice Lordul, la a patra spiţă din vechea familie boierească –, om cu carte, de-l vizitase pe Ion Pătrunjenaru la Târgu Jiu. Deşi, la rândul său, se numărase printre cei care băgaseră bani grei în afacerea lemnelor, nu-l înjura defel. Dimpotrivă; credea în viitorul lui Moţu mai mult decât într-al său. Era convins că, după terminarea războiului, nu va ieşi doar basma curată, ci va umbla pe cai mari. Hitler e pe targă – i-ar fi spus – şi nici pe Antonescu nu-l vede bine. La paharele sorbite pentru răcorirea sufletului, Lordul îl considera

www.dacoromanica.ro

şi-acum om de onoare, fiind convins că nimeni din cei care i-au stat în preajmă nu va fi păgubit. Credea atât de mult în ce spune. că, ascultându-l, până şi Gică Grăbitu regreta că n-a băgat şi el ceva franci în „Aprovizionarea Moţilor". Când coana Zoica a dat să-l contrazică, i-a şi retezat-o:

– Cine nu se pricepe la politică să tacă! Azi eşti şi mâine nu, dar şi invers: uite popa, nu e popa!

– Care popă?

– Popa prostu'... N-am cu cine discuta!

– Ziceam că vorbeşti de părintele Chirulescu, de l-a răspopit deunăzi, după ce s-a recăsătorit, deşi omu' rămăsese văduv.

– Să nu te miri dacă-l vezi din nou în odăjdii. Asta-i politica!

Ceea ce nu ştia mama era că şi tata îl vizitase pe Moţu la Târgu Jiu, ducându-i diverse delicatese şi, ca să-i facă o surpriză, o cărase după el şi pe Flori, secretara ce-i dactilografiase romanul. Praf îl făcu atunci când dânsa îşi exprimă dezamăgirea de a nu mai şti ce se întâmplă cu eroii lui.

– Chiar aşa? Ce-ţi spune dumitale toată isprava lor?

– Mie? O ştiu pe dinafară, c-am povestit-o pe îndelete şi prietenei mele, Jeni, care abia aşteaptă să vă cunoască.

www.dacoromanica.ro

– Apăi, drăguţă doamnă, nu mă faceţi să regret că nu stăm împreună în lagăr, c-am avea multe de vorbit pe îndelete, no?

– N-au intrat zilele în sac şi vom recupera ce-i de recuperat! îi răspunse c-un zâmbet parşiv, după tandra indiferenţă de pe parcursul lungilor dictări.

La Târgu Jiu n-o ducea rău deloc. Regimul se schimbase în bine odată cu înaintarea ruşilor. Un grad de incertitudine părea totuşi să plutească în aer. Din această pricină, gândul evadărilor revenea adesea în mintea celor care nu puteau să uite soarta deţinuţilor de la Jilava, împuşcaţi grămadă la instaurarea noului regim. Cu trecerea zilelor, atmosfera se încinsese de ambele părţi ale baricadei, fiecare întrebându-se care pe care va secera la sfârşitul sfârşitului. Colonelul Leoveanu devenea însă pe zi ce trece mai binevoitor, dispus să împlinească rugăminţile unor deţinuţi, inclusiv ale unora dintre cei scoşi la muncă. Toţi se aflau încartiruiţi la vreo două sute de metri de târg, în cabane izolate, în preajma cărora se ridicase şi o bisericuţă de bârne, unde se puteau ruga. Ion Pătrunjenaru-Moţu se hotărî să-i ia pulsul comandantului de lagăr, abordându-l cu obrăznicie:

– Dom'le colonel. Eu m-am prezentat în lagăr de bunăvoie, cu sentinţa-n buzunar şi fără să fac recurs. Ca şi 'mneavoastră, ştiu că n-apuc să execut pedeapsa, urmând să ne întâlnim şi-n libertate. Vă rog să-mi faceţi un ha-

www.dacoromanica.ro

târ şi vă promit să nu uit: am chef să văd pe lumină Sula lui Tătărăscu[1], că după ce vă părăsesc nu ştiu de mai apuc s-o văd cu ochii de-acum. Şi, dacă tot sunt în târg, să beau o bere la o ciorbă de burtă.

Ofiţerul se gândi, ridică ochii la Moţu şi, după ce-şi bălăbăni genunchii, îi răspunse calm:

– Fie şi un lup mâncat de oaie. Veţi merge mâine cu căruţa la brutărie şi-l veţi ajuta pe caporal să care pâinea. Veţi pleca mai devreme, ca în drum să vedeţi ce-i de văzut şi să vă cinstiţi cu măsură, fără să vorbiţi cu nimeni la sosire despre ce rămâne între noi. Deocamdată aşa. În libertate vă puteţi considera de pe acum invitatul meu.

– Şi reciproca, doar suntem oameni de onoare cu ţinere de minte, nu terchea-berchea, doi bani perechea.

Fusese doar începutul, că pe urmă ieşirile se oficializaseră prin detaşarea ardeleanului pe lângă cantină, de unde şi autopersiflarea: „de la aprovizionarea moţilor la aprovizionarea arestaţilor, ca să nu zic de la pagubă la câştig".

Şi n-avea să glumească degeaba, că, văzându-l om destoinic ce se vântură pe poarta lagărului ca la el acasă, nişte deţinuţi politici puseră ochii pe el, încercând să şi-l apropie.

---

[1] Denumire dată de ţăranii din Gorj „Coloanei fără sfârşit", monument aparţinând grupului statuar realizat de Constantin Brâncuşi în Târgu Jiu, pe timpul guvernării lui Gheorghe Tătărăscu.

www.dacoromanica.ro

Mai întâi rugându-l să le cumpere câte ceva din târg, pe urmă să vorbească cu vreo nevastă sau copil la telefon, să le zică de bine, ca în cele din urmă să bage un plic la cutia poştală. Numai că ce făcea el cu o sfântă nevinovăţie ajunse şi la urechea colonelului, semn că ostaşul cu care mai bea şi-o bere nu avea doar ochi, dar şi gură. Nu se miră prea mult când se văzu chemat la comandant.

– Domnule Pătrunjenaru, una vorbim, başca ne înţelegem... Eu cred sincer că locul dumitale nu-i aici. O spun fără glumă! Nu este însă şi cazul altora. Iartă-mă că te-ntreb: pe vremuri spre ce partid trăgeai dumneata? Sau îi secret?

– Niciun secret! Spre Iuliu Maniu, domnule colonel, că mi-s de peste munţi şi doar cu partida naţională s-a făcut Unirea.

– Ei bine, e cazul să ştii că în lagăr se află şi indivizi care au uneltit la dezmembrarea ţării, aderenţi ai Internaţionalei Comuniste, ce-au pledat pentru rusificarea Basarabiei.

Şi, doct, se apucă să-l introducă în istoria încâlcită a unui partid ilegal, cu câteva sute de membri, căzut pe mâna unor evrei doctrinari şi a unor spioni notorii în favoarea sovieticilor. La un loc, toţi ar alcătui o secţie a partidului bolşevic, vânduţi trup şi suflet unei cauze străine. Nu excludea că printre ei se vor fi rătăcit şi nişte idealişti, pătrunşi de flacăra fraternităţii şi egalităţii, în numele mult cântatei libertăţi. Flori rarisime printre ciupercile otrăvite ale

www.dacoromanica.ro

unei jungle sălbatice. Noroc că buruienile nu provin din aceeaşi grădină, respingându-se reciproc. Precum ouăle care n-au fost clocite în aceeaşi cuibăriţă – zicea el – o cloşcă e din România, alta, ditamai raţă, din Rusia bolşevică, iar puii, chipurile internaţionalişti, se urăsc de moarte. Şi asta încă n-ar fi nimic. Diabolic, Moruzov, şeful poliţiei secrete, când a dat de câţiva ovrei care făceau propagandă comunistă, le-ar fi stors vlaga în bătăi, ca să dea de urma întregii reţele. Ca şi cum nu le-ar fi fost destul, a pus ochii pe-o jidoafcă plăpândă – altminteri farmacistă, nu proletară – şi i-a băgat picioarele într-un cazan cu apă, aşezat pe un reşou aprins, aşteptând să vadă când se hotărăşte matracuca să răspundă la întrebări. Probabil că rifca se obişnuise cu creşterea lentă a apei fierbinţi, că şi atunci când a început să clocotească a leşinat cu acelaşi „nu ştiu nimic, nu ştiu ce vreţi de la mine". Numai că picioarele opărite, aproape descărnate, i-au convins pe alţii să verse tot ce-aveau în guşă. Băieţii au intrat la beci comunişti sadea şi-au ieşit colaboratori de bază ai Serviciului de Informaţii al Armatei.

– Unul din cei aflaţi cu misie în lagăr te-a şi turnat că duci scrisori la un profesor de muzică şi la un comisar din Târgu Jiu, 'tu-i mama lui de comisar, că lucrez cu el mai tot timpul şi trebuie să mă prefac că nu ştiu nimic. Ca să te convingi că sunt meseriaşi, nu diletanţi, uite

www.dacoromanica.ro

ce-mi transmit în scris: „I.P.M. nu-i în reţea. E un fluieră-n vânt, folosit tocmai pentru că-i în afara bănuielilor. Oamenii la care duce scrisori pregătesc din afară evadarea lui G.G., C.S. şi V.V. "

– Fluieră-vânt? Precesta mă-sii şi altarul cui l-o făcut! Că tot ce-am dres a fost s-aibă o zupă mai bună, nici vorbă de bolşevici.

Colonelul îl lăsă să-şi verse năduful la o ţigară, trasă până în fundul bojocilor, după care-şi continuă predica.

– Moruzov a fost un geniu: nu s-a mărginit să recruteze spioni din fiecare partid, ca să ştie tot ce mişcă în ţara asta, dar, în cazul comuniştilor, a infiltrat agenţi versaţi, creând structuri clandestine în marile centre industriale sau culturale, ca nişte benzi gumate de prins muşte. Coloană de rezervă, menită să provoace derută în rândurile ilegaliştilor, de ajung acum să se acuze reciproc de trădare. Practic îi are în mână şi-i lichidează când vrea. Gluma s-a îngroşat când, deunăzi, nemţii au intervenit, cum nu fac de obicei, solicitând scoaterea deţinuţilor politici din lagăr, pentru a fi duşi cine ştie unde, la dracu' să-i pieptene. La înghesuială, i-ar fi curăţat şi pe-ai noştri. Eu însă nu-i puteam da fără acte, aşa că le-am cerut un document semnat de-o autoritate judecătorească, mai ales că motivul transferului invoca o revoltă în lagăr. Şi uite aşa m-am pomenit cu vizita prim-preşedintelui Curţii de Apel din Craiova, Octav Pienescu, care a venit

www.dacoromanica.ro

să constate mişculaţiile răscoalei. Când s-a dumirit că n-a fost nicio zaveră, a refuzat să semneze orice mutare şi a trântit uşa ca la el acasă. Ulterior, un ovrei din Dorohoi mi-a spus că acelaşi judecător s-ar fi dovedit la fel de drept pe vremea când conducea secţia penală a aceleiaşi Curţi din Cernăuţi, de unde venise la cedarea Bucovinei de Nord.

– Domnule colonel, ca om de drept ce mi-s, dă-mi voie să te-ntreb: când s-a deplasat judecătorul de-l ziseşi, a stat de vorbă cu deţinuţii?

– Cu ei a început ancheta!

– Asta-i bine! Şi cum a rămas cu „răzmeriţa"? Că aveai un cuvânt greu de zis!

– Ca ofiţer – pentru mine totuna cu om de onoare – nu-i puteam spune decât adevărul: nici vorbă de răzmeriţă.

– Şi deţinuţii ştiu?

– Habar n-am, deşi ar putea bănui că de declaraţia mea depindea în mare măsură şi soarta lor.

– Apăi, dom' colonel, iartă-mă ce-ţi zic, c-o spun cu dragoste: fluieră-vânt eşti mata, nu eu. Ofiţer de onoare şi paznic între sârme ghimpate... Hm, deocamdată nu-i bai, da' o ţârucă nu te-ai gândit la ziua de mâine. Ruşii vin peste noi cu tăvălugul, iar ai noştri se tot „retrag elastic", c-au ajuns un biet prezervativ, ş-ăla ciuruit... Altu-i şpilul: ce Românie păzeşti, Măria ta, aici? Una plecată în copârşeu spre ţintirim, ori p-aia de nu s-a născut şi zace în durerile facerii? Habar n-avem de-i fată sau

www.dacoromanica.ro

ficior, dreaptă sau crăcănată, cu fruntea lată sau de un deget... Eu ca eu, mi-or da drumul, cel mult c-un picior în cur. Dar dumneata aici rămâi, de nu ţi-o trage un glonţ în ceafă, cum au făcut în pădurea Katin, de lângă Smolensk, cu vreo 4 300 de ofiţeri, nu comandanţi de lagăr, ci simpli polonezi, c-aveau doar vina că-s gradaţi. Gândeşte-te bine, c-altminteri capu' face, capu' trage.

– M-am gândit, dom'le Pătrunjenaru, numai că nu văd cale de urmat.

– Pentru un drumeţ isteţ nu există cale barată. Şi-n munte-s cărări sucite care te feresc de bârlogul ursului, darmite la oraş, cu atâtea bulevarde şi străzi, palate şi cocioabe, de nu ştii pururi ce-i în dosul lor...

– Adică?

– Adică... Mintenaş nu ştiu, că nu-s Mafalda să ghicesc în palmă. Ardeleanul are judecata bună, numai că trăbă să şi cugete. Să nu cugete doar în picioare, dar şi întins pe futelniţă, că noaptea-i făcută de Dumnezeu să mai şi mediteze la ziua trecută, ca şi la aia de vine. Deocamdată mă duce mintea să-i laşi pe ipochimenii ăştia în pace, că dup-atâtea bilete date-n afară, ce mai contează unul? Acum nu ăl de le scrie păţeşte ceva, şi ăl de le citeşte. Ca mâine şi cel de le opreşte azi. D-aia zic: un bob zăbavă.

www.dacoromanica.ro

Încă de la prima întâlnire cu Moţu, tata căzuse pe gânduri. Pe măsură ce vizitele se înteţeau, devenea tot mai hotărât să lichideze conturile cooperativei, s-achite toate datoriile faţă de oamenii aduşi de el în afacere. Cu ceilalţi să se descurce Pătrunjenaru, că dânsul a discutat cu ei, le-a zis ce le-a zis, să le fie de cap că, la urma urmelor, şi-au făcut-o cu mâna lor. De altminteri ca şi el, care şi-a risipit tot capitalul, de i-a rămas doar obrazul. Mare lucru în zile de război, când la întuneric mulţi şnapani şi-au umplut buzunarele. De unde până atunci îi fusese milă de Moţu, acum revenea acasă bucuros să-l ştie la fel de optimist ca odinioară, făcând glume de tot felul. Încetaseră să se mai domnească şi-şi spuneau pe nume:

– Râzi, Moţule, râzi, şi purceaua-i moartă-n coteţ...

– No că râd şi de necaz, c-altceva nu ne-o rămas. Numai că dracul nu-i tocmai negru... Ţara asta, amărâtă cum e, va merge înainte... N-are cale de întors. Eu mă uit la ăştia de-au zăcut până acu în temniţe cum aşteaptă schimbarea la faţă...Toţi se văd mari şi tari, până şi un tâmplar, Neagu, abia aşteaptă să fie general. Ce nu-mi place la ei e c-au înlocuit iubirea creştină cu ura... O ură care nu te judecă după fapte, ci după agoniseală. De le-am spus verde în faţă, mi-au răspuns că şi *Biblia* zice că cei din urmă vor fi cei dintâi şi că dacă ai două cămăşi una s-o dai ălui ce n-are. Asta va face

www.dacoromanica.ro

ca ăl de-o băut ultimul leuţ să fie mai ocoş decât ăl de s-o spetit de dimineaţă până sara ca să-şi mai cumpere un iugăr de pământ. Se întoarce lumea pe dos, de-am ajuns să cred că falimentul nostru a fost mâna lui Dumnezeu, adevărată pomană.

Gheorghe Ionescu se hotărâse să facă un împrumut la bancă să scape de datorii. Asta pentru că în meseria lui cinstea nu era doar o virtute, ci instrumentul de baza al existenţei comerciale. Puteai înşela pe oricine o singură dată, că pe urmă se ducea vorba ca de popă tuns. N-ai mai fi avut crezământ. Or, acum, când pierduse tot capitalul, de credit avea nevoie ca niciodată. Cum în afacerea cu lemne mai toţi fuseseră implicaţi, nimeni nu-l bănuia de vreo nelegiuire, dar asta nu-l scutea de povară. Numai că nevastă-sa, coproprietară pe imobilul din Făinari, nu dorea neam să gireze împrumutul cu partea ei.

– Gheorghe, nu-i vorba de noi, c-am dus-o şi la bine, şi la rău. E casa copiilor. Trebuie feriţi să rămână pe stradă. În curtea asta sunt trei apartamente ca lumea, plus odăile cu săliţă, închiriate oamenilor nevoiaşi, şi magaziile de mărfuri. Să păstrăm măcar casa în care locuim, că-s vremuri grele. Chiar de va fi să dispară afacerile mari, ne rămâne prăvălioara din Câmpu' Moşilor, de unde în tinereţe am mâncat o pâine.

Discuţia răscoli trecutul familiei, neclar până-n ziua de azi.

www.dacoromanica.ro

– Ai uitat că te-am luat într-o rochie de stambă!?

Femeia i-ar fi putut spune că rochii, ii şi fote avusese destule, pân-o luase la Bucureşti din casa lui Neaţă, singurul croitor din Braduri, numai că fugise doar cu ce era pe ea. Din pricina copiilor din jur, se mărgini să-i zică:

– Aşa a fost, dar dacă nu era punga de aur de la tata, nu-ncepeai tu nicio afacere ca lumea. Ai fi tras pisica de coadă pe la alţii...

Tata a tăcut, dar mie îmi rămăsese în minte „punga de aur", ce nu se împăca deloc cu povestea sărăciei dintâi.

Pe bunicul din partea mamei nu l-am cunoscut, de altfel ca şi pe cei din ramura tatălui. Părinţii mă aduseseră prea târziu pe lume, ca să-i mai pot prinde. Ştiam doar că fusese boier, din vechea ramură a Budiştenilor, atestată în documente istorice încă de pe la 1786, cum citesc în cartea lui Octav-George Lecca (*Familiile boiereşti române. Istorie şi genealogii*, 1899). Îl chema Constantin C. Budişteanu şi – într-un neam de mari proprietari argeşeni, cu serdari, generali, miniştri, deputaţi, senatori şi avocaţi de renume – era oaia lor neagră, cu apucături stranii, în care, pardon, mă regăsesc. Părinţii îl trimiseseră în Franţa să studieze ingineria (construcţiile), de pe urma căreia avea să şi trăiască spre sfârşitul vieţii. Numai că, după moartea mamei sale, ajuns la majorat, şi-a reclamat moştenirea, risipind-o cu o

www.dacoromanica.ro

plăcere adorabilă. Tatăl se recăsătorise, continuând bunele tradiţii ale familiei, în timp ce primul băiat întrecea mai toate recordurile traiului boem.

Pe buna din Braduri însă am cunoscut-o. În contrast cu ce aflasem despre bunic, demult intrat în lumea umbrelor, întruchipa cea mai lucie sărăcie. Locuia într-o căsuţă de chirpici, alcătuită dintr-o cămăruţă, săliţă şi prispă, toate cu lut pe jos, întreg mobilierul mărginindu-se la un pat de scânduri şi-un lădoi incrustat în care-şi avea ţoalele, plus o laviţă pe prispă. Se încălzea la o sobă cu plită, pe care şi gătea. Eram prea mic s-o pot descoase, că mai tot ce-mi zicea aducea a poveste: „Când sosea bunică-tu la mine, avea la trăsură şase cai!"– pe care, cu ochii minţii, îi şi vedeam alergând. „Cum năşteam un copil, cum punea pe numele lui o pungă de aur, numai că aranjase ca ăi din bancă să nu le dea un sfanţ pân' la majorat. "

Şi-i făcuse boierului cinci copii, dintre care trei băieţi – Andrei, Ion şi Constantin –, plus două fete, Profira şi Lixandra, ultima fiind şi cea mai mică dintre odrasle. Trebuia să mă fac băiat mare, ca să mă întreb: de ce naiba venea la dânsa de departe şi n-aveau o locuinţă comună, nu neapărat pe dimensiunea buzunarului boieresc? Şi-apoi, privindu-i casa, puteam înţelege cum s-a născut primul copil, dar nu şi ceilalţi patru, căci din două una: ori i-a făcut în trăsură, cam înghesuit, ori într-o

www.dacoromanica.ro

căpiță de fân, sub oblăduirea cerului albastru sau înstelat, ceea ce, stând strâmb și judecând drept, n-ar fi fost deloc rău... Mă împăcasem cu gândul că îi fusese țiitoare, că, boierul, tot boier, și-a recunoscut păcatul cu acte în regulă, stând însă în continuare la casa lui. În realitate, realizase o mezalianță de care nu-l mai putea spăla nicio apă în neamul Budiștenilor. Sărăcise și lăsase în urma lui o droaie de copii desculți, dar, comicărie, fiecare mai bogat decât el, dacă îi cântăreai la un loc după banii depuși în bancă, pe vremea când fusese nabab. Așa că toți s-au ridicat pe picioarele lor după ce au împlinit 21 de ani. Unul și-a deschis o cârciumă, altul s-a făcut măcelar, altul - mai bețivan – un soi de misit, dar și el la casa lui, pe când fetele s-au măritat cu zestre. Surpriza mare e că în actul dotal al mamei, bunica figurează cu numele familiei boierești: „Ecaterina Budișteanu", în calitate de „văduvă epitroapă".[1] Nedumerirea și mai mare o stârnește precizarea avocatului care a redactat documentul – în prezența „supliantului" și grefierului: „atest identitatea Ecaterinei C.C. Budișteanu; n-am semnat-o neștiind carte".

---

[1] Cf. Actul dotal autentificat printr-un proces-verbal (nr. 1806) de Tribunalul Județului Argeș (secția I-a), la data de 28 nov. 1913, înainte de căsătoria Profirei Budișteanu. Prin el, i se atribuie a cincea parte din suma de 52 703 lei, inclusiv creanțele preluate de la debitorii „Radu Ionescu și alții din comunele Gliganu și Șerbănești", cu drept de proprietate.

www.dacoromanica.ro

Mai mare ruşinea: ditamai boierul, spălat şi limpezit la Paris, însurat cu o analfabetă... O verişoară – supărată că o parte din averea tatălui ei fusese cândva pierdută la licitaţie şi că, în cele din urmă, toate creanţele ajunseseră în posesia amintitei văduve – se grăbi să dezlege misterul, încurcând şi mai mult lucrurile:

– Măi băiete, era ţigancă. După moartea nen'tului Răduţă, eu şi doi fraţi am trăit în casa lu' unchiu, că voi aţi venit târziu şi-aţi crescut printre picioarele noastre... Eu ştiu ce spun!

Am zâmbit, amintindu-mi de situaţia comică a unui personaj (sau autor?) care, obsedat de ideea că rădăcinile-i sunt nobiliare, s-a apucat să scormonească trecutul neamului, ca în cele din urmă să descopere, stupefiat, că un străbunic de-al său a fost sclav.

– De unde ştii tu, Lino, toate astea? Că eşti din Şerbăneşti, nu din Braduri!

– După coloare. Am văzut-o cu ochii mei. Era oacheşă rău!

– De văzut, am văzut-o şi eu. Dar, dacă ne luăm numai după „coloare", ascultă-mă ce-ţi zic: doi fraţi de-ai tăi nu sunt „oacheşi rău", sunt oacheşi bine! Dintre ei, Vasile – care, ca şi Marin, mi-e apropiat de inimă – e preot, iar eu, de când mă ştiu, popă ţigan n-am văzut. Ăştia de ne tragem din Traian şi Decebal nu prea avem aceeaşi culoare, că stră-străbunicii de departe au cam venit din toate fundăturile

www.dacoromanica.ro

Imperiului Roman. Cel puțina așa zice Eutropius, o altă rudă de-a noastră.

– O fi neam cu noi, da' p-ăsta nu-l știu.

Mai de ajutor mi-a fost preotul Dinu din Geamăna, de la marginea Bradului, pe al cărui fiu îl vizitam cu soră-mea în vara când ne refugiasem la țară, din pricina bombardamentelor anglo-americane. Lumea îi spunea și „popa Parfum", fără răutate și supărare din partea cuiva. Porecla și-o merita. Un vagon german fusese desigilat fraudulos în gara Pârvu și din el se furaseră câteva bidoane frumos mirositoare. Cum trenurile circulă din gară-n gară, nu s-ar fi știut niciodată locul furtișagului, dacă un făptaș nu se apuca să pălăvrăgească, punând jandarmii pe căi parfumate, de se opriră drept în magazia preotului. În casa lui am cunoscut un învățător bătrân, care cunoștea bine dedesubturile din sat:

– Lelea Catrina era cea mai săracă, dar și cea mai frumoasă fată din sat. Toate boieroaicele cu rădăcini în Budeasa – la un loc cu celelalte venite în neam să întregească averea bărbaților – n-ajungeau la călcâiul ei. După cum arăta, nu știai dacă fusese trimisă pe pământ de Dumnezeu sau de Diavol. Ce-i mai trebuia și carte?... Pășea pe uliță în picioarele goale, dreaptă ca un sfeșnic, cu clamnica și cofa de apă pe creștetul capului, umilind și-o regină prin mândrețea ei.

– Pe părinții ei îi știți?

– Nu i-am apucat.

www.dacoromanica.ro

Primăvara anului 1944 se anunţase furtunoasă, odată cu intrarea trupelor sovietice pe teritoriul României. La Bucureşti se înteţiseră acţiunile conspirative pentru retragerea ţării din război, iniţiativele neocolind nici palatul regal, nici măcar pe mareşal. Ideea deschiderii unui al doilea front în Europa plutea în aer, înspăimântând adepţii Axei. Mai fiecare colaboraţionist îşi dorea un alibi, cochetând cu vechii politicieni, care, prin forţa împrejurărilor, se văd nevoiţi să accepte la masa tratativelor fantomele unui partid cvasiinexistent. La Târgu Jiu freamătul se intensificase, cu atât mai mult cu cât, la mijlocul lui martie, în Râbniţa, nemţii împuşcaseră sute de deţinuţi sovietici şi militanţi antifascişti. Se juca ultima carte. Pe viaţă şi pe moarte. Însuşi Moţu uitase de romanul vieţii lui, convins că istoria începuse să i-o ia înainte.

– Domnule comandant. Acum ori niciodată – cum zice şi cântecul. Altminteri, din două una: ori rămânem idioţi, ori imbecili. Uită-te la prăpădiţii ăştia din lagăr... Toţi se văd în fruntea bucatelor. Mai mult: au început să se gândească şi la daruri. În apărarea ăstora de la Griviţa, acuzaţi de crimă, Gheorghiu a adus două curve care-şi vedeau de trotuar, tocmai când a fost împuşcat poliţistul ce-i fusese pus în cârcă. Pentru depoziţia lor vor fi răsplătite cu onoruri, iar dumneata vei fi judecat şi pentru ce n-ai făcut. Toţi agenţii Siguranţei, strecuraţi în lagăr ca deţinuţi – ştiuţi de dum-

www.dacoromanica.ro

neata, că pe mine m-a ferit Dumnezeu să am de-a face cu ei – vor fi cinstiţi pentru suferinţele lor, dacă nu vor avea grijă ca în prealabil să te trimită Dincolo. Nu sta cu mâinile-n sân, omule. Explică-le cum i-ai salvat de la moarte, când au venit să-i ridice, dă mâna cu dracul până treci puntea – de va fi s-o trecem vreodată – ajută-i încă o dată şi bine.

– Ce să fac, omule?

– Să nu faci nimic. Să închizi ochii şi să nu vezi. În rest, te descurci mata, că nu eşti tocmai fecioară. Vezi dacă-ţi vine mai bine să vorbeşti cu domnul comisar din târg sau cu sculele voastre din lagăr, ilegalişti cu simbrie de la poliţie.

Într-o zi de aprilie, zarvă mare în lagăr. Trei deţinuţi – Gheorghe Gheorghiu, Chivu Stoica şi Vania Vidraşcu – părăsiseră pentru totdeauna cabanele, absenţa fiindu-li-se remarcată abia la apelul de dimineaţă. Mult prea târziu. Între timp, o maşină condusă de Dinu Ţundrea din Milostea, de lângă Slătioara – după unele ziceri, şofer al boiernaşului Costică Săraru – îi ducea voioşi la Rămeşti, tot pe plaiuri vâlcene, în casa învăţătorului Ionescu, plecat pe front să se bată cu bolşevicii, în timp ce nevasta, extrem de ospitalieră, începu să se împace binişor cu dânşii, suferind de aceeaşi boală a prelungitei singurătăţi. Aici să mai tot fi stat, dar înţelegerea cu domnul comisar din Târgu Jiu era ca în două zile evadaţii să se ascundă în

www.dacoromanica.ro

gaură de şarpe, că-i nevoit să pună potera pe ei. Totul era dirijat din umbră, avocatul I.G.M. primind bani să cumpere o maşină, care să-i transporte valvârtej la Bucureşti. Numai că cel delegat să le asigure fuga pierde banii la poker, ridicând tensiunea celor daţi în urmărire. Soluţia salvatoare s-a găsit prin implicarea Roşienilor din Râmnicu Vâlcea, care au făcut rost de un automobil şi le-au asigurat adăpost în casa preotului Marina din târg. (Nu degeaba comuniştii aveau să-l facă patriarh, după cum la fel de adevărat este că, beneficiind de bune raporturi cu cei găzduiţi cândva, popa avea să-şi îngăduie o libertate râvnită de alţii.)

Într-o ţară în care balada *Mioriţa* cunoaşte 5 000 de variante, unele detalii ale evadării se contrazic sau se completează, concurând la stabilirea adevărului. Se afirmă – de pildă – că maşina avocatului I.G.M. ar fi avut o defecţiune pe drum şi că ar fi fost reparată de trei mecanici din Flotila a 3-a de bombardament Craiova (se aminteşte numele subofiţerilor Muscalu, Dugăşescu şi Manole Bodnăraş, operaţie la care ar fi închis ochii chiar şi comandorul Boris Avramescu). Mai mult, că fuga a fost facilitată în noaptea când serviciul de gardă era asigurat de însuşi ofiţerul-educator al lagărului, Ion Ştefănescu, care personal i-ar fi condus dincolo de cabane, ajutându-i să se strecoare printre sârmele ghimpate. (Pensia de merit ce avea s-o primească ulterior pledează în favoarea acestei aserţiuni.)

www.dacoromanica.ro

Nimic nu ne surprinde: ruşii ajunseseră la Iaşi şi înaintau năvalnic.

Peste ani, când fostul mecanic al depoului din Dej – devenit între timp omul numărul unu al ţării – se va afla pe meleaguri vâlcene, a fost ispitit să-şi viziteze fostele gazde, cu atât mai mult cu cât unii rămăseseră pe locurile lor. Aşa a ajuns şi-n casa şoferului Ţundrea din Milostea, onorată de vizita marelui oaspete. La un colţ, mama celui care îl cărase din lagăr stătea tăcută, ascultând vorbăreţii casei. Numai că-i veni şi ei rândul să spună ceva, obligată de-o întrebare:

– Şi mata, lele, cum o duci?

– Cum s-o duc, maică, cum s-o duc... Năcăjită ca toţi amărâţii dă p-aici... Că ne-au băgat în colectivă dă ne-au luat şi sufletul din noi, arde-i-ar focu' să-i ardă...

www.dacoromanica.ro

IX. DE LA „SEHR GUT“ LA „HARAŞO“

De-ar fi să luăm în seamă meandrele istoriei, românii ar trebui să fie din naştere poligloţi, depăşind pe ţiganii ce vorbesc curent măcar două limbi, fără să pricepem o iotă din sporovăiala lor, ocrotită adesea cu oportunitate. Cu excepţia Ardealului, unde lunga stăpânire austro-ungară şi-a mai spus cuvântul, mai toată ţara se înţelege într-o singură limbă, când n-o îngrămădim şi p-asta pe moţeşte cu *mămăli cu br cu la*, ce-ar fi totuna cu „mămăligă cu brânză şi lapte“. Poate unde n-am avut nimic de ascuns faţă de mulţii noştri musafiri, veniţi de regulă neinvitaţi. Mai curând ei au fost nevoiţi să ne înveţe vorba, cum o dovedeşte între altele un „manual“ otoman, care, doar în câteva file, promitea cititorului, cu secole în urmă, să-l înveţe româneşte. Citez din memorie: „adă apă“, „adă fân“, „adă oaie“ – adă, adă, adă, de la cap până la coadă.

De bine, de rău, turcul şi-a mai primenit vocabularul, cel puţin în comparaţie cu neam-

www.dacoromanica.ro

ţul, care, ordonat, a înlocuit târgoveţeala cu dictate parafate, ce-aveau să ne conducă ulterior la necioplitul „davai".

Nu-mi amintesc intrarea nemţilor în Bucureşti. Au venit probabil noaptea, că ne-am pomenit cu ei în uniformele verzui-albastre, umblând curăţel pe străzi, fără să se dea în spectacol. În prealabil, avuseseră grijă să-şi distribuie forţele în jurul zonelor şi punctelor strategice, precum rafinăriile de pe Valea Prahovei, aeroporturile, clădirea telefoanelor ş.a. În afara accidentului din incinta Hotelului „Lido" – unde fusese împuşcat un ofiţer german –, nimic nu ne tulburase liniştea. Copii, ridicam mâna la frunte, salutându-i cu un binevoitor „Kamerad", bucuroşi că ne răspund cu două degete la chipiu. Chiar şi la „Lido" – aveam să aflăm peste ani – toată povestea se împletise în istoria spionajului, un anume oficiu având interesul ca neamţul să mierlească înainte de termen, după ce intrase în posesia unor secrete sacrosancte. Cu o duioasă bunăvoinţă, i se plantase în preajmă o superbă femeie, descoperită de „soţ" tocmai când lua masa cu cine nu se cuvenea. Gelos, acesta ar fi vrut s-o împuşte, dar, clătinat de băutură, a greşit ţinta, găurind ţeasta militarului. Câteva zile am avut ce discuta, ba luând partea încornoratului – parcă un agent comercial grec –, ba a ofiţerului, care, ghinionist, murise încă înainte de a muşca din mărul Evei. Spiritele se mai potoliră când cu toţii convenirăm că ade-

www.dacoromanica.ro

văratul vinovat era femeia, căci, precum capra, ridicase coada sus, dovedindu-ne încă o dată că-i unealta dracului.

Abia spre sfârşitul războiului începură să ne intoxice programul de radio – aparatele fiindu-ne între timp restituite de la poliţie – cu inalterabilul refren:

Achtung, Achtung! Wir geben die Luftlagemeldung: in Luftlage Rumänien hersch Rue es sind keine anflüge in Raume Rumäniens zu Melden.[1]

Au uitat să-l mai anunţe după 23 august, când, în 1944, toată ziua fuseserăm avertizaţi, tot radiofonic, că seara se va transmite un comunicat important. Era vorba de cuvântarea Suveranului – ţinută în jurul orelor 22 –, prin care se ordona întoarcerea armelor împotriva marelui Reich, cu care ne încuscriserăm cu patru ani în urmă, măritând ţara cu zestre, risipită şi mai abitir cu prilejul divorţului. Cum aeroportul Băneasa şi altele din apropierea Capitalei erau în mâinile nemţilor, voiau să ne convingă că, într-adevăr, *Deutschland, Deutschland über alles* [2].

Se apropia deschiderea anului şcolar şi ne adunaserăm care mai de care din cele mai ferite locuri de bombardamentele aliate, când

[1] Atenţie, atenţie! Dăm anunţul referitor la situaţia aeriană: în spaţiul românesc domneşte linişte. Nu sunt semnalate raiduri aeriene! (traducere concentrată a textului german, reprodus din memorie).

[2] Germania, Germania, mai presus de orice (primul vers din textul imnului naţional).

www.dacoromanica.ro

ziua ne lua în primire aviaţia americană – venită-n stoluri, la mică înălţime – iar noaptea cea engleză, tot în pâlcuri, specializată în tehnica atacului „de covor", cu ţinte mai puţin precise, dar îngrozitoare prin panica stârnită în populaţie. Cu americanii, de bine, de rău, ne obişnuiserăm: ştiam că trec hoţeşte deasupra noastră, ochind zonele feroviare ale Capitalei, mai ales Griviţa; nu şi cu englezii, care, de la mare înălţime, ne acordau aristocratic o şansă comună de a trăi. Reflectoarele şi tirul proiectilelor antiaeriene incendiau bolta cerului, în timp ce credincioşii îşi făceau cruce în adăposturi, implorând aceeaşi putere divină: „Du-i, Doamne, la Ploieşti!" – cu scuza că românii din preajma rafinăriilor se rugau tot cu smerenie, dar de-a-ndoaselea.

Economi, nemţii nu-şi risipeau muniţia cu atâta generozitate, mai apropiaţi de strategia americană: punct ochit, punct lovit! Pentru asta, în zilele de 24 şi 25 august ne-au oferit adevărate programe de circ aviatic, prin repetatele manevre în picaj, înainte de lovirea ţintelor. În mod special, erau vizate Palatul Regal – ca şi cum Majestatea Sa nu avusese grija s-o şteargă englezeşte din Capitală – şi Palatul Telefoanelor, pentru a paraliza comunicaţiile cu unităţile militare. Numai că socoteala de-acasă nu s-a potrivit cu cea din târg, bombele căzând peste Teatrul Naţional, aflat între cele două clădiri.

Curioasă soartă a avut şi edificiul „Naţionalului": în anul intrării României în război, fusese scuturat de cutremurul devastator din

www.dacoromanica.ro

1940, un incendiu lăsându-i la vedere doar zidurile. Acum, la spartul târgului cu nemţii, avea să fie făcut una cu pământul, ca jertfă adusă vechiului altar, amintire a faptului că, în ultimele două conflagraţii, le sărisem în cap tocmai când le era mai rău. (Deie Dumnezeu să şi uite!) Urma în paralel destinul lui Liviu Rebreanu, care, numit director al Naţionalului în 1940, îl reclădise, pentru ca, după o săptămână de la cumplitul bombardament, să moară şi el. (Peste ani, gazetarii de la *Viaţa* – unde romancierul fusese, de asemenea, director – aveau să-mi spună că Teatrul căzuse în bernă, deoarece un confrate răspândise zvonul că scriitorul încetase din viaţă la Valea Mare.)

Sfântă inconştienţă a tinereţii... Bravând, ne obişnuiserăm să nu luăm în seamă sirenele care ne avertizau venirea avioanelor inamice. Asta ziua, când ştiam intenţiile piloţilor americani. Hurducăia pământul, iar noi ne continuam partidele de poker ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic:

– Pas!
– Deschis!
– De trei ori!
– Am mers!
– Şi eu!
– Nu merg!
– Dă-mi o cartolină!
– Mie două!
– Servit!

www.dacoromanica.ro

Descoperisem pokerul şi ne fascina într-atât, încât îl jucaserăm şi la liceu, ascunşi la subsol, unde erau sălile de lucru manual, oarecum apropiat prin folosirea aceloraşi degete. De se observa lipsa cuiva, răspunsul venea prompt: „O fi pe la cabinetul medical, că hainele şi servieta sunt aici".

În cartier ne simţeam acasă din toate punctele de vedere. Jucam cărţi, semioficial, la Adrian Kladni, viitorul rugbist de la „Steaua", ales de părinţi ca meditator de limbă franceză, dar mai cu seamă la fraţii Columb, trei grecotei, care ocupau un ditamai apartament pe strada Câmpului, colţ cu Ştefan cel Mare, după ce ambii părinţi le muriseră prematur şi stupid. Grija lor o moştenise fratele cel mare, Titi, care, când se întorcea de la serviciu, găsea casa plină ochi. Jucam întruna, până când venea ora prânzului şi, morţi-copţi, trebuia să fim acasă în jurul mesei. În pauze, mai conversam puţin cu doamna Solomonescu, ce ne intrase în inventar fără să o cunoaştem, o interlocutoare pe care nimeni n-o văzuse, dar indispensabilă în preocupările noastre diurne. Nu ştiu cum s-au stabilit legăturile de amor reciproc. Dar discuţiile începeau cu acelaşi ritual:

– Săru' mâna, doamna Solomonescu! M-am prezentat la datorie!

– Bine-ai venite, iubite cavaler. Dă-i drumul!

– Apăi, distinsă doamnă, eu zic că n-ar fi rău să vă arză focul.

www.dacoromanica.ro

Început domol de concurs, ca al oricărui maratonist ce nu se avântă în cursă fără să-şi drămuiască pasul. Ca la ping-pong, doamna Solomonescu răspundea prompt, grijulie să-şi chivernisească invectivele, în aşa fel încât niciun partener să nu repete sudalma celuilalt sau să revină asupra propriilor ziceri. Şi-avea doamna Solomonescu un depozit de înjurături de care nu te spălau toate oceanele lumii... Făceai greşeala să reiei vreo suduială de-a ei sau a ta, îţi trântea receptorul fără drept de apel. Din această pricină, când epuizam listele de ocări – scrise alfabetic, pe verticală, ca să le putem bifa pe măsura folosirii –, preferam o retragere onorabilă, făcând remiză:

– Săru' mâna, doamnă Solomonescu, v-am reţinut mai mult decât se cuvine. Vă doresc o zi bună, la înălţimea aşteptărilor!

– Mulţumesc, distinse cavaler, şi vă mai aştept!

Nu ştiu dacă interlocutoarea noastră era chiar doamnă sau domnişoară. Sigur e că ne-a umilit mereu prin plasticitatea vocabularului licenţios, că frecventa cele pământeşti şi cereşti cu aceeaşi aplicare, din care anatomia şi teologia ocupau un loc privilegiat. O fi ruşinos, dar nu mi-e ruşine să declar că, în faţa urechilor de măgar, lecţiile solomoneşti m-au ajutat să mă apăr pe măsură, convins că, în unele situaţii, la un ţucal se răspunde cu o hazna. Respect adus spadei cavalereşti, ce-o porţi şi-n teaca sufletului, nu totdeauna la cingătoare.

www.dacoromanica.ro

La doi paşi, tot pe Câmpului, o altă podoabă: Maxi, băiatul cel mic al domnului Iosif Fried, tată inimos, şi al doamnei Ana, mai înaltă decât el cu un cap, femeie ce-o vedeai adesea cum păşeşte ca o cămilă în deşert, întrebând în stânga şi dreapta: „L-aţi văzut pe Maxica?" Dispariţia primului băiat – se ferea s-o numească moarte – o zdruncinase într-atât, încât toată iubirea de mamă se revărsase asupra unicei odrasle, prilej de răsfăţ şi şantaj sentimental. Eduard (Edy) îşi luase inima-n dinţi să treacă fraudulos graniţa spre o lume mai bună. Avea s-o descopere în cer, căci ghidul cu care tocmise trecerea frontierei l-a pierdut pe drum, luându-i viaţa şi prisosul de arginţi. Dar, vorba doamnei Fried: „Cât n-are un mormânt să-l plâng, trăieşte!" După care se aprindea şi mai tare: „Ş-apoi cine ştie unde e, dacă nu cumva a vrut să-şi piardă urma? Poate că aşa i-au cerut interesele, nevasta sau mai ştiu eu ce serviciu secret... Ce, nu s-a mai văzut?"

De teama unor interese asemănătoare, îşi păzea odorul ca lumina ochilor, îngropându-l în bani, atunci când o ameninţa că pleacă şi el peste hotare. De pericole secrete n-avea însă cum să-l ferească, de când descoperiserăm casa fraţilor Columb, care adesea ţinea loc de şcoală şi tripou. Se juca poker non-stop, iar câştigul era depus la o casă de toleranţă, aleasă pe voia câştigătorilor, la o cofetărie sau grădină de vară, în funcţie de profit. Maxi era

www.dacoromanica.ro

marele perdant şi contam pe el în toate. Taicăsău avea un mare depozit de fier vechi şi numai el ştie de unde făcuse ditamai avere de pe urma ţiganilor, care îl aprovizionau cu zdrăngănitoare de dimineaţa până seara. Cu mulţi dintre ei se înţelegea pe ungureşte, limbă cunoscută de pe locurile demult lăsate în urmă. Era cinstit, drept şi respectat de toată ţigănimea, peste care trona mai abitir decât un bulibaşă. Le cunoştea viaţa şi nu de puţine ori intervenea decisiv în dezlegarea unor încurcături, chiar dacă trebuia să bage mâna în buzunar. El a scăpat pe-un haidamac din mâinile lor, după ce acesta s-a înfipt în barba tatălui său, un bătrân de-o sută de ani, pe deasupra şi orb, care nu făcea nimic altceva decât să şadă toată ziulica pe un scaun în faţa casei:

– Ascultă, Cozorici, gândeşte-te că putea fi bunicul tău, că n-are cum să se apere. Pe viitor, când te-or mai apuca dracii, te rog să mă loveşti pe mine.

Cu bătăuşul amintit, lucrător la depozitul lui, domnul Fried avea să se mai înţeleagă, nu şi cu Maxi, care dădea iama în casa lui de bani, când domnul Iosif mai uita cheile pe mese. Pentru siguranţa ei, ajunsese bietul om s-o împresoare şi cu un lanţ, la capătul căruia domnea un lacăt cât o halbă de bere. Nebunia începea când se rătăcea cheia de la lacăt, că atunci nici stăpânul ei nu se mai descurca, fiind nevoie de sacrificarea lanţului. Noi aveam

www.dacoromanica.ro

însă numai de câştigat, că fiu-su o găsea întotdeauna mai devreme.

Cum pokerul se joacă de regulă-n patru, se mai lipea de noi şi Mircea Arsene, un băiat de-aceeaşi vârstă cu noi, vecin de curte, arţăgos nevoie mare, de unde şi porecla de Cocoş. Numai că el n-avea bani să intre în joc, taicăsău fiind rihtuitor, iar mama casnică. Toţi tunaţi şi fulgeraţi, fiecare din familie purtând alt nume: Stoian, Maghiar şi Arsene, înghesuiţi într-o odaie şi-o săliţă, în jurul unei maşini de cusut, de pe urma căreia trăiau.

Băiatul, luat de coana Margareta de la o maternitate – unde adevărata mamă încercase să-l sufoce – era ucenic la o drogherie-farmacie, de la care mai venea cu flacoane de medicamente, cu pastile ce le punea pe masă în loc de bani. Le ştiam după culoare: Eleudronul alb, bun împotriva gonoreelor; Rubiazolul roşu, având aceeaşi destinaţie, dar preferat, deoarece îţi înroşea urina de ziceai că-i sânge. Citeam cu atenţie prescripţiile medicale şi respectam întru totul dozele şi modul de administrare, convinşi că în felul acesta prevenim îmbolnăvirea. La mare căutare se afla Johinbinul, indicat pentru creşterea libidoului, de care niciunul nu simţea nevoie, numai că, în mintea noastră, era bun pentru a-l vârî în paharele cu limonadă ori bere ale domnişoarelor întâlnite

www.dacoromanica.ro

la saloanele de dans, precursoare ale discotecilor de azi. Imaginaţia depăşea cu mult efectul medicamentului:

– E formidabil, bă! Strecori o pilulă-n pahar şi gagica înnebuneşte de-a binelea. La început se înroşeşte la faţă, apoi o apucă tremuratul, după care se caţără pe tine, de-ţi taie respiraţia. Efectiv, te vezi obligat să înghiţi şi tu o pastilă, că o noapte întreagă sau cât e ziulica de mare te dai în leagăn întruna. Poate c-ar fi bine să încercăm efectul doar cu juma' din doză.

Jucam liniştiţi în curtea din Făinari, cu ochii ridicaţi la avioanele nemţilor – care aveau obiective serioase, nu piaţa cu pepeni din Obor –, când sosi la noi Carol Rosenberg, fratele Evelinei, împreună cu Iosea Bolteanski, ambii mai mari decât noi şi, implicit, mai copţi la minte. Schimbarea macazului de la 23 august stârnise panică în rândul evreilor, îngrijoraţi ca trupele germane să nu înăbuşe cotitura dictată de rege. Pentru ei, ar fi însemnat moarte curată. Acum veniseră după Moncu – aflat şi el cu noi –, aducând o ştire-bombă:

– La Arcul de Triumf se împart arme voluntarilor ce vor să lupte împotriva nemţilor concentraţi la Băneasa.

Că l-au luat cu ei pe Moncu – alias Solomon Marcovici – era de înţeles. Dar care băiat de 14-15 ani nu-şi doreşte o armă de-adevăra-

www.dacoromanica.ro

telea? Aşa că ne-am luat după ei, tăind drumul prin Ştefan ce Mare, iar apoi prin Dorobanţi. La Arcul de Triumf, să fi fost câteva sute de oameni. Aproape de monument, un bărbat îndesat, încălţat în cizme, deşi eram în miezul verii, conducea operaţiile, ajutat de militari, care, într-adevăr, aduseseră cu ei un purcoi de arme. Târziu, mi s-a spus c-ar fi fost Manole Bodnăraş, fratele celui care, cu o dubiţă de pâine, îl cărase pe Mareşal de la Palatul Regal, unde fusese arestat, într-o casă conspirativă din Vatra Luminoasă. Stranie mi s-a părut comanda:

– Evreii la stânga, românii la dreapta.

Stranie pentru că m-a derutat cumplit. Ce să fac? Mă iau după actul de botez sau după liota de evrei cu care mă prezentasem la apel? Până să mă dumiresc ce am de făcut, m-am şi pomenit la stânga după Moncu, Iosea şi Carol, care, la rândul lor, se ţineau scai după domnul Stein, patronul unui magazin de geamuri de pe Calea Moşilor, ce părea să ştie mai multe decât noi. Când ne veni şi nouă rândul la arme – nişte ZB-uri uitate de Dumnezeu în dotarea armatei –, un locotenent cu mintea întreagă ne-a spus mie şi lui Moncu:

– Voi staţi deoparte, că vă încredinţez o misiune specială!

Ceea ce evident că ne-a încântat, mai ales când aveam să cunoaştem şi însărcinarea:

www.dacoromanica.ro

– Ascultă comanda la mine: o luaţi în jos pe Mareşal Averescu, spre Filantropia, unde vedeţi o baracă germană. E lângă Depozitul Sanitar. Vă postaţi în faţa ei şi nu lăsaţi pe nimeni să intre. Cu preţul vieţii!

Nu era departe şi, plini de importanţă, băşca panglica tricoloră pe braţ, ne-am făcut datoria cu temeinicie, până ne-a doborât foamea. De sete scăpasem, c-aveam la doi paşi o ţâşnitoare cu care ne mai şi răcoream, stropindu-ne pe faţă şi mâini. Dar cu potolul nu era de glumit, că ni se argăsiseră maţele de-atâta aşteptare. Nu-i de mirare că ne-am înţeles dintr-o privire:

– Nu se poate ca nemţălăii ăştia să n-aibă în baracă ceva de înfulecat, o conservă, o cutie de biscuiţi, un salam, o fructă, o murătură, ceva de înghiţit, că doar şi ei îs oameni.

Şi plimbând privirea peste vecinătăţi, ne încumetarăm să împingem uşa glisantă a barăcii, curioşi să vedem şi ce se mai ascunde înăuntru. Când am băgat capul înăuntru, nu ne veni să credem: hangarul gol, gol-goluţ, de parcă germanii l-ar fi măturat înainte de-a-l părăsi. Ruşinaţi, am tras uşa la loc, plecând spre casă fără a schimba vreo vorbă.

Din spate, dinspre Băneasa, răzbăteau răpăituri de mitralieră. Din cele auzite de pe de-alături, se părea că ai noştri se descurcau şi fără noi.

www.dacoromanica.ro

Peste câteva zile aveau să vină şi ruşii, la spartul târgului, fiind primiţi în urale pe poarta de est a Capitalei, din capul Colentinei până la pădurea Andronache. Vorba ceea: „Vin ai noştri, pleacă ai noştri!" Nu ştiu nici până azi ce-a îndemnat lumea să-i întâmpine puhoi, agitând braţele în sus; să fi predominat într-adevăr sentimentele de bucurie pentru sfârşitul zilelor de război sau frica de foştii inamici? Oricum, oraşul se dovedea mai mult un culoar de trecere. La început au venit blindatele, urmate de lungi coloane de camioane „Hanomag", maşini americane, printre care mai mormăiau şi nişte Zissuri ruseşti, de pe timpul lui Pazvante Chioru, cu radiatoare la vedere, ca ramele de albine. O armată de oţel ce amintea de maşinăria Wermacht-ului din zilele lui de glorie. Impresie corectă, dar înşelătoare, că apoi zile întregi s-au scurs pe arterele Bucureştilor convoaie nesfârşite de căruţe, care înaintau ca dricurile la înmormântare, conduse de bătrâni ce păreau să fi slujit şi în oastea ţarului Nicolae. Certaţi rău cu geografia, erau chinuiţi de-o întrebare ce părea să le macine existenţa:

– *Berlin daleko?* [1]

– *Daleko, daleko!*

– *Skolko kilometrov?* [2]

[1] Berlinu-i departe? (transcriere fonetică din rusă).

[2] Câţi kilometri? (id.)

www.dacoromanica.ro

Discuţia o purtarăm apoi între noi, ruşii ciulind urechile în aşteptarea răspunsului:

– Cum să-i spun amărâtului ăsta că mai are de umblat cu mârţoaga lui vreo două mii de kilometri? Că face apoplexie! Şi-apoi cum se zice „ mie" pe ruseşte, că „două" ştiu?

L-a dumirit Jirai, care, în contact cu noii aliaţi, revenise la mai vechi obiceiuri, lăsându-i orfani de pistoale, în timp ce comercializa tot soiul de ceasornice, la mare căutare de soldaţi – când nu te forţau să le dai „de bunăvoie", cu vestitul *„davai ceas"*[1]. Izbutise să vândă pe multe ruble chiar şi rablele defecte din vitrinele atelierelor de reparaţie de pe Calea Moşilor, punând tinicheaua la o ureche a rusului, iar la cealaltă clănţănind din dinţi. Acum îl dumeri pe rus – mai mult gesticulând – că, încet, încet, în patru-cinci ore, e la Berlin. Cel mult până deseară.

– *Vecerom?*

– *Vecer, vecer!*

– De ce-ţi baţi joc de bătrân, deşteptule?

– Mai dă-l în p.... mă-sii! Ce caută p-aici? Să fi stat lângă babornița lui, că moşnegăria moare până-n Germania, dacă nu i-o lua-o înainte mârţoaga. Tu nu vezi că animalu-i doar piele şi os? Cel puţin l-am fericit că până la noapte se dă jos din căruţă la Berlin, mulţumit cum n-a fost de când a plecat la drum. Nu-l auzi că a început să cânte?

[1] Dă ceasul (id.).

www.dacoromanica.ro

De când cu intrarea rublelor în circulaţie, făcusem şi eu ceva capital. Nu atât cât m-aş fi aşteptat, dar totuşi... Pe la începutul războiului se întorsese într-o permisie vărul Lică Budişteanu din Braduri. Între altele, adusese cu el o valiză de bancnote cu chipul lui Lenin. Mi-a dat cât am vrut, mai mult să scape de ruşinea lumii:

– Toţi s-au întors cu aparate de radio, cu armonici, ofiţerii cu piane, numai tu te-ai procopsit cu bani găuriţi.

Din spusele lui, valiza o găsise pe un peron de gară, pierdută sau rătăcită de un om ce încercase să salveze avutul vreunei unităţi, de nu cumva o şterpelise în împrejurări de forţă majoră. Nu cu mult timp în urmă, pe la zece ani, îmi făcusem o ruletă dintr-o cutie mare de zahăr „Danubiana", de 25 de chile, pe care îmi aşezam şi fundul când făceam casa. În loc de capace de bere, acum jucam pe bancnote ruseşti, bucuroşi că erau şi divizionare. Odată cu creşterea în vârstă, s-a stins şi joaca. Acum căutam însă cu disperare lădiţa de demult, aflată în cele din urmă în pivniţă. Printre tigăiţele de „Bragadiru", de „Luther" şi „Azuga", am găsit şi un mototol de ruble, dar ceresc ce mă scutea de negoţul cu de-amănuntul. Şi-apoi trai pe vătrai, de nu ne mai scotea nimeni din Crucea de Piatră, cu regretul de a nu fi fost mai apucăreţ în preajma valizei cărate de vărul Lică. Ajuns la ţară, nenorocitul risipise întreaga sarsana în stânga şi în dreapta, dându-şi

www.dacoromanica.ro

acum cu pumnii în cap că a trecut norocul pe lângă el de pomană, după ce apucaseră să râdă toţi proştii de el. De haram a fost, de haram s-a dus.

Prezenţa ruşilor pe uliţele noastre – resimţită mai ales noaptea prin samavolniciile lor – trezise la unii şi multe amintiri. Nu mai departe finului Constantin Cojocaru – om bogat, cu fabrică de sifoane, casă cu etaj şi proprietăţi risipite în oraş şi la sate – îi făcea plăcere să ne povestească din trecutul său revoluţionar, când hamal la un patron, îl bătea nevasta ăstuia cu biciul, de-l însemna ca pe dracu. O fi fost aşa, dar eu ştiam de la mama că, după moartea boierului, fostul argat – bărbat musculos, cu vlagă – rupsese biciul pe spinarea cucoanei, călărindu-şi stăpâna până la predarea întregii afaceri, în care văduva nu se descurca. Ba mai mult, ca supremă satisfacţie masculină, în cele din urmă avea să se căsătorească cu fata ei, Bibica. Cum în afară de aceasta mai erau doi fraţi de crescut, patroana a închis ochii. Numai că fata a murit de tuberculoză, iar fostul revoluţionar n-a revenit la matcă, ci s-a însurat cu o nepoată a patroanei, şi mai tânără decât vechea nevastă.

Ascultam cu atenţie ce-mi povestea nea Cojocaru, care-şi amintea de mizeria de după sfârşitul Primului Război Mondial, când nevoile l-au împins spre mişcarea socialistă. În

www.dacoromanica.ro

cluburile muncitoreşti se simţea prieten cu cei de-o seamă cu el, mai ales că, de regulă, aveau de partea lor şi mulţi cârciumari, cu aceleaşi idei. Şi, ce mai tura-vura, la un pahar omul îşi mai descarcă sufletul şi ştie încotro s-o apuce. Lasă că duminica la club se mai şi dansa, ca la Bujor, cizmarul de pe Colentina. Lumea îi ştia, nu era secret defel, iar voia bună se revărsa şi asupra altora care veneau să petreacă la socialişti. Într-o cârciumă îl cunoscuse şi pe Cristescu-Plăpumarul, care l-a hotărât să facă un pas înainte. L-a făcut, dar după ce l-au arestat pe plăpumar – ulterior om cu stare, proprietar – s-a domolit.

– Dacă tot mă speteam muncind, mi-am zis: decât să-mi pierd vremea cu politica, mai bine m-apuc să fac bani. Bani trudiţi, puşi deoparte, nu risipiţi. Doar că ideile nu dispar. Sunt ca pozele de album, de pe vremea când ai fost tânăr... Rămân ascunse între cutele sufletului, de nici tu nu le mai ştii urma. Unele lucruri n-ai însă cum să le uiţi: spre pildă salutul, salut de recunoaştere şi de îmbărbătare.

Mă aflam cu finul Cojocaru în capul Colentinei, pe drumul ce duce spre Afumaţi, unde familiile noastre închiriaseră încă din aprilie nişte odăi, pentru ca seara să ne culcăm în linişte, feriţi de aviaţia britanică, fistichie – cum am mai spus – în presărarea bombele. Eram într-o şaretă englezească, dotată la spate cu un scaun cocoţat pentru valet, şi trăsesem pe dreapta din pricina unui convoi de cami-

www.dacoromanica.ro

oane militare, încâlcite într-un ambuteiaj. Într-o maşină alăturată, soldaţi asudaţi de căldură, între care unul cu fruntea bandajată. Tocmai pe el îl fixase finul, cu o mărinimie sufletească lesne de înţeles.

– Acum o să te învăţ cum se salută socialiştii între ei, c-o să-ţi prindă bine – mi se adresă, ridicând mâna cu pumnul strâns, însoţit de un zâmbet încurajator:

Răspunsul a venit pe ruseşte:

– *Ibi tvoi mati, burjui, curva rumânskaia!*

Înjurătură de mamă, care, ca să n-aibă nevoie de tălmaci, fu însoţită de o flegmă sidefie ce se aşeză ca o decoraţie pe haina fostului socialist. Ba mai mult, ca amintirea s-o cimenteze bine, soldatul se aplecă peste oblonul maşinii şi-i săltă pălăria de pe cap, pe care şi-o potrivi cu grijă pe tărtăcuţă, să-i strângă mai bine bandajul.

Blestemată fie ziua aceea, că până dimineaţă a trebuit s-ascult povestea lui nea Costică, de pe vremea când mai ţinuse şi o altă nevastă, beţivă leoarcă, pe care la început nu dorea s-o lase, că-i făcuse un băiat şi-o fată; cum şi-a luat în cele din urmă catrafusele, de-a nimerit slugă în Ardeleni; cum a fost câştigat de socialişti, ca să fie acum scuipat de-un bolşevic, „fir-ar mă-sa a dracului de zdreanţă".

De s-ar fi oprit aici, încă mai era bine, dar şi-a adus aminte de ziua în care a plecat în lume din Baia de Aramă, nu singur, ci cu un alt

www.dacoromanica.ro

mehedinţean. El trudea întruna de dimineaţă până seara, iar celălalt bea din zori până în noapte, adormea pe camion, de se trezea unde se opreau caii, că animalele ajunseseră să ştie clienţii mai bine decât el.

– De silă, de milă, îl ţin în serviciu cu gândul c-am plecat din sat împreună în picioarele goale. Ce dreptate mai e şi pe lumea asta?... Că de oriunde porneşti, tot prost nemereşti. Ei? Mai zi şi tu ceva, că mie mi s-a uscat gâtul.

Între timp huruitul tancurilor de pe şosea încetase demult, liniştea aşternându-se peste zorii dimineţii.

– Ce să zic, fine... Poate că de-o lăsai mai moale cu munca, azi călăreai pe toţi caii! Meserie, meserie, minte cât un regiment, muncitor cu vechime socialistă, firmă în toată regula.

– Lasă că nici banul nu-i de aruncat. Ca mâine vin anglo-americanii, că nu ne-or fi bombardat de florile mărului.. Ştiu ei ce ştiu! Ehe!

www.dacoromanica.ro

X. TITI, HERŞCU ŞI GORICĂ

Războiul se terminase, iar pacea atrăsese după ea şi dreptul omului de a mai păcătui şi fără riscul de a muri. Nu o dată când se stingea lumina în ferestre şi întunericul se aşternea stăpân peste oboseala unei zile de vară, ne trezeam în toiul nopţii de bâlbâiala stridentă a unui cântec proptit în coardele unui ţambal vesel, condamnat la tăcere de blestemele vecinilor treziţi din somn. Degeaba îl înjurau pe Spilka fiindcă făcuse prozeliţi. Venea nea Titi. Aşa îi plăcea lui: dintr-un pol bea doi şi voia să ştie toată lumea.

Se aciuise într-o zi în casa coanei Anicuţa, cu care în tinereţe nu ştiu ce-or fi avut împreună, deoarece la bătrâneţe le rămăsese doar să se bodogănească în contul unor socoteli mai vechi:

– Să taci, doamnă, că-ţi crăp capul! Plătesc chirie, doamnă, nu vă recunosc!

– Beţiv nenorocit!

– Mă insultaţi, doamnă, şi pătaţi o uniformă. Sunt martori, doamnă, care vă aud.

– Beţiv ordinar.

www.dacoromanica.ro

Încetul cu încetul, scandalul se potolea, oamenii se culcau la loc şi prin ferestrele deschise se auzea doar vocea lui Otto Cazacu, un grec bătrâior, cu odaia spre stradă:

– Aşa-mi trebuie, dacă m-am băgat într-o curte de intelectuali!

O singură data l-am văzut pe Titi treaz de-a binelea. Murise coana Anicuţa.

Deşi nicio rudă nu-i călcase pragul până atunci, casa i se umplu de oaspeţi veniţi de departe, de prin părţile Pietroşiţei. Cine i-o fi anunţat nu ştiu nici până azi. Auziseră că bătrâna se scăldase în avere şi, dezumflaţi, aveau să scormone într-o odăiţă în care abia pâlpâia un opaiţ. Ce era mică baba Anicuţa, dar pitită în raclă părea şi mai pipernicită.

Au cotrobăit prin bulendre, oprind din toate un gramofon, o plapumă mustăţită pe la colţuri, un şal dantelat şi câteva tablouri cu rame groase, din care răposata privea parcă satisfăcută de amărăciunea nepoţilor treziţi din vis.

Titi împărţea totul, mulţumindu-se să afle ce se găseşte în sertarele unui scrin în care el nu avusese niciodată voie să umble. Ca găina în boabe, risipea tot ce-i cădea la mână sub privirea hulpavă a rudelor îndoliate. Când după garderob găsi două sticle de untdelemn, le-a ridicat ca lumânările la nuntă:

– Astea sunt. Dumnezeu s-o ierte!

www.dacoromanica.ro

De la groapă s-a întors cu toată liota în spinare, şerpuindu-i prin uliţele neştiute de ei, doar-doar s-or mai rătăci vreunii.

– Banii! Unde-s banii? Dar rochiile bune?

– Unde-i rochia de mireasă? Că tuşa zicea c-o are de la Ştirbei!

De bine, de rău, o vreme liniştea se aşternu în curte. Numai la plata luminii, gospodărită în curte de un singur contor, oamenii îşi mai ieşeau din fire:

– Ce-ai dumneata nu-i bec, dom'le, e reflector, face cât toată curtea la un loc!

– Ce vorbeşti?! Tu zici, care ai maşină de călcat?

– Al dracului să fie care are altceva decât pă cărbuni...

– Te-a văzut Petroaia când călcai!

– Ea spune, care ţine rişeu?

Discuţiile îl lăsau rece pe Titi: el avea lampă de gaz. Se învârtea, totuşi, de colo-colo, nu era în apele lui. Devenise altul şi nu-i stătea bine deloc.

Lumea îi spunea „Domnu' major", luându-se după hainele militare pe care încă le mai purta desperecheate, fără epoleţi şi cu nasturii înlocuiţi. Acum mânca o pâine robotind pe lângă Pirolla, un vopsitor de pe Calea Moşilor, specializat în reclame şi firme. Bani n-avea niciodată, dar nici nu cerea, numărând zilele până la pensie. Cu toamna, se cuibări din nou în cârciumă. Fără leţcaie în buzunar, nu în-

www.dacoromanica.ro

drăznea să ocupe scaun. Se lipea de teracotă şi nu ştiai care pe care susţine. Tăcea, furând cu ochii picătură cu picătură din ţoiurile aceloraşi pierde-vară aşezaţi la mese. Oamenii nu aveau inimă haină şi, cum-necum, nea Titi tot vesel se întorcea acasă. Pus pe vorbă, te oprea din drum, încercând să-ţi explice lucruri complicate, secrete, abia şoptite:

– Domnu' Nicu, te ştiu de mic. Nu se mai poate! S-a făcut lumea rea... Ce mi-e neamţu', ce mi-e rusu'?! Să-i ia dracu' pe amândoi. Dacă vrei, o luăm şi juridic. Altminteri, Maica Domnului, nu-mi iau nicio răspundere!

– Bine, nea Titi, bine. Le arătăm noi cu cine au de-a face!

Dimineaţa, când treceai prin faţa magherniţei în care locuia, vedeai lacătul aburit. Titi se scula de cu noapte şi aştepta în faţa cârciumii să vină chelnerii, după care se apuca s-aprindă cărbunii la grătar. Nu-l întreba nimeni nimic şi nici el pe alţii. Slujea cârciuma în tăcere şi-şi plătea credinţa cu sufletul, urmărit mereu de întrebările clienţilor şi ale patronului: „Titi, vezi cine mai e pe la Măgura Oltului şi dacă s-a băgat peşte", „Fugi pân' la Gică să-ţi dea cheia de la pivniţă", „Mişcă", „Du-te", „Ai venit?"

Alerga şi-i plăcea să alerge.

La cârciumă oamenii vorbesc câte-n lună şi stele, iar Titi ştia să-i asculte. Îl legănau poveştile lor, călătorind în imaginar pe jos şi în cupeuri, pe cal şi-n căruţă, în spitale şi lupa-

www.dacoromanica.ro

nare, la buni şi la răi, marinar de cursă lungă, om de casă la un milionar, profesii bune şi rele, înălţate în clinchetul paharelor, rostogolite agale cu cinstire. Îi părea rău că n-are şi el ce povesti mai acătării şi tăcea, spre mulţumirea celor din jur, dispuşi să pălăvrăgească mult şi să asculte mai puţin.

Zilele se rostogoleau pe nesimţite. Casele, bătrâne corăbii, îşi schimbau doar călătorii. Titi se încăpăţânase să reziste. Vremurile căzuseră peste el fără să le priceapă tâlcul. Colinda pe străzi silabisind vorbele de-o şchioapă de pe afişe, fără să priceapă ce vor de la el. Când odată l-a întrebat unul ce origine socială are – Dumnezeu ştie de ce –, i-a răspuns speriat:

– Român, dom'le. Din tata-n fiu!

La cârciumă, discuţia se mai schimbase:

– Ce-o să fie, nea Titi?

– Ştiu şi eu?...

– Aud că bolşevicii o să-nchidă cârciumile.

– Să le închidă.

– Şi ce mai bem?

– Maica Domnului!

– Stai liniştit, că Ivan trage vârtos la măsea.

Cam tot pe-atunci, prăvălia s-a mai garnisit cu un muşteriu, Herşcu Rudel, care, de când a deschis uşa, părea cunoscut de-o veşnicie. Avea o vorbă: „Să trăiască toată lumea!" şi cu ea a deschis sufletul lui Titi. Vezi, asta dorea şi el, dar nu ştiuse s-o zică.

www.dacoromanica.ro

Cu Herşcu s-a împrietenit din prima zi. Îl aştepta să vină şi-i căra o coşcogea valiză din loc în loc, fericit că are treabă. Bani n-avea nici Herşcu. Era mic de statură şi cântărea mai puţin decât geamantanul ce-l târa prin curţile oamenilor, îndesat cu haine vechi, primite în comision pe încredere. Ţinea minte, fără să noteze undeva, ce lua de la unii şi ce lăsa la alţii, angajându-se să le vândă pe bani buni. Descărca valiza pe câteva ziare întinse cu grijă şi, după ce vindea ce vindea, aducea restul de boarfe înapoi.

– Fel de fel! Marfă obosită, marfă nenorocită, marfă fără noroc, treci la loc!...

La tocmeli Titi tăcea, minunându-se de câte ştie Herşcu. Cunoştea fiecare gioarsă cum se numeşte, când se îmbracă şi cât a costat de nouă, de când nu se mai găseşte, ce preţ ar avea de s-ar mai găsi, dacă se poartă sau nu cu galben, roşu sau verde şi câte şi mai câte.

– Doamnă Petrescu, la pălăria dumitale aşa un taior îl poţi purta chiar la Paris şi tot Luvru' întoarce capu' după dumneata. Arată-mi mie unde mai găseşti să cumperi aşa ceva, că-ţi dau pe gratis. (Şi apoi, cu voce abia şoptită:) Bine să am dacă pot să-ţi spun de unde este, cine l-o purtat, că n-o să mă crezi.

Titi se mulţumea să care cufărul, ţinându-se la doi paşi de Herşcu boccegiul, care mergea ţanţoş într-un trencicot jerpelit, purtat cu nasturii încheiaţi sau descheiaţi, după sezon.

www.dacoromanica.ro

– Mai poţi, Titi?

– Pot, domnu' Herşcu!

– Ee, încetu' cu-ncetu' se face uţetu!

Şi continuau cu colindul, petrecuţi dintr-o curte într-alta de câinii mahalalei.

– Mai poţi, Titi?

– Pot, domnu' Herşcu!

– Ee, astăzi ajutor de negustor, măine Ford sau Malaxa!

Când îl văzu pe Mişu la uşă, Titi nu vru să deschidă. Era în trei ale lunii şi pensia abia o primise. Trebuie să fie pentru Petroaia, că numai nebuna aia scrie şi primeşte plicuri ca la percepţia unde lucrează, ba îi mai şi reclamă pe poştaşi c-au pierdut din ele. Cândva Titi fusese prieten cu Mişu, care îşi potrivise chiar tura de dimineaţă încât să cadă în curte pe la ora prânzului. Atunci îl poftea în casă la o vorbă, două... Mişu scormonea în taşcă şi scotea un pacheţel bine învelit în ziar – unde se aflau câteva măsline, două ouă fierte, o felioară de brânză, o roşie – şi se apuca să înfulece. Titi n-avea treabă cu el, dar îl aştepta iarna cu un ceai fierbinte, iar vara cu o sticlă de apă aburită, pe care o lua dintr-un căzănel de rufe acoperit cu un preş să nu se topească repede gheaţa.

Obosit de drum, Mişu se aşeză pe pat, după ce mai trăncăni câte ceva.

– Ştii c-a crăpat mama lui Florea?

www.dacoromanica.ro

– Taci!

– Să n-apuc să mă mişc. I-am dat telegrama noră-sii. A leşinat, da' făcea pă nebuna, că-n cădere i s-a ridicat fusta şi s-a grăbit s-o tragă-n jos, să n-o văz bine pe dedesubt, că nu poartă.

Mişu n-o ducea deloc prost. Vară sau iarnă, nu era zi de la Dumnezeu să nu-i rămână în taşcă nişte bănuţi. Numai că ştia să fie mormânt. Nu sufla o vorbă din secretele ce transpirau şi fără voia lui din corespondenţă. Spre pildă, nevasta lui Gore Dolofan, băcanul din colţ, care îl aştepta ca pe-o castană coaptă în fiecare zi, doar-doar i-o aduce un pliculeţ de la Fane poetul, nu altul decât bărbatul soră-sii, de se jură că doar pe ea o iubeşte de-adevăratelea. Pentru o scrisorică venită o dată pe lună, muierea îi îndeasă geanta cu acadele, specialităţi, umblând şi la tejghea să-i dea ceva lovele. La o zvârlitură de băţ, doamna Constantinescu ţine în gazdă trei surori: două studente, una la liceu. Toate îl opresc pe stradă în speranţa că au şi ele o misivă ascunsă, ce nu trebuie strigată la uşa casei. Nu ştiu una de alta, deşi expeditorul e acelaşi: locotenentul Nelu Haralambescu, de pe Badea Cârţan, ofiţer aflat provizoriu la manevre. Fete de popă, suferă de toate, nu şi de bani, strânşi cu migală de la botezuri, nunţi şi înmormântări, gările principale ale omului. Mişu ia francii şi tace. Numai la o duşcă în plus zeflemiseşte hăndră-

www.dacoromanica.ro

lăii din jur, care de care mai lăudăros în aventuri sentimentale.

– Bă neamule, locotenentul Igrec – că nu-i dau numele –, cântă la trei instrumente deodată, nu ca voi la o diblă – ş-aia spartă.

Titi îl lăsa să se odihnească, iar el îi îngăduia să se chiorască prin geantă. Scrisorile nu-l interesau defel, îl oboseau, parcă ar fi fost făcute să le citească farmaciştii. Boala lui erau cărţile poştale ilustrate, pe care nu le-ar mai fi dat din mână. S-ar fi uitat întruna la ele, dacă între timp nu s-ar fi sculat Mişu să le pună la loc.

– Mă băiete, bine o mai duc alţii! Uite aicea: case cu balcoane, femei cu pălării în trăsură, bărbaţi cu papiloane, cadâne în şalvari, să tot tragi şi tu din narghilea lângă ele ş-apoi să mori împăcat. Uite ce timbre mari; nu se face economie la hârtie.

Cu poştaşul s-a supărat într-o doară şi supăraţi au rămas. Amăgit de vorbăria de la difuzor, se apucase să trimită şi el o felicitare, scrisă grijuliu cu litere mari; „Către poporul frate maghiar salutări" iar dedesubt: „Budapesta". Peste vreo lună, plicul i-a fost returnat cu menţiunea: „Adresantul necunoscut" – şi asta într-o limbă sucită, c-a trebuit să umble degeaba pe la toţi popii din mahala să priceapă ce i-au răspuns, ca până la urmă încâlceala s-o descurce Marişca, slujnica noastră. Cum „adre-

www.dacoromanica.ro

sant necunoscut"? Vina a căzut pe Mişu, că nu s-a îngrijit de răspuns.

Văzând uşa fără lacăt, poştaşul insistă şi mai bătu o dată, pentru ca în cele din urmă Titi să-i deschidă.

– Vine de departe... E de la vecinu' Cazacu. N-am ştiut că grecu' a uşchit-o la Herculane să se vindece de oase.

Omul luă ilustrata, se uită multişor la ea şi silabisi de pe verso: „O suvenire de la izvor. Am aruncat în bazin o pietricică să veniţi şi voi p-aci. Să trăieşti, nea Titi, te-am pupat şi arată poza în curte."

Majorul uită de ciondăneală, ca şi cum n-ar fi fost certaţi.

– Vrei să bei un pahar de apă rece?

Lui Mişu nu-i ardea de nimic. Îl strângeau ghetele de-l treceau lacrimile. Durerea ca durerea, dar îi venea să se zgârie pe faţă, că de la început şi-a dat seama că-s mici, şi totuşi până la urmă Herşcu l-a convins că i se pare, că-i o senzaţie trecătoare.

– Domnu' Mişu, eu cred ce spui matale, dar dă-mi voie să te întreb: câţi pantofi şi ghete cumperi dumneata într-un an? Uite, poftim, te-ascult!

Mişu ar fi trebuit să-i spună că de la parastasul lui Gherasim Şutoţkin, fostul proprietar al imobilului din Făinari 7, cu care se potrivise la picior, nu mai văzuse alte botine.

– Lasă-mă-n pace!

www.dacoromanica.ro

– Mă rog... Spune-mi o cifră!

– Hai, mână măgarul!

– Vezi? Dumneata cumperi încălţări o dată pe an – să zicem –, iar eu mărit în fiecare zi vreo zece perechi. E o cifră, nu? Fă bine şi potriveşte-le cu nădejde, că mâine mă cauţi dijaba, că de şevro cu bază de crupon n-am de unde să-ţi dau.

Mişu nu-şi mai bagă picioarele în botine. Îşi lipi doar lăboanţa de talpa ghetei.

– Omule, nu mă bate la cap... Tu nu vezi că mai rămâne un deget pe de lături? Unde să intre?

– Nene Mişu, mata eşti om deştept şi ştii: piciorul de la om nu-i ca laba de găscă. Se strânge. Le porţi o zi şi se lasă, că nu-s din tablă. Astea au elastic pe margini, nu şireturi. După ce se lărgesc, dacă vrai, poţi să înconjori şi pământul. Te poartă singure, fără efort. Altminteri, azi cumperi fix şi mâine le pierzi din picior, încep să te bată, de trebuie să bagi jurnal în ele – şi ăsta trage apă mai rău ca sugativa.

Mişu, care înjura în fiecare dimineaţă că trebuie să-şi deznoade şireturile scurte, pe deasupra şi noroite, începu să şovăie.

– Cât?

– Spune-mi o cifră!

– Un pol.

– Să mor că glumeşti! Uite, pentru că te cunosc, trei poli!

– Câtî?

– Cum ai auzit! Cinzeci dă lei, până nu mă răzgândesc. La „Dermata", în centrală, se vin-

www.dacoromanica.ro

de cu două sute, iar în filiale cu trei. E o cifră, nu?

– Treij' dă lei!

– Scoate banii!

După două ore de umblat, Mişu înainta ca prin omăt.

Acum se descălţă cu greutate şi, odată scăpat din strânsoare, încercă să-şi îndoaie degetele chircite şi încoronate cu bătături.

– Hristoşii Dumnezeului mă-sii de ovrei cu centrala şi filierele lui. Îl omor dacă-l prind!

Lui Titi nu-i suna bine ocara. Cu Herşcu se simţise întotdeauna în largul lui şi, într-un fel, se considera tovarăş de afaceri. Până acum nimeni şi nimic nu le zdruncinase prietenia. Mişu continuă să-şi pipăie degetele noduroase, trăgând usturător, printre dinţi, aer în piept. Era clar că aşa nu se poate întoarce acasă. Ş-apoi în tolbă mai avea mulţime de scrisori şi telegrame. Ghetele vechi, rupte, le dăduse de pomană moşului de pe scara bisericii Precupeţii Vechi. După ce l-a bogdaprostit în văzul lumii, ce să mai facă? Să se ducă să i le ceară înapoi? Şi ce să-i spună? „Descalţă-te, moşule, că mi-a luat Dumnezeu minţile la bătrâneţe." Fi-i-ar cifrele ale dracului de gujbeidăr.

Titi îi puse un lighean cu apă la picioare şi, încetul cu încetul, spiritele se mai potoliră. Conveniră ca Mişu să se trântească pe pat, iar el să-l caute pe Herşcu şi, mort-copt, să-i facă rost de ghete, de bocanci, de pantofi, de cizme, de orice, numai să nu-l lase în picioarele goale.

www.dacoromanica.ro

Obosit, Mişu adormi cât ai clipi. Titi mai trebălui prin magazia de vizavi, aşteptând să se facă ora prânzului, când Herşcu venea să mănânce la hanul din piaţa Oborului. Până atunci, să mai fi fost vreo două ceasuri, de unde şi o discuţie cu el însuşi, cotrobăind prin taşca lui Mişu:

„Pe Herşcu îl găsesc... dar dacă amărâtul n-are ghete? Va trebui să mergem la Taica Mehăr [1] şi până acolo, oricum, e de umblat, că Herşcu nu se urcă în tramvai nici să-l omori. Iar până la Sfântul Gheorghe sunt vreo două sute de prăvălii, la care el se opreşte să salute, să vadă ce s-a mai adus, cât costă... Asta ar însemna să ne întoarcem deseară."

Tot uitându-se la ilustrate, îi mai veni o idee: „Ce-ar fi ca acum, când tot n-am ce face, să-i distribui corespondenţa? Măcar o parte din ea, să-i uşurez treaba." Vru să-l scoale pe Mişu să-i spună, dar se răzgândi văzându-l cum doarme de adânc. Plicurile erau aşezate pe străzi, în ordinea numerelor. Luă câteva pacheţele strânse cu gumilastic şi o porni chiar din Făinari. Din curte în curte, ajunse şi la băcănia din colţ. Clopoţelul de la uşă dădu alarma şi Gore Dolofan îi veni în întâmpinare, ştergându-se cu şorţul pe gură şi pe obraji de urmele unei felii zdravene de pepene.

– O scrisoare pentru cucoana matale.

Gore rupse plicul şi începu să citească.

---

[1] Totuna cu faimosul „Taica Lazăr", din Bărăţie, unde se aflau magazine şi barăci cu haine vechi.

www.dacoromanica.ro

Pe Herşcu Rudel, Tănase – negustorul de pe Calea Moşilor, cu birtul de lângă biserica Sfântul Ioan-Moşi – îl pasase lui Gore odată cu apartamentul şi cocioabele vândute. Din pricina lui era să nu se mai încheie afacerea.

– Măi Tănase! Aşa ne fu vorba? Convenisem să-mi dai casa goală-goluţă. Altfel de ce să mă leg la cap când nu mă doare? Camere am destule acasă şi încă mai arătoase, dar am vrut să nu ne călcăm unii pe alţii pe bătături. Oamenii mai chefuiesc, se mai ceartă între ei, n-au nevoie de martori.

– Iar o luăm de la început? Vorba rămâne vorbă. Poţi s-o măriţi pe Ortansa şi-acum, ba chiar să-i faci şi nunta la casa ei.

– Da' pe jidan de ce mi l-ai lăsat în curte?

– Ăsta te deranjează? Sau te-ai sculat cu fundul în sus?

Gore avea de ce să fie supărat. Nu era timp de aşteptat. Dacă mai amâna o lună, două cu nunta Ortansei, scotea copilul capul din burtă. Şi-aşa fata, strânsă în bete, abia se ţinea pe picioare. Dorea să termine odată povestea asta, să ştie că nu mai are nimic de plătit, că poate dormi liniştit. Dimineaţa fusese să vadă cum au zugrăvit casa de zestre învoită cu Tănase şi-l deranjaseră zdrenţele lui Herşcu, întinse în toată curtea. Rudel tocmai îşi pregătea o nouă tură. Scosese la uscat multe perechi de pantofi, pe care le spălase mai întâi într-o găleată cu apă, frecându-le apoi cu nişte cârpe. Pe garduri agăţase haine, pantaloni, pulovere

www.dacoromanica.ro

şi rochii, care, văzute de departe, împestriţau frumos ostreţele.

Înainte de orice, pe Gore îl supăra o pălărie de cercetaş, din care abia se mai zăreau ochii ovreiului. Pălăria era nouă în inventar şi, potrivit obiceiului, Herşcu o încerca mai întâi el. Neştiind ce câini întărâtă, Herşcu fu mulţumit că Gore se oprise să-i vadă marfa şi, fără ezitare, i se adresă vesel

– Domnu' Dolofoi...

– Mă cheamă Dolofan!

– Să fii sănătos! Pe mine Rudel. Zi-mi: te-ncalţ sau te-mbrac? La mine vii civil ca oricare şi pleci marchiz. Neam de neamu' dumitale n-o purtat ce-ţi pot oferi eu. Nu te uita aici. Lucrurile de preţ le ţin la naftalină.

La început, Gore a vrut să-i dea în cap cu geanta îndesată cu fişicurile de argint pentru Tănase. Cum poate să creadă ovreiul că el, ditamai negustorul, din ramura veche a Dolofanilor, ar putea intra în hainele lui janghinoase? Hotărât, îl va da afară din curte.

– Ascultă, Gore, – continuă Tănase – pe ăsta şi pe ta-su aici i-am găsit. Am crezut că ai nevoie şi de un câine care să te apere. Un câine ţinut în coteţ te-ar costa mai mult.

– Un câine mârâie, latră, muşcă, javra asta nu-i bună la nimic.

– E deştept, Gorică. Ştie orice. Cu el nu trebuie să citeşti jurnalul. Îţi trebuie ceva, îţi găseşte, te interesează să cunoşti un om, îţi spune totul, nu doar despre el, ci şi de mă-sa,

www.dacoromanica.ro

de tat-su, ba chiar şi cu cine a trăit fiecare înainte de a se fi luat. Cu boarfele lui merge din casă în casă şi ştie tot ce mişcă în jur de la Adam şi Eva încoace.

– Chiar?

– Cum îţi spun!

– Pe Ionel Sarchisian – de i se mai zice şi Roşu – îl ştie?

– Da' cine nu-l cunoaşte?

Băcanul – dolofan nu doar în acte – rămase pe gânduri şi adăugă în doi peri:

– Spui că ovreiul e isteţ foc... Ia trimete-l la mine deseară, să văd eu câte parale face!

Şi se apucară să întocmească actul de vânzare-cumpărare a casei, copiind un document vechi, să nu risipească banii degeaba. L-au scris cu creion chimic, urmând ca forma finală s-o dea notarul.

– Şi acum, Tănăsică, dă zapisul ovreiului pentru fleacuri judecătoreşti, să vedem ce mare avocat e. Banii jumate acum, jumate la semnarea actului definitiv. Pentru asta dă chitanţă şi să fie cu noroc.

Discuţia lui Gore Dolofan cu Herşcu debută dur, dar promiţător.

– Ascultă, ovrei păduchios!

– Dacă aşa te duce capu' să conversezi cu mine, mai bine plec. Cu tonul ăsta orice tratative n-are rost. Şi apoi ce-i de discutat, când am răspunsul gata? Nu mă mut, nu plec, de-oi veni şi cu portărelu'. Acolo m-am născut, acolo

www.dacoromanica.ro

mor. O să mă dai afară dimineaţa şi noaptea sar gardu'. N-o să te laşi de băcănie, să te faci portar de lux... Ş-apoi zi-mi pe cine deranjez? Toată ziulica umblu, ca să nu spun că hruba din fundu' curţii nu-i casă, n-o poţi vinde nici pe datorie. E o bombă başanchioară, care aproape că nu există, dar te păzeşte şi de hoţi, că dacă, Doamne fereşte, te calcă, de mine dau, nu de domnu' Dolofoiu.

– Dolofan!

– Să fii sănătos şi aşa! Deci ştiu ci vrai.

– Ştii pe dracu'. Beleşte ochii la mine şi cască urechea. Tănase mi-a spus că-l cunoşti pe Ionel Sarchisian, ăl de i se zice şi Roşu. Licheaua mi-a lăsat fata groasă ş-acum a pus coada pe spinare, l-a înghiţit pământu'. Bandit de drumu' mare!

– De ce bandit!? Că de pe acum bănui că-l vrai de ginere! Cu un aşa socru nici eu n-aş sta de vorbă. Iartă-mă că-ţi zic, dar în afacerea dumitale ai nevoie de puţină diplomaţie. Altfel băiatu' dă bir cu fugiţii. Cum a şi dat. Fii atent cum te porţi.

– Cum să mă port? Că de-o lună de când am aflat toată tărăşenia nu-s om!

– Mai om decât cupilu' ce dă să vină nu-i nimeni. E fără păcat şi-n el trebui să-ţi pui nădejdea.

– Care nădejde?

– Cum care? El e viitorul, noi prezentul, iar măine oale şi ulcele.

www.dacoromanica.ro

– Lasă că nici cu el nu se opreşte lumea-n loc. Mie să-mi dai de urma nemernicului.

– Doar atăta? Nicio grijă! Consideră că s-a făcut. Dă-mi două zile să gândesc şi-n a treia aduc totu' pe tavă.

Nu trecu nicio zi de la discuţie şi Herşcu se prezentă la băcănia lui Gore din colţul străzii Birjari, botezată mai târziu Episcopul Radu. Din prag îi făcu semn cu ochiul să vină afară, ceea ce se şi petrecu, Gore lăsându-şi nevasta la tejghea.

– Ascultă, domnu' Dolofoi!

– Dolofan!

– Fie şi aşa, deşi, crede-mă, cum îţi zic eu sună mai bine. Şi-aşa eşti destul de corpolent. Fii atent: Ionel Roşu nu fuge de dumneata. Cel mult de poliţie, dar deocamdată nu-i cazu'. Acum ginerele lucrează în deplasare. După două lovituri date la Bucureşti şi Constanţa, trece la asaltu' final din Cluj. Are cap de politician: fură cu acte-n regulă. Totul angro, nu cu chila ca mine şi ca dumneata.

Într-adevăr. Atâta i-a trebuit lui Roşu: să vadă că statul despăgubeşte cu 90 000 de lei pe toţi basarabenii şi bucovinenii care vor să se întoarcă în teritoriile cedate ruşilor, că s-a şi apucat să sune goarna. Despăgubirea pentru oamenii ce lăsau în urma lor o întreagă gospodărie era mare, numai că Ionel, care descoperise patentul, a mai tras după el pe Cornel Şase-Luni, pe Moncu şi pe Garbis, contra 50% din ce urmau să primească, el având datoria să

www.dacoromanica.ro

le procure actele pretinse de autorităţile româno-sovietice. Cum nu se cerea obligatoriu un act de naştere sau de botez, era suficient să dispui de un document auxiliar, de-o adeverinţă ştampilată, cât de cât oficială, din care să rezulte că ai locuit sau că ai lucrat în Basarabia, ori în Bucovina de Nord. Ajutat de-o maşină de scris, de-o hartă amănunţită, de hârtii gălbejite de vreme şi de ştampile – lucrate de Roşu cu o minuţie de bijutier –, totul a mers strună. Repatriaţii au stat câteva zile la Hotel „Union", după care conveniră ca la Ploieşti – unde trenul staţiona mai mult – să coboare după apă sau ţigări şi să-şi ia tălpăşiţa la repezeală. Fiecare pe un alt drum, urmând să se revadă toţi la Predeal, în casa unor amici.

Cu nume schimbate, acelaşi spectacol îl dădură la Cluj, încurajaţi de zăpăceala autorităţilor ruseşti. Ultimul bastion de cucerit rămăsese Constanţa, unde trebuiau să fie ceva mai atenţi, deoarece transportul se făcea la doi paşi pe mare. Luaseră însă în calcul şi alternativa revenirii în ţară din porturile sovietice, trecerea graniţei nefiind o problemă.

– Poţi să faci cinste, domnu' Gorică.

– De ce? Pentru escrocheriile lui?

– Nu d-asta, ci pentru că Roşu îi nebun după fiică-ta. De când e cu ea, a părăsit-o pe biata Evelina, o bijuterie de fată, până mai ieri regina cartierului.

– Şi de unde ştiu eu că toată povestea asta nu-i cusută de tine cu aţă albă?

www.dacoromanica.ro

– De unde? Du-te mata şi caută pe Moncu Marcovici, pe Garbis Stambulian sau pe Şase-Luni... Ce i-a apucat să fugă în lume? Au nebunit? Îţi spun să stai fără grijă. Când să-ntoarce Roşu acasă, n-are nevoie de dotă. I-ai luat casă de zestre? Nu strică. Bine o să fie şi de mine, că Roşu n-are doar două capete semeţe, are şi minte, ştie câţi bani face un om de proporţiile mele. Un om de încredere contează oriunde.

Gore se mai linişti, numai că acum îl măcina alt gând: scrisoarea primită de nevastă-sa de la cumnatul Fane din Turnu Severin. Amândoi ţineau două surori gemene. Aşa că, hodoronc-tronc, ce l-a apucat să se ia de Florica? Ce mi-e Tanda, ce mi-e Manda?! Oricum, de mirosit nu-i mirosea a bine.

– Măi Herşculeţule, poate discuta omu' cu tine o afacere mai subţire?

– Să nu fie prea subţire că se rupe la spălat!

– Eşti în stare să-ţi ţii gura?

– Vai di mini! Mormânt, nu altceva!

– Dacă tot ştii să te vâri ca submarinu' pe dedesubt să vezi ce-i la luciu' apei, ia citeşte tu scrisoarea asta şi zi-mi ce crezi despre ea.

Desfăcu plicul, de unde scoase o poezie, aşternută pe o hârtie roz, cu o inimioară cocoţată în colţul stâng al paginii:

Trebuie să fie pe lumea asta o femeie singură,
Cernită după bărbatul iubit, până mai ieri totul.
De Sus, el i-ar mulţumi celui chemat
Să-i alunge singurătatea
Şi întregul pământ s-ar transforma în altar.

www.dacoromanica.ro

Trebuie să fie pe lumea asta o femeie părăsită de-un iubit,
Tocmai atunci când se părea că nimeni nu-i va despărţi.
Primind lacrima unui alt singuratic,
Ar fi mai mult decât răzbunată,
Fericită că soarta i-a adus, când nu se mai aştepta,
Răsplata la care râvnise mereu.

Trebuie să fie pe lumea asta o femeie călătoare,
Drumeţind fără destinaţie de dragul trenului,
Fără să ştie că, odată şi-odată, va renunţa la bagaje
De dragul unei singure gări.

Trebuie să fie pe lumea asta o femeie sătulă de bordel,
În stare să-şi jertfească sufletul
Celui care o va primi în singurătatea lui
Ca pe-o fecioară.

Trebuie să fie pe lumea asta şi-un balamuc
Unde o femeie să sufere din pricina celor din preajmă,
Încăpăţânaţi să-i refuze titlul de regină,
Când poate i s-ar fi cuvenit.
Descoperită de un rege, la rândul său nebun,
Nu le-ar rămâne decât să domnească alături
Cu noblețea sângelui de safir.
Săturată şi ea de singurătate,
Trebuie să fie, trebuie să fie!

Herşcu citi poezia cu voce tare, apoi încă o dată în gând, pentru ca a treia oară s-o silabisească, grijuliu să pună pe ici, pe colo câte-o pedală pe un cuvânt socotit cheie.

– Nu ştiu ci vrai de la mine! S-o învăţ pe dinafară sau s-o recit la balul de sâmbătă seara de la „Uniunea Patrioţilor", unde mai vine omul să se lepede de necazuri cu un şpriţ dansant?

www.dacoromanica.ro

– Bă, eu ştiu că bărbatu' cumnatei nu-i zdravăn la minte, că-i o zdreanţă-n cur ce trage cu peniţa mâţa de coadă. Treaba lui ce face, dar de ce-i trimite poezia neveste-mii? De ce nu mi-o trimite mie, s-o lipesc pe geamul prăvăliei, s-o citească şi clienţii? Că acu' vin de la toate partidele cu afişe şi-mi iau lumina din prăvălie, de aprind becu' în miezu' zilei. De ce?

– Pentru că nu pricepi nimic, mă ţii de vorbă şi mă-ntrerupi din comerţ. Ce te pricepi dumneata la sensibilitate? Poezia-i marfă fină. Dacă nu eşti puţin mişighină[1], te uiţi la ea ca pisica-n calendar.

– Că tu, jidane, te pricepi de mama focului.

– Ovreiul se pricepe la toate. Mai ales la vânzare. Adă-mi mie producători ca Beethoven sau Mozart, că marfa ţi-o vinde la pian şi vioară un Arthur Rubinstein sau Isac Stern. Comerţ fin de delicateţuri simandicoase, nu de taraf lăutăresc.

– Da' de unde ştii tu toate astea?

– Cum de unde? De la „Cultura", liceu' unde au studiat ovreii în timpul războiului. Acolo au predat Alexandru Graur şi Jacques Byck, învăţaţi de soi, alături de mari biologi, matematicieni, ca să nu zic nimic de atâţia muzicieni străluciţi. Intrai la şcoală bou şi ieşeai mai popă decât un cardinal. Eu lucram la administraţie şi învârteam patifonul în recreaţii pentru simfonii, cantate, concerte la pian şi orchestră,

[1] Nebun (în idiş).

www.dacoromanica.ro

fără deosebire de rasă. Numai ce auzeam: „Herşcu, bagă *Eroica, Flautul fermecat, Sonată pentru pian* de Beethoven, Mozart sau Schubert, bagă ceva din Bach, Haendel, Schubert, Schumann, ca elevii să cunoască pe adevăraţii nemţi". Mergeai pe stradă şi trăgeai cu urechea la megafon, de ziceai că treci prin faţa unui liceu german. Eu n-am să confund niciodată pe Napoleon cu Terente, nici pe Othello cu Petrache Lupu, că m-am ocupat la viaţa mea şi de comerţu' cu cartea. Vai, vai, ce plăcere, că-n aşteptarea clienţilor stai şi citeşti de nebun, de uiţi şi de foame.

– Ai citit şi-acum scrisoarea... Ce zici de poezie?

– Am să-ţi zic!... E ca o floare, pe care o pui în glastră şi n-ai treabă cu dănsa, nu te costă nimic; încetul cu încetul, ea se usucă de la sine. Trăieşte cât i-a dat Dumnezeu. Dacă ţii cu tot dinadinsul s-o cercetezi mai botanic, ca om de afaceri trebuie să ţii sama de legea cererii şi a ofertei.

Lui Gore vorbele-i intrau pe-o ureche şi-i ieşeau pe alta. Mai-mai să regrete că l-a chemat pe ovrei să-i vorbească şi altceva decât să dea de urma lui Roşu. Ce-l interesa pe el concertele lui Herşcu, când nu de asta îi ardea?! Ce floare, ce glastră? Praf în ochii orbilor! Important e să nu fie de râsul lumii, ciuca Dolofanilor, călcat în picioare de un Neica-nimeni.

www.dacoromanica.ro

Negustor de vechituri – pus să cumpere ieftin şi să vândă la fel de convenabil, dar să-i rămână şi lui ceva –, Herşcu citi nedumerirea în ochii lui Gore:

– Ee, ce te mai frământă, ce îndoială ai când totu-i ca lumina zilei?

– Eu ştiu... Dar dacă?...

– Niciun dacă! Dacă era ceva, ceva mai secret, cumnatu' nu era atât de tâmpit să trimită scrisoarea prin poştă, s-o citească oricine. Sau o punea la „post restant", unde nu se eliberează decât adresantului. După cum văz, el bate şaua să priceapă iapa. Aşa-s poeţii: nu le place să cerşească direct, iar dacă întind mâna, o ţin pă din dos, ca şi cum ploconu' vine de la Dumnezeu. Ce-ai fi vrut: să-ţi ceară direct să publice o cărticică? A atacat-o pe nevastă, fire sensibilă, nu cotoi obosit ca dumneata. De când lumea femeia cedează mai uşor.

– Păi d-asta mi-e şi teamă!

– Dacă aşa gândeşti, de teamă n-ai să scapi toată viaţa. Or – cine nu ştie? – o muiere, dacă e pusă pă rele, te înşeală cu tine de mână, nu prin corespondenţă. Mai bine ţi-ai bate capu' cu Ortansa. Ea-i cu burta la gură. Şi, crede-mă, ţi-o spun din suflet, nu de la poezie i se trage.

– Ce-are una cu alta? Ca să nu spun că aşchia nu sare departe de copac!

– Lasă aşchia, că nu de ea-i vorba... Ce nu ţi-e clar? Când de la început omu' îţi spune limpede ce vrea, ce-i lipseşte din inventar: „Trebuie să fie pe lumea asta o femeie sin-

www.dacoromanica.ro

gură". Ee? De când până când nevasta dumitale-i singură? Că văz că trăieşti, dai din măini şi din picioare şi-ţi merge gura ca o meliţă. Oferta nu corespunde cererii. Citeşte cu atenţie: el caută o femeie văduvă, ce suferă după fostu' bărbat.

– Dar dacă tocmai ea l-a băgat în groapă?

– Şi ci dacă? O bombă nu cade de două ori în aceeaşi groapă. Cumnatu' ştie să se tocmească bine, ştie ce vrea. A murit răposatul? Să fie sănătos; rămâne de recuperat nevasta de la el, dacă-i în putere şi ţine la tăvăleală. Apoi, de reţinut că omu' dumitale nu doreşte să-şi împartă aleasa inimii cu o şleahtă de muieratici – care au frecventat-o ca muştele pe rahat. Eternul orgoliu masculin. O văduvă cinstită e însă o femeie ca nouă. Altă stambă: o dai la spălat şi-i pui pe cap o coroniţă de lămăiţă. Viii cu viii, morţii cu morţii. I-adevărat că-n strofa a doua e vorba de un derbedeu care încă mai trăieşte. Numai că a părăsit-o. Să fie şi el sănătos. Da' nu-i cazul dumitale, că doar nu ţi-ai lăsat nevasta. Uită-te şi la strofa a treia. Aici oferta se adresează unei femei ce călătoreşte întruna de nebună, dus şi întors, de colo până colo. Aici poetu' subliniază ideea că, odată cu terminarea războiului, omu-i liber să meargă unde îl duce mintea, că nu mai are nevoie de autorizaţie de transport pe calea ferată. Gata cu restricţia de la poliţie. Or – Dumnezeu să mă ierte că-ţi zic –, coana Florica nu cred c-a mai văzut Gara de Nord de când o venit de la

www.dacoromanica.ro

ţară. Toată ziulica-i la tejghea. Ce-are ea cu oferta clientului din poezie? Ca să nu-ţi zic nimic de dama din bordel, unde atăt cererea cât şi oferta a fost şi va fi mare. Marfă vandabilă, nu rămăne în stoc. Mă pun în pielea poetului şi încerc să-l înţeleg: decăt să fie bănuitor ca dumneata, să-şi suspecteze nevasta de ce face şi nu face, preferă să ia o femeie suprasătulă, care a tras la rindea o căruţă de raşpe, săturată pănă-n găt de ce altele duc doru'. Să ştii că nu-i prost deloc cumnatu'! Aşa obişnuiau pănă deunăzi grofii şi moşierii, care-şi luau de la Paris neveste din casele de toleranţă, ca apoi să le care căt mai departe de locu' crimei. Femei tinere şi frumoase, tolerante, doritoare de orice, numai de ciocăneală nu. Mai zăpăcită-i ultima strofă, cu nebuna din balamuc.

– Nici el nu-i sănătos la minte.

– Tocmai d-aia. De ce să se lege la cap cănd nu-l doare? De nebună are nevoie, de-o smintită care face pă regina?! Eu nu cred că nevasta dumitale a pretins vreodată că, în timpu' liber, zace într-însa Maria Antoaneta sau Maria Tereza. Aşa că nebunu' trebuie lăsat în pace să-şi găsească sac după petic. Cine caută găseşte.

– Ce să caute, omule? Că-i însurat de vreo douăj' de ani!

– Şi ce dacă? Două nu strică niciodată. Şi dumneata ai casă şi văz că ţi-ai mai luat una.

www.dacoromanica.ro

Dar îmi bat gura dijaba. Matale nu te pricepi deloc la versuri.

– Măi Herşculeţ, măi! Avea dreptate Tănase că eşti deştept. Cine să bănuiască, frăţioare, că tu, în afară de vechituri, eşti tare şi la poezie? Dentist trebuia să te faci, că ştii să scoţi măseaua omului fără să-l doară. Zi-mi, ce să fac acum?!

– Cu doamna Florica ai apucat să te cerţi?

– Aş! Nici nu ştie de plic.

– Asta-i foarte bine. Uite ce spun eu. Faci în secret o copie după cererea nebunului şi lipeşti cu pelicanol plicul la loc. Fin, să nu se bage dă seama. Laşi apoi scrisoarea pe tejghea, ca picată din cer, ca şi cum poştaşul v-a aruncat-o în lipsă, că nu staţi de planton toată ziua în prăvălie, până când n-auziţi clopoţelu'. Trebui actorie mare, pe bază de mucles: n-ai văzut, n-ai auzit, usturoi n-ai mâncat, gura nu-ţi miroase. Apoi înveţi poezia pe dinafară şi o repeţi în gând, s-o ştii ca pe apă. Nu e mică, dar nici mare. După câteva zile – când nu plouă, nu ninge, ai băut un pahar de vin roşu şi ţi s-a făcut de jucăreală – odată, la culcare, pe întuneric, i-o spui nevestei la ureche cu duioşie, vers cu vers. Crede-mă pe cuvânt: o să-i faci o mare plăcere!

www.dacoromanica.ro

XI. INTERMEZZO LA BĂI

La Olăneşti-Băi, de dimineaţa până seara se cară apă. E o furie molipsitoare pe care n-ai putea-o opri în niciun fel. Un du-te-vino continuu, o grabă în mers şi în acelaşi timp o linişte copleşitoare sunt stigmatele acestui ritual, cu dreptcredincioşi veniţi din toate colţurile ţării. Sticla – turtită la mijloc, să nu-ţi alunece din palmă – e ca şi puşca în mâna soldatului: nu scapi de ea decât cu lăsarea la vatră. Unii, ceva mai umblaţi, au în plus şi o ţeavă, ca la sifon, puţin îndoită la capăt, pe care o introduc ca o sondă. Cu ea nu trebuie să bei apa ca găinile. O înghiţi agale, făcând-o să urce şi să coboare într-un dans frenetic, culminat de unii cu o bolboroseală dirijată cu ochii saşii.

– Nu e bine ce faceţi, tulburaţi electroliza.

– Aş!

– Eu ştiu ce vă spun. Apa ori o-nghiţi cum trebuie, ori o bei degeaba; altfel, e totuna.

Un domn de-alături clipeşte necrezător şi intervine:

www.dacoromanica.ro

– Să nu crezi dumneata, domnule, că există metode. E organism şi organism. Unii leapădă piatra c-o beau încet, iar alţii c-o toarnă cu presiune. Alţii n-o dau deloc şi ajung la cuţit.

– Nu! La ficat e cu totul altfel. Nu trebuie presiune. Se bea caldă de la izvorul 5.

– Caldă sau rece e la fel.

– După dumneata, dar nu după medicină.

La câţiva paşi, o sticlă scapă din mână şi discuţia se întrerupe. Este reluată în jurul unei traiste din care o bătrânică scoate pe rând rădăcini şi ierburi. Se jură pe ce are şi n-are că te scapă de rele cu doi lei.

– Ia la maica! Am de stomac, am de sânge şi dinţi, de piept şi chelie, am de făcut copii, am de toate.

Un om cu cravată şi termos o ascultă cu fruntea încreţită, adăugând grav şi sacadat:

– Nu-i adevărat ce ziceţi. Aceste plante măreşte colesterolul.

O spune şi pleacă. Cuvântul se rostogoleşte în bezna celor din jur, căutând parcă un sprijin. O clipă doar, căci gura babei începe iar să turuie:

– Hai la mama, c-am de toate!

Căldura toropeşte. Domnul cu cravata îşi şterge năduşeala pe faţă şi ceafă cu o batistă umedă, pe care la urmă o împătureşte cu răbdare pe fostele dungi, să pară călcată. I se spune „domnul inginer", cu excepţia unui tinerel şugubăţ ce se ţine scai de dumnealui, adresându-i-se mai pe ruseşte: „don injinior".

www.dacoromanica.ro

Cum merg bombardierele escortate de avioane de vânătoare, aşa şi domnul este însoţit de câţiva muşterii, care nu-şi îngăduie să rostească o vorbă. Ascultă. Domnul a umblat peste mări şi ţări şi ştie multe, unde nu te duce mintea: nevoia zilei de pace, dar şi de război, rostul revoluţiei permanente, greşeala expresiei „tace ca peştele" – căci s-a constatat că fiinţele subacvatice scot zgomote cu care se înţeleg aproape şi la distanţă –, despre cearta dintre catolici şi ortodocşi, o nimica toată şurubărită de papistaşi, despre triunghiul amoros din căsniciile franceze, acceptat pe bază de reciprocitate, şi curăţenia de pe străzile Sofiei – unde se află, de altfel, şi o superbă catedrală. Ştie în amănunt cum erau înmormântaţi faraonii – cu neveste cu tot, deşi vii –, despre comunicarea telepatică, marea cucerire a spionajului mondial, câte şi mai câte despre muierile vârâte în paturile miniştrilor de pretutindeni, îndeosebi ale celor impotenţi, dreşi în slăbiciunea lor de iscusinţa sexului pluşat. La întoarcerea în Bucureşti, se va opri olecuţă la Râmnicu Vâlcea să vadă casa lui Anton Pann.

– Don injinior! De ce nu şi casa Mariei Pann?...

– Care Maria?

– Fata cu Eteria...

– Eteria?

– Eteria... Mişcarea lui Kogălniceanu?

– Care Kogălniceanu?

www.dacoromanica.ro

– Ion Ştirbei Kogălniceanu. Îl ştiu şi copiii!

– Du-te, dom'le, la un neurolog!

Domnul inginer ar mai vrea să adauge ceva, dar din dreapta îl miroase o ţigancă, nici tânără, nici bătrână, ce s-apucă să-i ghicească în cărţi unsuroase:

– Eşti baftos, eşti norocos, mult munceşti puţin agoniseşti, cu mare scârbă mai trăieşti. Ce bei şi ce mănânci parcă pe spinare le-arunci, din picioare te usuci. Ai o vătămătură undeva, o bătătură pe inimă. Ai boaşe de taur, da' o fudulie trage să se dezumfle la greu. Aşa-i, bre? Nae, Costică, Mitică sunt prietenii matale. Ha? Lasă-i dracu' de duşmani, bre.

Domnul aruncă în marginea drumului un leu – după ce verifică să nu dea din greşeală o altă monedă – şi discuţia reîncepe, acum despre chiromanţie, precizându-se în cele din urmă că provine de la medo-perşi, populaţie cu care de-a lungul istoriei românii n-au avut niciun conflict duşmănos.

În pofida cunoştinţelor sale enciclopedice, inginerul nostru n-a urmat nicio politehnică sau institut de înalte studii, ci vreo patru clase comerciale – şi alea împins de la spate, înghesuite cu lingura pe gât –, să nu le uite pân' la adânci bătrâneţi.

– Dacă n-aş mai vrea să iau viaţa de la început este de lehamitea ce mi-a lăsat-o sculatul de dimineaţă ca să nu întârzii la şcoală, dar şi din pricina fetelor care mi-au alunecat

www.dacoromanica.ro

printre deşte. Nu puţine: le prindeam în undiţă, le vedeam cum se zbat ca dracii în călduri şi le dădeam drumul să înoate mai departe, fără să mă gândesc o clipă că-şi vor regăsi liniştea în plasa altora. Vinovată-i mătuşă-mea, în casa căreia am crescut, de mă bătea la cap tot timpul: „Să nu-ţi baţi joc de ele, mamă, că-i păcat. Te pedepseşte Dumnezeu!" Ca şi cum, mărite Doamne, le băgam mâna-n buzunar, nu într-un sipet purpuriu, lăsat de Dumnezeu să ne răsfeţe podoabele, deopotrivă nouă ca şi lor. În plină primăvară, cine mai ţinea socoteala că fluturii au fost cândva omizi? O parte din vină o are şi unchi-miu, că tăbărâse pe mine să stau cu burta pe carte, s-ajung ca Titulescu. Bine că n-a fost aşa, că, pe cât de mare era mongolidul în diplomaţie, pe atât de mic în sculărie, că bietul de el a trebuit să-şi angajeze un secretar vânjos, în stare să transpire ziua şi noaptea lângă nevastă-sa, ce n-avea cum să se mulţumească doar cu aplauzele de la Liga Naţiunilor. Ca orice femeie-n putere, simţea şi ea nevoia să fie stoarsă ca o lămâie. Noroc că în privinţa asta eu îl cam moştenesc pe bătrân.

Şi, pe ocolite, începu să sporovăiască despre ale tinereţii valuri, când se hotărâse să mai recupereze din pagubele amoroase.

– Mai dă-o naibii, dom'le inginer... De patru ori pe zi? Că n-oi fi Rasputin...

– Aşa să am zile, dacă în vremurile mele bune – nu-i vorbă că nici acum nu mă dau

www.dacoromanica.ro

bătut, cu toate că am 50 de ani –, patru şedinţe erau sigure, fără ca ele să-mi sară-n ajutor. Mereu cu catargul la înălţime, drept şi falnic în furtună.

– Hm! O fi ceva ereditar.

– Tot ce se poate... Parcă v-am mai spus. Unchi-miu, la 75 de ani ai săi, era încă decanul baroului de Teleorman şi-avea o ţiitoare ca o piersică dată în pârg, femeie pianisită, frumoasă de pică. Când pleca de-acasă cu bastonul – purtat de la mijloc, de se vedea măciulia de argint –, ştia tot oraşul: „Conu' Iancu, decanul baroului, se duce la ţaţa Zina lu' Francezu'". Punctual, regulat, de două ori pe săptămână... D-aia a şi murit la 96 de ani.

Ascultându-l atent, tinerelul cu „don injinior" avea grijă să toarne gaz pe foc, stimulându-i pofta de a vorbi continuu:

– La 96 de ani, n-o fi dat colţul de moarte bună, dacă ziceţi că era încă verde.

– Nu de moarte bună... A avut dimineaţa un proces la tribunal. Timp şiret de aprilie. Mătuşă-mea, Dumnezeu s-o odihnească, cu gura pe el: „Ia-ţi, coane Iancu, ia-ţi blana pe dumneata!" – şi-n loc de blană şi-a luat un macferlan. Ei, la anii lui, nu mai ţinea. Erau vânturile alea de primăvară. A dat într-o congestie pulmonară, o dublă pneumonie cu apă la bojoci, şi-n două săptămâni s-a curăţit. Asta i-a fost moartea. Pe vremea aia nu erau medicamentele de azi, să-l fi întors de la poarta cimitirului.

www.dacoromanica.ro

– Dumnezeu să-l odihnească! Altminteri prezentabil în societate?

– Vai de mine... Îl am în tablou' mare de-acasă. Bărbat-bărbat, impozant la înfăţişare, ager în privire şi cutezător ca Napoleon. Şi ce s-a servit la sărbătorirea lui... Îmi pare rău, că, uite, dacă mi-aduceam aminte, îl luam cu mine.

– Pe cine?

– Meniu', frate, meniu' dat la aniversarea celor 25 de ani de decan al baroului. Îl am pe carton gros, cu litere aurite. Ca să nu zic nimic de forşpaiţ, adică de mizilic.

– Icre, măsline, cârnaţi, piftie?

– Pff! Doar astea? Dar denumirile ce le avea! Toate juridice! Ca la proces, plângerea inculpatului era însoţită de gustări în loc de timbre. Nu se striga nicio parte, niciun martor, fără ca toţi să ridice paharul în onoarea lui, niciodată pe stomacul gol. Când se trecea la dezbaterea fondului, curtea era aproape luminată, săturată de fripturi, pescărie şi garnituri. Pronunţarea s-a dat spre seară, ca noaptea să se judece recursul, terminat spre dimineaţă cu o ciorbă de potroace. Crezi cumva că asta a pus capac expertizelor? Aş! Mereu mai făcea unu' o contestaţie şi se schimbau farfuriile, că se aduceau probe noi, mai ales brânzeturi şi fructe. Procesu' în anulare se relua mai mult în contumacie, pentru cucoane, căci se umplea masa cu prăjituri, torturi şi îngheţate, în timp ce magistraţii soileau pe canapele. Nu-i vorbă, că pe

www.dacoromanica.ro

vremea aia îşi putea îngădui zaiafeturi; fiecare om mai aşezat avea un petec de moşie, căpătată din tată-n fiu. Cum era obiceiul: mureau unii, rămâneau alţii, care, la rândul lor, luau uzufructu' şi aşează-te pe benchetuială. I-adevărat că apariţia mai multor copii fărâmiţa oarecum averea, dar, de regulă, fiecare bărbat se cupla cu una mai înstărită şi moştenirea se rotunjea la loc. Să tot să trăieşti.

Ajunşi în dreptul casei în care se cazase „inginerul", grupul se risipi care încotro. Nae Bujoreanu trase de funia tălăngii de la gard, în aşteptarea lui Titi, majorul din Făinari, al cărui partener devenise de la o vreme, mai mult de amorul artei. La vederea lui Nae, Titi se bucură, fiind sătul de hoinăreala ăstuia prin târg. De reproşat nu-i reproşase niciodată, dar prea o făcea de oaie. Pleca de cum se scula după o cutie de chibrituri şi se întorcea pe la prânz. Drept e că niciodată nu venea cu gura lacăt, obosit de vagabondaj. Mereu îi relata câte-o păţanie nostimă de pe la izvoare. Uneori se întreba ce e adevărat din ce spune sau dacă nu cumva inventează. Şi-aşa să fi fost, povestea frumos. Se grăbi deci să deschidă uşa cu o cheie lungă, grea, de puteai omorî şi un om, de l-ai fi pălit cu ea în cap... Ca să se descurce cu broasca de tuci, ruginită de un veac, Nae ridică puţintel poarta, până ce Titi izbuti să răsucească cheia.

www.dacoromanica.ro

– N-am să-nțeleg niciodată de ce vă baricadați, atâta timp cât cine ar vrea să vă intre hoțește în curte v-ar sări lesne gardu', chiar și beat.

– N-o să mai fie așa, că domnu' Moise a zis c-o să tragă peste uluci două rânduri de sârmă ghimpată.

– S-aveți în ce să vă prindeți pantalonii, când nu puteți răsuci cheia în broască. Voi ca voi, dar muierile se vor zgâria la biziculină.

Zilele se mai înăspriseră, mai ales în anotimpurile reci, când nu te descurcai deloc cu rația de lemne, de se făcuse 400 de lei mia de kilograme și erai nevoit să treci pe cărbuni. Cu oușoarele de cocs mai mergea, că luai o găleată de brichete și întreținеau focul toată noaptea, deși emanau un miros dulceag, neplăcut. Dar cu cărbunii de pământ era jale. Îi spărgeai cu toporul și umpleai casa cu pulbere, înnegrind dușumeaua. Băgai în sobă un lighean de cărbune și dimineața scoteai un cazan de cenușă, grămădită de nevoie în curte, de ți-o risipea vântul pe geamuri, pe rufele înghețate de pe frânghie, pe haine și-n ochi.

Băutura îl salvase pe Titi de la mizerie. Tot hoinărind prin cârciumi și dispus să pună osul la muncă, îi atrăsese atenția lui Moise Neagu. La el venea clientelă ceva mai selectă, de regulă oameni cu stare, de la care mai curgeau și bacșișuri în afara unui țoi de țuică și a resturilor de mâncare. Om de încredere, Titi era

www.dacoromanica.ro

trimis după cumpărături, fără să se atingă de un franc peste cheltuieli, alergat după acte şi ştampile, ba chiar şi după bani la prăvăliile negustorilor, când se ivea o cerinţă mai aparte.

Moise pusese ochii pe el încă din vară, când, trezit din zori să deschidă restaurantul, îl zărea prin geam cum se îngrijeşte de blocurile de gheaţă aruncate pe trotuar, cum desface scaunele pliante din grădină, ba cum dă şi cu târnul peste pietrişul din curte, deşi nu-i era salariat. Dacă nu se îndoia de hărnicia omului, îi rămase să se dumirească doar în privinţa cinstei. După un obicei mai vechi, scăpa deci, ca din greşeală, o bancnotă din buzunar.

– Jupâne, vezi că-ţi pierzi bănăretul – şi-i dădea hârtia „pierdută" sau „rătăcită" pe tejghea în acelaşi scop.

De curând, cârciumarul cumpărase o căsuţă la Olăneşti, să nu se mai jelească de pietricelele din rinichi, care, când plecau la vale, îl făceau să se perpelească pe duşumea de-l liniştea oarecum doar răceala cimentului din bucătărie. Durerile facerii erau egal cu zero pe lângă suferinţele lui. Se săturase de leacuri băbeşti, de mersul în căruţă – doar-doar îl va scutura şi de pietre –, de băile fierbinţi, menite să-i dilate vasele, de năvala sticlelor de bere, care, prin presiunea lor, trebuiau să-i spele rărunchii până la ultimul firicel de nisip. Ajunsese să meargă mai mult beat decât treaz, pe deasupra şi răcit cobză din pricina băilor repetate din zi şi din noapte. Totul până când un

www.dacoromanica.ro

medic-medic, nu terchea-berchea doi lei perechea, l-a dumirit ce să facă:

– Omule, vrei să scapi pentru totdeauna de belea? Du-te matale la Olăneşti o lună de zile, în fiecare an, şi bea apă de la izvorul 24. Îţi curăţă rinichii mai ceva decât îţi scutură burlanele coşarul.

Vremurile nu-i afectaseră afacerile. Îşi cumpără deci o locuinţă mai izolată, departe de forfota staţiunii, casă nici mare, nici mică, în care – gândea el – ar aduce-o şi pe Nataliţa, că, în lipsa lui, de cârciumă s-ar ocupa nevastă-sa. Dacă tot îl îndoaie boala, s-o îndoaie şi el niţeluş pe Nataliţa, cât se mai simte verde. Cine ce-o să spună? Că doar nu s-o apuca el, ditamai negustorul, să mătură şi să gătească, că n-o fi slujnică... Totodată îi veni şi ideea să-l aşeze acolo pe Titi, om harnic şi cinstit, bun să-i fie câine de pază când e departe.

Acestuia îi convenea de minune. Cu toată afurisenia ei, coana Anicuţa, Dumnezeu s-o ierte, îl scutise cât trăise de grija hranei. Că era ciorbă sau tocană de cartofi, iahnie de fasole sau varză călită, cu pâine sau mămăligă, nu conta. Punea de fiecare dată ceva pe masă, alături de un blid de murături. Acum o ducea mai rău ca la închisoare, unde, de bine de rău, şi ultimul criminal nu crapă de foame. Or, la Călimăneşti, Moise aranjase cu un cârciumar să-l blagoslovească zilnic, prânz şi seara, cu un meniu fix, la care se mai adăuga o lefşoară, ce-i

www.dacoromanica.ro

permitea să mai tragă o duşcă şi un fum de tutun.

La început zilele s-au scurs lin, mai ales că între timp n-a stat cu mâinile-n sân, făcându-se util şi pe lângă crâşma unde lua masa. Mâncare-mâncare, băutură-băutură, numai că îi lipsea un suflet cu care să-şi omoare singurătatea. La Bucureşti stătea uşă-n uşă cu Nae Bujoreanu, vorbăreţ nevoie mare, să-l tot asculte. Nu-i fu greu să-l convingă să vină în vâjâială la Olăneşti, staţiune balneară de toată isprava, cu lume bună venită să se vindece şi să petreacă. Casă-casă, soileală-soileală şi, de când lumea, unde mănâncă unu mănâncă şi doi. Ca să nu spun că, din când în când, Titi revenea la Bucureşti să-şi încaseze pensia, lăsându-l pe Nae să-i ţină locul.

Schimbarea decorului şi mai ales dispariţia grijilor îi determinară să înceapă un dialog, ca şi cum s-ar fi întâlnit prima oară, precum toţi viligiaturiştii:

– Domnule major, pe mine să nu mă plimbi cu vorbe, că d-astea-s sătul. Scurt, milităreşte: de ce te-a mătrăşit din armată? Tocmai acum, când o belirăm cu diviziile roşii „Tudor Vladimirescu" sau „Horia, Cloşca şi Crişan" – de-au găsit un gologan. Ce sculă mare ai fost în armată de s-au împiedicat de tine?

– Năică, eu pe front n-am fost o zi, nici cu nemţii, nici cu ruşii, cum s-ar zice: curat ca lacrima. Am lucrat numai la comisariat, cu grija cartotecii. De la soldat la general, toţi bărbaţii au o fişă cu datele din dosare sau acte

www.dacoromanica.ro

de identitate, grupate în funcţie de rang. Cu ostromentul ăsta recrutam, concentram, mobilizam toţi rezerviştii şi leatul de rând. Pâine bănoasă. Or, când primeşti de la Statu' Major o comandă de-o sută de combatanţi, nu-i convoci niciodată doar p-ăştia, chemi 120, că unii-s bolnavi, alţii în deplasare, dacă nu chiar morţi. Toţi vor să scape, de unde şi-o pincă grasă. Ba odată s-a enervat un doctor de m-a înecat în bani: „Să nu-mi mai chemi niciodată pe fi-miu la recrutare! Ai înţeles?" Şi, până să zic o vorbuliţă, mi-a şi dat alt purcoi de bancnote. Până să mă dumiresc oarece, i-am şi rupt fişa băiatului. Cine să mai dea de ea? Prinde orbu', scoate-i ochii. Cu şefu', locotenent de treabă, o duceam ca-n sânu' lui Avram, mai ales că mă folosea şi pe acasă, cu treburi de încredere. D-aici mi s-a tras şi tot necazu'. M-a pus să-i spionez niţeluş nevasta, femeie foc de frumoasă, croită de Dumnezeu şi pentru alţii, nu doar pentru dânsu'. Poate d-aici şi presimţirea lui, ori după felu' cum se bălăbănea cu el: când încinsă pe grătar, când pleoştită de hărţuială. Odată, când fusese trimis departe în misie, m-a pus să-i benoclez gospodăria din coşaru' curţii, unde m-a pitit hoţeşte. De acolo puteam vedea lesne cine vine, cine pleacă, când o roieşte cucoana, când se întoarce, dacă se duce sulemenită sau îmbrăcată fără pretenţii. Ce tura-vura: nici nu se urnise trenul din gară cu şefu', că muierea, boită şi în capot de mătase, avea musafir. Pă cine crezi?

www.dacoromanica.ro

– ...

– Îţi spun eu. Pe colonelu' Ion Creţu, comandantu' comisariatului militar. În carne şi oase. Când i-am văzut şi auzit cum se închid pe dinăuntru, cum trag obloanele, m-am strecurat ca o pisică pe din dos, că locotenentu' îmi dăduse cheia de la uşa din spatele casei. N-aveam nevoie să fac niciun pas, ci numai s-ascut urechile. Prăpădul de pe lume nu altceva, să înnebuneşti d-atâta iubăreală. La început, ea l-a lucrat pe colonel, că nu se auzeau decât şoaptele lui duioase: „Aşa, pufuleţ, aşa, cu blândeţe şi suflet, nu te grăbi, puişor, eu sunt mic, tu fă-mă mare, eu sunt slab, tu fă-mă tare", apoi oftaturi peste oftaturi, după care pun'te, frate, pe Mariţa, care urla ca muşcată de şarpe, desfundând canapeaua fără milă, spre disperarea arcurilor ce dădeau să se rupă. Ce-a urmat nu ştiu, c-am şters-o englezeşte. De ce să fi rămas, când îmi împlinisem misiunea? Întrebarea era: ce-i zic locotenentului?! Că de tac, e ca şi cum l-aş trăda... Dacă m-apuc să-i spun ce-am văzut şi auzit, mi-l iau în cap pe colonel, un ardelean căpos, care, de-l supărai o dată, se răzbuna de zece ori, de teamă să nu se răzgândească. Aşa că m-a dus mintea s-o scald: „de văzut, l-am cam văzut oarecum pe colonel intrând pe poartă, dar am tras cu urechea şi tot ce ştiu e c-au discutat întruna! Vorbe şi râsete." De unde să bănuiesc că aruncasem chibritul în claia de fân? Scandal şi bătăi în familie, că nevastă-sa începu să poarte ochelari întunecaţi şi seara, învineţită

www.dacoromanica.ro

peste tot locul, motivând că din greşeală scăpase piciorul de pe scara vagonului de tramvai. Aiurea! Locotenentu', gelos foc: când credeai că i-a trecut, o lua din nou la poceală, mai mult să-i arate colonelului cine-i stăpân în casă. Nici ăsta nu putea răbda la nesfârşit – văzând cum inamicu' îi atacă flancurile – şi se hotărî să ceară pace. Orgolios, n-a trecut la tratative cu izmenele albe-n proţap, ci cu o avansare la gradu' de căpitan, care se dă înainte de termen doar pentru fapte de eroism sau merite deosebite. Uite-aşa, să ştie că tresa i-a pus-o pe umeri nevastă-sa, a cărei singură vină fusese că s-a purtat frumos cu comandantu', oferindu-i o cafea, o dulceaţă ş-un pahar cu apă rece. Atât. Purtare fără reproş. Numai că pocinogul trebuia să cadă pe spinarea cuiva, aşa că s-a stabilit că intrigantu' numărul unu, cauza neînţelegerilor, e plutonieru' Titi, care, în loc să-şi vadă de cartoteca lui, se bagă-n cartoteca altora. Un încurcă-lume: pe de-o parte, se jură că n-a văzut cu ochii lui nimic murdar – ceea ce, la urma urmei, era exact, că de privit nu privisem, ci doar auzisem –, pe de alta, bagă fitile în casele oamenilor. La fel de adevărat e – ziceau barosanii – că, de felu' său, plutonierul Titi n-ar fi om rău. Nu-i exclus ca atunci să fi fost băut, numai că armata n-are nevoie de beţivi. Asta-i melodia după care s-a dansat. Noroc c-aveam anii de pensie.

– Când eşti prost, să stai acasă. Din două una: ori tăceai mormânt şi-i întăreai căsnicia omului, ori dădeai peste ei, la pielea goală, cu

www.dacoromanica.ro

mâna la chipiu şi cu ochii într-o parte, să se vadă că eşti discret: „Să trăiţi, don colonel, aţi ordonat ceva?" şi-ţi betonai ţie poziţia, nefericitule. Altminteri, când nu ştii ce să faci, bagi capul în nisip: n-ai văzut, n-ai auzit! Că pe surdomuţi doar Dumnezeu îi bate.

Vorbea ca să vorbească, că tocmai lipsa de discreţie îl trecuse la rându-i pe linie moartă. La Siguranţă, unde unchi-su îl băgase ca agent, avusese bafta să fie repartizat la paza din umbră a demnitarilor. Activitate paralelă cu aceea a însoţitorilor de serviciu. Cristescu, şeful departamentului, dorea să ştie uneori mai mult decât i se raportează şi aranjase treaba atât de secretos, că, în unele cazuri, agenţii nici nu se cunoşteau între ei. Pentru debutanţi era mai mult un mijloc de iniţiere, fără să presupună eforturi deosebite. Important era să urmărească itinerarul stabilit şi să raporteze eventualele devieri. Pentru Nae Bujoreanu era însă mult prea puţin. Nu era suficient că nu-l cunoştea nimeni din branşă, dar simţise nevoia să-şi piardă şi mai abitir adevărata identitate, aşa că se adresă unui peruchier să-i confecţioneze câteva meşe, peruci şi perechi de mustăţi, cu care, împreună cu o trusă de machiaj, îşi putea schimba înfăţişarea din tânăr în bătrân, ba chiar şi sexul, cu ajutorul vestimentaţiei achiziţionate special pentru reuşita travestiului. Debutul şi l-a făcut pe scările bisericii Bălăneanu, unde cu o pălărie ponosită, de sub borurile căreia se scurgeau nişte plete

www.dacoromanica.ro

albe, cerşetorul avu satisfacţia să-şi vadă vecinii cum îi aruncă în palmă un bănuţ, răsplătit cu un bogdaproste răguşit. Bucuria fu şi mai mare când amicii din cartier se lăsaseră înşelaţi de zdrenţăros, până se auziră agrăiţi din spate:

– Pssst... Marine, fă-te încoa' şi mergi pe blat. Nu beli ochii ca maimuţa. Sunt în misiune. Ne vedem peste un ceas la „Scăricica".

Cârciuma – aflată la confluenţa şoselei Mihai Bravu cu strada Dristor – era adevărata lor biserică, unde se rugau cucernic pentru iertarea păcatelor trecute, prezente şi viitoare, aplecând din când în când paharul să curgă câteva picături pe pardosea sau pe pietriş pentru răposaţi, Dumnezeu să-i ierte. Revenit la adevărata identitate, aici îşi depăna Nae aventura zilei, când avusese misia să observe cu cine intră în contact un ditamai spion, ce alesese pronaosul bisericii ca loc de întâlnire pentru schimbul de mesaje. Minţea Năică de-ngheţau apele, Sherlock Holmes fiind novice pe lângă el. Ce urmărire din coşar, dirijată de un locotenent gelos? Să vezi, tată, flagrante organizate de el, în care cădeau în capcană soţii de ambasadori, la rândul lor rele de muscă. Şi-apoi, de când lumea: e de-ajuns ca femeia să se despoaie, că nu mai ţine cont de rang. Important era să le plantezi în jurul lor tăuraşi de rasă, în stare să le răsucească mintea. După care, fotografiate în exerciţiu, erau şantajate să lucreze pentru neam şi ţară, nete-

www.dacoromanica.ro

zindu-li-se calea evadărilor erotice, cu variaţie de masculi şi profit în geantă. Alteori, Nae devenea eroul confruntărilor armate, unde numai o minune îl scăpa de-o rafală de gloanţe.

În realitate, agentul secret – care n-avea nicio legătură cu anchetele şi cu subsolurile Siguranţei, motiv pentru care, după venirea ruşilor, primise doar un picior în fund, în timp ce toţi mercenarii Serviciului fuseseră băgaţi după gratii – profita de timpul lui cum dorea, obişnuit să-şi completeze rapoartele cu invariabilul: „Nimic deosebit!" Zburda în voie, fără să ezite să se abată de la program, mai ales când se afla peste hotare, unde ziua şi noaptea căsca ochii la ce nu văzuse pe-acasă. De-atunci îi rămăsese şi un pogon de amintiri.

– La Paris sunt două lumi: una care se culcă la ivirea zorilor şi alta când vine noaptea. Mergi pe stradă şi vezi: ici frizerie şi lustragerie, ici băcănie şi farmacie, cafenea sau altceva, popouri în bistrouri cu umbreluţe pe trotuar, prăvălii de tot felul şi, din loc în loc, câte un gang întunecat, unde adesea te întâmpină câte-o coţofană: *„Şer, mesie, vulevu danse avec moa?"* Zice *„danse"*, cuvânt pe care degeaba îl cauţi prin dicţionare, că-i neologism. Poate doar în „Larousse" să-l găseşti. Dar, până să te dumireşti ce vrea farfuza de la tine, ea a şi pus o batistă la picioarele tale şi începe să lucreze. Altă dată, când doreşti s-o revezi, dai în locul ei de-o negresă, de-o mulatră sau pachistaneză, asta şi ea uşor colorată, dar cu

www.dacoromanica.ro

ochi mai chinezeşti. Toate puse pe „*danse*". Între atâtea culori, cu păr bălai sau ca pana corbului, bronete, şatine, roşcate, înalte şi mignone, slabe şi plinuţe, crezi că l-ai prins pe Dumnezeu de picior. Aş! Cu totul altfel se vinde marfa la o casă de *randevu*, unde nu pune picioru' oricine – sau, de-l pune, trece la ochiometre, să vadă ce fac alţii, ca la teatru, nu pe cont propriu. Doamne, şi ce de mai vezi, că pleci de-acolo expert cu diplomă, să deschizi cursuri de specialitate pentru tăntălăii ce nu ştiu să-şi dozeze vlaga, să dea peste cap câteva muieri într-o zi, nu să le lase în căutarea vrejului de aur. Căci bărbatu' care atacă o femeie doar pentru plăcerea lui, fără mândria de-a o isprăvi mai întâi pe ea, poate să tragă apa după el. Dar s-o lăsăm... Domnu' Nicu, de te vor purta paşii vreodată la Paris, caută s-ajungi pe Rue de Balzac, numărul nu-l mai ştiu, dar vezi că-i o casă mare, cu coloane de marmură. Se cheamă Maison Chabanet. Taxa-i mare, dar şi serviciile pe măsură. E acolo – dac-o mai fi – o fată cu numele de Bubu. O recunoşti după coada ce-i ajunge pân la genunchi, desigur, când se despleteşte. Asta, dacă vrea, te întoarce de trei ori de la clanţa uşii, de te îmbraci şi te dezbraci întruna. Tehnică teribilă. Şi dacă mierleşti te readuce la viaţă. Face cât tot tractirul la un loc. Ce mai: scoală mortul din sicriu şi ţi-l îngroapă, pe rând, în trei gropi, că nici nu ştii unde face slujba finală

www.dacoromanica.ro

Impresiile de călătorie din itinerarul francez nu săreau prea mult peste hotarele realităţii. Acolo, Nae Bujoreanu urmase adesea paşii lui Nicolae Iorga, pe vremea când profesorul preda la Sorbona, fiind în acelaşi timp şi înalt demnitar. La cursuri, ilustrul savant avea obiceiul să-şi fixeze privirea în ochii unui student, ca mijloc de control al elocinţei sale. Se obişnuise să-şi gradeze disertaţia în funcţie de ecoul răsfrânt de atenţia sau, dimpotrivă, de neînţelegerea vorbelor rostite, citite pe fruntea auditoriului. De unde nevoia de a păstra ritmul expunerii sau de a reveni asupra unei afirmaţii, îmbogăţindu-şi argumentaţia.

De data asta profesorul avu ghinionul să-şi proptească privirea în ochii lui Nae, aşezat în rândul al doilea din faţa catedrei. Total indiferent la ce auzea, fără să-şi ia vreo notiţă, Nae lăsa impresia insului ce face eforturi supraomeneşti să suporte expunerea, ţinută altminteri în limba franceză, din care el abia rupea vreo sută de vorbe – şi alea rostite ca vai de lumea. Degeaba încercă Nicolae Iorga să-i capteze interesul cu o glumă, că „studentul" rămânea cu privirea rătăcită aiurea. Enervat, profesorul îşi strânse notiţele, le băgă în servietă şi se grăbi să părăsească sala de curs. Nici n-apucă s-ajungă la restaurantul unde lua masa de prânz, când în holul acestuia dădu cu ochii de Nae. De data asta nu mai avu răbdarea să se abţină:

www.dacoromanica.ro

– Ce te ţii, domnule, după mine? Oriunde merg, tot de dumneata dau... Ce vrei, domnule, şi cine eşti?

Cuvintele, sacadate într-o franceză graseiată, nu se cereau traduse, astfel că Nae se grăbi să răspundă pe româneşte:

– Să trăiţi, domnule prim-ministru, sunt agentul dumneavoastră acoperit.

Incidentul, ajuns la urechile lui Cristescu, nu putea rămâne fără urmări şi Nae fu trecut de la filajul din umbră la căratul valizelor pe soare, ploaie şi vânt, cu acelaşi salariu, dar încorsetat de program. Îi rămăseseră perucile, mustăţile şi trusa de machiaj, folosite din când în când pentru credibilitate în dialogul său cu prietenii. Măcar prin închipuiri să se mai redreseze la nivelul dorinţelor sale.

Acum se întorcea acasă, după ce îl anunţase pe Titi că va mai lipsi o noapte. Cu două zile în urmă, amândoi fuseseră la o înmormântare, urmată de tradiţionala pomană. Cum răposatul fusese şef de sală la restaurantul din urbe, patronul îi rugase să dea o mână de ajutor văduvei pentru a face faţă nevoilor. De mâncare se ocupase el, punând la dispoziţie tot ce trebuie unui praznic de 50 de persoane, în afara pungilor gata pregătite pentru dania din cimitir. Erau însă multe de cărat, başca aranjarea unor mese ce trebuiau la rândul lor transportate, alături de tacâmuri. Muncă nu joacă, mai abitir ca la o nuntă. Greul căzuse pe spinarea lui Titi, care, până la întoarcerea de la biserică şi cimitir, se spetise cărând mobilier,

www.dacoromanica.ro

oale cu mâncare, veselă şi damigene de vin. Abia când vru să bea şi el un şpriţ, îşi dădu seama că uitase s-aducă lăzile de sifoane. Noroc c-a avut la dispoziţie un cărucior, la care o jumătate de zi împinsese ca la vagonet în mină. La treabă, ia-l pe Nae de unde nu-i! Acesta se plantase pe lângă nevasta răposatului, asigurând-o să n-aibă nicio grijă, că el a făcut şi face tot ce se cuvine. S-a ocupat de toate şi controlează totul. În plus, tot el se va ocupa de tot „mezanplasul". Acum, dacă mai stă puţintel pe lângă dânsa, e s-o încurajeze, să evite vreo belea, că doar văzuse ce păţise bărba-su.

Într-adevăr, Aurică murise aiurea. Totul se petrecuse într-o duminică veselă, când hotărâseră să meargă la matineul unui circ ambulant, cu câţiva acrobaţi şi o dresoare de câini. De dus nu s-ar fi dus, dar mai era anunţat în program că un fachir va mânca de viu un om. Dacă-l halea, totul era perfect, de nu, circul promitea să dea banii înapoi spectatorilor. Ei drăcia dracului! Cum să nu mergi? Numai că nu din cauza scamatorului murise Aurică, ci din pricina unor clovni ce se alergau prin arenă pierzând nădragii de pe ei, mereu alţi pantaloni, că te minunai cum de putuseră să îmbrace atâtea boarfe.

Aurică-Fir-Lalea – cum îi mai spuneau prietenii – avea o minte de copil. Când văzu că, în sfârşit, artiştii ajunseseră la izmene şi cum în fuga lor păreau să fie propulsaţi de propriile

www.dacoromanica.ro

vânturi – simulate de trâmbe de talc –, îi ieşi râsul prin piele, hohotind întruna până când simţi că se îneacă, că nu mai poate respira. Gras peste măsură, abia îngăimă:

– Opriţi circul, opriţi circul!

N-apucă să zică a treia oară, că rămase fără simţire, cu ochii holbaţi în tavan. În loc de spovedire şi de împărtăşanie, răposatul avu parte de-o sârbă îndrăcită, pe care trei ţigani, doi la trompetă şi unul la tobă, o trosneau înfocat.

Ca de obicei, la pomană mesenii veniră trişti şi plecară veseli. Petrecere de adio, fără lăutari. Locul cântecelor fu însă luat de cascada amintirilor, care de care mai glumeţe, toate avându-l ca protagonist pe dispărut. Până şi pe nevastă-sa o buşi râsul când îi veni în minte păţania soţiei de miliardar – o tânără superbă, căsătorită cu un bătrân american venit la Olăneşti să se vindece de litiază –, femeie ce alunecase pe o hazna turcească, făcută să te aşezi pe vine. Sosiseră în România cu avionul, dar în prealabil avuseseră grijă să trimită peste ocean o limuzină cum nu se mai văzuse pe la noi, lungă cât un autocamion, dotată cu pat, masă, fotolii, veselă şi frigider, nu însă şi cu WC. Inimoase, ţărăncile din curtea ţăranului – unde opriseră să se uşureze femeia – o spălară pe eroină de rahat, ca şi hainele întinse la uscat, îmbrăcând-o cu o cămaşă de borangic şi catrinţe, în care nu-i venea rău deloc. Cum Aurică nu contenea să-şi ceară

www.dacoromanica.ro

scuze, revenind mereu asupra incidentului, tânăra miliardară simţise nevoia unui bilanţ fulminant:

– Dragii mei, nu vă impacientaţi degeaba. Credeţi-mă: e cel mai important eveniment din viaţa mea!

Din vorbă-n vorbă, pahar după pahar, limbile se mai încurcară şi oamenii începură să plece la casele lor, luând fiecare un blid cu pilaf, o friptură de pasăre, un ou fiert, o bucată de cozonac cu rahat şi olecuţă de colivă, cu multă nucă şi stropită cu rom, toate aşezate în jurul unei lumânări aprinse, pe care, după ce primeai şi o cană cu puţintel vin, trebuia s-o stingi cu nelipsitele vorbe: „Bogdaproste", „Să fie primit", „Dumnezeu să-l ierte" sau „Să-i fie ţărâna uşoară" – la care, după caz, unii mai adaugă-n gând: „ca piatra de moară".

În urma bairamului, totul rămăsese ca după bombardament. Noroc că văduva noastră – muiere zdravănă de vreo 35 de ani, obişnuită cu tăvălugul gospodăriei – ştia ce-i de făcut. Începuse cu debarasarea resturilor de mâncare pentru porci, ca apoi să treacă la spălarea vaselor. Nae se ostenea să le aducă din curte în bucătărie, blestemându-şi clipa când nu s-a grăbit s-o uşchească la timp. Acum ştergea resemnat vesela cu un prosop, după ce femeia îl pusese să strângă şi să împăturească feţele de masă. În timpul lucrului, ea îşi lepădă voalul cernit ce-i luase până atunci lumina feţei.

www.dacoromanica.ro

Abia acum se dumeri Nae că doamna Veronica face toţi banii şi ceva pe deasupra. În contrast cu părul şaten, ochii-i de peruzea păreau să fie poarta prin care poţi să te ridici în înălţimea cerului. De unde şi, brusc, nevoia bărbatului de-a se da mare, de-a o epata cu noianul cunoştinţelor sale. Din păcate, după un expozeu asupra ritualului mozaic – ce te obligă să stai la pământ câteva zile după decesul celui drag –, despre sobrietatea catolicilor – care, în împrejurări similare, evită orice sindrofie –, fu nevoit să suporte blajina remarcă a văduvei:

– Domnule Bujoreanu, eu sunt o femeie simplă. Aşa am apucat din moşi-strămoşi: pomana să fie pomană, să-i priască şi mortului. Important e ca tot ce dai să dăruieşti din tot sufletul.

Şi până să mai zică ceva, se şi despuie toată, lăsând pe ea doar ciorapii negri:

– Aşa prefera Aurică, cu ciorapi îndoliaţi, de parcă trăgea a rău, Dumnezeu să-l odihnească. Dacă-i pomană, pomană să fie, că tare mult i-a mai plăcut să ne jucărim. Hai, dezbracă-te şi mata şi stinge becu', să nu te văd la faţă!

Abia după ivirea zorilor se întoarse Nae acasă. O noapte întreagă trăsese la rindea şi acum pica de somn. Lui Titi nu-i spuse nimic. Dormi până la prânz îngereşte, după care înfulecă o bucată mare de brânză cu roşii, o lipie întreagă, grăbindu-se să se ferchezuiască. Plecă apoi pe la izvoare, să afle cine a mai

www.dacoromanica.ro

venit, cine a mai plecat, mereu cu ochii pe ceas, cu gândul să se întoarcă la doamna Veronica.

Când se întunecă, ajunse în sfârşit la dânsa, văzând-o cum încă mai deretică prin curte. Femeia se bucură de vizită, dar când se înnoptă de-a binelea şi Nae dori să reintre în bârlog, se zburli ca o tigroaică:

– Gata! S-a terminat cu pomana de ieri. Aşteaptă să vină parastasul de 40 de zile.

Aşezată pe colină, casa lui Moise Neagu rămânea oarecum izolată de larma străzii. Mai puţin acum, când o maşină cu megafon îţi spărgea urechile cu o melodie pe ritm de foxtrot:

Votaţi cu toţii B.P.D.[1]
Că numai el aduce în ţară soarele,
Un soare nou cu raze de iubire
Care-aduce fericire
Şi votaţi cu toţii B.P.D.

– Închide fereastra, Titi, că ăştia iar au pornit-o cu pantahuza!

Majorul se execută, continuând să privească viermuiala străzii. Cântecul nu-l deranja defel, ştiindu-l pe de rost. De când Gică frizerul îl băgase în „echipa de şoc" – de pe urma căreia

[1] Blocul Partidelor Democratice, coaliţie organizată de Partidul Comunist Român, sub cupola căruia au intrat: Frontul Plugarilor, Partidul Naţional-Popular ş.a.

www.dacoromanica.ro

mai împuşca un franc şi tunsori pe gratis –, cunoştea toate imnurile şi însemnele de partid, dintre care cele mai importante erau soarele comuniştilor şi ochiul ţărăniştilor. Bărbierul îl racolase pe Titi când era imobilizat pe scaun, cu clăbucul pe faţă şi briciul la gât:

– Nu te-ar interesa să vii după-amiază la o conferinţă de-a ţărăniştilor?

Apucă-te să zici nu cu lama pe grumaz. De i-ar fi cerut să se şi înscrie în partid şi tot ar fi acceptat. Clipi aprobator din ochi, după care frizerul continuă:

– Pentru fiecare şedinţă de până-ntr-o oră, se dă juma de vin, patru mici, pâine la discreţie, ardei şi muştar. Când trece de-un ceas, fie şi cinci minute, jumatea se face chil, iar lângă mici mai pică ş-un patrician.

– Asta la ţărănişti?

– Nu, drăguţă, la toţi care închiriază sala pentru adunări politice. De la-nceput e întrebat delegatul de partid: „Închiriaţi sala goală sau plinuţă?" Vasile cu Opt-Craci are tarife separate pentru astea, la fel ca la botezuri şi nunţi. Eu conduc echipa permanentă de treizeci de domni, înţoliţi, nu jerpeliţi, care vin la ora stabilită, se aşează pe locurile fixate, bărbaţi dispuşi s-asculte, să bea şi să mănânce pe daiboj. Unul şi unul, oameni serioşi, care nu facem politică: noi mergem doar să aplaudăm. Ţi-e ceva neclar? Că te văd uşor nedumerit.

– Care proprietar cu opt craci? Că n-o fi păianjen!

www.dacoromanica.ro

– Uitai că nu eşti de p-aici. E Vasile Berechet, proprietarul cu crama de la Drăgăşani, care are patru fete de măritat, de s-au săturat de aşteptare şi dau cu biboaşca de-a zvârlita, că turiştii merg pe blat, vin şi se topesc la sfârşit de sezon. Avere au şi, cu tot cuplăraiul lor, nu le duc de grijă. Altceva?

Titi, căruia propunerea îi venea mănuşă, era nedumerit dacă partidelor ce se ciondăneau întruna la radio şi în ziare le convenea să închirieze sala goală sau plină, că timp liber – slavă Domnului – avea gârlă. Dar dacă adunările plătite s-or ţine din an în Paşte? Aşa că îl întrebă pe Gică cu jumătate de gură:

– Şi când se-nchiriază sala goală, Vasile mai dă vreun şnaps?

– Atunci e şi mai bine, că patronul sălii, omul dracului, tocmeşte cu celelalte partide să huiduim. Cât le-o cere, nu ştiu, dar crama-i tot cramă şi vinu-i acelaşi. Totul e să fii atent la comenzile omului din spatele teracotei: când ridică mâna dreaptă sus, aplauzi, când o saltă p-ailaltă, strigi „Huoooo!" şi izbeşti în podea.

Mai târziu, când îşi va aminti de obligaţia asta, Titi se întuneca la faţă. Ce se întâmplase?!

Venise într-o zi un delegat al Partidului Naţional Popular, condus de Mitiţă Constantinescu. Delegatul acestuia era totuna cu oratorul, un anume Puiu Matache, om simpatic, cunoscut de Titi din Târgul Moşilor, unde cândva învârtise afaceri mărunte. În viaţă fusese un risipitor: odraslă de moşier, lichi-

www.dacoromanica.ro

dase averea prin locantele pariziene şi-acu' se felicita că devenise proletar-intelectual, convins că praful şi pulberea se vor alege din vechea orânduire. În capitala Franţei cunoscuse zeci de emigranţi ruşi, foşti nobili, şi ştia de la ei cum ajunseră să spele vase şi să mătură prin restaurantele în care îşi făcuseră veacul. La Olăneşti, Matache închiriase acum sala goală, convins că extracţia socială a publicului îi va fi favorabilă. Numai că alţii gândiseră altfel şi maşina huiduitului fu pusă în funcţie. La ridicarea mâinii stângi, Titi o încurcă şi începu să aplaude, ca şi publicul ce se luă după el, pentru ca până la urmă s-o încaseze tocmai de la ai săi.

Nu faptul c-o luase pe cocoaşă îl supărase pe major, cât neînţelegerea rostului de a-l fluiera pe nea Puiu. Nu că-l ştia demult, că era om de treabă, ci pentru că tot timpul vorbise cu schepsis: cine are mai mult să dea şi ăluia ce n-are, că şi biserica nu zice altceva. De altfel, mai toţi lătrau în acelaşi mod: „a sosit clipa să ne fie bine, c-aşa nu mai merge". După care urma suduirea inamicilor politici, ce vorbiseră întocmai cu o zi, două înainte. De modificat nu se modificase însă nimic, în afară de seceta care pârjolise toată Moldova, de ajunseseră bieţii oameni să toace şi să mănânce coaja copacilor, înghesuindu-şi copiii în vagoane, fără să le cunoască destinaţia, copii daţi pe mâna fostelor organizaţii de patronaj, acum denumite altfel. În doi ani de la schimbarea macazului nu se petrecuse nimic.

www.dacoromanica.ro

– Măi Bujorene, tu eşti om umblat şi ştii cât o popotă ofiţerească luată la un loc: ce se schimbă, frate, când nu se modifică nimic? Nu mai departe aici, în Olăneşti: aceeaşi forfotă, aceleaşi afaceri, aceiaşi oameni puşi pe japcă, aceeaşi curvărăseală, de zici că doar foametea ce ne ameninţă pe toţi va mai clinti ceva. Dup-atâtea conferinţe, mă gândesc ca prostu': ce-o să fie mai departe? O fi de bine, o fi de rău?

– Ce-o să fie? O să fie ca pretutindeni de la Adam şi Eva încoace: când capra pe urs, când ursul pe capră. Scoală-te tu ca să m-aşez eu, că scaunele rămân mereu la locul lor, doar ăi de s-aşază pe ele se schimbă. În rest, banul va trage la ban, iar păduchele la păduche.

Răspunsul îl nedumeri şi mai mult pe Titi, buimăcit acum precum un câine surd la vânătoare. Abia mai târziu se trezi vorbind:

– Şi noi, eu şi cu tine, adică amândoi, dacă aşa-i împărţirea, noi unde suntem?

Greu de zis ceva, dovadă că şi Nae, cât era el de Nae, îşi întârzie răspunsul:

– Titi dragă, dacă mă gândesc bine, noi de fapt nici nu existăm. Plutim ca păsările cerului în voia lui Dumnezeu. Plutim în bătaia vântului, între cer şi pământ.

– Plutim, plutim, dar la alegeri contăm, frăţioare, că nu-şi tocesc ăştia pingelele degeaba cu conferinţele lor. Hai că pun de-o cafea, să te fac o tablă.

www.dacoromanica.ro

Cu ei şi fără ei, noua societate bătea la uşă. Cu cât se lăţise seceta, cu atât se înteţiseră balurile şi chermezele. Ca şi acum: la cârciuma din apropiere, toată noaptea fusese zaiafet. Muzica şi gălăgia petrecăreţilor nu lăsaseră pe nimeni din jur să doarmă. La o vilă apropiată, un domn cu ochelari şi cioculeţ, îmbrăcat într-un halat de mătase, îşi exprima revolta dintr-un balcon. Prin mulţimea de jos se răspândi vorba că ar fi fost cândva ministru de Finanţe.

– Ce zic ăştia, bărbuţă, c-ai fost? Ministru? Ai fost un rahat!... Ce beleşti ochii ca prostu'? Ce-a fost verde s-a uscat, ce-am iubit s-a scuturat!

www.dacoromanica.ro

XII. CU STÂNGUL ÎNAINTE MARŞ!

Aflaţi în spatele frontului sovietic, românilor nu le rămânea nicio speranţă. Credinţa că „mâine-poimâine vin americanii" avea să-i legene mult şi bine, până când mai toţi optimiştii vor fi adormit întru Domnul. Nu-i exclus ca pe cealaltă lume să-i întrebe pe domnii Churchill, Roosevelt şi Stalin cum şi de ce ne-au vârât în beznă, lăsându-ne doar dreptul de-a ne scoate ochii între noi, „când mulţi viteji s-arată". Nu resemnarea mioritică ne-ar explica dezastrul, atâta timp cât la Berlin, Budapesta, Praga, Sofia, Tirana şi Varşovia s-a dansat politiceşte pe aceleaşi melodii ruseşti. Cel mai umil gazetar sovietic – invitat atunci să ne scrie istoria în avans – ar fi fost în stare s-o facă, şi pe faţă, şi pe dos, apropo de foloasele luptei de clasă, de procese publice şi condamnări la ani grei de temniţă, de lagărele morţii – croite nu doar pentru „duşmani", dar şi pentru tovarăşii socotiţi incomozi – într-un cuvânt: de fericirea de a trăi în era dictaturii

www.dacoromanica.ro

proletariatului, când prin domnia unui singur partid se promitea un viitor luminos, rămânând ca o vreme să mai strângem puţintel cureaua. Cât urma să tragem targa pe uscat, nimeni nu se încumeta să spună. Atunci ca şi acum: „Paşte, murgule, iarbă verde!"

La început, nimic din toate acestea n-au întunecat cerul senin al copilăriei mele, când din mânz dădeam să fiu cârlan. Cum, după măreţul 23 august trebuia să susţin o corigenţă la germană – după un manual ce se deschidea cu poza lui Hitler –, m-am obrăznicit şi eu, întâmpinând-o în cor pe examinatoare cu un vibrant *Zdrastvuite, tovarăşa!*, şi ăla pronunţat după ureche. Fără îndoială, nu era frumos, dar nici ea nu se purtase altfel, chinuindu-ne cu scrierea gotică, pe care nu era suficient s-o citim limpede, trebuia s-o şi grafiem ca atare. Degeaba învăţasem pe dinafară o puzderie de versuri, că ştiam să conjugăm şi să declinăm corect, fiindcă – vorba dânsei – „ori totul, ori nimic", iar eu eram pe la mijloc, sfidând dictonul latin: *Tertium non datur!* Biata de ea... Evenimentele din jur o îmblânziseră brusc, pricepându-le cu siguranţă mai bine decât noi.

– Ştii vreo poezie?

– Chiar mai multe!

Şi începui să turui, graseind, cu un „r" velar, cu care doamna profesoară ne chinuise un an întreg, că ne punea să-l pronunţăm de zece ori, ca şi cum am fi făcut gargară:

www.dacoromanica.ro

– Mutter, ach Mutter, es Hungert mich,/Gib mir Brot, sonst sterbe ich .[1]

– Sehr gut! Genug. Aufwiedersehn![2]

– Danke schön, Frau Professor![3]

În acel an, şcolile au început târziu. În rest, viaţa părea să-şi urmeze cursul normal, dacă nu interveneau uneori şi evenimente neprevăzute, pe care nu încetam să le discutăm zile întregi. Nu mai departe dispariţia vecinului Valeriu, care, plecat în piaţă după un harbuz, avea să se întoarcă, precum muşchetarii lui Dumas, după 20 de ani. Nefericitul avusese ghinionul să se afle la Bariera Moşilor tocmai când pe acolo trecea un convoi de prizonieri germani. O santinelă care îi escorta observase că din efectiv îi lipseşte un neamţ. Mult n-a stat pe gânduri şi, cu toată împotrivirea, l-a şi umflat pe român de pe trotuar, să se sature de pepeni toată viaţa. După ani de aşteptare, nevastă-sa l-a declarat mort, i-a făcut toate parastasele cuvenite, l-a bocit ce l-a bocit, şi-apoi s-a măritat cu unul mai tânăr, să recupereze câte ceva din abstinenţa la care o condamnase rusnacul. Halimaua a început abia când conu' Valeriu a înviat din morţi, reîntors negrutăciune dintr-o mină din Donbas. Bigamă fără

[1] Mamă, ah mamă, mi-e foame,/Dă-mi pâine că altfel mor (primele versuri dintr-o poezie populară germană).

[2] Foarte bine. Ajunge! La revedere!

[3] Mulţumesc frumos, doamnă profesoară!

www.dacoromanica.ro

voie, femeia s-a aruncat în braţele primului iubit, l-a udat în lacrimi şi o vreme au trăit toţi trei sub acelaşi acoperământ, nevasta dând cezarului ce-i al cezarului şi lui Dumnezeu ce-i a lui Dumnezeu. Numai că, anulându-se de drept al doilea act de căsătorie, femeia a socotit ce-a socotit şi, în cele din urmă, a luat calea tribunalului ca prin divorţ să-şi recupereze ultimul bărbat, după cum zice şi *Biblia*, că cei din urmă vor fi cei dintâi.

Vizavi de Făinari, mai precis de cârciuma lui Cristescu de pe Calea Moşilor – unde în timpul războiului fusese un atelier mare de cizmărie –, apăruse o firmă nouă: „Uniunea Patrioţilor", cu uşile deschise toată ziua, până noaptea târziu. Clădirea se eliberase odată cu plecarea prizonierilor ruşi ce lucraseră până atunci acolo, fără să-i păzească nimeni. După programul de muncă, şedeau înşiraţi pe scăunele cu ochii la mişcarea străzii. Ne era milă de ei şi le dădusem ţigări mai totdeauna când treceam prin dreptul lor. Acum, în două încăperi mari, fuseseră aduse măsuţe de şah, o masă de ping-pong, utilată cu tot ce trebuie, un radio mare cu picup, după care se dansa de mama focului, precum şi numeroase scaune aşezate pe marginea odăilor. Club în sensul cel mai pur al cuvântului. De ce să fi stat pe stradă şi pe maidan, când pe neaşteptate dobândisem o casă ospitalieră, un loc de întâlnire, unde, băieţi şi fete, ne hârjoneam în voie? Ca să nu

www.dacoromanica.ro

spun că acolo mai puteam pune şi geanta în cui, când chiuleam de la şcoală, că doar între trigonometrie şi ping-pong n-aveam de ales. Singura aderenţă la viaţa politică, ce nu ne interesa defel, era un suport cu steaguri, unde se aflau deopotrivă drapelele Marii Britanii, României, S.U.A. şi U.R.S.S. Cu timpul, a apărut şi un podium, cu un cearşaf în loc de cortină, unde acum îndrăzneam să punem în scenă piese într-un act – debutul l-a constituit *Conu Leonida faţă cu reacţiunea* a lui Caragiale –, se mai spuneau poezii, se cânta, mai fiecare veleitar aruncându-se în bazinul artei fără să ştie să înoate De la alcătuirea programelor au apărut şi primele frecuşuri, culminate, în cazul unora, cu nefrecventarea sediului. Asta până-ntr-o zi, când Solomon Marcovici ne-a atacat direct:

– De ce nu mai veniţi la Patrioţi, v-a bătut sau înjurat careva?

Moncu se bucura de încrederea noastră, fiind respectat pentru ambiţia de a se întreţine singur, stând în casa bunicilor, unde nea Iancu tinichigiul – Brâu-Roşu, cum i se mai spunea, după cingătoarea ce-o purta vara şi iarna – abia câştiga o pâine pentru patru suflete. La anii copilăriei, niciunul dintre noi nu s-a întrebat de ce băiatul n-are şi el un tată sau de ce maică-sa stă mai toată ziua pe un scăunel şi fumează întruna. Ştiam doar că e ucenic la un atelier de lenjerie masculină şi că în timpul

www.dacoromanica.ro

liber citeşte cu nesaţ, împătimit de slova cărţilor de care nu avusese parte după absolvirea claselor primare. Noi fugeam de şcoală ca dracul de tămâie, iar el îi ducea dorul.

– Băi Moncule, de când până când Lică Eltman – altminteri băiat de treabă, dar un simplu vânzător de stămburi – a devenit responsabil cultural? La prăvălie măsoară pânza cu metrul de lemn, dar în cultură ce sculă foloseşte?

Pusesem special accentul pe un anume cuvânt, c-avea Lică o unealtă inimaginabilă, de-i ziceam trompă de elefant. În ziua căsătoriei lui cu Rozica – o fată fină, frumuşică, dar firavă – ne întrebam ca proştii cum va arăta mireasa după noaptea nunţii, convinşi că biata de ea va fi luată cu Salvarea, după ce în prealabil va fi trezit toată mahalaua cu urletele sale. Locuiam împreună în aceeaşi curte şi bănuiam că voi fi primul sculat din somn. Aş! Dimineaţa ca toate dimineţile, iar pe la prânz, când s-au arătat şi miriteii, fata părea şi mai luminoasă, ca o floare udată în zori. Cine să-i bănuiască averea, cât de mare îi era cufărul de zestre?!

– Deci asta vă necăjeşte... Nicio problemă. Veniţi voi, intelectualii, să vă ocupaţi de cultură.

„Intelectualii" încă mai purtau pantaloni scurţi, motiv pentru care Cornelia Filipaş – domnişoară de 18 ani, ce locuia pe aceeaşi stradă cu noi – ne atrăsese atenţia cu bonomie:

www.dacoromanica.ro

„Măi băieţi, nu mai sunteţi copii; lua-ţi-vă şi voi nişte nădragi ca lumea, c-aţi devenit cavaleri!"

– Şi mai e ceva – interveni Puiu –, prea mulţi evrei pe metrul pătrat în conducerea patriotică. La tineret, suntem împestriţaţi, stăm laolaltă şi ne simţim bine. Dar la bătrâni dai cu tunul să găseşti vreun român.

– I-a oprit careva să se-nscrie? Sau iar revenim la şovinism?

– Şovini sunt pistruiaţii, din moment ce s-au lepădat de numele lor. Nu le-au plăcut Bercu, Iţic şi Şloim, ci au preferat să se cheme Mihnea, Şerban ori Vlad Dracu, că Şlosenberg le suna urât, plăcându-le să-i cheme Dumbravă sau Mânăstireanu. Dacă schimbarea o dicta altcineva, manevra ar fi fost antisemită, aşa-i doar patriotică!

– Bă, pe mine cum mă cheamă?

– Ce vrei să spui cu asta?

– Te-am întrebat şi aştept un răspuns!

– Solomon Marcovici.

– Atunci, hai sictir! Nu mă pune pe mine să răspund în locul altora, că şi eu te scutesc să dai seama de faptele neamurilor proaste. Mie nu mi-e ruşine că sunt evreu şi pe deasupra mă consider şi bun român.

Timp n-aveam de controverse, căci la orizont apăruseră urgenţe mai serioase. În bezna nopţilor, se înmulţiseră jafurile şi spargerile, iar poliţia nu le făcea faţă. Sub umbrela „Uniunii Patrioţilor", se formară noi gărzi înar-

www.dacoromanica.ro

mate, cu misia patrulării şi lichidării bandelor de hoţi. Fascinaţi de *Aventurile submarinului Dox*, de cele ale lui Perci Stuart, din *Excentric Club*, Sherlock Holmes ş.a., cum să rămânem indiferenţi în faţa revolverelor de 7,65 şi 9 milimetri, pistoale adevărate, nu cu apă, cu care ne jucaserăm până mai ieri? Şi aşa trebuia să tăcem chitic, să nu se bage de seamă că nu împlinisem nici 16 ani. Cu pălărie pe cap şi cu o Beretta, Mauser sau Parabelum în buzunar, crescuserăm mult în propriii ochii şi visam doar aventuri. Deocamdată era important să patrulăm în noapte, să tragem de frică câte un glonte în aer, la fiecare colţ de stradă, avertizând astfel eventualii spărgători să se cărăbănească, dacă vor să nu ne împuşcăm aiurea. Şi mai important era ca dimineaţa, înainte de predarea armei la sediu, să trec pe la liceu, să vadă şi colegii cum arată un pistol-pistol, un încărcător, cum se trage cartuşul pe ţeavă, cum se pune piedica şi, mai ales, să-i transmită pedagogului Petrescu – Ţiganul, cum era poreclit – că-i voi găuri pantofii şi labele, în contul palmelor şi picioarelor primite de mulţi dintre noi, cum niciun profesor nu-şi îngăduise s-o facă. Că n-ar fi fost bine ca atunci să mă dau cocoş, îmi dau seama azi, dar la fel de adevărat este şi că bucuria colegilor din jur era fără margini, strălucindu-le ochii ca la pisici în noapte. Scrutând viitorul, îl şi vedeau pe Ţiganu în cârje, lua-l-ar dracii să-l ia, că şchiop l-ar fi iertat şi Dumnezeu de păcate

www.dacoromanica.ro

Joaca „de-a hoţii şi vardiştii" s-a terminat odată cu apariţia unui comisar hotărât să cureţe Capitala de pungaşi. Presupun că, sătul de nelegiuirile ce se înmulţiseră de la o noapte la alta, cineva îi dăduse mână liberă. Prea era de tot. Omul n-avea mamă, n-avea tată. În lumea hoţilor i se dusese buhul de a fi depăşit ferocitatea oricărui criminal: nu sta pe gânduri să curme viaţa unui individ. Comisarul Eugen Alimănescu – după cum se numea – nu-şi pierdea timpul cu anchete şi declaraţii: când îi prindea, îi şi curăţa. Târguiala era rodnică şi într-un fel cinstită, că delincventului i se acorda, totuşi, o şansă: „Vrei să scapi cu viaţa? Dă-ne trei din branşă şi te facem liber, până cazi iarăşi pe bec, de nu-ţi vezi de treabă!" Cu această tehnică, hoţii s-au turnat între ei, pe principiul sacrosanct: „Decât sa plângă mama, mai bine să plângă mă-sa". Cinismul poliţiştilor şi al gazetarilor depăşise însă orice limită.

Mă aflam într-o zi pe intrarea Zalomit, cu ghetele de patinaj pe spinare, gata să intru pe poarta Cişmigiului, în faţa căreia staţiona un taximetru, în aşteptarea unui client. Tocmai atunci se urcară în maşină doi malaci, din care unul se aşeză pe bancheta din spate, iar celălalt pe cea din faţă. Nici n-apucară să plece în cursă şi pasagerul din spate îi puse şoferului pistolul la ceafă, iar cel de-alături unul la tâmplă. A fost semnalul ca trei maşini cu poliţişti să-i împresoare, legându-l fedeleş pe şofer. M-am uitat insistent la chipul său, mirându-mă că nu pare nedumerit de ce i se întâm-

www.dacoromanica.ro

plă. Abia peste câteva zile aveam să-i văd fotografia în ziare, cu ştirea-bombă că, în sfârşit, în noaptea ce trecuse, a fost prins asasinul ce-şi prăda victimele şi le abandona în locuri retrase. Informaţie menită să te bucure, numai că reporterii se întreceau să detalieze întreaga aventură a prinderii sinistrului criminal, la care fusesem de faţă. Nici vorbă de Cişmigiu, de lipsa oricărei opuneri la arestare: individul s-ar fi aflat la o cârciumă de la marginea Bucureştilor, unde, somat să se predea, a scos un revolver şi a încercat să tragă în poliţişti, care l-au răpus pe loc cu o rafală de pistol-mitralieră. În alte cazuri, bandiţii fuseseră surprinşi în flagrant şi – încercând, chipurile, să fugă – au fost iarăşi împuşcaţi pe loc. Procedeul era simplu: hoţul era cărat „la locul faptei", un poliţist spărgea o vitrină cu tocul armei, după care trăgea un glonte în capul osânditului.

La Constanţa, un alt comisar – cu nume bulgăresc ce-mi scapă – proceda şi mai simplu: indiferent de gravitatea delictelor, făptaşii erau executaţi pe cheiul portului, mereu în acelaşi mod: doi dintre poliţişti îi însoţeau cot la cot, ca apoi, la un semnal, amândoi să se dea în lături, un al treilea împuşcându-i din spate.

Deşi certate cu legea, cele două brigăzi izbutiseră să stingă pofta muşteriilor de a mai fura în voie, nu doar pentru că le-ar fi fost târşeală să iasă „la treabă", ci de teamă să nu fie daţi în gât de complici sau de ginitorii de pe

www.dacoromanica.ro

margini care le ştiau rostul, când au şi nu au parale, dar mai ales ce-au de vânzare după prăduială. Să vezi şi să nu crezi: ajunseserăm să mergem noaptea pe străzi întunecate fără nicio teamă, nu duceam grija caselor descuiate, a rufelor de pe sârmă, a animalelor din coteţe, nici măcar a geamantanelor lăsate temporar pe un peron de gară.

De aici şi prima discuţie despre libertate la care aveam să particip alături de „bătrâni". Îi ascultam şi-i priveam ca viţelul la poartă nouă. Convorbire înfocată, în care un avocat, Bascov, pleda ca la bară:

– Prieteni – apelativ folosit în cadrul organizaţiei –, eu nu contest rezultatele poliţiei, dar încălcarea legilor de drept ne întoarce la fascism. Mă mir că tocmai evreii care au vorbit, victime ale unei sinistre inchiziţii, nu realizează pericolul anulării dreptului de apărare.

– Apărării infractorilor? În virtutea cărei raţiuni?

– A dreptului acordat fiecărui om de a se apăra, ceea ce nu anulează defel posibilitatea de a-l condamna la nevoie şi la moarte, numai că nimănui nu i se poate răpi dreptul de a răspunde acuzaţiilor aduse. Doar judecătorii sunt chemaţi să dea un verdict, şi ăla pronunţat cu drept la recurs.

– Legile de care vorbeşti dumneata au fost în vigoare şi până acum, fără să pună stavilă unor crime abominabile, jafurilor şi hoţiei la

www.dacoromanica.ro

drumul mare. La vremuri noi se cuvin şi legi noi. Dovadă rezultatele obţinute. Concluzia: întâi facem revoluţia şi-apoi o legiferăm.

– Şi cine-ţi garantează, domnule Stein, că mâine nu te vor găsi împuşcat lângă o uşă, c-ai vrut să intri prin efracţie în casa cuiva?

– Un motiv ar trebui, totuşi, să existe.Pe ce temei?

– Spre pildă, gelozia stupidă a unui mahăr, aflat, chipurile, în legitimă apărare.

– Nu uita că nu-s chiar un nimeni. Sunt un participant la transformările petrecute recent!

– Nici dumneata să nu uiţi că majoritatea revoluţiilor şi-au devorat cei mai fidel înaintaşi. Aminteşte-ţi de un Marat, Robespierre sau Trotski.

La auzirea ultimului nume, nea Marin Nicolae interveni brusc de la prezidiu:

– Eu cred că nu-i momentul să ne pierdem în istorie, că bat la uşă alte nevoi. Oamenii mor de foame. Vine Crăciunul, iar săracii n-au ce pune pe masă. Mai bine să organizăm o colectă pentru pomul de iarnă, măcar s-aducem un licăr de bucurie copiilor nevoiaşi.

Cum să nu fii de acord cu ce spune? Mai mult: ca odraslă de negustor, mereu cu masa plină, mă simţeam prost între prietenii ce n-aveau ce băga în gură. Pe unii îi mai aduceam în bucătărie, unde mama, femeie de la ţară, nici n-apuca să-i spun o vorbă, că ne şi poftea să mâncăm ceva. Numai că, aşa cum se

www.dacoromanica.ro

zice, c-o floricică nu se face primăvara. Cât priveşte discuţia lor despre hoţi, libertate şi Trotski, să-i ia dracul, că în mintea mea vorbele nu se legau deloc. Ce-aveau Alimănescu şi hoţii lui cu Marat ori Robespierre, de care mai ştiam câte ceva? Ş-apoi, să mă ierte Domnul, nu ştiu cât de legal procedau poliţiştii, dar că ne izbăviseră de hoţi era clar ca lumina zilei. Lăsam bicicleta pe stradă, când plecam după cumpărături, şi tot acolo o găseam. Cândva, vor fi fost împuşcaţi vreo sută, două de tâlhari, dar douăzeci de milioane de oameni trăiau liniştiţi, fără să se teamă să intre în noapte sau să fie buzunăriţi ziua în tramvai. Mai aproape de noi, dacă primul bandit – implicat în fraudarea unei bănci sau într-o privatizare deocheată – ar fi pătit la fel, sunt sigur că am fi avut mai puţini milionari în dolari, dar şi mai puţini săraci.

Nu ştiu cum ajunsese nea Marin Nicolae şeful „Uniunii Patrioţilor" din Târgul Moşilor. În Obor îl ştiusem până atunci doar cârciumar, ţinând o prăvălie modestă pe şoseaua Ştefan cel Mare. Avea un băiat mai mare decât noi, Nicolae Nicolae, care venea la mai toate şezătorile noastre cu o vioară sub braţ, atacând câte-o bucată clasică, aplaudată cu puţină frenezie din pricina publicului puţin avizat. Învăţa şi el la Cantemir Vodă, iar peste mulţi ani va fi demnitar cu probleme de comerţ exterior şi ambasador. Parcă în America.

www.dacoromanica.ro

– Îl vezi pe ochelaristul ăsta?! – îmi spuse într-o zi Ionel Roşu. I-o nucă tare; tace ca peştele; nu ştii niciodată ce gândeşte. Învaţă pe rupte, în rest n-are niciun chichirez.

În schimb taică-su, Marin bulgarul, era vorbăreţ nevoie mare, găsind întotdeauna să-ţi spună o vorbă bună:

– Prietene, dacă tatăl tău e un om de ispravă, nici dumneata nu poţi fi altfel. Pom de Crăciun nu se poate face fără să întinzi o mână de ajutor celor săraci. M-am gândit să-ţi fac o delegaţie s-aduni ceva bani de la negustorii mai acătării din cartier. Îi cunoşti şi te cunosc. Îţi dăm şi un chitanţier cu bonuri ştampilate, să fie totul în regulă, şi spune-le că-şi fac şi lor un bine, că mâine-poimâine nu-i vom uita.

Ce înţelegea bai Nicolae – cum îi ziceau bulgarii – prin „mâine-poimâine", nu m-a dus mintea să-l întreb. Eram doar încântat că mă trata mereu ca pe un om mare, atunci când din „puştiule" nu mă scotea nimeni, deşi nu mă despărţeam de pălărie nici în miezul verii. Peste ani, când la o vodcă prelungită Radu Albala – cunoscut din anii copilăriei, graţie afacerilor făcute de părinţii noştri – m-a întrebat cum m-am rătăcit eu la comunişti, n-am uitat să-mi amintesc cu umor de acel „prietene" măgulitor, într-o vreme când „mă" şi „bă" stăteau pe buzele tuturor. M-a amuzat şi replica lui: „Păcat! Dacă veneai la noi, la liberali, ţi s-ar fi spus: domnule!" A murit şi n-am apucat să-i adaug: „Răducule, dacă şi tu ai fi

www.dacoromanica.ro

fost la stânga – când mulţi proşti se străduiau să-ţi ţină locul –, poate că şi destinul tău ar fi fost altul, într-o vreme când dreapta fusese trădată tocmai de anglo-americanii pe care voi contaţi". Ca mulţi intelectuali reticenţi, Radu, pe cât de inteligent, era de o naivitate năucitoare. Cam tot pe-atunci l-am întâlnit pe Calea Moşilor, unde împărţea un apartament cu o ţaţă ce-i făcuse zilele fripte. Şi-a părăsit casa de bunăvoie, încrezător în viitorul apropiat:

– Oi vedea ce-oi face la iarnă, că n-o să mor, dar până-n primăvară nu vin americanii? N-o arunc eu pe javră din casă? De la etaj îi zvârl boarfele, să mă ţină minte putoarea pân' la adânci bătrâneţi!

Aveau să treacă multe ierni şi primăveri, de-am apucat să-l văd pe Radu nu doar avocat, ci punând chiar şi sechestru pe clădirea Telefoanelor, dar casa lui din cartierul nostru s-a dus pe apa Sâmbetei. A mai văzut-o o dată cu ceafa, fiind nevoit să se mute pe-o străduţă din jurul Pieţii Filantropia.

Crăciunul lui '44 l-am sărbătorit frumos, cu daruri făcute celor certaţi cu punga. Izbutisem s-adun o grămadă de bani de la comercianţi, în primul rând de la rudele înstărite, fără să uit a-i zice lui bai Marin: „Fără supărare, dar de crâşmari şi cofetari vă ocupaţi 'mneavoastră!"

Şi într-adevăr s-a ocupat, că toţi negustorii, mai mici sau mai mari, patroni de restaurante, bodegi şi cofetării l-au blagoslovit cu sarmale, cârnaţi, ţuică, vin şi cozonaci, toate de sufletul

www.dacoromanica.ro

morţilor. Sărbătoare în toată regula: s-a mâncat şi s-a băut, iar sediul, pe zi ce trecea, devenea mai populat. Acelaşi „circ şi pâine" dintotdeauna.

La serbare, între multe cântece şi versuri, Gheorghe Moteanu, coleg de clasă şi prieten la cataramă, a declamat poezia lui Coşbuc *Noi vrem pământ*. La sfârşit, un mucalit a ţinut să adauge: „Doi metri la Bellu", în râsul spectatorilor, fără ca cineva să se supere – dar mai ales să prevadă la ce preţ uriaş va ajunge metrul pătrat în ţintirimul pomenit. Băiatul avea talent cu nemiluita, arta dramatică venindu-i mănuşă. Fiind îmbrăcat sărăcăcios, nea Marin m-a întrebat:

– De ce-i atât de ponosit?

– Taică-su-i vatman la S.T.B. şi-n familie nu-i altă leafă!

– S-ar simţi jignit dacă i-am da nişte haine?

– Calul de dar nu se caută la dinţi; v-am spus că-i sărac, nu şi prost.

Războiul măcinase mai toate rezervele de stat, iar susţinerea frontului devenise anevoioasă. Sărăcia îşi arăta rău colţii, iar specula devenise principalul mijloc de îmbogăţire a celor pricepuţi să pescuiască în ape tulburi. În aceste împrejurări, sub acelaşi patronaj, s-au creat „comitete cetăţeneşti", cu menirea descoperirii depozitelor secrete, confiscării mărfurilor şi punerii lor în vânzare la preţuri modice... Numai că foloasele măsurilor întreprin-

www.dacoromanica.ro

se nu acopereau cerinţele. Dar, la vârsta noastră de-atunci, 15 ani şi ceva, doar Gavroche ne-ar fi putut înţelege înalta menire detectivistică, suficientă pentru a ne face de baftă în ochii părinţilor, jenaţi în faţa vecinilor din pricina odraslelor.

În plus, elanul patriotic de a împărţi dreptatea cu forţa se reflecta şi în catalog: nu mai era loc pentru trecerea absenţelor. O eliminare din liceu fu urmată de o reînscriere condiţionată: „La prima întârziere, zburaţi definitiv din şcoală!" Ajunsesem să mergem la liceu mai rău ca la gară: cu un sfert de oră înainte de prima oră. Doamne, şi ce filme americane veniseră pe piaţă, că la matineu le vedeam de două ori, deoarece biletele nu se vindeau pe spectacole: intrai dimineaţa şi puteai să stai în sală până se închidea cinematograful.

Se ivi, totuşi, o speranţă.

Într-o recreaţie, zarvă mare în curtea şcolii. Se spărsese geamul dinspre administraţie şi nu se cunoşteau făptaşii. La clase, nimeni nu se ridicase să-şi asume isprava. Verdictul direcţiei nu întârzie: când se vor cunoaşte vinovaţii, vor fi eliminaţi o săptămână şi, bineînţeles, vor pune geamul la loc.

Atât mi-a trebuit:

– Mă Puiule! Cât dracului poate să coste un geam? Că n-o fi de cristal! Eu zic să recunoaştem că l-am spart noi. Plătim geamul şi ne procopsim c-o eliminare pe-o săptămână. Trai

www.dacoromanica.ro

pe vătrai! Absenţele-s motivate, că doar ei le-au hotărât.

N-a trebuit să insist. Negustorie cinstită: la plată, juma-juma.

Recunoaşterea greşelii urma s-o facem la ora de română, unde Dumitru Mazilu, care ne intoxicase cu educaţia prin adevăr, fu plăcut impresionat de mărturisirea ipocrită:

– Domnule profesor, ne mustră conştiinţa. Noi am spart geamul şi ne-asumăm pedeapsa.

– Cunoaşteţi hotărârea consiliului profesoral?!

– Da, domnule profesor!

Nu alesesem însă omul potrivit, căci la prima lecţie avea să ne spună:

– Deşi nu meritaţi, am susţinut în consiliu să fiţi scutiţi de eliminare, să plătiţi geamul şi să vi se scadă doar nota la purtare. Cum numiţi voi asta?

– Distraţi şi cu banii luaţi, domnule profesor, că doar de la dumneavoastră am învăţat să fim cinstiţi, începând cu noi înşine. Plătim ce-avem de plătit şi, mai departe, Dumnezeu cu mila.

Mulţi purici n-aveam să facem la Cantemir Vodă. În acelaşi an, ne-am mutat pe Dorobanţi, la Prinţul Carol, unde, ascunzându-ne într-un pod împăienjenit – curioşi dacă ne va găsi careva când se va observa lipsa noastră –, am fost profund dezamăgiţi că nimeni nu ne caută. Ne-am apucat atunci să împingem din

www.dacoromanica.ro

răsputeri la un zid sfărâmat, rămas în papainoage de la bombardament. Când s-a prăbuşit, s-au speriat toţi ca la cutremur. Elevii din toate clasele se adunaseră buluc în curtea şcolii, iar noi, popândăi, pe acoperiş. Greu era să coborâm, dar şi mai dificil să dăm ochi cu Papicu – porecla de care se bucura directorul liceului. De regulă gălăgios, acum era de un calm de care nu-l bănuiserăm capabil. Probabil că ne considera nebuni.

– Uite, băieţi, mergeţi voi la secretariat, luaţi-vă actele, vă dau înapoi şi banii de înscriere – nu puţini, că eram la un liceu particular – şi duceţi-vă unde vedeţi cu ochii, dar p-aici să nu vă mai prind!

Şi uite aşa, ne mutarăm iarăşi, nu departe, la Constantin Brâncoveanu, aproape de Piaţa Lahovary, liceu pe măsura harului nostru de a ne lua mereu lumea în cap.

Se pare că nu eram prea originali, căci, împreună cu alte podoabe, acolo formam o clasă aparte, învăţând separat după-amiaza, după ce dimineaţa dormeam pe săturate. Veneam ca la facultate: cu pălării pe cap, în loc de şepci şi fără numere pe braţ. Profesori buni, cu tact pedagogic, nu toţi duşi la biserică. Unul din ei era Isăceanu.

– Domnilor elevi, azi nu vin la dumneavoastră în calitate de profesor de germană. Am fost desemnat să preiau şi catedra de, de... un

www.dacoromanica.ro

moment, să văd în carneţel cum se cheamă... Da, am găsit! Onoratul minister ne-a transmis că din acest an se adaugă o nouă disciplină: Educaţia cetăţenească. Deocamdată nu cunoaştem programa şi n-avem nici manual după care să ne ghidăm. Aşa că am hotărât ca la prima oră, dacă tot nu ştim despre ce e vorba, să daţi extemporal! Nimeni nu suflă, nimeni nu copiază, iar ghiozdanele la podea, s-avem garanţia că nu vă inspiraţi din cartea netipărită, pe care o aşteptăm cu drag.

Noul dascăl ni s-a aşezat dintr-odată la inimă, de începurăm să învăţăm binişor şi la germană, să nu scădem în ochii lui. Atunci, după ce am golit în joacă pupitrele, l-am urmărit cu şi mai mult interes:

– Greutatea e să găsim un subiect potrivit, să ieşim din această beznă didactică, să nu supărăm pe nimeni. Aşa că vă rog să scrieţi, cu litere mari, titlul lucrării civice şi anume: *„Primăvara“*, cu atât mai bine cu cât anotimpul bate la uşă.

Şi-aşa era. Din ultima bancă a rândului de mijloc – unde îmi plăcea să stau, nu doar că eram lungan – priveam pe fereastră cum picură sloiurile de gheaţă formate pe lângă streşini, semn că venise vremea să se predea. Le-am privit ce le-am privit, şi m-am pomenit scriind un fel de poem în proză, poate naiv, dar satisfăcător pentru a intra în jocul profesorului.

www.dacoromanica.ro

Primăvară tristă, iar te-ai gătit în salbe de cireşi înfloriţi.
Mai ieri te aşteptam în prag, numărând în pumni picăturile ce cădeau din sloiuri învinse.
Îmi răsplăteai bucuria, aducându-mi de Paşti pantofi de lac şi-o muzicuţă să sperii mâţele din curte.
Mai târziu pe *Robinson* şi un pistol să-mpuşc piraţii.
Apoi câteva flori, rânduite într-o carte, să te am şi-n zile mohorâte,
Şi-o fată, în părul căreia ţi-ai fulguit petalele.
Tu m-ai învăţat să iubesc, să visez, să doresc şi să aştept.
Azi eşti săracă. În tolba ta nu-s decât amintiri, răni închise de răbdarea timpului.
Şi, totuşi, îţi ies în cale, primăvară tristă.

La ora următoare, dascălul a divagat fermecător pe tema primăverii – văzută ca anotimp al îndrăgostiţilor –, în recreaţie cerându-mi să-l însoţesc.

– Niki – cum nimeni nu-mi spusese până atunci –, poezia ta am trimis-o la o revistă în Oltenia, unde am un prieten.

Se va fi tipărit ori ba, nu ştiu nici până azi. Ajuns acasă, am încercat doar s-o refac din memorie, versuri regăsite peste ani printre alte ciorne.

Le fel de bun era Vladimir Dogaru. Trântea catalogul pe catedră – fără să-l intereseze cine lipseşte la orele lui – şi se aşeza în ultima bancă, incitându-ne să discutăm pe marginea unei lecturi. Ne asculta cu răbdare, încurajând susţinerea opiniilor personale. Când o idee i se părea mai interesantă, te întreba dezinvolt: „Nu vrei să faci un referat pe tema asta?" Şi pe

www.dacoromanica.ro

nesimţite lecţia se transforma într-un adevărat proces literar. Lui îi datorez multe note de trecere la materii precum matematica, fizica şi chimia, pentru care, Dumnezeu să mă ierte, aveam o aversiune organică. Bucurându-se de stima colegilor din cancelarie, obţineam clemenţa lor, tradusă printr-un cinci salvator.

Numai că năravul din fire n-are lecuire. Greu să renunţi la „Patrioţi", când ştii că acolo se adună toată floarea cea vestită a întregului Obor, reprezentată de foste copile, acum domnişoare de 16 ani, după care întorceau ochii şi domni de 61. Deja începuseră să nu se mai uite la noi; de dansat însă dansau fără discriminare. Dar ce mai conta dănţuiala când la sediu aveam acum nu doar masă de ping-pong, ci şi echipament sportiv, ghete de fotbal cu crampoane, cu care jucam între echipele formate pe străzi, ce se înfruntau pe două stadioane apropiate: în curtea morii lui Asan şi S.T.B. (Societatea Tramvaielor din Bucureşti), de lângă Lizeanu?! Drept e că pentru distracţia asta mai trebuia să căscăm ochii la şedinţele „bătrânilor", unde opoziţia bogaţi-săraci revenea mai totdeauna, obişnuindu-ne să credem în rostul de a fi alături de cei mulţi pentru o viaţă mai bună. La 16 ani, n-aveam niciun motiv să gândim altfel, cu atât mai mult cu cât şi la şcoală lozinca revoluţiei franceze: „libertate, egalitate, fraternitate" ne încălzise spiritele. Ca să nu spun că versul: „Zdrobiţi orânduirea cea crudă şi nedreaptă" avea pentru

www.dacoromanica.ro

unii şi o altă rezonanţă decât cea pur romantică. Mai târziu, parcă Ţuţea spunea că socialismul e hărăzit să ne cucerească gândirea în anii tinereţii, parafrazând pe alţii care, zicând acelaşi lucru, adăugau că treapta următoare ar fi liberalismul, pentru ca la bătrâneţe să devenim conservatori. În adolescenţă, când sufletul îţi este ca lacrima, străin de orice târguială în folos propriu, nimic nu te poate înnobila mai mult decât să cugeţi la fericirea altora. Nici astăzi nu mi-e ruşine de primele credinţe. Ba chiar, aflat în postura lui Zorba grecul, aş fi chiar fericit să văd că bogătaşii noştri de azi ar gândi la fel, ştiind că atunci nici pe departe nu eram odraslă de oameni săraci.

Se mai adăugase ceva: seceta îngrozitoare din 1946. Trenuri întregi cu copii înfometaţi soseau din Moldova în capitală şi erau daţi în grija bunilor samariteni, ce se ofereau să-i întreţină, fie şi temporar. Unul din centrele de plasament se afla la „Casa Mareşalului" – cum i se spunea clădirii din Tei, ridicată de acesta cu destinaţia unor acţiuni sociale. Acolo am mers împreună cu mama să vedem cam ce se întâmplă, fără intenţia vădită de a lua cu noi vreun copil. Multe doamne veniseră însă cu gândul de a găsi fetişcane mai împlinite, să le ajute la gospodărie. Dezamăgite, priveau la un şir de zgâmboi slăbănogi, aşezaţi în ordinea înălţimii. Ca la târgul de vite, primii aleşi au fost cei măricei, scoşi din griji. La capătul din

www.dacoromanica.ro

dreapta al rândului, plutonul se încheia cu un ţânc de vreo trei anişori, desculţ, cu o cămaşă peticită şi în picioarele goale. Curios e că avea o burtă uriaşă, pe care mai târziu – mi-au explicat unii – o făcuse tocmai din pricina foamei pe care o îndurase.

– Mamă, hai să-l luăm şi noi p-ăla mic.

– Tu nu eşti întreg la minte. Mi-ajunge că m-am chinuit să cresc trei copii!

– Mamă, dacă nu-l luăm noi, p-ăsta nu-l ia nimeni.

Şi m-am ţinut atât de mult de capul ei, până când, bodogănindu-mă întruna, ne-am întors acasă trei. Îl chema Niculiţă Spătaru şi era mascota casei. Tăcut şi înfricoşat la început, devenise cu timpul răsfăţatul familiei, îmbrăcat ca un prinţ. Şarlatanul, se băgase pe sub pielea tatei, un om sobru, de care şi eu, şi sorămea Tatiana fugeam. El însă abia aştepta să-l vadă şi fugea să-l întâmpine. La prânz, omul nici nu putea să mănânce ca lumea, că se strecura pe sub masă în braţele lui, cum niciunul din noi nu făcuse. Mic, mic, dar îl ducea capul să bage fitile:

– Tăticule, eu sunt băiatul tău. Nicu şi Tatiana nu te iubesc!

Pe cât ne-am bucurat când a intrat în casă, pe-atât de mult ne-a sfâşiat sufletul când, peste vreo doi ani, ne-am pomenit cu maică-sa, o femeie tânără, dar îmbătrânită prematur, venind să-l care acasă. Văzând-o, copilul a luat-o la goană, ascunzându-se sub patul din

www.dacoromanica.ro

dormitorul părinţilor. Nu este exclus ca prezenţa femeii să-i fi trezit amintiri neplăcute, deoarece, descoperit, ţipa cât îl ducea gura: „Pleacă, pleacă, tu nu eşti mama mea!"

Ce să zică biata femeie?... În ţipete a fost îmbrăcat, în ţipete i s-a făcut valiza de drum, deşi insistaserăm cu toţi să-l mai lase o vreme. A plecat în pantalonaşi de catifea şi pantofi de lac, târât pe caldarâmul curţii de-o femeie în picioarele goale, cu tălpile crăpate de muncă, în timp ce băiatul urla ca din gură de şarpe, cu gâtul sucit spre noi: „Nu mă lăsaţi, nu mă lăsaţi!", strigându-l în lacrimi pe tata, care nu era acasă!

Când ai 16 ani şi asişti la o asemenea scenă, trebuie să fii oligofren să nu-ţi pui întrebări în privinţa inechităţii sociale.

În acelaşi an, s-a înfiinţat organizaţia „Tineretul Progresist", în care am intrat fără şovăire. De voi fi procedat bine sau rău era taina viitorului. Atunci ne bucuram că vom avea un sediu al nostru, departe de „bătrâni". În plus, întrezărisem şansele ce ni le oferea târgul cu artiştii de la „Cărăbuş". Puntea o croiseră „fraţii Grigoriu" – cunoscuţi ca atare în muzica uşoar. La vremea aceea, se aflau la început de carieră, în căutarea unui plasament, fie şi temporar, prin includerea lor într-un program oarecare. Lipsiţi de obligaţii, se distrau, precum majoritatea dintre noi, în clădirea unei foste cârciumi de pe Romană (azi Eminescu),

www.dacoromanica.ro

aflată la vreo sută de metri de strada Viitorului, după cinematograful „Mogador" (mai târziu „Arta"). Cântau – acompaniindu-se singuri cu o chitară –, aplaudaţi frenetic de mulţii gură-cască, ce-i ajutau indirect, prin frecventele reluări, să-şi alcătuiască un repertoriu. Îi ascultam ore în şir, mai puţin Cornel Şase-Luni, certat cu mobilierul cârciumarului, din care şparlea scaun după scaun, că ajunseserăm să ne temem că nu vom mai avea pe ce să ne aşezăm fundul. Câtă vreme se războise cu mesele din grădina de vară – unde le duseserăm şi pe suratele lor din local –, nu-i spusesem nimic. N-aveam nevoie de ele. Dar acum riscam să stăm în picioare, ca la bufet-expres.

– Cornele, dacă mai furi un singur scaun, al dracului să fiu de mai pui tu piciorul în sediu.

– În cârciumă!

– Zi-i cum vrei!

– Aţi uitat cine v-a făcut rost de sedii, cum aţi ajuns de la Patrioţi aici?

Nimic de reproşat. El se dusese la blocul lui Cărnaru, de pe şoseaua Ştefan cel Mare, aproape de strada Câmpului (dacă nu chiar pe colţ) – bloc aflat în construcţie –, unde a ocupat un apartament. În loc de ordin de rechiziţie, a cărat acolo câteva rafturi împrumutate de la „bătrâni", un steag tricolor şi alte două roşii cu secera şi ciocanul.

– Aici vom aduce întregul mobilier. Dacă se atinge careva de steaguri, nu garantez ce se va

www.dacoromanica.ro

întâmpla cu restul apartamentelor, de nu sunteţi oameni de înţeles.

O fi fost beat, că peste vreo două luni a venit Cărnaru la tata să-l roage să intervină pe lângă mine să-i scot steagurile din casă. De unde şi blândeţea tatei:

– Neisprăvitule, nu ţi-ajunge că te-ai înhăitat cu derbedeii mahalalei şi nu-ţi vezi de şcoală?! Acum daţi buzna cu drapele în casele oamenilor. Marş d-aici şi împacă omul că, de nu, merg eu la Cărnaru şi vă pun calabalâcul pe foc!

O vreme ne-am mutat într-o fostă tâmplărie de pe strada Episcopul Radu, aproape de Ardeleni: o sala mare, dar greu de încălzit iarna cu un godin. Apoi tot Cornel vânase un locaş – „aproape liber", cum zicea el –, plasat în Piaţa Gemeni. Într-adevăr, era liber şase zile din săptămână, pentru că într-a şaptea îl frecventau adventiştii.

– Părinte, preot sau pastor, ce-oi fi dumneata, că văd că nu porţi straie bisericeşti. Creştini suntem şi noi. Spui că vă adunaţi aicea sâmbăta. Să vă dea Dumnezeu sănătate! Noi nu vă deranjăm cu nimic; venim în restul săptămânii. Vă garantăm însă că sâmbăta veţi avea întotdeauna un sediu îngrijit, ultra-curat, cum nu l-aţi pomenit vreodată. Nimic nu se scoate, nimic nu se adaugă, totul se câştigă de ambele părţi. Nu schimbăm cu nimic înfăţişarea salonului: rândurile de scaune – ca să nu le zicem strane – rămân la locul lor, masa

www.dacoromanica.ro

prezidiului la fel, clopoţelul gata de clinchet. Pe scurt: totul va arăta ca acum.

Şi aşa a fost, minus hazul involuntar: pe fundalul unui uriaş tablou cu Iisus rugându-se pe Muntele Măslinilor, se deschideau adunările lunare cu „Hai la lupta cea mare", în timp ce pe mai toţi pereţii interiori ai clădirii se putea citi: „Cântaţi întru Domnul!" De cântat se cânta întruna, mai ales cu chitara, numai că repertoriul devenise vesel şi variat, pastorul fiind totuşi mulţumit: obişnuiţi să vină mai toată săptămâna la sediu, mulţi tineri îl vizitau şi sâmbăta, prozeliţi în perspectivă. Numai că acolo mobilierul, fixat în duşumea, nu ne permitea să dansăm. Aşa că iarăşi ne-am văzut nevoiţi s-o luăm din loc.

Afacerea o perfectase Nelu Haralambescu, frumos şi înfigăreţ, după care se dădeau în vânt toate puştancele. Mai bine decât noi, temători să nu călcăm morala proletară, el avea grijă să le calce pre dânsele, ştiind cam ce le trebuie.

Oferta era avantajoasă: negustorul ne ceda cârciuma cu mobilier cu tot, contra unei declaraţii la percepţie. Nenorocitul îşi închisese prăvălia de un an, dar impozitele, pe zi ce trece mai mari, curgeau gârlă. Avea nevoie să-i dăm în scris că de mai bine de un an îi ocupasem magherniţa.

– Asta-i problema? La nevoie declarăm că o parte din clădire am folosit-o încă din anii grei ai ilegalităţii, când, pentru tăinuire, îl putea costa chiar viaţa!

www.dacoromanica.ro

Atunci s-a pus Cornel să-i pieptene inventarul, lăsându-ne mai mult spaţiu de dans.

De mici târguieli se apucase şi Cezar Grigoriu, care – cine şi-ar fi închipuit? – avea s-ajungă ginerele lui Gheorghiu-Dej, după căsătoria cu Tanţi, sora mai mică a Licăi.

Pe principiul „ajută-mă să te-ajut", se învoise cu actorii şi cântăreţii de la teatrul de revistă de pe Calea Victoriei să cânte pe gratis o melodie-două la balurile noastre sau să rostească un cuplet, noi angajându-ne să-i înlocuim la „munca voluntară" pentru curăţirea unor terenuri, cu clădiri avariate la bombardamente. Ne-a convenit tuturor, inclusiv trio-ului Grigoriu, ce s-a lipit astfel de confraţii de la „Savoi" cu *La cabana „Trei Brazi"*, *Broscuţa Oac* şi alte melodii, care ne-au legănat copilăria mai mult decât romanţele viitoarei diriguitoare a „Cabinetului 2" şi manelele zornăitoare de pe miriştea contemporană.

Între timp, avuseseră loc alegerile parlamentare, primele organizate după căderea regimului antonescian. Câştigător: Blocul Partidelor Democratice, adunate în jurul Partidului Comunist. La vremea respectivă nu meditam la acurateţea rezultatelor, ci înregistram doar bucuria unora şi suspiciunile altora – ce susţineau ritos că alegerile fuseseră măsluite. Motive de îndoială ar fi fost: popularitatea enormă de care se bucura Partidul Naţional Ţărănesc, condus de Iuliu Maniu. Ziarul lor, *Dreptatea*, dispărea la prima oră după apariţie, pe când *Scânteia* o găseai cu prisosinţă la

www.dacoromanica.ro

toate chioşcurile. La fel şi *Strâmbătatea,* ce se dorea o replică polemică la publicaţia P.N.Ţ. Ceea ce nu pricepeam atunci era de ce puştii care vindeau aceste gazete se ciondăneau între ei, uneori până la bătaie, iar domnii Zaharia Stancu şi Nicolae Carandino – ce-şi încrucişau spadele în presă – îşi beau cafeaua împreună la "Capşa", ca şi cum ar fi coborât de pe scena unui teatru, unde interpretaseră roluri adverse. Mi-i arătase cineva cum gustă spectacolul confruntărilor din stradă, de după vitrina mare a braseriei. Peste ani, la Casa Scriitorilor, i-am cerut un răspuns domnului Carandino, surprins de întrebare:

– Drăguţă, noi apucaserăm, totuşi, vremuri democratice, când înfruntarea de idei în presă era precum o competiţie sportivă: nu trebuie să-ţi urăşti niciodată adversarul, ci să te antrenezi pentru următoarea întâlnire.

Avea dreptate: când, după ani grei de închisoare, s-a eliberat, iertat pentru consecvenţa vechilor credinţe, Zaharia Stancu a fost cel care i-a asigurat o pensie de la Uniunea Scriitorilor, nicidecum cei care înlocuiseră condeiul cu creionul de tâmplărie.

În Occident, aceeaşi luptă încrâncenată se desfăşura în cadre democratice, nu controlată de Alexandru Nicolschi – alias Boris Grunberg, agent sovietic, trimis de NKVD cu însărcinări speciale în România –, personaj sinistru, boit în sânge din cap până-n picioare, precum Josef Mengele la Auschwitz. Aflaţi la poluri opuse, amândoi s-au dovedit a fi reprezentanţi iluştri

www.dacoromanica.ro

ai unui aparat represiv, specific sistemului politic de tip dictatorial. În Franţa, domnii Aragon, Barbusse, Camus, Gide ori Sartre militau pentru victoria stângii, fără teama de a fi sculaţi noaptea din somn, arestaţi, anchetaţi, schingiuiţi şi întemniţaţi. În Italia la fel, unde Partidul Comunist a fost la un pas de câştigarea alegerilor parlamentare. Nu avuseseră norocul să lupte în favoarea socialismului – generos în esenţa lui –, într-o ţară aflată în spatele frontului sovietic, unde nici măcar Lucreţiu Patraşcanu sau Titel Petrescu, fruntaşi de stânga, nu vor avea o soartă mai bună. Ce să mai spunem despre făuritorii României Mari, morţi în detenţie, unii dintre ei fără o cruce la căpătâi?!

În 1946, încă ne mai aflam într-un regim monarhic, regele fiind apreciat pentru proclamaţia din 23 August 1944. Însuşi Stalin nu pregetă să-i acorde lui Mihai cea mai înaltă distincţie sovietică, „Ordinul Victoria", plus două avioane în dar. Nu-i greu de intuit ce bulibăşeală era în mintea noastră, apropo de direcţia în care ne îndreptam, atâta timp cât lozinca „Regele şi Patria"– promovată în special de ţărănişti – nu ne deranja defel. Dimpotrivă, aniversarea evenimentului era prilej de „Biba-Biba!"

Expresia îi aparţinea portarului de sediu din Calea Dorobanţi, unde funcţiona sectorul 1 Galben, condus de Iosif Batti, pe care îl ştiam

www.dacoromanica.ro

din mahalaua noastră, unde parcă şi locuia, fiind rudă sau prieten cu vecinii Tamás Török şi Szakéks. Deşi tânăr, era un băiat instruit, inteligent, înzestrat cu o calitate care lipsea multora din jur: răbdarea de a asculta şi pe alţii, nu doar pe el. Nu mă miră că peste ani avea să îmbrăţişeze cariera universitară. Înflăcărarea lui era molipsitoare, răsfrângându-se şi asupra cerberului ce te întâmpina la intrarea şi la ieşirea din sediu cu nelipsitul „Biba-Biba!". Mult mai târziu aveam să aflu că, în mintea bărbatului de la poartă, salutul său era totuna cu „Vivat! Vivat!"

Sub acelaşi acoperământ se aflau însă şi şmecheraşi de profesie, precum mulţi convertiţi la credinţe noi, schimbând azi tarabele politice precum indispensabilii. Pe atunci, existând un singur partid, îşi schimbau doar funcţiile:

– Câţi ziceţi că sunteţi în circa a 5-a?

– Vreo sută de membri!

– Asta dacă vă strigă cineva la catalog... Numai că fiecare dintre voi mai are un frate, o soră, un amic, o prietenă, un coleg, un vecin, o rudă apropiată. Aşa că vă înscriu cu două sute de participanţi la manifestaţie.

De unde să scoţi atâţia oameni, când la adunările generale dacă veneau şaizeci de inşi? Văzându-ne îngânduraţi, Leonard Brătescu, actor şi regizor amator, pus mereu pe şotii, deveni dintr-odată serios:

www.dacoromanica.ro

– Ia mai dă-l în mă-sa de ţăran, că n-om fi Hristos să înmulţim peştele şi vinul. Lăsăm băieţii şi fetele acasă, c-avem repetiţii, şi v-aduc eu ce vrea el. Important e s-avem o pancartă mare cu numele circumscripţiei. Îmi trebuie doar câţiva băieţi făţoşi, da' îi iau din echipa de teatru.

Să nu lungesc povestea: la data aniversării, Leonard şi ai săi veneau ţanţoşi în fruntea unei coloane furate de pe Şoseaua Ştefan cel Mare. Încă de la cinci dimineaţa se instalase cu asistenţii săi la răscrucea cu Lizeanu, toţi cu banderole roşii pe mânecă. Ţinea în mână un carnet cu numele a zeci de întreprinderi şi instituţii. Dialog scurt:

– Deci voi sunteţi de la..., de la... Da! V-am găsit. Cotiţi-o pe Viitor şi vă înscrieţi pe Romană la dreapta!

– Dar noi avem punct de întâlnire la „Gagel", la fabrica de pâine!

– L-aţi avut. Acum puteţi să vă mândriţi: sunteţi vărsaţi în coloana principală, cu punct de întâlnire în Piaţa Romană. Noi de ce suntem aici?

Şi i-a însoţit până la sediul din Romană, unde să fi fost vreo 30 de suflete. Cât timp oamenii au poposit să fumeze o ţigară, i-a ţinut de vorbă pe cei din faţă, în aşa fel încât ajutoarele lui să le şterpelească firma sub care defilau, sprijinită de ziduri ca şi celelalte pancarte. Odată cu ea, a dispărut şi el, lăsând nu-

www.dacoromanica.ro

mele circumscripţiei a 5-a în fruntea întregii coloane.

Sarcina fusese îndeplinită, în aceeaşi manieră în care fusese trasată, furtul de coloană nefiind prevăzut în codul penal.

Nu încerc să dau explicaţii şi nici să generalizez o stare proprie unei organizaţii de cartier, diferită de cea în care munca salariată trecea pe prim-plan. Altă gâscă în altă traistă. În esenţă, multe probleme erau însă comune, peste cele care agitau viaţa politică. La ora aceea, condamnaţi înainte de a fi judecaţi, ce puteau face tinerii generaţiei mele, decât să beneficieze de bucuriile vârstei lor? Atunci ca şi acum, iubirea trecea pe primul plan. Nu exclud că vor fi fost şi excepţii, adolescenţi care să fi aspirat la mai mult, peste obişnuitele obligaţii şcolare şi fiorii dragostei dintâi. Eu nu m-am numărat printre ei.

Împlinisem 17 ani! Îmi crescuseră aripile şi eram gata de zbor. Primejdii la tot pasul, dar cine se gândeşte la ele, când primele iubiri par şi ultimele?

Trăind excesiv în prezent, confundam viitorul cu ziua de mâine, ca mai toţi adolescenţii lipsiţi de trecut.

În rest, risipă, risipă, risipă.

www.dacoromanica.ro

XIII. A MURIT DEFTU

Plouă mărunt, plouă cu încăpăţânare, ca şi cum n-am fi în preajma Sfântului Nicolae, singurul sfânt care dă fără să ceară, înrudit prin obceiuri cu Moş Crăciun, coborât şi el din poveşti. Acum, Sfântul Ilie, aşteptat la rându-i în zile de secetă, îşi face de cap în preajma sfântului Pafnutie, patronul beţivilor. Plouă des, plouă întruna, grăbind paşii trecătorilor, majoritatea încotoşmănaţi în paltoane gri, cu poale lungi, armată civilă croită pe cartelă. Vestimentaţia poartă marca noii orânduiri: fiecare după muncă şi capacitate, activitate reglementată, între altele, prin ţidule roşii – cu puncte mai multe, pentru muncitori –, cartele albastre şi verzi pentru intelectuali, funcţionari şi pensionari, gradate în minus, potrivit prestaţiei sociale, în viziunea oficială.

În cârciuma lui Moise mesele-s ocupate, cu scaune cărate şi din grădină. Portretul regelui continuă să patroneze adunarea, victimă a muştelor de care cârciumarul n-a scăpat, cu tot ventilatorul ce se învârte ca o elice de avion peste capetele clienţilor. Bolnav de curăţenie,

www.dacoromanica.ro

Moise vede tot, nu iartă nicio căcărează şi ordonă primului slujbaş ce-i iese în cale:

– Urcă şi şterge-l c-o cârpă pe Majestatea Sa. Repede, nu beli ochii la mine!

Replica dă bice unor discuţii contradictorii, mai ales între vârstnici, unii recunoscători că suveranul a pus capăt unui război blestemat, ce-ar fi transformat toată ţara într-un morman de ruine, alţii, dimpotrivă, acuzându-l că l-a băgat în mormânt pe Antonescu, fără de care am fi avut soarta Poloniei şi Cehoslovaciei, cotropite de nemţi.

– Nu, zău... Şi ce să fi făcut cu el? Să-l împăieze?

– Să-l fi păstrat în viaţă, dom'le, cum au făcut francezii cu mareşalul Pétain! Nu să-l pui în faţa plutonului de execuţie, ca pe-un trădător.

Majoritatea clienţilor nu se sinchisesc. Mai ales tinerii, cuprinşi dintotdeauna de febra vârstei.

– Nelule, nu insista, că pe lumină nu merg cu tine. Nu mă trage sufletul. Oi fi fost tu ofiţer, dar eu îs mai pudică.

– Prejudecată! Afrodita, cât e ea de Afrodită, se scaldă în lumină şi înmărmureşte la rându-i pe alţii cu frumuseţea ei. În întuneric nu face doi bani.

– E treaba dânşii, să facă după cum o duce mintea, dar mie nu-mi place ca mâine, poimâine să-mi iasă vorbe de felul ăsta.

Nelu Haralambescu nu mai avea răbdare, dar nici dispus să renunţe la pradă nu era,

www.dacoromanica.ro

încât lăsă totul pe seama dulcei licori, cerând să le mai aducă două ţoiuri de mastică.

– La urma urmei, toată povestea-i de educaţie. Cu cât ştii mai mult, cu atât pricepi mai puţin. Tu, totuşi, nu eşti o fiinţă oarecare, ci, cât de cât, mai altfel, cadru organizat; în birou conduci comisia de fete. Nu-i vorba de cum gândeşti tu ori eu, ci cum se prezintă toată cioaca în esenţa ei materialist-dialectică. Cine are prioritate? Materia ori spiritul?

– Bineînţeles că materia!

– Atunci nu pune sufletul înaintea trupului; facem socoteala şi roiul, până nu se înteţeşte ploaia, că până acasă ne face leoarcă şi chiar ne despoaie să ne uscăm ţoalele. Să ne vedem la ogeac, că nu ne-om apuca, zor-nevoie, de blestemăţii. Mai discutăm una, alta, ca abia apoi să facem puţintică mişcare, „atributul materiei", dacă vrei s-o dăm pe ideologie.

Lenuţa Pârvan – peste ani, vânată de Agerpres să-i fie şefă de cadre –, ezită o clipă, după care lăsă capul în jos:

– Merg, Neluţu, da' să fii cuminte...

Tot atunci veni şi vestea c-a murit Deftu de pe Colentina.

– Zile ar mai fi avut omul, da' l-au trimis prietenii pe cealaltă lume, uite-aşa, la o vadră de vin ş-un lăutar...

Mai grav era că totul se petrecuse cu voia celui plecat să deschidă drum la ceruri. Ce se întâmplase?!

Cu Deftu Georgescu – comerciant nici prea mare, nici prea mic, deşi singur se persifla,

www.dacoromanica.ro

recomandându-se ca negustor de piei de cloşcă –, începeau şi se sfârşeau chefurile celor cu dare de mână din gura Oborului. Familist convins, cu nevastă isteaţă şi doi băieţi cuminţi, avea vadul lui, fără concurenţă. Era o adevărată agenţie comercială, o ambasadă a breslei în relaţiile cu toate profesiile din lume, cu cereri şi oferte de la A la Z. Nu exista un lucru de care aveai nevoie, fără ca el să nu ţi-l procure, fie paratrăznet, pantofi cu scârţ, ori stupi de albine. Asta ca asta, dar, dacă sufereai de-o boală, îţi aducea la pat medicul potrivit, după cum, când erai la vreo ananghie juridică sau fiscală, îţi sărea în ajutor cu un avocat, un perceptor, ba chiar, cu discreţie absolută, şi cu câte un comisar de poliţie, dispus să dea la fund o daraveră. O făcea pentru oamenii de treabă, fără să se mânjească în afaceri murdare, oricâţi bani i-ar fi oferit careva. Media de la distanţă fel de fel de relaţii comerciale, de pe urma cărora îşi lua comisionul cuvenit. Cum nu există casă de bogat sau sărac în care să nu existe o belea, Deftu avea clientelă bogată, ca un trimis al Cerului... Nu-i de mirare că, util şi eficace, era iubit de toţi.

Mai mult decât ei, Deftu avea însă harul de a cântări bine timpul, în aşa fel încât omul să nu trăiască doar ştergându-şi sudoarea frunţii – cum zice *Biblia* –, ci să se şi înfrupte din ce adună, spre desfătarea sufletului, cu lăutari la ureche, să-i cânte de foc şi inim-albastră. Îşi făcuse un calendar anume, în care, pe lângă sărbătorile tradiţionale, erau trecute zilele de

www.dacoromanica.ro

naştere şi onomastice ale amicilor, adevărata lui avere. Punând la socoteală şi cele 52 de duminici ale anului, plus sărbătorile de Paşte, de Crăciun, cele naţionale – nu puţine la număr –, vacanţa de vară, când omul se mai duce la băi, Deftu se dumerise că balanţa calendarului stă nemişcată, de aşezi pe un taler munca, iar pe altul petrecerea şi odihna.

– Dumnezeu a făcut lumea în şase zile şi de-atunci se tot odihneşte. Ce era mai important de făcut a făcut. Boier, lucrează când vrea, dacă vrea, doar nu-i ţine nimeni socoteală, pe când un amărât ca mine e nevoit să se spetească şase luni pe an, ca apoi să se înzdrăvenească în ălelalte şase. Astea nu-s chiar de odihnă, că nu-i lesne să stai zile şi nopţi în capul oaselor, să mănânci şi să bei, să cânţi şi să joci, să tremure duşumeaua sub tine. Aşa-i, părinte?

Preotul Traian Chirulescu era pâinea lui Dumnezeu, pe deasupra şi înţelept, obişnuit să judece oamenii mai mult după faptele lor, decât după credinţă. Pe Deftu, deşi nu-l avea în parohie, îl îndrăgea mai abitir decât pe propriii enoriaşi, ştiindu-l apropiat de sărăcime. Nu putea să uite cum luase în grijă un orfan, fără să stea pe gânduri, când băieţelul se trezise peste noapte fără părinţi, căci „unde mănâncă patru şi-o jupânească, poate mânca şi al şaselea, că haine şi încălţări îi rămân de la Gicu şi Mielu".

www.dacoromanica.ro

Popa nu se prea încumeta să se ia cu el în furcă, mai ales când îl simţea ciupit de băutură, c-atunci avea chef de vorbă şi îl înfunda pe uliţele încâlcite ale religiei:

– Părinte, înţeleg că nu contează dacă suntem români, armeni, turci, ovrei sau mai ştiu ce, că-n Obor stăm ca la Liga Naţiunilor, nu contează de-i zicem Dumnezeu, Alah sau Iehova, că tot împărat ceresc e, iar noi o turmă cu-n păstor. Important e s-ascultăm de poruncile Lui, să ne iubim ca fraţii. E aşa, părinţele? Păi, dacă-i aşa, când ajungem Sus – înveliţi în cearşaf, ca jidovii, sau cu cravată la gât, ca la nuntă –, ce facem, tragem fiecare la biserică, la templu sau la moschee, c-altfel e bulibăşeală mare? Matale nu vezi ce-i pe pământ? Intri din greşeală cu pălăria în lăcaş creştin, urlă toţi s-o dai jos; mergi la templu, zice să ţi-o pui pe cap; nimereşti la moschee, musai să te descalţi. Ce s-o lungesc, părinte, te întreb: când ajungem *unde nu este durere, întristare, nici suspin,* cum mergem? Încălţaţi sau desculţi, cu capu' dezvelit sau acoperit? Sau Dumnezeu nu ţine cont de eşti ortodox, catolic, mozaic ori mahomedan şi ne lasă frăţeşte să călărim aceleaşi cârciumi, că n-o avea inima să ne pună să cântăm de nebuni *Aleluia*, de dimineaţă până seară, s-aprindem lumânări şi să înghiţim aghiasmă? Că n-am inventat eu şpriţul, nu l-a inventat nici Dracu', că de băut s-a băut şi la Cana Galileii, unde – zice *Biblia* – s-ar fi zburlit nuntaşii c-abia la urmă s-a pus pe masă vinul cel bun, după ce nebunii piliseră tot, de

www.dacoromanica.ro

trebui ca Iisus să înmulţească sfânta băutură, ca şi cum ăia nu haliseră până atunci, nu goliseră toate vedrele. I-aşa, părinte, sau minte *Biblia*? Ba eu cred că, din când în când, mai trage şi Dumnezeu o duşcă, noi înşine fiind făcuţi după chipul şi asemănarea Lui!

– Iar eu zic să nu iei numele Domnului în deşert! Lasă-L pe Dumnezeu cu rosturile Lui, poartă grija ta şi bea cu măsură, că prea-ţi iau obrajii foc, când nu ţii socoteala paharelor.

– Ba ştiu socoteala, părinte, că-s mereu în întrecere cu mine. Azi am băut c-o cinzeacă mai mult decât ieri. Ce-i rău în asta? Mai devreme sau mai târziu, tot acolo ajungem. Nu scapă nimeni de coasă. Dacă nu bei şi nu mănânci, cum să mori sănătos? D-aia, părinte, de-o fi să zici la groapă c-am trecut Dincolo *nespovedit, neîmpărtăşit*, să adaugi corect: *dar mâncat şi băut*. Ce mama mă-sii: de ce trăieşte omu' pe lumea asta? Să sufere că Adam şi Eva au fost izgoniţi din rai, c-au mâncat mere şi s-au coţăit de faţă c-un şarpe? Ba să mai spui c-am muncit de m-am spetit o viaţă întreagă şi, dacă n-aş fi băut, aş mai fi trăit câteva luni. Pagubă-n ciuperci!

O singură dată a zbârcit-o Deftu, când, hodoronc, tronc, s-a pomenit peţitoare în căsătoria lui Vasile Giugiu de pe Făinari, strungar la I.O.R. Văzându-l harnic, pe deasupra şi de prin Argeş, tata îl ajutase să-şi deschidă un atelier mecanic, dându-i un garaj şi bani să-şi cumpere un strung al său, să nu fie sluga nimănui. De muncit avea destul, aşa că datoria

www.dacoromanica.ro

şi-a achitat-o mai devreme decât ar fi crezut. În plus, avusese norocul ca în gospodăria lui – o cameră şi o săliţă, închiriată de la Vasilica muscăloaica – să se pripăşească o fată divorţată, mult prea frumoasă ca fostul bărbat să n-o gelozească şi să n-o învineţească, până când femeia şi-a luat lumea în cap. Cu Vasile avea trai bun, îngrijindu-se din zori până-n noapte de casă, curată de puteai dormi pe jos, gătind şi frecând întruna la salopetele îmbibate cu ulei. Oamenii, respectându-i truda şi drăgălăşenia, începuseră să-i zică: *doamna Giugiu*, ceea ce îl cam deranja pe Vasile, nu că n-ar fi plăcut-o pe Mihaela, dar nu era ce-i trebuia, că neapărat îşi dorea ca nevastă o fată mare. Cui să-şi spună păsul, dacă nu lui Deftu?

Omul, venit cu nişte cuţite să i le ascute la polizor, n-avu de lucru şi-i aminti de fata unui vecin de pe Colentina, cu atelier de tâmplărie, meseriaş cu faimă în cartier.

– Vasile, ce vrei tu vor mulţi, numai că cererea-i mare şi oferta mică. Bărbatul zburdă pe faţă, femeia pe din dos. Mai uşor păzeşti un ciopor de iepuri, decât o fată frumoasă. Asta, la început, dă din copite ca o iapă nărăvaşă, dă la un armăsar, dă la doi, dă la o sută, dar pân' la urmă tot o încalecă unul. Nu ştiu dac-o ştii pe fata lui Panait tâmplarul! Într-adevăr, nu-i chipeşă, poate unde-i saşie, slăbuţă - oricum, mai înaltă decât tine, dar ăsta nu-i cusurul ei, ci al tău –, tăcută neam, poate unde s-a sălbaticit, de-a crescut-o ta-su cu lanţul de piciorul mesii, dar, altminteri, e ce cauţi. Bei dintr-o

www.dacoromanica.ro

sticlă înfundată, nu de la butoi, bei vin sec, nu dulce, dar de cursă lungă, bei cu femeia ta, numai a ta, care să-ţi umple casa de copii, crescuţi în frica lui Dumnezeu, nu cu o farfuză care să se chiorască întruna în oglindă, s-o păzeşti toată ziulica, s-o prinzi cu mâţa-n sac şi s-o ierţi la culcare, când se lipeşte de tine plângând. Căsătoria nu-i chiar loterie; alegi ce-ţi trebuie, nu ce ţi se oferă. Ai chef de una frumoasă, de-o blondă, brunetă, şatenă ori roşcată, de una mai mititică sau lungă, slăbuţă, ori rotofeie, nu te opreşte nimeni să tragi la o casă de toleranţă, una mai bună, cum e Prejbeanca, în Piaţa Rosetti, Cassanova, din Crucea de Piatră, în mahalaua Dudeştilor, unde-i şi căsuţa c-un etaj a Comisarului, om de poliţie care a vrut să dea exemplu de cum s-arate un tractir sănătos, cu camere dichisite, aşternuturi curate, cu bideuri şi veceuri de resort, chiuvete cu oglinzi şi dezinfectante, cu fete alese pe sprânceană de băieţii de la moravuri, cu condicuţă în regulă, cu vize medicale la zi, nu glumă. Te-ai săturat de cadânele astea, te muţi pe Brezoianu, în blocul de lângă Gambrinus, cu marfă nouă, una şi una, pe Mavrogheni, în spatele bisericii Sfântul Gheorghe, ori pe Dinicu Golescu, nu departe de Spitalul Militar. Nu vrei doar *ţumbaişpil*, ai chef de aventură, să cucereşti o femeie modernă, cu limbariţă, nu de una care să-şi arunce chiloţii de cum intră la *şambru*? Atunci mătăluţă te ferchezuieşti niţeluş, îţi legi cravată la gât, îţi pui o floricică la rever, o batistă

www.dacoromanica.ro

la buzunar, agăţată cu acul, să se reverse pe haină, şi pleci la vânătoare. Mergi, tată, la terasele din centru, unde prepeliţele stau singure la masă, c-o cafea în faţă şi un ţigaret în colţul gurii, în aşteptarea clientului. Pe la prânz, mai toate mesele-s ocupate şi, vrei nu vrei, intri în conversaţie, după ce te uiţi la scaunele goale: *Stimată doamnă, îs toate reţinute? Pot să m-aşez? Da ? Mersi!* Când dă să fumeze, sări să-i aprinzi ţigara. Ele nu fac fum degeaba, că flacăra o au sânge, iar chibritul între craci, gata să te-aprindă. Sunt păsări de noapte, care, ca liliecii, îşi întind aripile odată cu înserarea, se culcă în zori şi se trezesc la prânz, când orbecăie dup-o ţigară şi-o cafea. Cele care au înţelegere cu patronul să comande băuturi scumpe – şi servite, pe blat, cu limonadă – se întorc acasă cu un ban în pungă, celelalte, din oastea lui Bachus, vin cu coada-ntre picioare, băute şi înghesuite pe unde apucă, mulţumite că, după un *la revedere*, primesc ş-un ban de taxi. Dacă îl primesc şi păsta. Ăstora nu trebuie să le vorbeşti mult, se cuvine doar să le asculţi cu răbdare, cu nesfârşită răbdare, să dai blajin din cap, semn că pricepi drama femeii care n-a avut parte de un bărbat s-o înţeleagă, ca şi cum, dacă l-ar fi găsit, ar fi suportat-o cu meteahna paharului. Lasă-te fraierit, să creadă că şi-au găsit omul, după care ia-ţi raniţa şi du-te. Asta le e menirea, fiindcă mâine, n-ai grijă, trece altul în locul tău, călăreţ cu schimbu', până vor da vina pe soartă. Aşa că te înţeleg: tu vrei o femeie a ta, nu un pom pe care s-au

www.dacoromanica.ro

uşurat şi alţii, doritori, la rândul lor, să se însoare ca lumea, dar nu cu bagaboande. Frumuseţea e periculoasă, băiete: ori trăieşti de pe urma ei, ori cotoită pă degeaba.

Băiat de la ţară, lui Vasile îi fugi mai întâi gândul la meseriaşele amorului şi la suratele lor de noapte. „Dai un ban, dar face", gândi el, care mereu lăsa ochii în jos, când vedea pe drum vreo cucoană cu pălărie.

– Scumpe?

– Pentru toate buzunarele, frăţioare; ca la C.F.R.: iei bilet de clasa întâi sau de-a doua. Indiferent în care te urci, ajungi la aceeaşi destinaţie. Unde pui că, în compartimentul de-a doua, ai adesea companie mai şarmantă. Firma contează. În Cruce – pe multele străduţe unde, când treci, fetişcanele stau goalegoluţe, de-ţi mai fură şi pălăria, fugind cu ea la cameră –, tarifu' era doi poli. Asta mai demult, că acum, cu inflaţia de la o zi la alta, nu mai ştiu taxa. Sigur e că la casele de soi ieşeai pe ring cu două sutici, de cinci ori mai mult.

– Aici merg barosanii?!

– S-o crezi tu. Peştii mari au oceanele lor, nu-i găseşti pe baltă. Unde înoată ei, n-aluneci tu. Acolo se intră cu recomandaţie, anunţat din timp, mai rău ca la doctorii de renume. Ca să nu-ţi spun că te scuturi de două miare; nu căsca ochii la mine, c-ai auzit bine: do-uă mi-a-re; cât pentru 40 de coarde de rând sau 10 cu fason. Do-uă mi-a-re, mai mult decât leafa unui funcţionar. Am fost şi eu o dată, pe Edgar Quinet, în blocşorul lipit de „Capşa". La de-

www.dacoromanica.ro

misol, unde suni la uşa unei garsoniere, te întâmpină un omuleţ chel, cu cioc, de seamănă leit cu Lenin. Când îl vezi în vestă, cu lănţişor de ceas la cheutoare, parcă trezit din somn, zici c-ai nimerit aiurea. Aş! Spui cum te cheamă, cin' te-a trimis şi te invită înlăuntru. Aici, uimire: nicio suflare. Ba mai mult; omuleţul pleacă şi rămâi singur, singurel, uitându-te ca prostul pe pereţi. Nu trec nici cinci minute şi în încăpere pică o femeie ca-n filme, îmbrăcată decent, care face două, trei piruete, ca la casa de modă, şi se cară, lăsând în urma ei o dâră de parfum, iar pe tine cu ochii-n soare. De ce-a şters-o nu pricepi, dar, până s-alungi gândul c-a fugit de tine, vine alta, ce se învârte, iarăşi, de câteva ori, după care dispare fără să zică o vorbă. Măi să fie! Te întrebi un' te-ai vârât, ce te aşteaptă, de nu-i bine s-o ştergi cât îi uşa deschisă. Dar nu poţi, fiindcă vine a treia spioană, ce se roteşte la fel, odată cu ochii tăi din cap, după care din nou uşcheală. N-apuci să mişti un deget, că, în loc de-a patra, vine Lenin şi te întreabă la care din ele te-ai oprit. Eu am tăcut ca mutu', până ce zisei ceva de ultima, nici eu nu ştiu de ce, poate unde abia fusese acolo. Zis şi făcut. Fata revine, zâmbeşte, se dezbracă încetişor, de parcă ne ştiam din armată, mă întreabă ce şi cum vreau, după care, despuiată, a condus toate ostilităţile, ca la Mărăşeşti: ea în locul lui Averescu, eu pe post de Mackensen. Război în toată regula: când ursul pe capră, când capra pe urs, cu toate armele din dotare, cu ghearele şi cu dinţii,

www.dacoromanica.ro

până când, osteniţi de moarte, făcurăm pace. Când a ieşit apoi din baie, înfăşurată c-un prosop de la buric în jos, s-a îmbrăcat iarăşi lejer, de-mi venea să-i zic să mai stea niţeluş, fără să îndrăznesc s-o fac. A plecat ca şi cum nu observase că scosesem portofelul s-o plătesc. A ţuguiat zeflemitor buzele, plecând fără să-mi ia o para. Nu-mi venea să cred c-o făcuse pe gratis. Aş! Nu se duse bine şi veni Lenin cu datoria de război. Scoate, Deftule, şi plăteşte. Dai cinstit, primeşti cinstit. La vreo lună, când mă dusei cu nevasta la „Savoy", pe cine crezi că văd între baletiste, cu chiloţi şi sutiene argintii ca solzii de peşte, dirijând orchestra cu cracii mai bine decât Dendrino? Pe două din cele trei mărfuri scoase la vânzare de pitic. Nu zici că, în pauză, când ne-am uitat şi noi prin program, mi-a crescut inima văzând că, după fotografiile artiştilor importanţi, ca Mia Apostolescu, Maria Tănase, Virginica Romanovski, Zizi Şerban, Gică Petrescu, Nae Roman, Groner sau Stroe, se dădeau şi pozele fetelor din ansamblu, iar dedesubt numele lor, cum nu ştiusem că le cheamă. Doamne, ce femei! Să torni şi să le bei din scoică.

Lui Vasile nu-i venea să creadă urechilor. Rămăsese cu ochii căscaţi, ca în copilărie, când, de sărbători, umblând cu colindele pe uliţele satului, văzuse în casa popii un pom de Crăciun.

– Da' astea n-au suflet, n-au bărbaţi?

– De suflet au ele nevoie? De bani, Vasile, de bani – şi nu de puţini –, că de-i au, trag

www.dacoromanica.ro

după ei casă, maşină mică, bijuterii, cont în bancă, zestre, cu care îşi pot permite luxul să-şi cumpere bărbaţi pe poftă. Astăzi tinereţea e averea lor, mâine doar grijile, şi nu vor să le prindă cu curul gol.

– Fata tâmplarului are ceva dotă?

– Eu zic că da, că-i singură la părinţi, iar casa-i mare, plus chiriaşii din fundul curţii şi hangarul de atelier, unde te poţi fixa şi tu.

– E urâtă rău?

– Nu! E urâtă bine! Ce vorbă-i asta?! Ţi-am zis: e puţin saşie, mai slăbănoagă – oricum, de preferat decât să rupă bascula –, niţel speriată, de, ca omul săturat de temniţă. Aşa-i acum, dar timpul o poate îndrepta, când o da şi ea de bărbat, când i s-o mai pune carnea pe oase, că nu de sărăcie suferă acum. Una e să creşti la întuneric şi alta în lumină. Depinde ce vrei: frumoasă şi curvă sau urâţică şi cinstită. Ca în politică: votezi pe ţărănişti – pui ştampila pe ochi; ţii cu socialiaştii – mergi cu soarele. Nu-i treaba mea ce faci. Nu-s peţitoare.

Totuşi, convenirăca Deftu să înlesnească o vedere. Dacă se poate, cât mai repede, ca Vasile să se dumirească: ori laie, ori bălaie.

Întâlnirea avea să aibă loc în prima duminică, în casa de pe Colentina, cu multe camere şi bine mobilate – doar Panait era tâmplar de lux –, locuinţă în care ochii lui Vasile se opriră pe un pian cu coadă. Meşterul băgă de seamă uimirea:

– L-am luat pentru fată, dacă mai tot timpul stă în casă. Am zis că nu-i strică să fie oleacă şi pianisită. Numai că pe timpul războ-

www.dacoromanica.ro

iului şi în zilele ce urmară, cui îi ardea să zdrăngăne? Acum e bun pentru viitorii nepoţi, că vor avea cheag, nu se vor mai cocoşa ca mine la lucru, de dimineaţă până seara.

Cum vizita era făcută – mărite Doamne, ca din întâmplare –, discuţia se purtă la început între bărbaţi, la un pahar de vin şi-o gustare pregătită de coana Marioara, nevasta meşterului, ce se scuza întruna că n-a ştiut de musafiri mai din vreme, să se pregătească aşa cum se cuvine, deşi mereu punea pe masă alte bunătăţi. Vasile nu se lăcomi la băutură – ca şi acasă –, nici la aperitive, să nu se creadă cumva că-i mâncău. Dar era atent la întrebările lui Panait, care era curios să ştie de unde se trage, ce fraţi şi surori mai are, unde-a lucrat, de când are atelier, cum îi merge, până şi ce grad a avut la oştire. Abia într-un târziu interveni Deftu:

– Dar domnişoara Vasilica unde-i? Că n-am văzut-o demult!

– Un' să fie, în camera din fund, mai înţeapă la gherghef!

– Şi duminica?

– Domnu' Deftu, omu' se odihneşte şi făcând ce-i place. Ceva trebuie să dreagă fata, dacă nu-i cu dansurile şi moda, cu plimbările şi cinematografu'. Va avea timp să se bucure de ele cu bărbatul ei, cum se cade. Toate la timpul lor.

Când, în sfârşit, avea să iasă la vedere, lui Vasile nu-i venea a crede ochilor. Se ridicase să-i pupe mâna, cum îl învăţase Deftu, fără să

www.dacoromanica.ro

bănuiască o clipă c-are în faţă o arătanie de om, ce nu ştiai de-i bărbat sau femeie. Deşirată? Cu un cap mai înaltă decât el, de ziceai că-i mama şi copilul din afişele U.F.D.R.-ului*. Saşie? Ce conta, că nu asta te izbea la încrucişarea privirilor. Avea însă o uitătură de animal sălbatic, de fiară încolţită, care nu ştie pe unde s-apuce să scape de prinsoare. Poate şi din pricina frunţii de două degete, a botului împins în afară, cu buze ţuguiate, amintind de scăfârlia omului din Neanderthal. Discuţie de două replici:

– Vasile.

– Vasilica.

După care se aşternu o tăcere apăsătoare, spartă de coana Marioara, ce împinse farfuria cu cozonac în dreptul lui Deftu, ca şi cum l-ar fi îndemnat să zică şi el ceva:

– Ptiu, să vă fie cu noroc! Vasile şi Vasilica, asta-i potrivirea lui Dumnezeu. Nu-i vorbă, în acte pe fată o mai cheamă şi Clemanţa, încât la nevoie se poate şchimba.

Numele i-l dăduse doamna Clémence, nevasta farmacistului de pe Calea Moşilor, ce-şi dorise într-atât un copil, că se mulţumi în cele din urmă şi cu menirea de naşă.

– Măi, nea Deftule – îi zise Vasile la întoarcere. Dacă, pe când era borţoasă, femeia lui Panait s-ar fi întâlnit pe uliţă cu una ca fiică-sa, lepăda fără discuţie.

---

* Uniunea Femeilor Democrate din România, organizaţie de masă, dirijată de P.C.R.

www.dacoromanica.ro

– Omule, nu mă bate la cap! Tu ai vrut fată mare, nu eu. Nu-ţi convine? Ia-o pe Mihaela! Frumoasă e, harnică e, rodajul vi l-aţi făcut, ce-ţi lipseşte? Şi-aşa o să zică lumea c-aţi divorţat, că vă ştie de-atâta vreme împreună. Sau ia-o pe Clemanţa! Auzi tu, Clemanţa, nume de pisică, nu altceva.

– Nici chiar aşa. Oriş'cât: fata mare-i fată mare! Şi-apoi, cu Mihaela... N-o fi fost chiar nebun bărbat-su s-o bată întruna.

– Dar nici tu sănătos la minte. Bă, tu să ţii minte pân-oi muri: toate curvele au fost şi ele fete mari; nu-i important cum îşi încep viaţa, ci cum o sfârşesc. Deşi boarfa-i boarfă şi-n haină de astrahan, fiindcă până la urmă tot îşi dă în petic. Nu zic, or fi şi excepţii, precum câinele de pripas ce vagabondează ce vagabondează până-şi găseşte stăpânul; aşezat într-o ogradă, e mai cinstit şi mai folositor decât toţi pechinejii şi şpiţii la un loc. Tu cască bine ochii.

Peste o lună, popa Traian oficia căsătoria lui Vasile şi Vasilica, învârtindu-i în jurul mesei sfinte cu „Isaia dănţuieşte", după ce se ridică în vârful pantofilor s-aşeze cununia Vasilicăi şi-apoi să pună cealaltă pirostrie pe capul lui Vasile, mai scund decât el.

Ieşind din biserică, ginerică se grăbi să-şi aranjeze pălăria, să fure câţiva centimetri în înălţime, deşi pe toţi nuntaşii curgeau sudorile, majoritatea în cămăşi, cu excepţia lui Deftu, care, în haine negre, transpira gârlă. Tribut plătit năşitului.

www.dacoromanica.ro

Cu vreo trei săptămâni înainte de nuntă, Vasile avu grijă să se ducă la Izu, ce ţinea o tipografie pe strada Episcopul Radu, fiind deopotrivă patron, zeţar, maşinist, legător şi contabil, umblând forfota după comenzi, pe care nu doar le executa, dar le şi căra în spinare la client. Toată zestrea tipografului se reducea la o maşină de imprimat „Boston", cât un dulăpior, scoţând de sub teasc fiecare afiş de bal, invitaţie la nuntă şi carte de vizită, după o manevră manuală. În fundul atelierului – mai mult depozit de hârtie şi pachete cu lucrări executate – se aflau casetele cu litere, aranjate alfabetic, pe neamuri şi mărimi, precum şi un banc la care potrivea în culegar fiecare rând din text, după ce clientul consulta un probar. Izu avusese grijă să păstreze zaţul unor comenzi anterioare, în aşa fel încât să înlocuiască, după caz, numele căsătoriţilor, ale naşilor, data cununiei sau a cutărui bal.

Vasile târa după el o servietă, cam scoasă de sub dărâmături, dar importantă când ieşea în lume, cel puţin în ochii lui, dacă nu şi ai altora. Dacă se obişnuise s-o poarte şi goală, ca o floare la butonieră, acuma ţinea în ea două foi de hârtie, pe care le putea pune şi pe foc, ştiindu-le scrisul pe dinafară. Două foi albe, una cu meniul de la nuntă, alta cu invitaţii, rude apropiate, prieteni şi vecini, înşiraţi pe verticală, cu un număr în dreptul fiecăruia. Ea începea cu numele ginerelui şi miresei, părinţilor, naşilor, urmate, cu litere de-o şchioapă, de câţiva belferi din mahala – ce nu se ştia

www.dacoromanica.ro

dacă vor veni, dar nu trebuiau omişi –, după care neamurile, prietenii şi vecinii mai răsăriţi. În total, vreo sută şi ceva de invitaţi la cununia religioasă şi la masă, plus alţi cunoscuţi, poftiţi doar la biserică.

Având curte lungă, Panait avea unde aşeza o masă mare, în formă de U, având pe ambele părţi bănci frumos lucrate de tâmplar, acoperite cu perne lungi, umplute cu câlţi şi zdrenţe.

Lista meniului era tradiţională, dar Vasile ţinuse s-o pună pe hârtie, mai mult să scormonească în servietă, când se întâlnea cu vreun cunoscut:

„Mizilicul la o juma de ţuică de persoană: brânză măsline ou fiert chifteluţe caşcaval o roşie şi castravete. Se dă apoi sarmale fierbinţi cu ardei iute la mămăliguţă cu o sticlă de vin şi sifon de individ şi pauză de dans cu taraful lui Dinte-de-Aur şi cântăreţ cine se va angaja. Urmează friptură de porc asortat cu salată şi pui fript în mujdei de usturoi la comandă. Desert cozonac şi fructe, ciorbă de potroace dimineaţa şi prelată dacă plouă."

– Aşa o masă impozantă s-a dat când domnul Stelian, patronul de coloniale şi delicatese „La Curcan", şi-a măritat fata c-un ditamai doctor, Raţiu, de i-am tipărit pe dosul invitaţiei tot meniul – replică Izu, care nu scăpase nici el s-audă din gura lui Vasile tot ce se va pune pe masă.

– Zău? Fă şi la mine pe dos cu suplimentul, că vor fi şi surprize aduse de ai mei din

www.dacoromanica.ro

Morăreşti, unde s-au tăiat şi afumat un porculean ş-o oaie, cu cârnăţărie şi apetituri să-ţi lase gura apă!

După care reveniră la invitaţiile ce urmau să fie tipărite, numai că nici aici nu scăpă Izu de citirea listei de meseni, de data asta cu explicaţii amănunţite asupra gradului de rudenie, profesiei fiecărui ipochimen, unde e, de unde vine – nu toţi bucureşteni, mulţi şi de la ţară. Când, în sfârşit, rosti şi numele ultimei persoane, Vasile se gândi să numere câţi sunt din partea miresei şi câţi din a lui, timp în care tipograful căută prin sertare câteva modele.

– Eu zic că asta-i cea mai bună, şi ca literă, şi ca material: e din carton ciocănit, care dă impresia de mare eveniment!

Vasile se chiorî cât se chiorî, fără să treacă peste primele rânduri.

– Jupâne, ia zi-mi: de ce vrei mătăluţă să pui sus, în stânga: „Domnul Panait şi Maria Borcea au onoarea să vă invite la căsătoria fiicei lor Vasilica"? C-aşa ar urma să faci, după modelul ăsta. De ce nu începi cu mine, că eu mă însor, nu mă mărit!

– Aşa-i obiceiul, ca femeia să fie prima. Aşa-i de când lumea!

– După dumneata, nu şi după Dumnezeu, care l-a făcut întâi pe Adam ş-apoi pe Eva.

– Ştii ceva? Eu pot să fac şi invers: pun mai întâi pe tata şi mama dumitale, pe stânga, şi familia lui Borcea, pe dreapta. Începem cu tatăl dumitale.

– Cum să-ncepi cu el, că-i mort de când aveam 10 ani.

www.dacoromanica.ro

– Dumnezeu să-l odihnească. Atunci o punem singură pe mama dumitale!

– Cum singură? Să zică lumea că-s copil din flori?

– Atunci punem la loc pe tatăl dumitale, încadrat în chenar negru, c-aşa se face şi la ziare. Oricum, nu vor veni toţi invitaţii, că nu-i văd pe domnii Bolintineanu şi Ganovici să se deplaseze la nuntă; ei vor trimite cel mult un plic cu bani, pe când tatăl dumitale lipseşte motivat. Eu îţi fac cum vrei, doar să te hotărăşti. Vrei pe stânga, ori pe dreapta, după cum o poartă fiecare.

– Eu zic să le facem juma-juma: o sută de bucăţi cu familia mea, o sută cu a lor – că vom trimite invitaţii şi la ăi de vin numai la slujbă. Zic să faci 250 de cartoane, toate cu plicuri, dar repede, s-apuc să trimit şi la ţară, la ăi care nu vin, dar care să ştie ce mai e nou prin Bucureşti. Bine, domnu' Izu?

– De ce să nu fie bine? Mie să-mi dai doar numele de la părinţi, numele fetei şi al tău, exacte sau alintate, ziua şi ora căsătoriei, numele bisericii, numele naşilor şi, dacă vrei, meniul pe verso, pus numai pentru invitaţii la masă; restul albe.

Izu avea să-şi facă datoria, numai că, după culegerea frazei finale: „Slujba religioasă va avea loc la Biserica Sfântul Ioan-Moşi, iar masa în casele miresei", s-ar fi cuvenit să adauge: „asistenţa medicală la spitalul Colentina".

Totul mersese strună, mai ales la strigarea darului, când se adună o căruţă de bani, după care însurăţeii se retraseră pe tăcute în camera

www.dacoromanica.ro

nupţială. Nu înaine ca Vasile s-apuce să-i zică lui Deftu:

– Greu, năşicule, după ce m-am obişnuit cu Mihaela. P-aia, numai când mă uitam cum se dezbracă şi luam foc; noaptea o vedeam la lumina candelei mai bine decât ziua sub soare. Cu asta nici nu ştiu dacă pot fi bărbat; c-am stat nebăut toată noaptea, să nu sting licărul de vlagă ce l-oi mai avea în mine. Lasă că m-a zăpăcit şi spusa lui Gogu, fratele mare, care de la început a fost împotrivă: „Cum crezi, frăţioare, c-ar putea careva să se culce cu cocoşata de la *notrădan*?"

– Stai blând, fine! Stinge becul şi nu duce grija cartuşului; îşi nimereşte el ţinta!

De nimerit a nimerit-o, numai că la urmă, scăpat de griji, Vasile se aşează într-o rână cu spatele la nevastă, aţipind cu gândurile aiurea. Când s-adoarmă de-adevăratelea, îl trezi ţiuiturile maică-sii, care, ca soacră mare, se proţăpise în mijlocul curţii, fluturând cămaşa miresii, împroşcată cu sânge, mai rău ca la tăierea porcului. În jurul ei, o liotă de copii băteau în funduri de oale, de lighene, în tăblării de tot felul, acoperind taraful ţiganilor. Cum Vasile răsucise de două ori cheia în broască şi nimeni nu ieşise sau intrase în odaie, îşi pironi ochii la Vasilica, trecută de mult în lumea viselor. Cămaşa de pe ea? Albă ca neaua, pusă şi mai bine în lumină de broderiile mărginaşe. Cearşaful la fel. Nedumerit, băiatul îşi răsuci nevasta pe-o parte şi pe alta, care, trezită din somn, făcea pe mortul în păpuşoi. Acum, mai mult decât

www.dacoromanica.ro

orice, pe Vasile îl supărau chiuiturile maică-sii, ce trăsese bine la măsea, c-abia se mai ţinea pe picioare, rotindu-se împleticit.

– Taci, măiculiţăăă, şi nu te mai învârti! Opriţi nunta, morăreştilor, opriţi lăutarii şi jocul. Hoţie pe faţă, Goguleee, mamuta n-a fost fată mare, n-a fost, oameni buni, n-a fost, am cămaşa adevărată şi cearceafu' ca document. Prăpădul de pe lumeeeee, prăpăd. Nu mă lăsa, Mirceo, nu mă lăsa!

De Mircea, vecinul din curtea de pe Făinari, îşi aminti, ca ultimă speranţă, când îşi dădu seama că urlă ca prostul în izmene, şi încă într-o ogradă străină, de unde, la necaz, putea ieşi – Doamne, fereşte – cu picioarele înainte. Or, la scandal, băiatul chemat în ajutor era, într-adevăr, maestru de ceremonii. Cândva, la un bal de la „Stejarul verde", tot pe Colentina, pornind de la cearta unor comeseni – care îl deranjaseră prin vociferările lor –, nu numai că i-a bătut măr, deşi patru la număr, dar a declanşat o furtună de scatoalce, până când paharele, sticlele de vin şi sifoanele de pe mese se transformară în obuze. Era precum „omul-orchestră" din arena circului, care cântă la patru instrumente deodată: lovea cu pumnii şi cu capul, direct, în faţă sau pe laterale, da cu picioarele la gioale şi izbea cu genunchii în boaşele celor ce se încumetau să-l înfrunte, dans barbar, pe fondul urletelor şi ţipetelor din jur.

Acum, din casa lui Panait tocmai ieşea coana Marioara, aplecată până la genunchi

www.dacoromanica.ro

peste o tavă plină de păhărele cu rachiu roşu, pentru cinstea miresii. Când o văzu alături, Gogu îi trase o gheată sub tăblie, împroşcând femeia cu rachiu din cap până-n picioare. Suficient ca să înceapă o bătaie pe tot poligonul, în care fiecare dădea în cine se nimerea, fără să se ştie, la beţie, cine pe cine bate, cu cine se înrudeşte şi de unde vine. Mircea – de i se i se mai spunea şi Cocoş, după iuţeala cu care te lovea în cap, tocmai când părea să fie paşnic – îşi preluă rolul de mardeiaş. Urcat pe-o masă, cu un scaun în mână, izbea pe toţi care-i treceau prin faţă, fără să ştie nici el ce câini întărâtă fiecare. Din când în când, se auzea glasul strident al coanei Marioara, muiată şi ea de băutură:

– Lichelele dracului, mi-aţi spart fata şi-acu daţi vina pe Traian şi Decebal, dar-ar boala în voi să dea, bagabonţilor, ţărani împuţiţi, impotenţi de drumul mare!

Mai puţin periculoase se dovedeau muierile, cele mai multe ţipând ca apucatele, doar câteva, mai zdrahoance, fiind puse pe chelfăneală:

– Fir-aţi ale răului de coafate! Râserăţi de mine că mă descălţai la horă, iar voi tăiatără-ţi cocoşul să spălaţi ruşinea miresii... Aţi crescut-o cu lanţul de picior şi cu fundul la vedere, iar acum umblaţi cu falşuri?! Las' că vă peptăn eu, fără fer de călcat. Florico, ia-o p-aia cu tocuri, de se împedecă-n ele, că d-asta cu spinarea despuiată am grijă eu!

www.dacoromanica.ro

Ca niciodată, camera de gardă a Spitalului Colentina era plină vârf. Surorile de caritate alergau de la un medic la altul, dezinfectând rănile nuntaşilor, care, doritori să vadă sângele miresii înaintea ciorbei de potroace, de sânge avuseseră parte. Cu cârpelile de două, trei copci, lucrurile merseră lesne, doar că printre beligeranţi se aflau destui ce necesitau şi internare. Duşi în două saloane separate de bărbaţi şi femei, bolnavii, încă ameţiţi de vin şi ţuică, se luară din nou la ceartă. De data asta nu-i mai interesa în ce procent fusese virgină Clemanţa – căci existase şi ipoteza ca fata să se fi zgâriat unde nu trebuie încă de micuţă, când s-a înălţat să sară gardul mare –, ci căcălăul de bani, strânşi la strigarea darului.

– Unde-s banii? Că-s bani munciţi, numai eu ştiu cât am băgat în nuntă, cu toalete, băutură, meniu, lăutari, mese, bănci, perne şi guriţ, plus darul pentru naşi!

– Da' eu n-am băgat în ţoale, în maşini cu flori, în fotograf, în invitaţii , n-am umblat cu plosca, de-am lăsat omu' să bea pă săturate, plus un porc, o oaie, vedre de vin, damigene de ţuică, până şi cozonaci.

– Eu nu zic nu, dar să facem socoteală cinstită: îşi scoate fiecare banu' băgat şi împărţim daru' pe din două, c-au dat şi din partea miresii, şi a ginerului.

– Ce dar?

– Vasile, nu face pe prostu': banii şterpeliţi la înghesuială, doar nu i-a prădat Terente!

www.dacoromanica.ro

– Nea Panaite, îţi jur pe tata din groapă, habar n-am de ce bani vorbeşti. Eu te respect pentru ce reprezinţi matale ca persoană; supărarea mea-i pe coana Marioara, care a manevrat tot halimaiul, că ea s-a apucat să cânte şi să descânte cinstea miresii, când cămăşile erau încă pe noi şi cearceafu' sub cur.

– Şi banii?

– Care bani?

Şi iar se porni bătaia, de data asta în spital, că până la urmă medicii hotărâră să-i separe: într-un salon nuntaşii din Colentina, într-altul pe cei din Obor şi Argeş, bărbaţi sau femei la un loc.

Peste vreo două zile, bandajaţi pe burtă, cu picioarele şi mâinile în ghips, ori peticiţi pe faţă cu leucoplast, mai toţi nuntaşii fuseseră lăsaţi la vatră, spre disperarea lui Vasile, care umbla să dea de urma Mihaelei, însoţit de Traian, fratele cel mic, şofer pe un taximetru, maşină ce tremura din toate încheieturile, gata să se dezmembreze la prima groapă mai adâncă.

– Să-mi facă mie figura asta!... Om de bază, nu fleandură, păcălit de-o japiţă, de rămăsei în haine negre, pantofi de lac, borsalină pe cap şi fără un chior în buzunar.

– Lasă, nenicule, nu duce oful banilor, c-avem destui.

– Avem pă dracu'!

www.dacoromanica.ro

– Avem, nenicule, că nu-s tăndălău. Când s-a pornit iureşul, am luat paporniţa cu bani, că după strigarea darului văzui cum o băgară sub tăblia pianului. Am fixat-o la ochiometru' şi am şters putina cu folos; doar nu eram tâmpit să stau în pumnii lor, de mai încasai şi de la Mircea un scaun pe spinare, că nu se uita în cine dă.

Dintre toţi, cel mai rău o păţi Deftu, care, sărind să-i despartă, alunecă pe resturile unei farfurii cu sarmale, folosită şi ea ca şrapnel. În cădere, se izbi cu ţeasta de o piatră, rămânând lat pe caldarâmul curţii. De la Colentina, l-au plimbat la psihiatria din Berceni, după care îl mutară la Colţea, spitale unde, pe rând, a fost examinat de mari specialişti, ca Nicolae Lupu, Niculae Hortolomei, Theodor Burghele şi mai tânărul Constantin Arseni. Diagnosticul rămânea peste tot acelaşi: hemoragie masivă intracraniană, la care vor fi contribuit, într-o măsură sau alta, atât izbitura capului, cât şi tensiunea extrem de ridicată.

O avere a cheltuit familia bolnavului, cu speranţa vindecării. Cu chiu, cu vai, izbuti să limiteze paralizia pe jumătate de corp, fericiţi că accidentul cerebral se produsese pe emisfera dreaptă, c-altminteri Deftu rămânea şi mut. Jaf la drumul mare cu doctori şi medicamente scumpe, multe străine, cumpărate la negru. La toate astea au contribuit deplasările la Cluj, la Iaşi, Timişoara sau Târgu Mureş că, dintotdeauna, românul mereu ştie să-ţi recomande leacuri de tot felul, mereu şi-aduce

www.dacoromanica.ro

aminte de bolnavi întorşi de la porţile cimitirelor, de doctori făcători de minuni, dar şi de vraci ori babe care, cu ierburi tămăduitoare şi descântece, te fac ca nou. Cum penicilina era la modă, miraculoasă în sumedenie de boli, nu fu nici ea ocolită.

– Doamnă Georgescu! Pe coana Profira o ţine în viaţă doar penicilina: medicii zic c-are „endocardită lentă" şi bagă în ea flacoane după flacoane; dacă te gândeşti bine, tot probleme de circulaţie, de sânge pompat la creier. Medicamentul e nou şi nici nu se ştie bine la ce face bine. E o crimă să nu încercaţi.

Şi-au tot încercat: mai întâi cu flacoane simple, apoi cu versiunea uleioasă, cu milioane de unităţi. Achiziţionată la întuneric, preţul era fabulos, la fel de mare ca şi speranţele celui trăsnit, cu urechile ascuţite la spusele amicilor:

– După atâtea spovedanii, popa Bacşiş din Ferentari s-a ales c-un sculament verde, că urla ca toţi dracii, când dădea să se uşureze. De scăpat l-a scăpat ţaţa Anicuţa, cu gândăcei. Ai fi zis ca diavolul s-a potolit !? Aş! A înmulţit numărul mătăniilor, date ca pedeapsă oilor rătăcite, dar l-a potcovit şi pe el cerul c-un sifilis de patru cruci. Şase ani s-a înţepat popa cu Bismut şi Neo Salvarsan, până i-au căzut toţi dinţii din gură, că se zice c-otrăvurile astea au plumb în ele. Acum n-ai treabă: îţi face două injecţii în tuhăz şi eşti prunc.

Când au ajuns la fundul sacului, se văzură nevoiţi să renunţe la jupânească, ba chiar să se angajeze care încotro, cu excepţia băiatului

www.dacoromanica.ro

adoptiv, şcolar, singurul care mai fugea de la ore, să vadă ce face taică-său. Să-l fi blestemat careva pe Deftu, dar mai rău nu putea s-ajungă: sta la pat cu ochii-n tavan, incapabil să facă singur un pas, să potrivească măcar aparatul de radio, care, uneori, suprapunea două posturi, prelungite într-un ţiuit sinistru. Sta cu ochii pe ceas, măsurând timpul rămas până la venirea cuiva. Prietenii îl mai vizitau, numai că nu-şi puteau uita rosturile, venind mai mult s-aducă un bănuţ în casă. Până într-o zi când Deftu îl reţinu pe tata, la o vorbă în doi.

– Măi Gheorghiţă! Decât o viaţă ca asta, mai bine lipsă. Stau din zori până-n noapte, mai rău ca un milog. Ziua aştept să vină ai mei de la serviciu. Melcul aleargă în galop faţă de minutarul pendulei. Mă uit la el şi nu se mişcă, de mă întreb, iarăşi, de-a fost sau nu întors ceasul. După care nimic! Toţi zic să am răbdare şi s-aştept. Ce să aştept? Învierea morţilor? Să învii odată cu ei, Gheorghiţă? Zac mai rău decât într-un coşciug, unde cel puţin dormi pe săturate, te bucuri de răcoare şi nu stai pe spinarea nimănui. La Colţea, doctorul Tiberiu Ghiţescu ne-a liniştit cu furia medicamentelor: „Oameni buni, nu risipiţi banii de pomană; rezumaţi-vă la anticoagulante şi la un regim alimentar fără condimente, fără grăsimi, fără alcool, să nu-i fie fatal". După dânsul, ameliorarea nu-i imposibilă, că-n meseria lui a văzut adevărate minuni, oameni paralizaţi care, după luni de zăcut, s-au ridicat ca la porunca lui Hristos: „Lazăre, scoală-te, ia

www.dacoromanica.ro

patul tău şi umblă!" Părintele Traian, la fel: mi-a zis de un macaronar, Papino? Papini? – cum l-o fi chemat – care din ateu s-a făcut creştin, după ce zăcuse mai rău decât mine, totalmente paralizat, pe deasupra şi mut, că se înţelegea c-o nepoată mişcând doar din sprâncene ; „Giovanno-n sus, Giovanno-n jos", până la urmă sănătos. Bătea şaua să priceapă iapa, ca să nu-mi zică direct să mă rog, să cred în puterea lui Dumnezeu, ceea ce de altfel şi fac – nici n-am încotro –, dar până când, Gheorghiţă? Îs prea mulţi ăi de se roagă şi, până vine rândul petiţiei mele, ajung la cer mai prăpădit decât cerşetorii cu picioarele retezate, care măcar se târăsc în mâini. Mor cu zile, Ghiţă, pe deasupra nemâncat şi nebăut. D-aia ţi-am făcut cu ochiul să mai stai. E vorba de testament.

– Ce-ai de lăsat, Deftule, în afară de ologeală ? C-averea s-a dus.

– Nu de averea asta e vorba. Adevărata bogăţie, la care am ţinut eu, mi-au fost prietenii. P-ăştia cui să-i las? Americanilor, numai că ei tot vin şi nu sosesc. Nu vezi ce spun muscalii care-au fugit din calea bolşevicilor? Unde pun ăştia piciorul nu-i mai scoate nici dracu'; în urma lor încep toţi să vorbească ruseşte. Nu trebuia scormonit furnicarul ăsta, ci lăsat în forfota lui, să se mănânce între ei, nu să ne înghită pe noi. Aşa că, până nu mor, notează câteva măsuri de redresare, că de-o lună le aleg şi le cântăresc întruna. Scrie: 100 de grame de brânză – dar de Brăila, d-aia cu chimen –, cam tot atâtea de batog, câteva măsline

www.dacoromanica.ro

Volo, cât oul de prepeliță, aperitive la o țuică de Văleni sau de Pitești, asta luată de la Costică, sifonarul din Gliganu, care aruncă în cazanul cu prune și ceva caise, de te face să mai dai o cinzeacă pe gât, să vezi din ce parte bate vântul; mai pune și o fărâmă de șorici, că se găsește în hală, s-apuc și eu ceva din Crăciunul ce vine. Ai notat? Mergi mai departe: friptură de porc – împănată cu usturoi, pudrată cu sare și piper, făcută în tavă, la cuptor cu foc mic, fără să uiți s-o stropești din când în când cu vin tămâios, nu doar cu sosul ei, în care să transpire și să ia puțină miroasnă de cimbru și busuioc –, să zicem două felioare, împreună cam 150 de grame, puțin, să mai înghită omul și-o gogonea. Să fie rece, păstrată în staniol, c-altminteri se face iască. Buuun! La ea merge o fetească neagră de Târnave, vin ușor amărui, dar plin de taine, ori un Cabernet Sauvignon, din zonele de sub munte, unde soarele-i pârdalnic și dă licorii o ușoară dulceață peste amarul viței amintite. Vin hoț, ce te obligă la socoteală: maximum două pahare, mai ales la bolnavi. D-aia se și recomandă puțintică pauză între feluri, când bărbatul mai vorbește, mai cântă, își mai odihnește mâna pe genunchiul femeii de-alături, îi toarnă în pahar s-o înveselească și-i șoptește vorbe dulci la ureche, obișnuind-o cu gândul de-a sări pârleazul. Până la un vin de cursă lungă, revii și mai faci o haltă, cu ochii-n farfurie. Mai trece deci pe listă, o porție mică de nisetru la grătar, cu lămâie din belșug, de-ți mai ocro-

www.dacoromanica.ro

teşte şi ficatul. Şi, dacă tot scrii, mai adaugă o feliuţă de curcan, să prind ceva şi din revelionul de anul ăsta. Puţin din toate, cât poate intra în stomacul unui înfometat. Important e ca vinul să ţină isonul: de data asta un risling sec, care să te răcorească ca o briză pe vreme de arşiţă, un vin de Lechinţa, cu buchet, vin parşiv, pus pe şotii, că nu ştii ce mocneşte în el. Şi-acum să punem stop. Mi-ajunge dup-atâta suferinţă! Deci pe cai, nu în picioarele cailor!

– Numai că ăştia-s cai mascaţi, Deftule! Sinucidere curată.

– De ce cobeşti? Cui pe cui se scoate! De vrea Dumnezeu, la chef am căzut, la chef mă ridic! Nu ţi-am cerut nici frânghie, nici săpun, nici să izbeşti în scaunul pe care nu mă pot urca. Ce-o fi în capul tău nu pricep. Dacă nu te bagi în pielea mea, nu înţelegi nimic, căci, vorba cântecului:

Decât aşa o viaţă,
'ftu-i viaţa mă-sii,
Mai bine moarte,
'ftu-i moartea mă-sii,
Pui la cap o cruce,
'ftu-i crucea mă-sii,
Şi intri în mormânt,
'ftu-i mormântul mă-sii!

După care se puseră pe treabă, schiţând planul de atac. Greu le-a fost să stabilească lista comesenilor, că pe Deftu nu-l interesa atât să bea şi să înfulece, cât să dea ceasul

www.dacoromanica.ro

supărării înapoi, să mai prindă o zi bună, din cele de haram. Normal ar fi fost ca „întâlnirea cea de taină" s-aibă loc la o cârciumă din cartier, unde, de când se ştiau, cotizaseră cu nădejde; de preferat la Gică Grăbitu de pe Făinari, crâşmă mititică, în care ar fi putut să tragă şi uşa după ei. Cum pe Deftu nu-l puteau căra cu patul, cu atât mai puţin să-l fure de sub ochii nevestei şi ai copiilor, se marginiră la invitaţi puţini, după lista încropită de el însuşi, cu singura mână ce-o putea mişca, şi aia tremurândă. În loc de semnătură, se puse în fruntea listei: Deftu Georgescu, urmat, în ordine, de Gheorghe Ionescu, Stelian Constantinescu, Nae Bolintineanu (junior), Ionică Roşoiu, misit de pe Ardeleni, şi Bucur Popa, angrosist de cereale din Negru Vodă şi bucureştean prin adopţie (stătea pe Griviţei, în apropierea catedralei Sfântul Iosif). La început lista fusese mai lungă, dar fu scuturată de numărul scaunelor din jurul mesei, ca şi de rugăminţile lui Deftu:

– Ghiţă-Gheorghiţă, şi dacă tot ne vedem să strunim un vin nărăvaş, eu zis s-aduci un lăutar, doar să ciupească din cobză, să ţină hangul Bumbăreţei, aia de vinde flori la catedrală, că ştie cântece de pahar şi lumeşti ce n-ai auzit. Cumpăraţi-i florile din coş, ca să-şi dea drumul la voce. Eu i le-am luat de două ori şi, după chef, i le-am dat înapoi. Dacă-i spui că-i vorba de mine, nebuna vine valvârtej. Şi-apoi s-o ia domol, cu „Mi s-a rupt căruţa-n

www.dacoromanica.ro

drum", că de rupt, chiar că mi s-a rupt rupt rău, Gheorghiţă.

Conveniră ca toţi să se adune la clopotniţa catedralei Sfântul Dumitru, de unde să pândească plecarea nevestei şi a fiilor lui Deftu, care, ca să meargă la serviciu, luau tramvaiul 1 din dreptul staţiei Câmpul Moşilor. Asta se petrecea în jurul orei şapte şi jumătate, după ce şi băiatul cel mic pleca la şcoală. Toţi invitaţii se sculară cu noaptea în cap, să se asigure de lăutar şi şanteză, să nu fie vorba de schimbări. De cheie făcuse rost Deftu, când îl rugase pe cel mic s-o lase sub preş, fără să-i spună de ce, făcându-i cu ochiul să tacă.

Potrivit programului, întreaga afacere trebuia să se desfăşoare pe parcursul a maximum cinci ore – de la 8 la 13 –, ca să se poată şterge apoi urmele petrecerii, în aşa fel încât, pe la 14, când venea băiatul de la şcoală, totul să fie cristal. Cum Roşoiu nu se îndesa la băutură, conveniră ca el să rămână în casă, pentru orice bucluc ce-ar fi putut interveni până aproape de sosirea familiei, ca să nu cadă măgăreaţa, Doamne fereşte, pe umerii copilului.

Încurcături s-au ivit la desfacerea papornitelor; fiecare se simţise dator să mai pună ceva pe masă peste ce se convenise, precum salam de Sibiu, cârnaţi olteneşti, friptură de iepure, piftie de pasăre, clătite cu dulceaţă de vişine, ba chiar şi ouă fierte, ca să fie. Cel mai isteţ fu Roşoiu, care legănase după el două oale de pământ cu ciorbă de burtă şi tuslama, amintindu-şi de dimineţile când se întâlnea cu Deftu la

www.dacoromanica.ro

bodega lui Tănase, de pe Calea Moşilor, să mănânce ori una, ori alta.

– Fraţilor, de trei luni omul ăsta a dus-o doar cu supe, compoturi, cu morcovi fierţi şi, rareori, cu puţin rasol de pasăre sau vită, unde vă e capul?

– Nu te oţărî, Ghiţă, doar îmi cunosc boala şi regimul, să-l ia dracu' de regim, în cap cu Petru Groza; n-au făcut rău băieţii c-au adus ce-au adus, măcar spre bucuria ochilor. Aşa c-o să iau câte puţin din toate, *langsam*, cum zice neamţu', fir-ar mă-sa lui de neamţ, că-n loc să stea la casa lui, să mănânce, să bea şi să i-o tragă Grettei, plecă pe urmele lui Napoleon. Ei, pornim atacul? Frontal sau de pe flancuri?

– Deftule, dacă tot ai atâtea restricţii, eu zic aşa: cât îi de băut pe masă, să lăsăm mâncarea la urmă! Dar să începem creştineşte, cum se cuvine, c-o rugăciune – după care Bolintineanu întoarse capul la ţigancă: Ştii, fă, *Tatăl nostru*?

– Matale mă iei la mişto, care ştiu *Visul Maicii Domnului* pă dinafară, care ţin post marţea şi vinerea, care mă spovedesc de Paşte şi de Crăciun? Dacă vrei, ţi-l cânt ca-n biserică!

– Atunci atacă, să vedem ce poţi!

Când auzise Leanţa ce păţise nea Deftu, nu stătu o clipă la îndoială. I se spunea Leanţa Bumbăreaţa pentru că tot timpul juca şi cânta în jurul coşului de flori, ca la sfârşitul dansului să se lase brusc pe vine şi să ţipe: Bum!

– D-asta nu-l mai vedeam, fincă nu era zi de la Dumnezeu să nu s-oprească la mine, mai

www.dacoromanica.ro

ales când mă mutam cu florile la umbră, vizavi, la fabrica de săpun! Cum să nu vin? Decât să-i aprind o lumânare pă piept, mai bine-i cânt la ureche. Şi el, când a auzit c-am orion, i-a dat mamii bani de doctorii. Vin şi nu-i iau niciun franc. Ş-aşa dimineaţa nu-i vânzare.

Leanţa era fata Boboceoaiei, cărturăreasă ştiută şi aşteptată de toate muierile din Obor. Mergea din casă în casă şi ghicea în ghioc, în cafea sau cărţi – cartoane lunguieţe de tarót, unsuroase de-atâta umblet. Temătoare, femeile – curioase ce se va întâmpla la drum de zi şi de seară, cu ele şi cu bărbaţii lor – îi încercaseră cinstea, lăsând pe noptieră sau pe masa din bucătărie bani număraţi. Ţiganca nu s-a atins de-o lăscaie, nici lăsată singură în casă. După întrebările ce i se puneau şi vorbăria generată de răspunsurile ei, ştia secretele fiecăreia, mai ales că, de la una la alta, mai afla şi ce trebuie să ghicească. Cu toate şmecheriile ei – de fapt, arta de a te trage de limbă pentru a-şi potrivi prevestirile –, ghicise moartea lui Jenică – băiatul lui Gică Grăbitu („Văz steag negru pă cârciuma matale"), ca şi măritişul fulgerător al Artemizei, cu unul căruia doar în preajma ei îi lua puşca foc, pe ambele ţevi („Să n-apuc anu' ce vine, dacă până de revelion nu te văz cu pirostria pe frunte").

De nu erau Leanţa şi cobzarul, masa n-ar fi avut niciun chichirez. Că au cântat amândoi cântece lăutăreşti, se aşteptau cu toţii; surpriza

www.dacoromanica.ro

veni atunci când fata intră în repertoriul lui Jean Moscopol, Cristian Vasile sau Titi Botez, cântând muzică de salon, ca *Mână birjar şi du-mă-n noapte; La căsuţa cu zorele stă la geam un îngeraş; Sub balcon eu ţi-am cântat* o *serenadă; Iubesc femeia, femeia brună; Mi-e dor de sărutarea ta* ş.a. Uneori cântau cu toţii, în final acoperiţi de Deftu, după fiecare pahar băut:

– Primeşte-l, Doamne, şi p-ăsta, iar tu, Leanţă, zi-mi, dacă-l ştii, pe *Dă-mi câte puţin din tot ce ai.* Ba se încumetă să îngâne şi el o frază: „...Fie cât ar fi numai să-mi dai,/ Vreau din albastrul ochilor tăi,/ Vreau din dulceaţa buzelor moi..." Ah, că bine-o mai zici... Paharul sus şi pe cai, băieţi, că despuieţii vin pe urmă. Zi-i, Leanţă, zi-i, iar Tu, Doamne, mai primeşte-l şi p-ăsta!

Când se apropie ora prânzului, tot el dădu tonul:

Nu vreau nicio mutră tristă,
Stând cu nasu' în batistă,
Doi ţigani, doi lăutari,
Vreau să-mi ţină locul de dricari...

După care se porniră toţi nebunii, ca la comandă, la început sacadat, iar apoi năvalnic:

Uite-aşa aş vrea să mor,
Cu paharul lângă mine,
Cu cobzaru' şi cu tine,
Uite-aşa aş vrea să mor!

Să tragem o pileală,

www.dacoromanica.ro

Beau, beau, beau!
S-ajungem beţi la hală,
Beau, beau, beau!
Cu ciorbă de potroace,
Beau, beau, beau,
Şi damele să joace!

Într-o crâşmă din Obor,
Să-mi scriu când va fi momentul,
Cu vin negru testamentul,
Uite-aşa aş vrea să mor!

Atât, căci pe la asfinţit, veni vestea c-a murit Deftu. Tata apucase să-mi povestească toată mişculaţia. Când l-am văzut că-şi pune raglanul să plece, nu mă oprii să-l întreb:

– Unde te duci, omule?

– La dracu'! Un' să mă duc?! N-auzişi că muri Deftu? Or fi având şi ei nevoie de-un ajutor sau altul.

– Pe cine să mai ajuţi? Că l-ai ajutat destul! Băgarăţi omu' în groapă ş-acum: usturoi n-ai mâncat, gura nu-ţi miroase!

– Ascultă, amărâtule, rău ţi-au zăpăcit minţile comuniştii cu tovărăşia lor. Uite la Otto Cazacu, mama lui de nenorocit, o viaţă-ntreagă a mâncat o pâine bună pe lângă Iani Iatropol – amândoi greci, de se pupau în bot cu *calimera* lor – ş-acum din duşman de clasă nu-l scoate. O viaţă întreagă n-a pus mâna pe o seceră sau un ciocan, iar acum ameninţă pe toată lumea cu ele. În curte nici nu vrea să-şi plătească lumina şi apa. Când s-a îmbolnăvit de tuberculoză fata lui Petrică cizmarul – şi n-avea un sfanţ s-o trimită la munte –, am luat-o sub

www.dacoromanica.ro

aripa mea ş-am trimis-o cu voi la Predeal. Azi trece pe lângă mine cu ochii în jos, ca să nu mă salute. Ăsta-i respectul şi tovărăşia voastră?! Paişpe ani am umblat în picioare goale, slugărind la unul şi la altul, dar n-am uitat cine mi-a întins o mână de ajutor. Moţu ne-a dus la sapă de lemn, ş-acum e mare ilegalist, c-ar fi sabotat maşina de război germană, nu buzunarele noastre, şi asta – vezi, mărite Doamne – c-a făcut lagăr la Târgu Jiu. Măcar el mai trece să mă vadă şi nu-l judec aspru, că, de fapt, a pornit cu gânduri bune. Acu' tună şi fulgeră împotriva burghejilor, în contul datoriilor ce le are de plătit. Asta-i cu tovărăşia: eşti bun cât şarlatanii au nevoie de tine, pe urmă să fii mulţumit dacă nu-ţi fac rău. Aşa că, băiatule, când oi învăţa ce-i aia prietenie, atunci să vorbeşti! Deocamdată, nu duce grija lui Deftu. El s-a aranjat. Du grija ta, că eşti ditamai găliganul de 18 ani; şcoala-i pus-o în cui, negustor nu vrei să te faci, n-ai bătut un cui de când ai venit pe lume, dar nu poţi dormi de soarta proletariatului internaţional. Dacă mai zace în tine un dram de sfinţenie, du-te în cămară, ia câteva lumânari şi hai la priveghi.

Plouă mărunt, plouă cu încăpăţânare, parcă n-am fi în preajma lui Moş Niculae.

www.dacoromanica.ro

CUPRINS

SPOVEDANIE 5

I. DIMINEAŢA AMURGULUI 15
II. LA RĂSCRUCE DE CÂRCIUMI 33
III. ROŞU, ARDELENII, DENTISTUL ŞI ALŢII..... 52
IV. CÂINI DE RASĂ ŞI MAIDANEZI 71
V. CURTEA MIRACOLELOR..... 97
VI. URCUŞUL 130
VII. ÎNGHEŢUL 155
VIII. ENIGME..... 191
IX. DE LA „SEHR GUT“ LA „HARAŞO“..... 220
X. TITI, HERŞCU ŞI GORICĂ..... 240
XI. INTERMEZZO LA BĂI 267
XII. CU STÂNGUL ÎNAINTE MARŞ! 298
XIII. A MURIT DEFTU 332

www.dacoromanica.ro

Cândva, Târgul Moşilor era o margine a Bucureştilor care vieţuia cu restul oraşului prin veselia unui iarmaroc de pomină, ca şi prin arterele Oborului, populat de români, evrei, armeni şi greci, mahala urbanizată prin comerţ, dar rurală prin obiceiuri şi mentalitate. Azi este o adunătură de blocuri, un ţintirim cu multe cavouri de beton armat, diferenţiate doar prin numărul fiecărui ghetou.

Poate doar briza amintirilor să reanime imaginea acelei lumi ce se scufundă în uitare.

În pregătire vol. 2: „Oameni şi javre".

www.dacoromanica.ro